

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

SABINA SPIELREIN

Psikanalizin Unutulmuş Öncüsü

pinhan

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Psikoloji

PİNHAN YAYINCILIK

Litros Yolu, Fatih San. Sitesi No: 12/214-215

Topkapı/Zeytinburnu İstanbul

Tel: (0212) 259 27 60 Faks: (0212) 565 16 74

www.pinhanyayincilik.com

info@pinhanyayincilik.com

Sertifika No: 20913

Sabina Spielrein: Forgotten Pioneer of Psychoanalysis

© Pinhan Yayıncılık, 2016

Türkçe çeviri © İdil Dündar, 2016

Birinci Basım: Nisan 2016

Genel Yayın Yönetmeni: Mahmut Sever

Çeviri Editörü: Merve Elma

Dizgi: Özlem Sümbül

Kapak Tasarımı: Esra Kalay

Teknik Hazırlık, Baskı ve Cilt:

Yaylacık Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.

Litros Yolu Fatih San. Sitesi No: 12/197-203

Topkapı-İstanbul Tel: (0212) 567 80 03

Sertifika No: 11931

Kataloglama Bilgisi

1. Psikanaliz 2. Biyografi

Pinhan Yayıncılık: 98 Psikoloji Dizisi: 22

ISBN: 978-605-5302-80-1

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metnin, gerek görsel malzemenin yayınevinden izin alınmadan herhangi bir yolla çoğaltılması, yayımlanması ve dağıtılması 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun hükümlerine aykırıdır ve hak sahiplerinin maddi ve manevi haklarının çiğnenmesi anlamına geldiği için suç oluşturur.

SABINA SPIELREIN
PSIKANALİZİN UNUTULMUŞ ÖNCÜSÜ

Derleyenler
Coline Covington
Barbara Wharton

Çeviri: İdil Dündar

İçindekiler

Katkıda Bulunanlar.....	7
Önsöz	11
Teşekkür.....	14
Metin Teşekkürü.....	14
 1. GİRİŞ.....	19
<i>COLINE COVINGTON</i>	
 2. BİR GÜNLÜKTEN DÜZENLENMEMİŞ PARÇALAR	37
<i>SABINA SPIELREIN</i>	
 3. C.G.JUNG’UN SABINA SPIELREIN’A YAZDIĞI MEKTUPLAR.....	61
 4. CAROTENUTO’NUN <i>TAGEBUCH EINER HEIMLICHEN SYMMETRIE</i> ’SİNE ÖNSÖZ	101
<i>JOHANNES CREMERIUS</i>	
 5. SABINA SPIELREIN’IN BURGHOLZLI HASTANESİ KAYITLARI.....	125
 6. SABINA SPIELREIN: JUNG’UN BURGHOLZLI’DEKİ HASTASI.....	157
<i>BERNARD MINDER</i>	
 7. BİR BELGE. JUNG’DAN FREUD’A 1905: SABINA SPIELREIN HAKKINDA BİR RAPOR.....	189
<i>BERNARD MINDER</i>	
 8. TEORİ VE PRATİKTE ZÜRİH PSİKİYATRİ OKULU. SABINA SPIELREIN’IN ZÜRİH BURGHOLZLI KLİNİĞİ’NDEKİ TEDAVİSİ.....	197
<i>ANGELA GRAF-NOLD</i>	

9. SABINA SPIELREIN’İN BURGHOLZLI HASTANESİNDEKİ RAPORLARINA DAİR YORUMLAR.....	243
<i>COLINE COVINGTON</i>	
10. ŞEFKATLİ SEVGİ VE AKTARIM: C.G.JUNG VE SABINA SPIELREIN’İN YAYIMLANMAMIŞ MEKTUPLARI	261
<i>ZVI LOTHANE</i>	
11. ‘ŞEYTANLA ANLAŞMA YAPIYORSUN AMA ATEŞTEN Mİ KORKUYORSUN?’ SABINA SPIELREIN VE C.G.JUNG: PSİKANALİZİN İLK DÖNEMLERİNDEN ENGELLENMİŞ BİR SKANDAL	305
<i>SABINE RICHEBÄCHER</i>	
12. BENZER RUHLAR	335
<i>NICOLLE KRESS-ROSEN</i>	
13. ÜÇ PSİKANALİZ ÇALIŞMASI.....	349
<i>SABINA SPIELREIN</i>	
14. SABINA SPIELREIN, JEAN PIAGET – KENDİ YOLLARINA GİDİYOR	361
<i>FERNANDO VIDAL</i>	
15. KISIM I: SPIELREIN’İN ‘ÇOCUKTA BABA VE ANNE KELİMELERİNİN KÖKENİ’ MAKALESİ ÜZERİNE YORUMLAR.....	383
<i>BARBARA WHARTON</i>	
15. KISIM II: DİL GELİŞİMİNİN FARKLI AŞAMALARINA DAİR GÖZLEMLER.....	387
<i>SABINA SPIELREIN</i>	

Katkıda Bulunanlar

Coline Covington, Dr, İngiliz Psikoterapistler Birliği üyesi ve *Journal of Analytical Psychology* dergisinin danışman editörü. Analitik Psikoloji Derneği'nde eğitimci analistlik ve İngiliz Psikoterapistler Derneği'nde eğitimci terapistlik (Jungcu Bölüm) yapmaktadır. Paul Williams, Jean Arundale ve Jean Knox'la birlikte, 2002 yılında Karnac Boks tarafından yayımlanan *Terrorism and War: Unconscious Dynamics of Political Violence* kitabını hazırlamıştır.

Johannes Cremerius (1918-2002) eski *Psyche* dergisinin ve *Conditio Humana* serisinin editörlerinden biridir. Kuruculuęunu ve yöneticiliğini de yaptığı Freiburg'daki psikoterapi ve psikosomati hastanesinde büyük saygı duyulan biriydi. Bern ve Milano üniversitelerinin psikanaliz bölümlerinde uzun yıllar ders verdi. Her zaman psikanalizde bilgilenmenin işlevini vurguladı ve bilimin gelenekselliğine karşı bu anlayışı büyük bir heyecanla, tartışma korkusu olmadan savundu. Yayınlarından bazıları: *Neurose und Genialität: Psychoanalytische Biographien* (ed.), 1971; *Psychoanalytische Textinterpretationen* (ed.), 1974; *Zur Theorie und Praxis der psychosomatischen Medizin*, 1978; *Vom Handwerk des Psychoanalytikers: Das Werkzeug der psychoanalytischen Technik*, 2 cilt, 1984; *Arbeitsberichte aus der psychoanalytischen Praxis*, 1998; *Die Zukunft der Psychoanalyse* (ed.) 1995.

Angela Graf-Nodl, Dr, Zürih'te psikoterapistlik yapıyor. Zürih Üniversitesi'nde psikoterapinin erken döneminde kadınların rolü konusunda ve Burghölzli Psikiyatri Hastanesinde de epidemiyoloji alanında araştırma görevlisi olarak çalıştı. Çocuk analizinin ilk yıllarının tarihi, Hermine von Hug-Hellmuth, İsviçre psikiyatrisinin tarihi ve İsviçre psikiyatrisindeki güncel konular ve Jungcu teori ve uygulama konularında çok sayıda kitap yayımladı.

Nicolle Kress-Rosen, yüksek lisanslı psikanalist. 1982 yılına kadar Strasbourg, Brest ve Paris VIII üniversitelerinde dilbilim ve psikanaliz dersleri verdi. Ecole Freudienne de Paris'in üyesiydi ve 2000 yılına kadar, psikanaliz üzerinde uzmanlaşmış bir yayınevi olan Arcanes'in yöneticiliğini yaptı. *Trois Figures de la Passion, Freud, Jung, Sabina Spielrein* (1993) ve *Du Côte de l'Hystérie* (1999) kitaplarının yazarıdır. *Chez les Thomas, on est tres famille* isimli, kısa hikâyelerden oluşan en son kitabı 2002 yılında Editions J.-C.Lattes tarafından yayımlandı. 1977 yılından beri psikanalistlik yapıyor, Paris'te yaşıyor.

Zvi Lothane, Dr, New York'taki Mount Sinai-New York Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde Psikiyatri bölümü Klinik dalında Doçent Doktor, New York'taki Ulusal Psikanaliz Psikoloji Derneği'nde kıdemli üye ve eğitmen analist, Amerikan Psikiyatri Derneği akademi üyesi, Uluslararası Psikiyatri Derneği ve Amerikan Psikanaliz Derneği üyesidir. Zvi Lothane, Psychosozial Verlag, Giessen tarafından yayına hazırlanan *In Defense of Schreber/ Soul Murder and Psychiatry* kitabının ve psikanaliz ve psikoterapi metodolojisi konusunda çok sayıda makalenin yazarıdır.

Bernard Minder, Dr, Lenzburg, İsviçre'deki özel muayenehanesinde psikiyatrist ve psikoterapist olarak çalışıyor ve tıp tarihi, özellikle de klinik psikanalizin ilk yılları ile ilgileniyor. Çalışmalarına Sabina Spielrein, C.G.Jung ve Eugen Bleuler hakkında çeşitli yayınlar dahil.

Sabine Richebächer, Dr, Zürih'te yaşayan psikanalist, sosyolog ve yazar. Almanya'da Sosyalist Kadın Hareketi (1890-1914) hakkındaki ilk kitabı 1982 yılında Fischer Verlag, Frankfurt tarafından yayımlandı. Uzun yıllar boyunca *Neue Zürcher Zeitung* gazetesinde yeni psikanalitik edebiyat üzerine sütun yazıları yazdı. Yazıları ve araştırmaları psikanalizin tarihi, özellikle de Wilhelm Reich, Otto Fenichel ve Sabina Spielrein gibi unutulmuş öncülere odaklanmaktadır.

Fernando Vidal Berlin Max Planck Bilim Tarihi Enstitüsü'nde araştırmacı. Beşeri bilimlerin tarihi üzerinde çalışıyor ve Jean Piaget, psikanaliz ve psikiyatri, ilerici eğitim

hareketi ve 16. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar psikoloji konularında yayınları mevcut.

Barbara Wharton, Londra Analitik Psikoloji Derneği'nde eğitmen analist olarak çalışıyor. *The Journal of Analytical Psychology* dergisinde danışman editörlük yapıyor ve analitik psikoloji konusunda çok sayıda makalenin yazarı. Özel muayenehanesi var.

Önsöz

Bu makale derlemesi, Sabina Spielrein'in hayatına ve çalışmalarına bir saygı duruşu olarak bir araya getirildi. Makalelere Sabina Spielrein'in Zürih'teki Burghölzli Hastanesinde C.G.Jung tarafından gerçekleştirilen tedavisinin kayıtları da dahildir ve bu makaleler beş yıldan uzun süren bir araştırma ve inceleme çalışmasını yansıtmaktadır. 1995 yılında, *Journal of Analytical Psychology*'nin diğer editörleriyle birlikte, bir yıl önce İsviçre dergisi *Luzifer-Amor*'da yayımlanan, Jung'un Spielrein'a uyguladığı ve hastane kayıtlarını da içeren tedaviyi konu alan Dr. Bernard Minder imzalı makaleden haberdar oldum. Bu kayıtları İngilizceye çevirerek yayımlamak üzere izin almak için Dr. Minder'e yazdık. Bu kayıtların telif hakkı ve mülkiyetine dair sorular çözümlenene kadar araştırma ve beklemeyle geçen birkaç yılın başlangıcı oldu. İlk başta, Spielrein mirasının yasal temsilcisi olan ve Sabina Spielrein tarafından yazılan diğer yayımlanmamış materyal hakkında bizi bilgilendiren Sophie Slaatta'dan yardım aldık. Moskova'ya dönmeden önce Spielrein, çok sayıda mektup ve makalesini Cenevre'deki psikolog meslektaşı Eduard Clarapede'ye emanet etmişti. Spielrein'in mektup ve elyazmalarından oluşan bu belgeler daha sonra Clarapede'nin yeğeni olan Cenevreli nörolog Georges de Morsier'e miras kaldı. Bu materyal Morsier ailesinin arşivlerinde kaldı ve günümüzde Cenevre'deki Archives Institut Rousseau tarafından kataloglanma aşamasındadır.

Hastane kayıtlarını İngilizce yayımlamak için izin alma süreci beni 1997 Mayıs'ında İkinci Sabina Spielrein Anma Konferansı'na katıldığım ve Spielrein'in yeğeni Meniche Shpilrain'la tanıştığım, Sabina Spielrein'in doğum yeri olan Rostov-on-Don'a götürdü. Meniche Shpilrain kayıtların yayımlanması taraftarı olduğu halde, Sabina Spielrein mirasıyla ilişkili diğer soruların çözümlenmesi için iki yıl bekle-

mek zorunda kaldık. Maalesef Meniche Shpilrain bu arada ciddi bir felç geçirdi ve mirasla ilgili işler en küçük kuzeni olan Evald Shpilrain'ın sorumluluğuna geçti. Bu süre içinde Evald Shpilrain'la biri Londra'da, diğeri de Moskova'da olmak üzere iki kez görüştüm. Derginin editör ekibi ve Londra'daki Analitik Psikoloji Derneği üyeleri, Nisan 2000'deki ölümüne kadar Meniche Shpilrain'ın bakımına yardımcı olmak için katkıda bulundular. Hastane kayıtlarını İngilizce yayımlamak için Jung Mirasından gereken izni ancak 1999 yılında, Sabina Spielrein mirası tekrar Shpilrain ailesinin kontrolüne girince alabildik.

Bu makaleler toplamı, Ocak 2001'de yayımlanan *Journal of Analytical Psychology* Sabina Spielrein özel sayısında yer aldı. Bu makaleler arasında bazı örtüşmeler var, ama mevcut olan materyali tamamlamak ve genişletmek için daha önce yayımlanmamış bir dizi yeni makale de seçtik. Makalelerin seçimi, Spielrein'in yaşamının ve çalışmalarının farklı açılarına ışık tutmayı amaçlıyor. Sabina Spielrein'in hastanedeki tedavisinin gerçekleştiği tarihsel bağlam tanımlandı (bkz. Minder, 6-7. Bölümler ve Graf-Nold, 8. Bölüm), ayrıca Jung'la olan terapötik ilişkisine dair yorumlar (bkz. Covington, 9. Bölüm) ve 1905'te hastaneden taburcu olduktan sonra Jung'la olan ilişkisi (bkz. Lothane, 10. Bölüm ve Cremerius, 4. Bölüm) de konu edildi. Spielrein'in daha sonra bir psikanalist olarak kendi kendisini yetiştirmesi de ele alındı (bkz. Kress-Rosen, 12. Bölüm, Richebacher, 11. Bölüm ve Vidal, 14. Bölüm). Bu makalelere ek olarak, daha önce İngilizcede yayımlanmamış olan Spielrein'in günlüğünden bölümleri (2. Bölüm) ve Spielrein tarafından yazılmış olan bazı kısa teorik yazıları (13. Bölüm) ve Çocukta Baba ve Anne Kelimelerinin Kökeni makalesini (15. Bölüm, II kısım) de dahil ettik. Aynı zamanda, de Morsier arşivlerinde keşfedilen ve Carotenuto'nun *A Secret Symmetry* (1986)'sinin Almanca baskısında yayımlanan, C.G.Jung'un Sabina Spielrein'a yazdığı mektupları da dahil ettik (3. Bölüm). Sabina Spielrein'in yaşamını ve çalışmalarını daha derinlemesine araştırmak isteyen okurlara, Spielrein'in orijinali 1912 yılında *Jahrbuch*'ta ve İngilizcesi de Nisan 1994'te

Journal of Analytical Psychology'de yayımlanan ufuk açan makalesi *Var olma nedeni olarak yıkım*'ı [Destruction as the cause of coming into being] öneririz. Bu makale günümüzde geniş ölçüde Freud'un ölüm içgüdüğü kavramının öncülü olarak kabul edilir. Ayrıca, Rus tarihçi Victor Ovcharenko'nun *Journal of Analytical Psychology*'nin Temmuz 1999 sayısında yayımlanan iki makalesini de öneriyoruz. 'Rus psikanalizinin tarihi ve dönemlendirilmesi sorunu' ve 'Aşk, psikanaliz ve yıkım' başlıklı bu iki makale, psikanalizin Rusya'daki gelişimi ve Spielrein'in bundaki rolüne dair çok ilginç bilgilerin yanı sıra, Spielrein'in hayatına dair daha detaylı biyografik bilgiler de vermektedir.

Bu kitap için topladığımız materyali sentezlemeye çalışmadık, bu nedenle çok sayıda boşluk ve soru olması kaçınılmazdır. Bu makaleler toplamı, İngilizce konuşulan dünyada erişilebilmelerini sağlama ve daha fazla tarihsel araştırmayı teşvik etme, Sabina Spielrein'in tedavisinden, yazdıklarından ve ilişkilerinden bize miras kalan çok sayıda fikrin gelişmesi umuduyla bu tarihi belgeleri bir araya getirme çabamızın sonucudur. Son olarak, bu materyallerin yayımlanmasının, analitik psikologlar ve psikanalistler arasında teori ve pratik konusunda devam eden diyaloga – korumaya çalışan ilk kişinin Sabina Spielrein olduğu bir diyalog – katkıda bulunmasını da umuyoruz.

Teşekkür

Bu kitaba ve daha önce yayımlanan *Journal of Analytical Psychology*'nin özel sayısına katkıda bulunan aşağıdaki kişilere teşekkür etmek istiyoruz: Pramila Bennett, Burghölzli Kliniği, Angela Connolly, Helene de Morsier, C.G.Jung Mirası, Angela Graf-Nold, Leo La Rosa, Bernard Minder, Victor ve Ira Ovcharenko, Sabine Richebacher, Rostov Psikanalitik Derneği, Sonu Shamdasani, Sophie Slaata, Dorothee Steffens, Sergei Ulyanitsky ve Fernando Vidal. Son olarak, verdikleri destek, cömertlikleri ve bu çalışmaya duydukları inanç için Meniche ve Evald Shpilrain'a borçluyuz.

Metin Teşekkürü

2. Bölüm

Alıntılar ilk olarak, Jeanne Moll tarafından 'Extraits inédits d'un journal' başlığıyla Almancadan Fransızcaya çevrildi: *Le Bloc-Notes de la Psychanalyse*, 1983, No. 3, s. 147-171, ed. Mario Cifali, Cenevre. *Le Bloc-Notes de la Psychoanalyse*'in nazik izniyle İngilizcede yeniden basıldı.

Ayrıca Spielrein Mirasının cömert izniyle çoğaltıldı.

3. Bölüm

'The Letters of C.G.Jung to Sabina Spielrein', *Journal of Analytical Psychology*, Ocak 2001, 46, 1:173-199. İlk olarak *Journal of Analytical Psychology*'de yayımlandı, izin alınarak yeniden basıldı.

Ayrıca C.G.Jung Mirası Varislerinin izniyle çoğaltıldı.

4. Bölüm

Johannes Cremerius'un 'Foreword to Carotenuto's *Tagebuch einer heimlichen Symmetrie*'si. Psychosozial-Verlag'ın izniyle çoğaltıldı. Copyright © Kore Verlag.

Ayrıca yazarın cömert izniyle çoğaltıldı.

5. Bölüm

'Burghölzli Hospital Records of Sabina Spielrein', *Journal of Analytical Psychology*, Ocak 2001, 46, 1:15-42. İlk olarak *Journal of Analytical Psychology*'de yayımlandı, izin alınarak yeniden basıldı.

Ayrıca, Spielrein Mirasının cömert izniyle çoğaltıldı.

Ayrıca C.G.Jung Mirası Varislerinin izniyle çoğaltıldı.

6. Bölüm

'Sabina Spielrein: Jung's Patient at the Burghölzli', yazar: Bernard Minder, *Journal of Analytical Psychology*, Ocak 2001,

46, 1:43-66. İlk olarak Journal of Analytical Psychology'de yayımlandı, izin alınarak yeniden basıldı.

C.G.Jung Mirası Varislerinin izniyle çoğaltıldı. Ayrıca yazarın cömert izniyle çoğaltıldı.

7. Bölüm

'A Document. Jung to Freud 1905: A Report on Sabina Spielrein', yazar: Bernard Minder, *Journal of Analytical Psychology*, Ocak 2001, 46, 1:67-72. İlk olarak Journal of Analytical Psychology'de yayımlandı, izin alınarak yeniden basıldı.

C.G.Jung Mirası Varislerinin izniyle çoğaltıldı.

8. Bölüm

'The Zurich School of Psychiatry in Theory and Practice. Sabina Spielrein's Treatment at the Burghölzli Clinic in Zurich', yazar: A.Graf Nold, *Journal of Analytical Psychology*, Ocak 2001, 46, 1:73-104. İlk olarak Journal of Analytical Psychology'de yayımlandı, izin alınarak yeniden basıldı.

Ayrıca yazarın cömert izniyle çoğaltıldı.

9. Bölüm

'Comments on the Burghölzli hospital records of Sabina Spielrein', yazar: Coline Covington, *Journal of Analytical Psychology*, Ocak 2001, 46, 1:105-116. İlk olarak Journal of Analytical Psychology'de yayımlandı, izin alınarak yeniden basıldı.

Ayrıca yazarın cömert izniyle çoğaltıldı.

10. Bölüm

'Tender Love and Transference: Unpublished Letters of C.G.Jung and Sabina Spielrein', yazar: Zvi Lothane, *International Journal of Psycho-Analysis*, 80, 6:1189-1204.

Ayrıca yazarın cömert izniyle çoğaltıldı.

11. Bölüm

'In league with the devil, and yet you fear fire? Sabina Spielrein and C.G.Jung: A suppressed scandal from the early days of psychoanalysis', yazar: Sabine Richebächer.

Staatsarchiv des Kantons Zürich'in izniyle çoğaltıldı. Copyright ® Staatsarchiv des Kantons Zürich.

Ayrıca yazarın cömert izniyle çoğaltıldı.

12. Bölüm

'Kindred Spirits', yazar: Nicolle Kress-Rosen. Yazarın cömert izniyle çoğaltıldı.

13. Bölüm

'Sabina Spielrein: Three Psychoanalytic Studies', *Journal of Analytical Psychology*, Ocak 2001, 46, 1:201-208. İlk olarak Journal of Analytical Psychology'de yayımlandı, izin alınarak yeniden basıldı.

Ayrıca Spielrein Mirasının cömert izniyle çoğaltıldı.

14. Bölüm

'Sabina Spielrein, Jean Piaget—going their own ways'; yazar: Fernando Vidal.

Yazarın cömert izniyle çoğaltıldı.

15. Bölüm

Part I Comment on Spielrein's paper 'The origins of the child's words Papa and Mama', yazar: Barbara Wharton. Psychosozial-Verlag'in izniyle çoğaltıldı. Copyright ® Kore Verlag.

Part II The origin of the child's words Papa and Mama. Some observations on the different stages of language development.

İki kısım da yazarın cömert izniyle çoğaltıldı.

1. BÖLÜM

GİRİŞ

COLINE COVINGTON

Hiçbir kül, hiçbir kömür
kimsenin bilmemesi gereken
gizli bir sevgi kadar coşkuyla yanamaz

Sabina Spielrein'in günlüğünden, 22 Şubat 1912
(Carotenuto 1982:43)

Sabina Spielrein belki de en çok Carl Jung'la olan sevgi ilişkisiyle tanınır. İlişkilerinin gerçekten yaşanıp yaşanmadığı tartışılır olsa da, ana teorik kavramların – örneğin anima, karşıaktarım ve ölüm içgüdüğü gibi psikanaliz ve analitik psikoloji kavramları – temeli haline gelecek olan psikolojik içgörü ve keşiflere yol açmak açısından ikisi için de verimli olmuştur. Spielrein'in Jung'a erotik aktarımının tohumlarını, 1904'te onun hastası olarak kabul edildiği Zürih'teki Burghölzli Kliniği'ndeki tedavisine dair Jung'un yazdıklarında görebiliyoruz. Spielrein 19 yaşına geldiğinde; ebeveynleri tarafından Rusya'nın Karadeniz kıyısının yakınındaki Rostov-on-Don'daki evinden tedavi görmesi için gönderildi. Çok zeki ve canlı bir kızdı ve hastaneye kabul edildiğinde histeri krizleri çektiği tanısı koyuldu. Jung ondan on yaş daha büyüktü, kısa süre önce Burghölzli Kliniği'nin başı olan Prof. Bleuler'in yardımcısı olarak çalışmak üzere görevlendirilmişti ve yeni evliydi. Hem profesyonel hem de özel hayatının temellerini atıyordu. Jung, 1900 yılında yayımlanan Freud'un *Düşlerin Yorumu* kitabını okumuş ve Freud'un yeni psikanaliz tekniğinden çok etkilenmişti – o kadar ki, kompleksler teorisini oluşturan hafıza, görüntü ve bastırma arasındaki bağları keşfetme ve açıklama yöntemi olarak kelime ilişkilendirme testini geliştirmenin yanı

sıra, Spielrein'a uyguladığı tedavide de Freud'un bu tekniğini benimsedi. İki yıl sonra Jung Freud'la yazışmaya başladı ve 23 Ekim 1906 tarihli bir mektupta ilk kez 'zor bir vaka'dan, 'Rus bir öğrenci kız'dan bahsederek Freud'un fikrini sordu.

1905 Haziranı geldiğinde Spielrein Burghölzli'den taburcu edilmiş ve Zürih Üniversitesi'ne tıp öğrencisi olarak kayıt yaptırmıştı. Hâlâ Jung'un hastasıydı ve bu noktadan itibaren, günlüklerinden ve Jung'la yazışmalarından, Jung'un Spielrein'a yönelik erotik aktarımının başladığı açıkça görülür. İlişkilerinin yoğunluğu, ikisinin de Freud'la yazışarak onun yardımını istedikleri 1908 ve 1911 yılları arasında doruğa ulaştı. Kariyerini ve ailesini tehlikeye atmaktan korkan Jung 1909 Mart'ında Spielrein'la olan ilişkisini sonlandırdı ve bir kadın öğrenci tarafından kendisi hakkında yayılmakta olan 'skandal' ve Spielrein'la yaşadığı sorunlar hakkında Freud'a yazdı. Birkaç ay sonra Spielrein Freud'la iletişime geçerek ona danışmak istediğini belirtti ama Freud bu isteği reddetti. Jung'un durumuna anlayışla yaklaşan Freud, 1909 Haziranı'nda Jung'a şöyle yazdı (McGuire 1974:230):

telgrafınızı aldıktan sonra Madam Sp.'a bir mektup yazdım ve sanki hiçbir şeyden haberim yokmuş gibi davranarak çok ateşli bir taraftara ait olan önerisini düşünüyormuş numarası yaptım. Beni görmek istediği konunun öncelikle beni ilgilendirmesi nedeniyle, onu bu yolculuğu yapmaya teşvik etme ve bu şekilde zahmete girerek başarısız olmasını görme sorumluluğunu üstlenemeyeceğimi söyledim. Bu yüzden ilk önce beni konunun doğası konusunda bilgilendirmesinin daha iyi olacağını belirttim. Henüz bir yanıt gelmedi.

Bu tür deneyimler, acılı olsalar da, gereklidir ve kaçınması da zordur. Onlar olmadan hayatı ve neyle karşı karşıya olduğumuzu gerçek anlamda bilemeyiz. Ben hiç bu kadar fazla kendimi kaptırmadım, ama birkaç kez çok yaklaştım ve *ucuz kurtuldum*. Sanırım sadece sıkıcı zorunluluklar çalışmalarına yük oluyor ve A'ya geldiğimde sizden on yaş daha büyük olduğum gerçeği beni benzer bir deneyimi yaşamaktan kurtardı. Ama kalıcı bir hasar yok. 'Karşıaktarım'a hâkim olmak için ihtiyaç duyduğumuz kalın

deriyi geliştirmemize yardım ediyorlar, bu da sonuçta bizim için kalıcı bir sorun: bize kendi duygularımızı en yararlı biçimde değiştirmeyi öğretiyorlar. *'Her şerde bir hayır vardır'*...

Spielrein'in Freud'a muayene olma isteği hiçbir zaman kabul edilmedi ve bir yıldan uzun bir süre sonra, bitirme tezine dair Jung'un yorumlarını alınca, Spielrein Jung'la tekrar iletişime geçti. Spielrein ve Jung görüşmeye ve yazışmaya devam ederken, entelektüel bir ittifak uğruna birbirlerine duydukları erotik arzunun yönünü değiştirme zorunluluğu ilişkilerinin ana odak noktası haline geldi. Spielrein'in dindar doğasına hitap eden fedakârlık teması o sıralarda yazdıklarında güçlü bir şekilde ortaya çıktı ve düşüncelerini etkileyerek hayatında gerçekleşen olayları önemli ölçüde şekillendirdi. 1910 Aralık'ındaki son tıbbi muayenesinin ve Viyana'ya gitmek üzere yola çıkmasının hemen öncesinde Spielrein Jung'la ayrılımlarını şöyle tarif etti:

Arkadaşım ve ben geçen Çarşamba günü en şefkatli 'şiiir'i yaşadık. Bundan ne doğacak? İyi bir şey ortaya çıkart Kader, ve onu asil bir şekilde sevmeme izin ver. Ayrılırken uzun, mest edici bir öpücük, sevgili küçük oğlum! Şimdi—şans benimle olsun! Onun günlüğüne yazdıklarıyla benim yazdıklarım ne kadar farklı... aramızdaki büyük benzerliğe rağmen. Erkek olan onun ve kadın olan benim, önümüzdeki görevler üzerinde düşünme şeklimiz ne kadar da farklı! Onda ön planı kaplayan şey mesleğinin kutsallığı, bende sevginin kutsallığı...

8 Aralık 1910 (Carotenuto 1982:37)

Spielrein Freud'la 1911 Ekim'inde Viyana'da tanıştı. Ertesi ay Spielrein ilk kuramsal makalesi olan 'Var olma nedeni olarak yıkım'ı [Destruction as the cause of coming into being], Freud'un düzenlediği buluşmalardan birinde, aralarında Freud, Federn, Rank, Sachs, Stekel ve Tausk'un da bulunduğu davetlilere okudu. Burada Spielrein, ileride Freud'un *Hay İlkesinin Ötesinde*'de (1920) ele alıp geliştireceği ve Spielrein'in cinsel içgüdünün 'yıkıcı' unsuruna dair olan görüşünü bir dipnotla belirteceği, ölüm içgüdüsü kavramını sundu. Birkaç ay sonra bu makaleden bahsederken

Freud Jung'a şöyle yazdı: 'Çok zeki; söylediği her şeyde bir anlam var; yıkıcı dürtüsünden çok fazla hoşlanmadım, çünkü onun kişisel şartlarına bağlı olduğunu düşünüyorum. Aşırı derecede çelişkili birine benziyor' (McGuire 1974:494).

Jung *Libidonun Dönüşüm ve Simgeleri*'nin (1952) gözden geçirilmiş yeni baskısında Spielrein'in ölüm içgüdüğü fikrinin yaratıcısı olduğunu kabul ederken (*Dönüşümün Simgeleri*, CW 5:328, n. 38), aynı zamanda makalesinin 'kendi kompleksleriyle dolu' olduğunu belirterek Freud'un görüşüne de katılır. Jung şöyle yazarak devam eder: 'Lütfen eleştirim yazara sadece *refracta dosi* [aralıklı dozlar halinde] olarak uygulansın. Yakında doğrudan ona yazacağım' (McGuire 1974:498).

Burada, Spielrein'in 26 Kasım 1910 tarihinde günlüğüne Jung'un 'fikrin (ölüm içgüdüğü) bütün gelişimini kendisine mal etmesinden' korktuğunu yazdığını belirtmek ilginç olur. Kendi kendisini şöyle sorgular:

Bu bir diğer temelsiz kendimden şüphe örneği mi? Hevesle öyle olmasını umuyorum, çünkü ikinci çalışmam en saygıdeğer öğretmenime adanacak vs. Yalan söyleyen, fikirlerimi çalan, arkadaşım değil önemsiz, entrikacı bir rakip olan bir kişiye nasıl saygı duyabilirim ki? Onu nasıl sevebilirim? Sonuçta onu seviyorum. Çalışmamın sevgiyle dolu olması gerek! Onu seviyorum ve ondan nefret ediyorum, çünkü benim değil. Onun gözlerinde sersem biri olmak benim için katlanılmaz olurdu. Hayır, asil, gururlu, herkesin saygı duyduğu biri! Onun için değerli olmam gerek ve yarattığım fikir de benim adımla ortaya çıkmalı. (Carotenuto 1982:35)

İki yıl sonra, 25 Mart 1912 tarihli bir mektupta Jung, korkuları ve fikirlerindeki 'esrarengiz' benzerlikler konusunda Spielrein'a güvence vermeye çalıştı. Şöyle yazdı:

...Çalışmanız sıra dışı ölçüde zekice ve memnuniyetle kabul edeceğim gibi, çıkış noktası size ait olan muhteşem fikirler içeriyor. Ölüm eğilimi ya da ölüm isteği fikrini benden önce siz net bir şekilde düşündünüz, çok anlaşılır bir şekilde!... Çalışmamda

kendimi sizden o kadar farklı bir şekilde ifade ediyorum ki, kimse benden fikir aldığınızı hayal edemez. Buna hiç şüphe yok... Belki ben de sizden fikir almışımdır; kesinlikle hiç farkında olmadan ruhunuzun bir kısmını özümstedim, şüphesiz siz de benimkini özümstediniz. Önemli olan şey, her birimizin ondan ne yapmış olduğudur. Ve siz iyi bir şey yaptınız. Viyana'da beni temsil ettiğiniz için çok memnunum. Yeni çalışma kesinlikle yanlış anlaşılmayacak. Fikirlerimi temsil edebileceğinizi umuyorum. (Jung 1912; bu kitap, Bölüm 3:46)

Jung'un mektubu bir el marifetini andırıyor — kimsenin Spielrein'i kendisinden fikir almakla suçlayamayacağı konusunda güvence vererek, kendisinin Spielrein'in fikirlerini ödünç almış olabileceği önermesini tersyüz ediyor; kendisinin ondan hangi fikirleri aldığının önemli olmadığını, çünkü onun ruhunun bir parçası olduğunu ve her halükârda kendilerini farklı bir şekilde ifade etmelerinin kaçınılmaz olduğunu söylemeye getiriyor. Jung için en önemli olan şey, Spielrein'in onun fikirlerini Viyana'da temsil edebilmesi olduğu görünüyor.

Spielrein Viyana'da çalışmaya devam etti ve Freud'la yakınlaştı. Günlüğüne yazdığına göre, 'tezinin gücü' ile Psikanaliz Derneği'ne üye kabul edildi. Şöyle yazar:

Kendisinden çok hoşlanmaya başladığım Prof. Freud beni takdir ediyor ve herkese 'mükemmel makalemden' bahsediyor, ayrıca kişisel olarak da sevimli biri. Şimdiye kadar dilediğim her şey gerçek oldu, sadece bir istisna var: sevebileceğim, karısı ve çocuklarımızın annesi olarak mutlu edebileceğim erkek nerede? Hâlâ yapayalnızım.

Viyana, 7 Ocak 1912 (Carotenuto 1982:41)

Şimdilik Spielrein ve Jung 'arkadaş'tır. Ancak, Jung'la olan ilişkisi kısa süre sonra bozulmaya başlar ve erotik aktarımının en azından bir süreliğine Freud'a yönelmiş olabileceğine dair işaretler vardır. 1912 Şubatı'nda Jung'dan kısa ve ciddi bir mektup alarak kalbi kırılınca, Spielrein günlüğüne yazarak bir rüyasını yorumladı:

...Bir dağdan aşağıya kayarak iniyorum, adını unuttuğum bir tren istasyonuna varıyorum (sanırım sonu 'ine' ile bitiyordu). İsviçre'ye benziyor. Dr. Jung'un hastalarından biri olan ve yakında muayeneden geçecek olan Madam Aptekmann'la karşılaşıyorum, rengi çok soluk görünüyor. Benden kısa süre sonra muayene oldu ve Zürih'ten ayrıldı. Dr. Jung'un ona uyguladığı tedavinin etkisini görünce kötü niyetle keyifleniyorum. Ona Dr. J.'yi soruyorum. Artık yönetici olduğunu söylüyor. Buna iç sıkıntısı, öfke ve küçümsemeyle yanıt veriyorum: hayır, yönetici Prof. Bleuler. 'Onun, Prof. B.'nin, artık sadece kömürlüğe inmesine izin veriliyor.' Rüyamda Prof. Bleuler aynı zamanda Prof. Freud demek, çünkü bu iki ismi her zaman karıştırıyorum. 'Kömürlük' bir yandan zavallı Prof. B.'nin sefil ve üzücü bir küçük role indirildiği anlamına geliyor, ama diğer yandan erotik bir anlamı da var: 'Hiçbir kül, hiçbir kömür/kimsenin bilmemesi gereken/gizli bir sevgi kadar coşkuyla yanamaz.' Kömürlük=yer altı odası=dölyatağı, Hastamda karşılaştığım bir sembolizm. Daha fazla analize gerek yok. Şimdi parlamama neden olan kişi Prof. Freud; Dr. J. de yönetici olsaydı, sevgisi kişiyi hiç etkilemezdi (Madam A.).

22 Şubat 1912 (Carotenuto 1982:43)

Freud'a yönelik daha fazla erotik ima, 11 Temmuz 1912 tarihli, Spielrein'in 14 Haziran'da Dr. Paul Scheftel'le evlendiğini not ettiği ve çağrışımları küçük bir kızın doğumuna yönlendiren bir rüyayı anlattığı bir günlük yazısında ortaya çıkar. Günlük yazısı 'Gece—"Freud"', sözleriyle bitecek, erotizm katılan baba aktarımının güçlü ve etkin bir şekilde mevcut olduğu fikrini uyandırır (*a.g.e.* 44).

Spielrein en azından 1919'a kadar Jung'la ve 1923'e kadar da Freud'la yazışmaya devam etti. Bu yazışmalarda cinsel içgüdüye ve bunun erken gelişim, dil ve sembolizmin gelişimiyle olan ilişkisine, kendiliğin bir parçası olarak, duyduğu ilginin devam ettiğini görüyoruz. Fedakârlık teması da yazılarında farklı şekillerde ağır basmaya devam eder. Jung'a yazdığı, 19 Ocak 1918 tarihli bir mektupta, Spielrein şu soruyu sorar: 'Bilinçaltı, kişinin sembol tarafından temsil edilen "kahramanca tutum"u sonuna kadar yaşaması gerek-

tiği alana dair herhangi bir işaret verir mi?’ Şöyle devam eder:

Freud’a göre, Siegfried fantezisi *sadece* istek gerçekleştirimi. Bu *sadece* lafına her zaman itiraz ettim. Kendi kendime bana harika bir şey önerildiğini, bir kahraman gibi hareket etmem gerektiğini söyledim: şimdi analiz X’e duyduğum sevginin, benim öyle olduğundan emin olmama ve öyle olmasını istememe rağmen, tamamen platonik olmadığını ortaya çıkartırsa—neden direnmek yerine bunu, bu kutsal sevgi için kendimi feda etme kahramanlığı olarak görüp bir kahraman yaratmayayım ki? (Carotenuto 1982:80).

Siegfried, Spielrein’in asıl olarak Jung’dan sahip olmayı istediği oğlun adıydı. Bu, onun iki farklı ve savaştan ırkı sonsuza kadar birleştirecek ‘harika bir Ari-Sami kahraman’ doğurma isteği idi. Bu isteği gerçekleştirmek için Spielrein’in yapmaya hazır olduğu fedakârlıklar, onun zihninde, Jung’un ona olan sevgisini da garantiye alacaktı. Bu şekilde onun sevgisini kazanamayabileceğini açık bir şekilde görmeye başladığında, Spielrein arzusunu işine yönelik ‘kahramanca bir tutum’ olarak tanımlanabilecek şeye doğru ‘yüceltti’. Bu durumun Spielrein için verimli olduğu kanıtlanırken, kendisi ‘Pazartesi sabahı melankolisi’ olarak tanımlandığı (Jung’a yazdığı mektup, 6 Ocak 1918, Carotenuto 1982:68) sıkıntıyı çekmeye devam etti ve Siegfried’in anlamına dair Jung’la yaptığı tartışmalar da devam etti. Spielrein’a yazdığı 21 Ocak 1918 tarihli bir mektupta Jung şöyle dedi:

Sürekli Siegfried sembolünü gerçekliğe sürüklemeye çalışıyorsunuz, oysa o aslında bireysel gelişiminize bir köprü oluşturuyor. İnsanoğlu sadece bir dünyada değil, iki dünya arasında durur ve her iki dünyada da kendini işlevlerinden ayırmalıdır. Bu bireyselleşmedir. Siz rüyaları reddediyor ve eylem arıyorsunuz. O zaman rüyalar gelip eylemlerinizi engelliyor. Rüyalar bir dünyadır ve gerçek de başka bir dünya. İkisinin arasında durmalı ve iki dünyanın da trafiğini düzenlemelisiniz, tıpkı Siegfried’in tanrılar ve insanlar arasında durması gibi. (Bölüm 3:54)

Daha geç tarihli bir mektupta Spielrein, Siegfried'in anlamı konusunda hâlâ Jung'la mücadele ettiğini belirtir. Siegfried tasavvuru hakkında Jung'a şöyle yazmıştır:

Olan şey çok derin ve yıkıcıydı; henüz bundan bahsedemem. Fark ettikten sonra uzun bir süre boyunca sanki felç olmuşum gibi kalakaldım; farkına varma, insanın ruhsal bir unsuru onu saf dışı bırakarak yok edemeyeceğiydi. Belki deneyimlediğim şeyi bir gün size anlatırım çünkü gerçekten inanılmazdı, ama bunu henüz yapamam. Tek söyleyebileceğim şey, beni tamamen felç eden uzun bir şaşkınlığın ardından, sanki bir rüyadan uyanmışım gibi uyanıp 'Sonuçta o yaşıyor, onun Siegfried'i!' sözlerini ettim. Bu ne ve benden ne istiyor?

28 Ocak [1918?] (Carotenuto 1982:88)

Burada Freud'un Siegfried fantezisini bir istek gerçekleştirimi olarak yorumlamasının doğru olduğunu düşünmemek ve Spielrein'in bu görüntüyü anlamaya çalışma kararlılığını, Jung'un onu sürgün etmek istediği rüya alanında değil de Jung'un ona karşı gerçek dünyadaki baştan çıkarcılığı konusundaki örtülü ısrarı olarak değerlendirmemek imkânsız. Spielrein'in Jung'a yönelik bilinçdışı öfkesi, belki de 'ruhsal bir unsuru saf dışı bırakarak yok etme'yi isteme referansında ortaya çıktığı gibi, büyük ölçüde kabullenilmemiş ve üzerinde çalışılmamış gibi görünüyor. Spielrein'i 'anormal bir şekilde çelişkili' olarak tanımlarken Freud'un farkına vardığı şey belki de budur.

Jung'un karşıaktarımın farkındalığını derinleştirdiği ve Jung için şüphesiz ki temsil ettiği Jungcu anima kavramı için büyük ihtimalle Spielrein'a teşekkür borçluyuz. Spielrein'in erken gelişim, simgeleme ve dil konusundaki çalışması büyük oranda bilinmemektedir ve bu kitapta, öncülük eden araştırmasını ve bu konulara dair içgörüsünü örneklemek için ifade edilmiştir. Psikanalize yaptığı en önemli katkı, hiç şüphesiz, daha sonradan Freud tarafından 'ölüm içgüdü' olarak formüle edilecek olan 'yıkıcı dürtü' kavramı olmuştur. İronik bir şekilde, Spielrein'i sevme dürtüsünde yıkıcı bir açıyı kavramsallaştırmaya yönelten şeyin,

Jung'a yönelik (ve Jung'un ona yönelik) erotik aktarımı olduğu söylenebilir. Spielrein ve Jung arasındaki, kısaca özetlediğim sevgi ilişkisini arka plana koyarak, Spielrein'in 'yıkıcı dürtü' fikrini bir şekilde farklı bir ışık altında görmek ve ölüm içgüdüğü anlayışımızı etkilediği için tarihsel alt bölümlmelerini göz önünde bulundurmak mümkün.

Spielrein 'yıkıcı dürtü' hakkındaki makalesini teslim ettiğinde, yıkıcı dürtüyü yapıcı dürtü *içinde* bir bileşen olarak konumlandırarak, cinsel içgüdü ile sıra dışı bir bağ kurdu. Spielrein makalesine, 'cinsel isteklerin ölüm görüntüleriyle ilişkili olma sıklığı'nı not ederek başladı ve Jung'un *Dönüşümün Simgeleri* kitabından alıntı yaparak devam etti:

Tutkulu arzunun, örn. libido, iki açısı vardır: her şeyi güzelleştiren güçtür ve belirli durumlarda, her şeyi yok eder... verimli olmak kişinin düşüşünü kışkırtır; yeni kuşağın yükselişle, bir önceki kuşak zirvesinden düşüşe geçer. Sonraki kuşaklarımız, hazırlıksız olduğumuz, en tehlikeli düşmanlarımıza dönüşür. Onlar hayatta kalacak ve kuvvetten düşen ellerimizden güç alacaktır. Erotik Kader'in varlığındaki endişe tamamen anlaşılardır, çünkü içinde ölçülmez bir şey vardır. Kader çoğunlukla gizli tehlikeler içerir. Tehlikeli yaşam mücadelesinde boğuşmama isteği, nevroitiklerin risk alma konusundaki sürekli tereddüdünü açıklar. Her kim riskli bir girişimi deneyimlemekten vazgeçerse, bir intihar formunu uygulayarak, erotik bir isteği bastırmak zorundadır. Bu, çoğunlukla erotik istekten vazgeçmeye eşlik eden ölüm fantezilerini açıklar. (Spielrein 1912, *JAP*, 39, 2:155-6)

Jung sevgi ve ölümün kaçınılmaz iç içeliğini tarif ediyor ve bunu açık bir şekilde, eski düzen yok edilmeden hiçbir yeni şeyin var olamayacağı anlamında fedakârlık fikrine bağlıyor. Psikolojik anlamda, bugün bu fikri anlayabilmemizin bir yolu, gerçekliği kabul etmek ve oedipal çatışmanın üstesinden gelmek için Benin kendi narsisist her şeye kâdir yanılgısından kurtulmak zorunda olduğu depresif konumun formülleştirilmesindedir. Spielrein'in katkısı, Jung'un bu paragrafını bir adım daha ileri götürerek, libidodan türeyen yıkıcı dürtü'nün cinselliğin gelişiminde tamamlayıcı bir unsur olduğunu kanıtlamaya çalışması oldu.

Freud, *Haz İlkesinin Ötesinde*'de (1920) belirttiği gibi, Spielrein'in cinsel içgüdünün sadistçe bileşenlerine yaptığı 'yıkıcı' tanımını belirsiz buldu. Dahası, Freud'un Jung'a yazdığı gibi: 'Madam Spielrein dün makalesinden bir bölüm okudu... Beni en fazla rahatsız eden şey, Madam Spielrein'in psikolojik materyali biyolojik faktörlere tabi tutmak istemesi; bu bağımlılık, felsefe, fizyoloji ya da beyin anatomisi konusunda bir bağımlılıktan daha fazla kabul edilir değil...' (286vd.).

Makalesi 'Var olma nedeni olarak yıkım' aynı zamanda hem yoğun hem de yorumlaması zor olsa da, Spielrein'in vardığı sonuç nettir. Şöyle açıklar: 'Sanırım verdiğim örnekler, biyolojik gerçeklerle uyumlu bir şekilde, üretken dürtünün aynı zamanda, psikolojik açıdan, bir yıkıcı dürtü ve bir de var olma dürtüsü olmak üzere iki karşıt unsurdan oluştuğunu göstermek için yeterlidir' (Spielrein 1912, *JAP*, 39, 2:184).

Spielrein, Freud'un daha sonra varsayımda bulunacağı gibi, yıkıcı dürtünün yaşam içgüdüsü ya da libidodan ayrı ve onlara karşıt bir güç olduğunu öne sürmez. Freud, Jung ve Spielrein aynı fenomeni cinsel ve yıkıcı itkilerin histeri ve mazohizmdeki yakınlığında açıklamaya çalışıyordu, ancak belki de yaşadıkları farklı deneyimlerin doğrudan bir sonucu olarak, Freud bir tarafta ve Jung ve Spielrein diğer tarafta çok farklı teoriler geliştirdiler. Freud'un 'yetişkindeki cinsel hazzın kökeni çocukluktaki haz kaynaklarında yatar' fikrini izleyen Spielrein şöyle der:

...Her şeyi besleme içgüdüsünden [ve] cinsellikten türetebiliriz. Burada, bütün ruhsal itkileri kendini koruma içgüdüsünden türeten bir Fransız yazarın fikirlerinden bahsedebilirim. Temel olarak, yazar annenin çocuğunu sevmesinin nedeninin, emmenin memelerdeki salgı bezlerini rahatlatması olduğunu öne sürer; kişinin bir erkeği ya da kadını sevmesinin nedeni de, cinsel birleşmenin organizmanın rahatsız edici salgılarından zararsız bir şekilde kurtulmasını sağlamasıdır. Dolayısıyla, haz veren his, rahatlama sağlayan nesneye aktarılır... (Spielrein 1912, *JAP*, 39, 2:159)

Spielrein burada, ‘besleme içgüdü’sü’nün anne ve bebek arasındaki temel ilişkiyi gerektirdiğini ve ona dayandığını öne süren, içgüdüye bir nesne ilişkileri yaklaşımı olarak değerlendirilebilecek bir şeyi öngörüyor gibi görünür. Bu formüllemede Spielrein, yıkıcı dürtüyü sadece üretken dürtünün içine değil, daha temel bir şekilde, ilk haz deneyimi olarak ‘besleme içgüdü’sü’nün içine yerleştirir. Bu anlamda, yıkıcı dürtü erken oedipal kökenlerine dayandırılır. Cinsel eylemde deneyimlenebileceği gibi, kişinin kendisini başka birinin içinde kaybetmesine yönelik geriye çekme, bu şekilde bebeğin meme emmesi görüntüsünde, yani dünyayla uyum içinde olmak deneyiminin öncülünde mevcuttur.

Spielrein, üretken dürtünün içindeki yıkıcı unsurun, koşullara bağlı olarak sevecen ya da kötücül bir şekilde kendini ortaya koyabileceğini netleştirir. Şöyle yazar:

Üretken bir dürtü olan türlerin korunması içgüdü’sü, psikolojik anlamda kendisini, yeni bir ‘temel öz’ formu oluşturan, erime ve asimile olma (Ben’in Biz’e dönüşümü) eğiliminde ifade eder. ‘Sevginin egemen olduğu yerde, uğursuz bir despot olan Ben ölür.’ Kişi âşık olduğunda, Benin sevilen kişiye karışması, kendiliğin, yani sevilen kişinin kişiliğinde yeni bir Benin var olduğunun en güçlü doğrulamasıdır. Eğer sevgi başarısız olursa, görüntü, bireysel görüntüde cinsel eylem gibi olağanüstü güçlü bir etkinin altında gerçekleşen ruhsal ya da fiziksel bir değişim olan yıkım ya da ölüm görüntüsüne dönüşür. (Spielrein 1912, *JAP*, 39, 2:174)

Bu paragrafta Spielrein sevgiyi, Benin, yani ‘uğursuz despot’un, birleşmesi ya da kaybı olarak gördüğünü ortaya koyar. Bu yıkıcı dürtü ifadesinin karşısına, sevgi başarısız olur ve ölüm görüntüsüne yol açarsa neler olacağını koyar. Burada Spielrein’in büyük ölçüde kendi deneyimlerine dayanarak yazdığını düşünebiliriz. İlk âşık olma örneğinde Spielrein, başka birini sevmek için gerekli olan her şeye kadir olmaktan feragat etme ya da depresif pozisyonu tarif ediyor gibi görünmez, ya da Benin Kendiliğe teslim olmasını kast etmez. Spielrein’in Benin kaybı anlayışı, daha çok

kendi başarısız sevgi deneyimine patolojik bir tepki olarak fedakârlık düşüncesiyle ilgili gibi görünür. Diğeriyile birleşmek için kendini geriye çekme, çocuklukta eksikliği çekilen besleme tatminlerini bulma çabasında Ben pahasına gerçekleşir. Spielrein'in, Benini idealleştirilmiş bir sevginin, yani kendi gerçekliğini inkâr etmenin bir yolu olarak, kaybetme girişimleri yoluyla, başarısızlığa uğrayan sevgi deneyiminden kaynaklanan 'ölüm görüntüsü'ne karşı kendisini savunmak zorunda kaldığını varsayabiliriz. Bu görüşün ışığında, Spielrein'in 'besleme içgüdü'sü'nün önemine yaptığı vurgu, eksikliğini çektiği anneliğe özgü anlayışı edinmek için bir baba figürü aramasıyla ilişkilendirilebilir. Cinsellik orallığın yerine geçer, tıpkı babanın eskiden anneye vekâlet etmesi gibi, sonuç da cinselliğin sevgiyle karıştırılması olur. Shakespeare'in sonuçta huzuru ancak tamamen yok oluştan bulan talihsiz âşıkları hakkında yazarken, Spielrein geçerli olan enstest dinamiği şöyle tanımlar:

Ebeveynlere dair güçlü libido takıntısı dış dünyaya [bağlanmayı] imkânsız kılar; hiçbir nesne tam anlamıyla ebeveynlere benzemez. Tatmin edilmeyen libido kendisini tekrar ebeveynlere bağlayarak ya dış dünyada enstest fantezileriyle ya da doğaya tapma veya dinsel semptomlar gibi daha yüceltilmiş bulgusal fantezilerle sonuçlanır. Aynı zamanda, üretken dürtüde mevcut olan tatmin edilmemiş yıkıcı dürtü gerginlik kazanarak ya daha somut ya da daha yüceltilmiş ölüm fantezileri üretir. Ancak enstest arzuyla ilişkili olan ölüm görüntüsü şunu ifade etmez: 'Ölüyorum çünkü bu günahı işliyorum [yasak]'; 'Ölüyorum'un anlamı 'İstediğim gibi ebeveyne dönüşü elde ettim ve orada yok oluyorum'dur. Çok az farklılaşmış bir enstest sevgide, belirgin bir şekilde yoğun yıkıcı istek, güçlü var olma isteğinden gelişir. (Spielrein 1912, *JAP*, 39, 2:173)

Çocuğun ebeveynlere dair libido takıntısı açıklamasında Spielrein, bu kadar güçlü bir takıntının nasıl belirli bireylerde oluştuğunu ve bu tür bir takıntının bir ebeveynle yaşanan sevgi ilişkisinin başarısızlığa uğramasının sonucunda ortaya çıktığını düşünmenin mümkün olup olmadığını açıklığa kavuşturmayı başaramaz. Britton'a göre, 'takıntı, büyük

ihimalle bir insanoğlundan çok tanrı olarak tasvir edilen çocuksu bir idealleştirilmiş ebeveyn düşüncesine yöneliktir' (Britton 2002:3). Bu örneklerde kendini geriye çekme, ister bir sevgi ilişkisi bağlamında isterse analitik ilişki aktarımı bağlamında olsun, yararlı olmaktan çok zarar verici olabilir. Spielrein'in işaret ettiği gibi, kendini geriye çekmenin olgunlaşmamış Benin içinde ortaya çıkıp 'var olabileceği' yeni bir hedef ilişki bulmayı amaçlayan özelliği, enstest sevgi örneklerinde 'belirgin biçimde yoğun yıkıcı istek'e doğru sapabilir. Burada, Spielrein'in yıkıcı isteğin kendiliğe karşı olduğunu kastettiğini farz ediyorum. O zaman, ebeveynin içinde 'kaybolma' arzusu, büyüme ve bireyselleşmeye yönelik bir hareketten çok, inkâra yönelik bir kendini geriye çekiş olarak görülebilir. Ebeveyn figürünün idealleştirilmesi, Beni ve sevilen kişiyi, sonuçta hayal kırıklığı ve kendi kendini mahrum etmenin yüceltiği nefret dolu ve yıkıcı itkilerden koruma işlevi görür.

'Yıkıcı dürtü'yü 'üretken dürtü' içinde konumlandırırken Spielrein kendini koruma dürtüsü ile türlerin korunması dürtüsü arasında ilave bir ayırım yapar. Altta yatan fedakârlık teması aşağıdaki paragrafta yüzeye çıkar:

Kendini koruma içgüdüsü sadece pozitif bir bileşenden kaynaklanan basit bir dürtüdür; yeniyi yaratmak için eskinin yok olmasını gerektiren türlerin korunması içgüdüsü, hem pozitif hem de negatif bileşenlerden ortaya çıkar. Doğasında, türlerin korunması çelişkilidir. Dolayısıyla, pozitif bileşenin itkisi eşzamanlı olarak negatif olanın itkisini de açığa çıkartır ve onun karşısına yerleştirir. Kendi kendini koruma 'statik' bir dürtüdür, çünkü varolan bireyi yabancı etkilerden korumak zorundadır; türlerin korunması değişim, bireyin yeni bir formda 'dirilmesi' için çabalayan 'dinamik' bir dürtüdür. Hiçbir değişim, eski koşullar yıkılmadan gerçekleşemez. (Spielrein 1912, *JAP*, 39, 2:174)

Spielrein, türlerin korunmasıyla ilişkilendirdiği fedakârlığı yıkıcılıkla bir tutar ve argümanındaki temel karmaşa da burada yatar. Britton, şu görüşü öne sürer: 'üretken dürtü' içindeki ölüm dürtüsünün konumunun, cinsel dürtünün

normal bir bileşeni değil, özel bir patolojik düzenlemenin karakteristiğidir (Steiner 1979). Bu sistemde ölümün kayıp değil ebedi birlik ürettiğine inanılır, dolayısıyla yaşamın devamının ayrılığa neden olduğu düşünülür' (Britton 2002:2). Britton şöyle devam eder: 'Spielrein makalesinde Nietzsche'yi öne çıkarır, "Sevmek ve ölmek birlikte sonsuzluğa gittiler. Sevme Arzusu: ölme arzusudur" (Spielrein 1912, JAP, 39, 2:168)" (a.g.e: 2). Bu karışıklık, Spielrein'in 1912 yılında Jung'a yazdığı bir mektupta çok açıktır. Mektup şöyle başlar:

En derin depresyon, umutsuz bir şekilde kayıp ve sana sahip olan şey. Büyük ihtimalle bilinçdışım, tezimi gönderdikten sonra, tek bir yoğun hisle dolup taşıduğımda gelecek olan şeyin bir önsezisine sahipti: Dişe dokunur hiçbir şey üretmiyorum ve bu dünyada var olmak için hiçbir nedenim yok. (Carotenuto 1982:49)

O zaman Spielrein, Stekel'in rüyaların ve ölüm görüntüsünün yaşama isteğinin bir habercisi olduğu şeklindeki yorumuna atıfta bulunur. Swoboda'nın hayatın korunması yasasından bahsederek şöyle yazar: 'Yaşam ve ölüm arasında, cinsel hücrelerin serbest bırakılmasının—her cinsel eylem yeni bir hayatın yaratılmasına neden olmadığından—geçici bir hayat eksilmesine, bir şekilde ve kısmen ölüme neden olmasıyla sonuçlanan bir denge olduğunu söylüyor. Haklı olarak Celsus'a atıfta bulunuyor: "*Seminis emissio est partis animae junctura.*" Böylece insan neden cinsel birleşmenin rüyalarda çoğunlukla ölmek olarak görüldüğünü anlayabilir' (a.g.e.: 49).

Kendi yaratıcı eyleminin ardından (tezini tamamlaması) Spielrein derin bir depresyona girdiğinden yakındı. Bu, genellikle cinsel eylemle ilişkilendirilen 'küçük ölüm' deneyimi değil, daha mazohist, kendi kendini yıkıcı bir yanıt gibi görünüyor. Britton'un işaret ettiği gibi, Spielrein 'küçük ölüm'ü 'büyük ölüm'le, yani gerçek ölümle birleştiriyor.

Anna O hakkındaki, 'Eyleme geçmek: histerik çözüm' makalesinde Britton şöyle vurgular:

Histeride seks ve ölüm, benim “patolojik bir oluşum” olarak gördüğüm şekilde, karakteristik olarak birleşir (Steiner 1987); bu, cinsel ve yıkıcı dürtüleri, öznenin yansıtıcı özdeşim kurma yoluyla esas eşlerden biri haline geldiği bir fantezi formunda ifade eden bir oluşumdur. Bu türde dramatize edilmiş bir sahne, erotikleştirilmiş ortak ölüm fantezisi formunda cinsel birliği temsil edebilir. Bu tür canlandırma fantezilerinin, bireyi Oedipal durumun gerçekliğini algılamamanın verdiği acıdan ve onu ortadan kaldırmanın verdiği suçluluk duygusundan koruduğunu düşünüyorum. (Britton 1999:12)

Sabina Spielrein örneğinde, ‘erotikleştirilmiş ortak ölüm fantezisi’ Jung’a olan aktarımında, özellikle de Spielrein’in kendisi ve Jung ile Wagner’in *Nibelung Yüzüğü*’ndeki Brunhilde ve Siegfried arasında yaptığı karşılaştırmada çok açıktır. Ancak, Britton bu tür fantezileri Oedipal durumun gerçekliğini algılamaya karşı bir savunma olarak açıklarken, Spielrein örneğinde bence bu fantezilerin erken-Oedipal seviyeden ortaya çıktığını ve orada işlediğini görebiliriz. Spielrein’in Jung’a olan yoğun erotik aktarımı, Jung’un anne arayışını teşhis etmesi ve bu arayışla açık bir şekilde özdeşim kurmasıyla birlikte, kendisini erken-Oedipal durumun gerçekliğini algılamaya karşı—kayıp olan anne hakkında bilgi edinmeye karşı—koruma ihtiyacını işaret ediyor gibi görünüyor. Bu durumda, sevgi görmek için, çocuk kendi zihninde kendilik ve ihtiyaçlarından vazgeçmek ve aslında gerçekliği ortadan kaldırmak zorundadır. Ölüm kendiliğin en üst seviyedeki aşkınlığa, sevilen kişinin hayatının devam etmesini garantileyen bir kendini feda etmeye dönüşür ve bu da sevilen kişinin gözünde kendiliğin ebedileşmesi anlamına gelir.

Spielrein’in ölüm içgüdüğü düşüncesinin kökleri kendi patolojisinde, özellikle de narsisist bir şekilde sevmek (ör. kullanılmak) ile olduğu kişi nedeniyle sevmek arasında ayırım yapma konusunda yaşadığı kafa karışıklığı ya da başarısızlıkta bulunabilir. Bu perspektiften bakıldığında, Spielrein sevgi ilişkilerinde deneyimlemeye devam ettiği görülen dayanılmaz hayal kırıklığının bir sonucu olarak ortaya çıkan

yıkıcı itkileri ve fantezileri açıklamak—ve normalleştirmek—için ‘yıkıcı dürtü’ fikrini geliştirmeye ihtiyaç duymuştur. Farklı nedenlerle, hem Jung hem de Freud, Spielrein’in devam eden kendine yönelik yıkıcılığının ve mazohizminin altında yatan nedenleri görmezden geldi. Jung’la olan analitik ilişkisinde geçmişini yeniden sahnelemesini anlamakta başarısız olmaları, ölüm içgüdüğü fikrinin kavramsallaşma ve ardından gelişme şeklini hiç şüphesiz etkiledi. Freud ölüm içgüdüğüne yaşam içgüdüğüne ters düşen, doğuştan gelen bir güç olarak görüp yaşam içgüdüğü tarafından yaratılan uyarım ve gerilimleri azaltan geriletici doğasını vurgularken, Jung ölüm içgüdüğüne Benin yenilenme ve yeniden yapılanma amaçlarıyla çözündüğü bir geriye çekiş olarak görme eğilimindedir. Yaşam içgüdüğüne karşı olmak yerine, Jung’a göre ölüm içgüdüğü yaşam içgüdüğüne hizmet eder. Bu iki anlayışta eksik olan şey, bireysel geçmişin rolünü ve psikolojik gelişim ve tekrarlama zorlanımının gücü üzerindeki etkisini onaylamaktır. Belki Freud örneğinde bu, iyileşmeyi kayıtsız bir şekilde reddeden zorlu ya da uzlaşmaz hastalarla çalışmanın yol açtığı umutsuzluğun bir sonucuydu. Jung örneğinde ise, Freud’un geçmişe yönelik, indirgemeci yaklaşımının önemini reddetmesinin (ve korkmasının) ve kendisinin ruhun özerkliğine dair ısrarının sonucu olabilir.

Spielrein’in, çoğu hâlâ İngilizcede yayımlanmamış olan yazılarına bakmaya başladığımızda en dikkate değer olan şey, artık temel psikanalitik kavramlar olarak kabul ettiklerimizi önceden görebilme kapasitesidir. Bu kitaptaki makaleler boyunca tekrarlanan soru, Spielrein’in çalışmasının neden kısmen önemsenmediğidir. Spielrein’in çalışmasının küçültüldüğüne ve marjinalleştirildiğine dair kanıtlar olmasına rağmen—Jung ve Freud yazışmalarında Spielrein’dan ‘küçük kadın yazar’ ve ‘küçük kız’ olarak bahseder—, bunu sadece ‘kemikleşmiş erkek ağı’na girmenin zorluğu ve bu ağın savunmacılığıyla açıklamak yeterli değildir. Sorunlu çocukluk hikâyesi, Jung’la yaşadığı tutkulu ilişki, Freud ve onun Viyana’daki çevresiyle karşılaşmaları dışında, Spielrein’in ilişkilerine dair çok az bilgimiz var. Piaget, Spiel-

rein'in 1921'de Cenevre'deki Jean-Jacques Rousseau Enstitüsü'nde çalıştığı dönemde, ona uyguladığı 'didaktik analiz' deneyimini anlatır. Spielrein, sekiz ayın sonunda, Piaget'e göre 'onun "teoriye karşı dayanıklı" olduğunu ve onu asla ikna edemeyeceğini keşfettiğinde' analizi sonlandırdı (Vidal 2001, *JAP*, 46, 1:141). Henüz analizin ilk dönemlerinde olduklarını unutmamak önemli olsa da, süregelen depresyonları ve kendine yönelik yıkıcı fantezileri göz önüne alındığında Spielrein'in duygusal ve entelektüel anlamda ne kadar esnek olabildiğini de düşünmek zorundayız. 1923 yılında Rusya'ya dönmesinin ardından, Spielrein'in çalıştığı Moskova Devlet Psikanaliz Enstitüsü'ndeki meslektaşları arasında fazla popüler olmadığına dair işaretler de vardır. Bunun nedeni, 'Enstitü'deki kimsenin onun profesyonel psikanaliz niteliklerine sahip olmaması'na (Ovcharenko 1999, *JAP*, 44, 3:366) dayalı profesyonel bir kıskançlık ya da Spielrein'in meslektaşlarıyla ilişki kurma şeklinin zor anlaşılır olması olabilir. Şurası kesin ki, Spielrein'in Jung için beslediği gizli aktarım sevgisi onu olumsuz etkilemektedir.

Spielrein 1924'te Rostov-on-Don'a geri döndü. Bir süreliğine, oraya birkaç yıl önce dönmüş olan ve birlikte bir çocuk sahibi de olduğu başka bir kadınla birlikte yaşamakta olan kocasıyla tekrar bir araya geldi. Spielrein'in Rostov-on-Don'da geçirdiği geri kalan yıllara dair, bildiğimiz kadarıyla, hiçbir belge yoktur. Yaşadığı ve çalıştığı evi görmek hâlâ mümkün. Tek bir kapısı olan ve penceresi olmayan, dolayısıyla dışarıya tamamen kapalı muayenehanesi evin ortasındaydı. Bu düzenleme, Spielrein'in düşüncelerinin fazlasıyla sabit olduğuna dair Jung'un eleştirilerini akla getiriyor ve Spielrein'in, kendisinin aradığı Ben kaybını deneyimlemek için hastalarının geri çekilebileceği rahim benzeri bir ortam sağlama arzusu duyduğunu öne sürüyor. Hayatının bu dönemi boyunca Spielrein, akrabaları tarafından yoğun, ciddi, uzun saatler boyunca çalışan ve giyiminde tutucu olan, eski, bazen yırtık kıyafetler giyen ve böylece kendisi için para harcamayan, yalnız bir figür olarak betimlendi. Kendini feda etmeyi idealleştirmesi, kendi kendini mahrum etmekle

sonuçlanmış gibi görünüyor. Ona dair bilinen son haber, Naziler tarafından 1942 yazında iki kızıyla birlikte bir Yahudi grubuyla birlikte Zmeyerovsky vadisine doğru sürüldüğü, yani son fedakârlığına eriştiğidir (Ovcharenko 1999:368).

Referanslar

Britton, R. (1999) 'Getting it on the act: the hysterical solution'. *International Journal of Psychoanalysis*, 80, 1:1-14.

Britton, R. (2002) 'The eleventh of September massacre'. In *Terrorism and War: Unconscious Dynamics of Political Violence*, ed. Covington, C., Williams, P., Arundale, J., ve Knox, J. London: Karnac.

Carotenuto, A. (1982) *A Secret Symmetry*. New York: Pantheon Books.

Jung, C.G. (1912–1919) 'The letters of C.G.Jung to Sabina Spielrein'. *Journal of Analytical Psychology*, 46, 1.

—(1952) *Symbols of Transformation*. CW 5.

Ovcharenko, V. (1999) 'Love, psychoanalysis and destruction'. *Journal of Analytical Psychology*, 44, 3.

Spielrein, S. (1912) 'Destruction as the cause of coming into being'. *Journal of Analytical Psychology*, 39, 2.

Steiner, J. (1987) 'The interplay between pathological organisations and the paranoischizoid and depressive positions'. *International Journal of Psychoanalysis*, 68, 1: 69–80

Vidal, F. (2001) 'Sabina Spielrein, Jean Piaget—going their own ways'. *Journal of Analytical Psychology*, 46, 1, ve bu kitap, Bölüm 14.

2. BÖLÜM

BİR GÜNLÜKTEN DÜZENLENMEMİŞ PARÇALAR¹ JEANNE MOLL'UN ÖNSÖZÜYLE SABINA SPIELREIN

Önsöz

18x11,5 cm boyutlarında, zamanla hafif sararmış ve siyah yazıyla kaplı bu yirmi bir çift taraflı sayfayı ellerimde tutmak ve okumak garip bir duygu; yaklaşık yetmiş beş yıldır durdukları bir tavan arasından kısa süre önce gün ışığına çıkartıldılar. Bu kâğıtlarda yirmi iki ya da yirmi üç yaşında genç bir Rus kadın, etkili ve aynı zamanda enerjik bir Almancayla, kimliği yakında tahmin edilecek biriyle ilgili olarak kendisine hitap ediyor.

Sabina Spielrein'in günlüğüne ait olan bu tarihsiz sayfaları ilk başta tek oturuşta okudum, sorularının çokluğu, düşüncelerinin berraklığı, görüşlerinin incelikliğiyle şaşkınlığa düştüm ve aynı zamanda, ilk başta teorik düşünceleri aracılığıyla, ardından kendisini savunmak için onu küçük düşüren adama karşı direnirken, çok açık bir şekilde düşünme ve sevme hakkını savunan bu tutkulu genç kıza karşı garip

---

¹ Bu parçalar ilk olarak, Jeanne Moll tarafından 'Extraits inédits d'un journal' başlığıyla Almancadan Fransızcaya çevrilerek yayımlandı, *Le Bloc-Notes de la Psychanalyse*, 1983, No. 3, s. 147-171, ed. Mario Cifali, Cenevre. Üç kısımdan oluşuyorlar, büyük ihtimalle farklı tarihlerde yazıldılar. 'Sevgi, ölüm ve dönüşüm' Jeanne Moll'un Fransızca çeviriye verdiği başlıktı. Almanca belgeler E.Claparedé'in torunlarının özel arşivlerinde bulunuyor. Makale ayrıca *Journal of Analytical Psychology*'nin Ocak 2001 sayısında da İngilizce olarak yayımlandı. Bu kitapta, *Le Bloc-Notes de la Psychanalyse*'in nazik izniyle tekrar basıldı.

bir sempati hissederek duygulandım. İnsan bu akıcı sayfaları okumaktan, ebedi duyusallığından keyif almaktan, Sabina'nın bu bulmacaya benzeyen önsözde sergilediği tutku ve zekâ oyununa katılmaktan yorulmuyor; bu oyun hem ince-likli hem de kafa karıştırıcı, tutku ve ruhun — *die Leidenschaft und der Geist* — kadına karşı erkeğin, doğrudan ve hiçbir belirsiz soğukluk olmadan gerçek bir notu ifade etmek için bir kelimeyi bulmak üzere mücadele ettiği bir oyun.

Sabina'nın, duygularının tez canlılığına direnen ve neredeyse onları gülünç düşüren konuşmacıyı ödüllendirerek sonlandığı iki seslik bu prelüd'de, bence düşüncenin galip gelmesini sağlamak için tutkusunun üstesinden gelen, hâlâ isimsiz bir adama bir övgü ve aynı zamanda gizli bir adını söylemeye cesaret eden sevgi talebi algılanıyor.

Bu ikiyüzlü ve aynı zamanda *korkunç* bir oyun — önsözün son sözü; Sabina'nın itibar görmeyi talep etmeye başladığı ve adamın da kendisini kurtarmaya çalışmaya devam ettiği bir saklambaç oyunu.

Ben sessizliklerinden ortaya çıkan bu sayfaları sınıflandırdıkça kısaltmalar açıklığa kavuştu (n.=nicht, d=durch...) ve metinlerin yazıldığı tarihleri gösterecek işaretler (bir fizik dersine, Binswanger tarafından çağrışımlar konusunda gerçekleştirilmiş bir çalışmaya¹, Locarno'ya planlanmış bir ziyarete yapılan göndermeler zayıf ipuçları oluşturuyor, ama 1906 Ağustos'u'nun diğer düzeltilmemiş sayfalarıyla çapraz karşılaştırma yapıldığında, bu sayfaların ya 1906'da ya da 1907'de yazıldığı fikri öne çıkıyor) aradıkça, bu günlüğün, yeni fikirlerle birleşerek, Sabina Spielrein'in 13 Haziran 1909'da Freud'a yazdıklarına² tanıklık ettiği şeye, yani '[onunla Jung'u] o kadar yakından birbirine bağlayan' şeyin 'sadece bir doktor/hasta ilişkisi olmadığı'na inanmaya başlıyorum.

Burada genç bir kadın bir düşünce otoritesi ile birlikte olduğunu iddia etmektedir, kendinden yaşça büyük olan

¹ L. Binswanger *Über das Verhalten des psychogalvanischen Phänomens beim Assoziationsexperiment*'i 1907'de yayımladı.

² *Sabina Spielrein between Freud and Jung*, Paris, Aubier, 1981, s. 130.

konuşmacısı göz önüne alındığında bu şaşırtıcıdır; insan bu adamın düşüncelerini birden fazla kez oluşturanın o kadın olup olmadığını merak ediyor.

Ardından, son sayfalarda tutkusu onu bastırarak, yalnız bir kadının uzun, sevgi dolu matemini ortaya seriyor.

Ve iki tutkulu sesin giriş niteliğindeki önsözünün yarattığı alan kapanmıyor, açılan satırların ‘alaycı, oyuncu ama korkunç’ ruhunu yansıtarak, kaderin acımasız oyununa teslim oluyor.

JEANNE MOLL

Sevgi, Ölüm ve Dönüşüm İki Konuşmacı

İki konuşmacı arasında, biri sanatının zirvesine sadece kendini tutkuya teslim ettiğinde erişiyor: beynini ısıtıp hayata katan, onu sinirlendiren ve gücünü göstermek için ruhunu zorlayan şey tutku. Diğer, emin olmak için, davasını bazen tutkuyla, gerçekten de şiddetli ve fırtınalı bir şekilde sunmaya çalışıyor, ama elde ettiği başarı genellikle zayıf. Hemen sonra kendisini belirsiz ve karışık bir şekilde ifade ediyor; abartmaları ve atladığı konular davasının samimiyetinden şüphe duyulmasına neden oluyor: kendisi de oluşturduğu güven eksikliğini hissetmeye başlıyor ve bu da en soğuk ve reddedici tonlara doğru aniden yön değiştirmesini açıklıyor, bu değişim de, dinleyenin onun tutkusunun samimiyetinden şüphe duymasına neden oluyor. Bu konuşmacı için, tutku her zaman ruhu bastırıyor; belki de ilk konuşmacınınkinden bile daha güçlü. Ama duygularının tez canlılığına direndiğinde ve onlarla alay ettiğinde gücünün zirvesine ulaşıyor: sadece o zaman ruhu gizlendiği yerden çıkıyor, mantıklı bir ruh, alaycı, oyuncu ama yine de korkunç.

I

Dönüşüm Teorisi ve Doğal Sonuçları

Çıkış noktamızı mutsuz bir sevgi ilişkisi yaşamış olan ve başka bir adamla yaptığı evliliğin onu *dementia praecox*'tan [*dementia praecox*] kurtaramadığı genç bir kızın örneği olarak belirleyelim. Hastalığında saplantı kendisini 'yüceltilmiş' bir formda sergiler. Bu durum bile bir dizi soruyu öne çıkartır, birincisi de şudur: türlerin korunması bakış açısından, insanın neden sağlıklı olduğu sürece herhangi bir insanoğlunu sevedemediğini, evliliğin neden saplantıyı ortadan kaldırmak için yeterli olmadığını anlamak imkânsızdır; bu sonsuz işkencelere etrafındaki insanlarda belki de sadece alaycı bir gülümseme oluşturan, zihinsel ve fiziksel olarak yetersiz bir kişinin neden olabilmesini anlamak imkânsız. Şöyle diyebilirsiniz: 'sapkın bir içgüdü'.

Türlerin korunması bağlamından değerlendirildiğinde hepsi doğru. Ama başka bir bakış açısından bakıldığında, içgüdü normaldir.

Temel nedenleri ve amaçları bir kenara bırakalım ve analize devam edelim: sevgi adı verilen bu berbat şey gerçekte ne? İnsanoğlu ne kadar fazla gelişirse, bu kelime onun için daha fazla önem kazanıyor. Bir köpek için sevgi ve cinsel çekim arasında bir fark yoktur; ama bir insanoğlu gerçek ve derin sevgiyi sadece sayılı kez deneyimleyebilir; çoğu durumda hissettiği sadece geçici bir beğeni olacaktır. İki yıl önce sana olan sevgimi saptamak için temel önemde kabul ettiğin bir soru sordun: 'Benimle çok sayıda ortak nokta var mı?' diye sordun. Cevabım kızgın bir 'hayır'dı. Yani insan sevdiği kişiyle çok sayıda ortak noktaya sahiptir. Birbirine çok daha benzeyen canlılar, mesela hayvanlar, seçimlerinde daha az ayrımcıdır; ayrıca çok nadiren sevgi acısı çekerler (bunu bir kenara yaz); eğitimsiz bir kız çok kolayca bir âşık bulacaktır ve bunu kanıtlamak için örneğe ihtiyacın varsa, Wilhelm Meister'i hatırla: orada kendi seviyesinin üstünde yaşadığı için uzun süredir bekâr olan bir kız bulacaktır. Goethe de aynı şeyi söyler. Bir kişi çevresinden ne kadar farklıysa, hikâye o kadar vahim hale gelir (iki şeyi

birbirine karıştırmayalım: bir kişinin kaldırabileceği sevgi derecesini kastediyorum, geçici bir çekimi değil).

Erkek ve kadın arasındaki, geçici olarak kuralı oluşturan temel farkı unutmamamız gerek. Erkekler kucaklamak ister, kadınlar kucaklanmayı tercih eder. Tersini sadece geçici olarak gerçekleştirebilir, çünkü erkekler ortalama olarak daha farklılaşmıştır. Peki bunun sonuçları nedir?

Kadın seçiminde daha titizdir çünkü ideale uygun bir kişi bulmak daha zordur; bu nedenlerle kadın gerçekten sevdiğinde genel olarak tekeşlidir; tam karşısı nedenlerle de, erkek daha az titiz ve az ya da çok çokeşlidir. Sadakatsizliğe çare olarak Forel bir kadına, erkeğin ilgi alanlarını daha fazla paylaşabilmesini, daha fazla arkadaş olmasını, kendisini vazgeçilmez kılmasını önerir. Forel, kitabını 'aşkının kanıtı ve bir saygı ifadesi olarak' karısına adanmış bir adamdır—karısına karşı soylu bir sevgi duyar. Aynı fikri örneğin Ibsen'de, *Nora*'da bulabilirsiniz. 'İnsanlar'dan genç bir erkek bana şöyle diyor: erkek, gerçekten sevebileceği bir kadın bulana kadar çokeşlidir; o zaman tekeşli olur (tabii ki kısa, geçici çekimler dahil). Tarihten örnekler mi istiyorsun? 'Korkunç İvan' (1533-1584): karısına duyduğu sevgi ve onun etkisi bütün eylemlerine yön verdiği yıllar boyunca nazik ve verimli bir egemenlik dönemine sahip oldu; o zaman tekeşliydi. Karısı öldüğünde, tatmin edilmeyen sevgi tatmin olmak istediğinde 'korkunç' hale geldi—ileride bir örnek olarak bu konuya geri dönebiliriz. Bu erkeklerin hissetme şekli—aksini iddia edebilir misin?

Her zaman, güzel bir kadının bir erkeğin seçiminde belirleyici faktör olduğunu görürüz—hiç sinirlenmeyelim! Bu ne demek: güzel bir kadın? Mutlak güzellik diye bir şey olmadığı çok iyi biliniyor; güzellik ideali en sık karşılaşılan kadın formlarından, yani en fazla hoşla gittiği kanıtlanmış özelliklerden geliştirilmiştir. Türlerin korunması bakış açısından bakıldığında güzelliğin değerle ilişkili olması gerekmiyor—bunu çok iyi biliyorsun. Bu genellikle yoz insanlar için söz konusu. Ve aslında, farklı bir görüntüde sunulsa bile yaşamaya devam eden fikirler yozlara ait değil mi? Duygularındaki azami inceliğe ve bu duygulardan doğan yaşam

şekline riayet eden bir kadın jenerasyonu er ya da geç daha incelikli bir form bulursa, tamamen mekanik bir cinsellik hemen bu formlara uygulanır. Yenilikçi sayısı azdır, özellikle de bir içgüdü söz konusu olduğunda, ve belirli bir formun, belki de sadece bir benzerliğin taklidini yapan ya da sadece hafif bir benzerliğin bulunabileceği, ama iki insan arasındaki benzerlikten çok daha fazlası olan bir formun cinsel heyecan oluşturduğu kuralı her zaman geçerlidir. Sonuçta insanlar ve hayvanlar bazıları tarafından cinsel ilişkiye girmek için yeterli kabul edilen benzerliklere sahiptir; bu insanlar seçimlerinde daha da az ayırım yapar çünkü bir hayvan ancak onların kişiliğinin bir bölümüne tekabül edebilir; bu minimum benzerlikten, insanın bir inek tarafından anlaşılabilmesi ve yüce hislerini ona açabileceği sonucuna ulaşılması gerekir. Henüz küçük bir kızken (insan ve hayvanların yakın olduğu bir yaş) bir meslektaşım bir köpeğe şefkatle bağlanmıştı: kalbindeki her şeyi ona anlatıyordu. Bu çoğunlukla ormanda gerçekleşiyordu ve kız genellikle acı gözyaşları döküyordu; köpeğin onu anladığından emindi. Ve bir noktaya kadar bu doğrudu da! Eğer diğer her şey eksikse, bir ağaca bile sırrını anlatabilirsin ve kesinlikle ağacın seni anladığını ve yapraklarının yumuşak hareketi aracılığıyla duygularını paylaştığını ifade ettiğini hissedersin.

‘Ve yaprakların hışırtısını dinlemeye gittim, sanki bana “yaklaş dostum, benim yanımda huzur vs. bulacaksın, ebediyen” diyordu.’ Böylece kişi doğayı canlı bir varlık gibi sevebilir ve gizli düşüncelerini ona anlatabilir; örneğin doğadaki fırtınayla insanın kalbindeki fırtına arasında benzerlikler bulur ve bu benzerlik gerçektir çünkü dünyamız evrensel dünyanın bir parçasıdır ya da onun bir yansımasıdır. Herkesin, özellikle de çok yoğun bir yaşam sürenlerin doğayı sevmesinin nedeni budur; kişiliğin en önemli ve güçlü parçasını oluşturan budur. Yine Nietzsche'den alıntı yaparsak: 'Bazen bir mola alıp kendimize uzaktan ve derinlemesine, tıpkı bir sanatçı gibi önyargısız ve gülerik ya da kendimiz için ağlayarak bakmamız gerekir; sadece içimizdeki kahramanı değil, bilgi [dağarcığımızda] gizlenen deliyi de

keşfetmeliyiz, arada bir çılgınlığımızdan keyif almalıyız, böylece bilgeliğimizden de keyif alabiliriz.'

Tepkinin değeri hakkında klinik için yazdığım makale (Spielrein 1909)¹ kendi acımızı diğerinin ruhunda gördüğümüzü düşünmemi sağlıyor, bu tarafsızca—dolayısıyla rahatlatma sağlıyor.

Her kompleks kişinin sınırlarını aşmaya çalışır; her kompleks ikizini, yansımasını arar ve kendisini aynada gördüğünde güler, Ben bilincine göre gülecek hiçbir şey olmasa bile. Freud'un, bu kahkahanın iki farklı enerji miktarının kıyaslanmasından doğduğu, aşırı enerji fazlasının kahkahayla elendiği yorumu bana *oldukça makul* görünüyor.² 'Neden mi?'—bu bizi çok uzağa götürür, ama bir ekip olarak yapılan işin (birlikte yapıldığı söylenen ama aslında öyle olmayan işle karıştırılmasın) çok daha kolay olduğu bir gerçektir; paylaşılan üzüntüye katlanmanın çok daha kolay olduğu bir gerçektir. Bu, aynı kompleks hem kişinin kendi ruhunda hem de aynada bulunuyorsa, yani iki eylem tek bir eyleme dönüştüyse (herkes — ölçüsüz olsa da — 'bak! Şimdi ben ustayım!' diye düşünüyor) 'önceden biraz dirençle karşılaşmış olan enerjinin birikmesinden' (Freud) o kahkaha doğar.

Sanat kendi bağımsızlığında bulunan ya da 'çılgınlaştığından kendisini eksiksiz ifade etmek isteyen' (senin sözlerin) ya da 'dönüşmek isteyen' (benim sözlerim) bir komplekstir. Sanatçı yarattığında, bu bir şeyi dünyaya anlatma ihtiyacının göstergesi değildir. Daha çok, sadece ortaya çıkmak isteyen kompleksin kendisidir! Sanatçı uzun bir süre boyunca eseri hayranlıkla izleyebilir, onu kendisine saklayabilir, ta ki başkaları tarafından anlaşılması ihtiyacını hissedene kadar. (Güzel olan şeye karşı bir direnç olmadığından burada kahkaha doğmuyor mu?) Bilimde de, yoğun

¹ Freud'a gönderdiği 13 Haziran 1909 tarihli mektupta (*Sabina Spielrein entre Freud et Jung* [*Freud ve Jung arasında Sabina Spielrein*]'da, 1981, Aubier, Paris, s. 130), S. Spielrein Dr. Jung'un ona ilk kitabı *Über das Verhalten der Reaktionszeit beim Assoziationsexperimente*'e katkıda bulunma fırsatı sunduğunu yazdı (1905, CW 2).

² Altı çizili olan bu kelimelerin orijinal metinde üstü çizilmişti.

bir iç daralmasının ardından oluşturulan bir düşünce — hangi türde olursa olsun — diğerleri tarafından anlaşılmaya ihtiyaç duyar. Ünü vazgeçilmez gören araştırmacılar bana garip geliyor. Şöhreti sevmek, herkesin ilgisini kendi üzerine çekmeyi istemektir: bu sadece kendi kişiliğinin gücünü hissetmeyen ‘normal’ insanlar arasında baskın olan bir özellik olabilir. Düşünceleri uzun ızdırapların sonucunda doğan kişiler için bu düşünceler şöhretten çok daha önemlidir; en yüksek derecede şöhret anlaşılmak ve sonsuza kadar yaşamak yoluyla elde edilebilir. Ya da belki de — kendimi düzeltmem gerek — şöhret, onu ilgiyi kendi üzerine çekmenin bir yolu olarak gören bilim zanaatkârları için önemlidir. Düşünceleri uzun ızdırapların sonucunda doğmuş olan ve kişiliklerinin temel bir parçasını oluşturanlar, şöhreti en fazla daha iyi anlaşılmanın ve sonsuza kadar yaşamamanın bir yolu olarak arzuluyor olabilir. Sadece, örneğin Galileo’yla aynı hislere sahip birisi, beni anlayabilir: ‘Yine de dönüyor’ diyen Galileo’nun bireyin yaşamını ifade ettiğine inanılıyordu — *ama bu konuya ileride döneceğim. Cinsel yaşamda aşikâr çelişkilere geri dönüyorum*,¹ ve bunun nedeni ölümle kurulan bağlantıların cinsel bağlantılar olması. Ama bu konuya ileride döneceğim. Popüler şiire baktığımızda—her zaman gerçekleri içerdiğinden mutlaka dikkate alınması gerekir—cinsel gücün şeytani, yıkıcı bir güç olarak kabul edildiğini görürüz; cinsel eylem günahtır! Bu nereden çıkar? Nasıl oluyor da herkes cinsel hislere bu kadar fazla direnç gösteriyor? Neden gizliler, neden katlanılmaz olarak hissediliyorlar, neden sadece yüceltilmiş ya da sembolik bir şekilde ifade edilebiliyorlar? Neden bütün genç kızlar² (ve belki genç erkekler de) cinsel olan her şeye karşı aşırı bir korkuyla dolu bir dönem yaşamak zorundalar (bunun doğurabileceği acıdan hiç haberleri olmasa bile)? Burada cinsellik ve kişiliğin geri kalanı arasında bir kontrastın belirtisi

¹ Bu cümlelerin orijinal metinde üstü çizilmişti. Sabina Spielrein üstüne şöyle yazdı: ‘Anlaşmazlığımıza geri dönüyorum’ ve sayfa kenarındaki iki mavi tireyle, bu satırların ve ardından gelenlerin önemini işaretledi.

² Belirtilen paragrafın tamamı sayfa kenarında maviyle işaretlidir.

var, cinsel duygular kendisini göstermeye başladığında zirveye ulaşan bir kontrast—ergenlik döneminde çok sayıda ruhsal sorunun doğruladığı gibi—ta ki 'şeytani' içgüdü içsel kişiliği kısmen kontrolüne alıp kısmen onun kontrolüne girene kadar. Bu kontrastın bu kadar temel hissedilmesinin nedeni ne? (Temel duygular, heyecan logaritmaları olarak davrandığından her zaman en güçlü olanlardır.) Bunu kabul etmememizin nedeni ne? Bu gariplik ne? Mevcut cinsel hislerin orijinal değil evcilleştirilmiş olduğunu bir an bile unutmamalısn. Bir gün tutkulu ve sağlıklı bir genç kadına şöyle sordum: 'İnsan âşık olup olmadığını nasıl anlar? Anneni kollarına alıp öpmek istemen de mümkün, öyle değil mi?' Şöyle açıkladı: 'Âşık olduğun kişiyi öptüğünde, onun öpücükleriyle ölmesini ve onun içinde yok olmayı istersin (bir diğer karakteristik kelime kullandı) vs.'—sonsuz sayıda ifade var. En yüce içgüdüler her zaman kendilerini öldürme içgüdüleri olarak sunar. En başta, küçük bir erkek kardeş yavru kediye şöyle seslenir: 'Pisi! Pisi! Canım benim! Seni seviyorum! Sana işkence edeceğim ve seni öldüreceğim!'; ayrıca, âşıkların birbirine sataşmayı ve acı çektirmeyi sevdiği çok iyi bilinen bir gerçektir, dahası şehitlik ve tutku suçları da var. Baktığın her yerde zevk, yok etmek ve ölmekle ilişkili. Gençler hayatlarını büyük, 'yüce' bir amaç için feda etmek gibi garip bir ihtiyaç içindeler. Ruh bu talebin karşısında teslim oluyor, bu da çok akıllıca bir şekilde yapılıyor. Ama bu, ne kadar ılımlı olursa olsun herhangi bir istekle olabilir, örneğin günde sekiz saat çalışma isteği; eğer çok sayıda insan bir şeyi aynı zamanda ister ve talep ederse, bu his çok güçlü bir hal alır ve kişiliği ele geçirir; bu gerçekleş-tikten sonra bu his tek başına kalana, kişiliğin diğer minimum kısmı ezilene kadar tatmin olmaz. Arzuları tarafından tamamen dönüştürülen gençlerin ellerinde meşaleler, dudaklarında zavallı sözlerle görkemli pozlar almaları ve ölümlerine atlamaları da böyle olur. Arzularını bu yeni büyüleyici formda sonsuza kadar yaşamaya bırakırlar—geri kalan her şeyi yok olmaya bırakırlar!

Temel olarak, bütün kompleksler işlevine uyması için kişiliğin tamamını şekillendirme ihtiyacı duyar ve bir komp-

leks kendisini çevresinin izin verdiğiinden daha fazla ortaya koyduğunda, kişi aşırı ölçüde duygulardan konuşur; yazarı daha çok bir sahtekâr olarak görülür ya da ruh haline göre, ciddi olmamakla suçlanır. Ama herkes bir eylem ortaya koyar yoksa 'aptal numarası yapmak tamamen görecelidir'. Bu durum hangi noktaya kadar kompleksin yoğunluk derecesine bağlıdır? Doruk noktasında kompleks, daha önce gösterdiğim gibi, hedeflerine ulaşmak için bireyi tamamen feda etme kapasitesine sahiptir, ama sadece bu, yani bir 'fedakârlık' söz konusudur. Bir kişinin ölümü sadece tek bir kompleksin doğasını oluşturur—cinsel kompleks. Aslında her birey ortadan kaybolmak zorundadır. Amip örneğinde bütün 'kişilik' gerçek anlamda ortadan kaybolur; insanoğlu ya da diğer hayvanlar örneğinde, sadece bir parça ortadan kaybolur (başka bir uygun kelime bulamadım). Ama içgüdü her zaman ölüm, kişiliğin yok olması, iki bireyin tek bireyde kaynaşmasıdır. İçgüdü'nün yıkıcı, şeytani vs. bir güç olarak sayısız temsili ancak böyle açıklanabilir. Ayrıca her kişiliğin cinsel içgüdüye olan direnci de böyle açıklanabilir; cinsel çekim duyan iki insanın sürekli olarak birbirinin içinde kaynaşmak istediğini ya da benzer bir şeyi ima etmiyorum. Cinsel his her zaman başka hislerle ehlileştirilir; cinsel eylem sırasında bile önemli ölçüde bastırılır, aksi takdirde tutkulu bir katille ya da bir şehitle karşı karşıya kalırdınız. Yok etmekle kastettiğim şey, erkeğin kendisini imha etmek, kadınınsa imha edilme istediğidir. Erkekler sıklıkla şehit olarak görülür. Aynı zamanda, başkalarına karşı acımasızlığın kişinin kendi şehitliğiyle bağlantılı olduğu da sık sık görülür. Örneğin, 'Korkunç İvan' aynı zamanda bir şehitti: her eylemin ardından kefarete geçti; aynı zamanda çok dindardı. Gerçekten de—bilmiyorum! Belki de burada şehitlik, karşıt bir duygu olarak, 'feminen' doğa şeklinde görülmeli! Wagner gibi çok tutkulu sanatçılar arasında insan sevginin doruk noktası olarak ölümün ötesine bakmalı. Kahramanları ölmek zorunda. Siegfried ölür, Brunnhilde de onunla birlikte ölür; böylece sevgi fikrinin egemenliği ifade edilir! 'Tanrıların ırkı bir nefes gibi ölüp gitti, yetim kalan dünyayı

terk ediyorum; şimdi dünyaya en kutsal bilgimin yerini gösteriyorum’:

Toprak yok, hazine yok,
İlahi ihtişam yok,
Ev yok, mahkeme yok,
Saltanat şatafatı yok!
Karanlık ittifak yok,
Sahte anlaşma yok,
Ne de sahte geleneğin
Katı yasası var!
Sevdanın sevdalıya sunduğu tek şey
Zevk ve acıdaki sonsuz mutluluktur!

Bir kompleks, ölümün ötesine yerleştirildiğinde yücelik kazanır. Cinsel eylemin özünü bilmeseydim ve ‘yok olma isteği’ni, yıkıcı içgüdüyü sürekli olarak açıklayan sayısız örneğe sahip olmasaydım bile bunu aynı şekilde açıklardım. *Vaisseau Fantôme* (Hayalet Gemi)’da, sevginin doruk noktası ölümde ya da ölümün ötesinde yatar. ‘Ölene kadar sana sadık kalacağım!’ Bunlar nihai izlenimlerim. Tabii ki sen, erkeğin kadını ve ardından kendisini öldürdüğü durumları yeterince tanıyorsun; ya da tam tersi. Bu analiz etmek için yeterli malzeme! Bunu yakında bitirmem gerek çünkü dersler yarın başlıyor—*o halde özetleyelim: cinsel içgüdü—bütün kişiliği yenileyen bir içgüdü, her bir izole edilmiş kompleksin sahip olduğu dönüşüm içgüdüünün kısmi bir örneği! Cinsel çekim—benzer insanların (aynı doğaya sahip insanlar—sadece kısmi olarak, böylece insanlar daha az farklılık gösterir) çekimi. Benzer insanlar, ‘birbirine benzeyen şeyler bir araya gelir’ ve ‘zıt kutupların buluşması’ anlamında.*¹ Sigarayı bırakan biri sigara içen birini anlayabilir, ama hiç sigara içmemiş biri anlayamaz. Bir bireyi oluşturan şeyin ne olduğunu kimse gerçekten bilmiyor. Bir kişi farklı oranlarda duygular ve karşıt duygulardan oluşur. Yalıtılmış kompleksler arasındaki ilişkiler fazla benzer olduğunda, ruhun baskı gören parçasını rahatsız ederler, birbirine çok benzeyen insanların iyi anla-

¹ Metinde Fransızca, aynı imlâyla.

şamamasının nedeni budur. Hem pozitif hem de negatif, ama yine de benzer olan duygular, cinsel çekim uyandırabilir. ‘Negatif’ duygular, baskı altında tutulan duygunun daha aktif olduğu gerçeğiyle açıklanabilir. Hayır! Bu şart değildir! Erkek kucaklar, kadın kucaklanır ve o zaman, örneğin sen ‘bebeğim’den başka bir şey demek istemezken karının büyük ihtimalle ‘bizim’ ya da ‘kocamın küçük çocuğu’ dediği bu dikkat çekici durum oluşur. Senin bebekte sevdiğin şey sensindir ve karın da sendeki kendisini sever. Ve kişinin, sevgi sona erdikten sonra bile, sevilenin ilk imajını sevmeye devam etmesi gerektiğini dikte eden fenomenin vurgulanması gerekir; kişi diğerindeki idealini sever; kısa ayrılık sevdayı güçlendirir çünkü kişi ideal imajı hatırlamayı tercih eder. Ama ideal, koşulların sonsuzluğunun bir sonucu olarak ruhun derinliklerine yerleşmiş olandan başka bir şey değildir. İdeallerin, duyguların ve hissedilen deneyimlerin benzerliği çekim doğurur. Bazen bir ideal, bazen de bir başkası ruhu besleyebilir, bu da cinsel beğenideki değişimleri açıklar. Ama sevdalı ne kadar fazla ideale sahipse, seveda o kadar uzun sürer. Bazı koşullar bazı insanları birbiri için daha erişilebilir kılar. Sanırım Turgenyev şöyle açıklamıştı: ‘Bir kadın bir şeyden pişmanlık duyarsa—ardından ne geleceği tahmin edilir’. Acıma duygusu hissederseniz, bunun anlamı kendinizi aynı durumda düşünmenizdir; aynı kompleks sizi geçici olarak doldurur ve benzer kompleksler cinsel hisleri düzenler. Eğer iki kişi aynı cinsiyettense sevecen, hafif bir erotizm oluşur; aynı cinsiyetten değillerse o zaman çekim daha derinleşir. Bu, ruhsal bir ilişki içindeki bir hasta ile doktoru arasındaki cinsel etkilenmeyi açıklar. En önde gelen şey cinsel his değildir, aksi takdirde kişi doktoru yerine herhangi bir adamı seçebilirdi. Kişi kompleksten kurtulmak istediği için doktora gider, doktorun ilgisini ve duygudaşlığını bildiği ya da fark ettiği için doktora güvenir; ilgi, anlamaya, aynı komplekse sahip olmaya karşılık gelir. Dolayısıyla cinsel hislere. Kişinin cinsel bir kompleksle tepki göstermesi şart değildir. Erkek ve kadın arasındaki bütün duygudaşlıklar cinsel hisleri uyandırır. İki muhteşem gri gözün görünüşü duygudaşlığı vurgulayabilir çünkü o gözle-

rin kendisi oldukça anlamlıdır, yani belirli bir güçlü duygusal kompleksle bağlantılıdır ve belki belirli bir his biçimini ifade eder. Aynı kompleksin uyandırdığı cinsel his, artık ortak olarak hissedilmeyen başka kompleksler ruhu kuşattığı anda ('daha güçlü bir hal almak' anlamında kuşatmak) yok olur.

Şimdi cinsel kompleksin dönüşümünü inceleyelim. Cinsel his, kelimenin dar anlamıyla cinsel kompleks olarak özetlediğimiz bir dizi temsilin kökenidir. Ama her güçlü kompleksin partner de aynı zamanda hissettiği anda cinsel bir kompleksi kışkırtmasıyla, cinsel kompleksin kendisinin bir parçası haline gelir. Bu şekilde, ruhun en önemli parçası cinsel kompleks haline gelir ve bunun büyüklüğü ölçülemez. Kelimenin geniş anlamıyla cinsel kompleksin toplamı, dolayısıyla onunla aynı anda hissedilenler de dahil olmak üzere âşığa duyulan hisler, artık bütünüyle dönüşmelidir (karşılıksız sevgi durumunda). Bu durum bilgisine sunulan kişi büyük önem üstlenir. Eğer dönüşüm bir erkek ve bir kadın arasında gerçekleşirse, karşılıklı duygu yeni bir cinsel çekimi kışkırtabilir. Dönüşüm ayrıca sanat eseri formunda da gerçekleşebilir; bu durumda kişi belirli bir insanla bağlantılı değildir ve bu da yeni sevdalara karşı koruma sunar.

Bu yüzden terimin geniş anlamıyla cinsel kompleks güçlü bir itici güç haline gelebilir, özellikle de sanatta, ama bunun gerçekleşmesi şart değildir.¹ Örneğin idealler cinsel bir dönüşümle sağlamlaştırılmaya zorlandığında, doğanın çekiciliği bir erkek tarafından bir kadın formunda hissedildiğinde yani idealin bir kadında yansımaları oluştuğunda gerçekleşmez; aslında sadece her kompleksteki dönüşüm içgüdüünün ya da kendini koruma içgüdüünün sonucu, aynı zamanda cinsel eylem tarafından güçlendirilmek ister. Ama sanatın vs. itici gücü haline gelen cinsel his değildir; her kompleksin sahip olduğu dönüşüm içgüdüüsüdür, ve kişiliğin bütün açıları varlığının hissedilmesini sağlamak istediğinden, cinsel kompleks de bir dönüşüm içgüdüüsüne sahiptir; ve cinsel eylem, işlevi yeni ama aynı zamanda aynı komplekslere uyarlanmış olan bir içerik yerleştirmek olan bu dönüşümün

¹ Mavi kurşunkalemle kalın bir şekilde altı çizilidir.

*belirli bir açıdır.*¹ Doğası göz önüne alındığında, cinsel his dönüşüm içgüdüsüne ihtiyaç duymaz, ama yine de mevcuttur; yine de dönüşüm içgüdüğü cinsel hisse ihtiyaç duyar, cinsel his dönüşüm içgüdüsünün vazgeçilmez bir parçasıdır; aksi takdirde birleşimler nasıl hayatta kalırdı ki? Sonunda yok olurlardı.

Daha önce söylediğim gibi, dönüşüm gerektiren komplekslerin cinsel kompleksle bağlantılı olması şart değildir; böylece denizdeki fırtınayı deneyimlemiş olan bir ressam onu hiçbir cinsel his duymadan bir resimde ölümsüzleştirebilir; ama cinsel his yine de araya girerse, sanatçının resim yapmasını sağlayan şey cinsel his olmaz: onu sağlayan şey, 'ortaya çıkması gereken, tam bir ifade bulmaya ihtiyaç duyan çılgınlaşmış kompleks'tir. Eşit ölçüde uyarılan cinsel kompleks aynı zamanda eşit ölçüde dönüşür. Örneğin, Marks gibi hayatlarını sosyal sorunlara adayan insanlar, bütün hislerin kaynağının sosyopolitik ilişkilerde yattığına inanır; bu inanca göre, bütün duygular ve dolayısıyla bilim de sanat da, yeni sosyal düzenin etkisiyle dönüştürülmelidir. Bu devasa bir abartı değil mi? Duyguların nedeni hakkında hiçbir fikrimiz yok ve onu bilmek bizim için imkânsız!

Kişi olsa olsa duygunun temelleri hakkında konuşabilir; bence duygunun temeli, başta ya da sonda, dönüşüm içgüdüsüdür ve sonuçta cinsel eylemle tatmin edilebilir.

II

Görüyorsun: Seni artık sevmiyorum, yani ideal anlamda hayır—ve bu durum ölümden çok daha tüyler ürpertici. Benim için hiçbir şeyin önemi yok... Türlerin korunması bir bireyin korunmasından çok daha önemlidir, bunu biliyoruz. Dejenere olduğumu bildiğin halde beni seviyorsan, neden beni öldürmek istemiyorsun? Ama bu benim için önemli değil—ve bunu açıklayabildiğim zaman özgür olacağım! Senin yaşça daha büyük olduğunu ve başka saygıdeğer özelliklerinin de olduğunu çok iyi anlıyorum, ama koşullar

¹ Mavi kurşunkalemle kalın bir şekilde altı çizilidir.

oluştduğunda bir çocuğun mantıklı düşünebileceği gerçeği hariç tutulmamalı—tam tersine. Bu yüzden risk alıyorum.¹

Her şeyin türlerin korunmasına yönelik olduğunun kanıtı olarak, kendine karşı kanıt görevi de görebilecek bir örnek verdin. Kadın iki çocuğunda yaşamayı sürdürdü; ama neden çocuklar onun birebir aynısı değildi? Neden sadece bayağı cinsel çekim değil de, sevgi mevcuttur? Entelektüel anlamda daha fazla gelişmiş olan türler neden seçimlerinde daha fazla fark gözetiyor? Cinsel his nasıl başka bir şeye çevrilebilir, daha doğrusu bu, her şeyin türlerin korunmasını desteklemeye eğilimli olduğu görüşüyle uyumlu mudur? Sana yalvarıyorum, hemen sabırsızlanma! Bunu yanlış anlamamı istemiyorum. Senin kavramınla benimki arasında temel bir fark var ve eğer hemfikir değilsek, benim fikrime göre neden bazı fenomenlerin farklı bir nedene sahip olduğunu sana kanıtlayamayacağım ve bu da bana işkence ediyor. Böyle düşünüyorum. Bu türün nihai hedefi ve sorunları—saçmalık—! Erişilebilen en yüksek birlik formu olarak beni etkileyen şey—eylemsizliğin gücü (*Beharrungsvermögen*) ve dönüşüm içgüdüsü. Türlerin korunması bu içgüdüsünün sadece bir parçası ve bu, çok sayıda şeyi açıkladığından, çok önemli. Bekle biraz! Biraz sanat dünyası hakkında düşünürsen, şunu göreceksin: plastik sanat ilk kişisel ideolojileri temsil eder; bu da, bir savaşçının bir kızı değil bir savaşçının idealini vs. temsil ettiği anlamına gelir. Önümde erkek kardeşimin çizimleri var; analiz etmen için onları sana gönderebilirim. *Kişinin ifade ettiği şey kendi kişiliği ve anlık çevresidir; kişi ne kadar gelişirse kişiliği de o kadar zenginleşir*,² çünkü çevresi tarafından şekillendirilmiştir. Leonardo da Vinci'nin bir yorumu zihnime iyice yerleşti: her elin farkında olmadan kendi vücudunun formlarını taklit ettiğini söylemişti (aşağı yukarı); ben lisedeyken biz kızların sadece kadın figürleri çizdiğimizi, oğlanlarınsa erkek figürü çizmeyi tercih ettiğini fark ettim (karışık beden eğitimi sınıflarımız yoktu). Bu,

¹ Mavi kurşunkalemle altı çizilidir. Onu izleyen paragraf sayfa kenarında mavi bir çizgiyle işaretlidir.

² Maviyle altı çizili.

bağlam tarafından açıklanabilir. Şiirde de farklı ifade edilmiş nesneler görürüz ve kişi kendisini ifade ettiğini söyleyebilir. Alman yazarları çok fazla tanımadığımdan bunu Alman edebiyatında kanıtlamam zor; ama bizim kültürümüzde, 'serseri' (ya da ona hangi ismi takmak istersen) Gorki bu türden bir dizi Serseri'yi tarif eder. Histerik epilepsi hastası Dostoyevski'nin sadece histerik epilepsi hastası karakterleri vardır. Andreyev'in—"delilik ve dehşet"—sadece deli ve korkunç karakterleri vardır. Mizahla dolu olan Gogol'un karakterleri de ona benzer. Ama neden o kadar uzağa gidelim ki? Kısa süre önce ben kendim de garip bir deneyim yaşadım. Benim yaşlarımda ve kesinlikle tanımadığım bir kız, garip bir nedenle benimle konuşmak istedi. Bana birkaç soru sormak istedi ve ben de memnuniyetle yanıtlayacağımı söyledim. (İnsanların komplekslerinin benimkilerden çok farklı olduğunu, dolayısıyla kızın benden tehlikeli bir şey istemeyeceğini biliyordum.) Soruları şunlardı: söylediğin şeylerin sadece sana anlamlı geldiğini hiç hissettin mi? vs.... Her birimizin ne dediğini bilmiyorum; ona hepimizin sonuçta kendi hikâyelerimizi anlattığımızı, sonuçta her şeyi ortaya sermek için, tıpkı o anda kanıtlandığı şekilde, sorgulama metodunu kullandığımızı, kompleksin dönüşüm geçirmek için mümkün olan bütün yöntemleri kullandığını detaylı bir şekilde açıkladım. Bizim için, bunun anlamı Benin bir parçasının, yani kompleksin, özümsemek ve dönmek istediğidir, bu bilinçli kapsamımızın geri kalanıyla çelişse bile; genç kadın sohbeti Yahudilere getirdi; bir süre sonra hemen önceki konuya geri döndü ve şöyle dedi: 'Siz düşünen birisiniz'.

Ve şimdi, 'kişisel ifade' ya da daha doğrusu bir kompleksin ritminin ifadesinden başka bir şey olmayan son sanat formu—müzik—için. 'Bu bağlantıda' konudan biraz uzaklaşma. Tabii ki, garip kalıplaşmış davranışla (örneğin rahatlıkla çalışmak mümkün olduğu halde düzenli aralıklarla ayağa kalkmak vs...) karakterize edilen *dem. praec. (dementia praecox)* hakkında bol bol düşündüm.

Kesin konuşamam ama küçük bir varsayımım var (bkz. tek seferde aşırı heyecanın sonucu olarak kas kasılmaları,

tetanos). Bir şok olarak değil, bir dizi dalga olarak düşünüyorum; sıradan ruhsal yaşam, bir gölün durgun suları gibidir. Bir tekne ilerleyince ritmik bir dizi dalga oluşur, tıpkı oldukça güçlü bir his gibi; bir duygunun ritmik bir hareket doğurduğunu sayısız durumda hissettim: birisi ayağa kalkıp oturur, başkası ellerini birbirine sürter, bir diğeri ritmik bir düzenle dans eder ya da iç çeker; karşıtını, yani ritimle yürümenin ya da çalışmanın neden çok kolay olduğunu açıklayan da budur. İki dalga tepesi arasındaki süre yeterince uzunsa, kişi bu sürede kolayca çalışabilir—örneğin ben, beni oldukça rahatsız eden bir aptallık deneyimledim; yine de fizik dersini kısmen dinleyebildim, ama saçma konu her aklıma gelişinde dişlerimi sıktım ve şöyle dedim: ‘Cehenneme git!’ *Dem. Praec.* Söz konusu olduğunda kompleks bilinç dışında kalabilirdi, çünkü bilinçli olmak belirli bir miktarda ışık gerektirir: sadece sembolleri düşün!

Bir sembol ana bağlantı hissinin çok azına sahip olan bir yan bağlantıdan başka bir şey değildir. Ayrıca sembolize edilen duyguyla, özellikle de cinselliğe atıfta bulunanlarla aşırı dolu şeyler olduğunu da kolayca görebilirsiniz. Belki şöyle diyorsunuzdur: ‘Cinsel konular, tabii ki, baskı altında oldukları için.’ Ama bu hiçbir şeyi açıklamaz. ‘Bastırılmış olmak’ ne demek? Peki neden ‘bastırılmışlar’? Duygusal yükleri pozitif mi yoksa negatif mi? İşte yine esas noktalardan biri. Kendi içinde her kompleksin pozitif bir yükü vardır, ama bir bütün olarak ruha bakarsak en güçlü kompleksler neredeyse her zaman negatif yüklüdür—Neden mi? Çok basit—çünkü diğer komplekslerin istikrar gücü vardır ve güçlü olan tarafından ortadan kaldırılmak istemezler. O zaman ruhun bütünü güçlü bir komplekse yönelik düşmanlıkla dolar. Hafıza kaybının bir sonuç olarak, karşı-temsıl gücü tarafından oluşturulduğunu düşünüyor musun? (bastırma). Hiç sanmıyorum: bir karşı-temsıl sadece kendisinin bilinçli olmasına ihtiyaç duyar—geri kalan her şeyin bilinçli olması gerekmez (bir fizik yasası: her harekette güç dirence eşittir). Bir anne çocuğunu kaybettiğinde, ‘bastırma’ onu ‘çocuk yaşıyor’ diye düşünmeye yöneltir ve bütün bir hafıza kaybına ya da cinsellikte söz konusu olduğu kesin olan şeye

neden olmaz: birbirine zıt temsiller hafıza kaybını doğurduğunda, bütün bağlantılar zinciri, direncin reddedilmesi ya da güçle oranlı olarak artırılması (aksi takdirde çeşitli özelliklerinin ortadan kaybolduğu bilinen bir kompleks için imkânsız olurdu) gerektiği görülerek ortadan kaybolur; ama bunun söz konusu olmadığını görüyoruz, çünkü semboller devam ediyor.

Şimdi konuya geri dönelim—Cinsel tercih konusunda kişi sadece aynı doğadan insanları değil, aynı ideallere sahip, söz konusu kombinasyonu özümseyip dönüştürebilen insanları seçer; içgüdüleri ya da idealleri doğaya uyarlanmayanlar öldüğünden, sadece idealleri türlerin korunması için gerekli özellikleri taşıyanlar hayatta kalır. Bu şemaya uygun olmayanlara engelli adı verilir—*sosyal yaşam ne kadar gelişmişse, o kadar fazla sayıda yöntem*¹ kişiliği belirli bir noktaya kadar dönüştürür ve cinsel içeriğin geri plana çekilmesi de o zaman mümkün olur. Bu, cinsel enerjinin sevdaya, müziğe ya da benzer bir şeye katkıda bulunabileceği değil, ama yaygın bir miktarda enerji olduğu ve ne kadar fazlası açıkça cinsel dönüşüme harcanırsa o kadar azının başka şeylere kalacağı, ve tam tersi, anlamına gelir. Bunu özellikle kaderinde yenilenmeyi üreme yoluyla bulmak yatan kadınlarda görebilirsin: bu tür dönüşüm baskın olduğunda, kadın seçiminde daha fazla fark gözetir ve ne kadar fazla özgünlüğe sahipse, bir koca bulması o kadar zor olacaktır. Bir kadının ruhsal dönüşüme bel bağlama kabiliyeti, kaderi cinsel dönüşüm tarafından belirlendiğinden—en azından geçici olarak—sınırlı olduğundan ve dolayısıyla yeterince bağımsız olmadığından; bir kadının ona sürekli ilgi gösterecek bir erkek araması şeklindeki iyi bilinen fenomene tanıklık ederiz; medenileşmemiş insanlar arasında bu belki erkekte kadının duygularını ya da içgüdülerini kabullenmesiyle kendisini gösterebilir. İnsanın sevdiği kişiyle arasında her zaman benzerlikler bulduğunu, ve tam tersi, kesinlikle biliyordur. Ruhsal çekim cinsel çekime neden olduğundan, bazı ruhsal hislerin onlara karşılık gelen cinsel duygularla

¹ Mavi kurşunkalemle altı çizili.

yakın ilişkili olduğu çok açıktır; özellikle de karşıt cinsten kişiler söz konusu olduğunda.

Her şey göz önüne alındığında, 'libido' terimini (sınırlı anlamda 'cinsel duygu' diyebiliriz) sanat ya da bilime uygulamak yanlıştır: duygusallığın kökeni özel bir cinsel duygu değil, bir eylemsizlik gücü ve eninde sonunda cinsel yana yaklaşabilecek bir dönüşüm içgüdüdür, bu durumda adı 'libido' olur.¹ Hatalı ifadeler çoğunlukla yanlış fikirlere yol açtığından, şekle çok fazla önem vermiyorum. Kaygılandığın noktada aşırı bir pozisyon benimsemeliyim, çünkü yeni teorilerinin heyecanıyla, cinsel olmayan dönüşüm olasılığını asla kabul etmiyorsun.² Yani, Anne örneğinde, eski âşığına en küçük bir cinsel yakınlık duymadığı halde, o âşığın bir karikatürünün ruhunun asil parçasında yaşamaya devam etmesine katlanamadığı gerçeğini anlayamıyorsun. Aynı durum, en küçük bir cinsel çekim hissetmediğim Prof. Bleuler'le olan ilişkim için de geçerli; aynı şekilde saygı duyduğum bütün meslektaşlarım için de öyle. İnsanlar tarafından zerre kadar anlaşılmamak, yanlış anlaşılmaktan çok daha iyidir; yanlış anlaşılmak korkunç bir şey.

Umarım bu sabah yok olana kadar boş yere yazıp durmuyorumdur!

Mektubu atmak istersen, bana geri ver: Burada yazdığım fikirler üzerinde daha sonra çalışacağım.

Beni dikkatle anlamaya çalış; histeri tedavisi sırasında, iki farklı şeyin göz önüne alınması gerekiyor:

N. 1 Benin ruhsal-cinsel bileşeninin kendisini dönüştürmesini mümkün kıl (çoğu zaman mı yoksa her zaman mı?) (bu sanat ya da basit bir tepki yoluyla olabilir—nasıl istersen); bu şekilde bu bileşen, dönüp duran bir plak gibi sürekli olarak zayıflar. Üstelik, his ilgili sinir donatılarını meydana getirir ve ruh onlara direnerek kendini tüketmez.

N. 2 Hissi Benin diğer bileşenlerine doğru yönelterek ruhsal-cinsel ifadenin heyecanını mümkün olduğu kadar önlemek, görüldüğünden daha sık, gerekli olmaması mümkün mü? Komplekse çok fazla önem atfetmek, onu

¹ Mavi kurşunkalemle altı çizili.

² Mavi kurşunkalemle altı çizili.

yeni temsillerle beslemek tehlikeli; sadece bir sanatçı bu şekilde yaşayabilir ve onun için bile gücünün ötesine geçen belirli sınırlar vardır: başka bir deyişle, sonunda ruhun geri kalanı komplekse düşman kesilir.

Bana gelince, ailem, çalışmalarımın uzaklaştırılmış halde, halihazırda yine kompleksin tam ortasında olduğumu gördü.

Issızlık hissi bir kez daha sınırsız. Bundan sağ salim çıkabilecek miyim?

III

Hemen celallenerek hareket etme: benim bu ilkem iyi bir ilke.¹ Şu anda gerçekten yorgun ama sakinim, bana öyle geliyor. Dünkü sohbet bana kötü bir rüya gibi göründü, içimi sıkıyaya devam ediyor. Evet! Şimdi benim tepki gösterme vaktim geldi! 'Hırslıy' mı oynamalıyım? Yoksa erdemli, gücenmiş kadın rolünü mü? Bu kendime ve sana yalan söylemem anlamına gelir. Ah! Bütün varlığım haklı olduğumu söyleyebilseydi! O zaman bile, benimle bu şekilde konuştuğunu duymak korkunç. Yine de 'bilinçdışımın' senin 'bilinçdışının' reddettiği şeyle hiçbir ilgisi olmadığının farkında olmalısın. İşler öyle ki dürüst olabilirim (aslında olmak zorundayım), ama sen değil. Bu açık sözlülüğü istismar ettiğim gerçeği benim için sürekli bir tenkit kaynağı, ama nasıl farklı davranabilirim? Durumun karmaşıklığı doğal olmayan erkek rolünü benimsememe yol açıyor ve sen de kadın rolünü üstleniyorsun. Söylenenlere kesin bir anlam atfetmekten çok uzağım; direnç sunmak zorunda olduğunu kesinlikle anlıyorum, ama kendi adıma, direnişin beni heyecanlandırdığını da kabul ediyorum. Aynı zamanda, her şey bana bağlı olsaydı bütün gücümle umutsuzca direneceğim gerçeğinin de farkındayım. Sözler bir fırtına doğurdu, çok sayıda saçmalık yazıldı ve tekrar yazıldı. Keman dersimden yeni döndüm ve kalbim sevecenlikle dolu.

---

¹ İlerleyen sayfalar sayfa kenarında mavi çizgiyle işaretlidir (Locarno'ya kadar).

Ah sen! Benim için, hiçbir çocuk düşüncesi olmadan, ne kadar değerli olduğunu bir bilseydin.¹ Senin çocuğunu taşıma isteği gerçekte senin en azından daha küçük bir versiyonuna sahip olma isteği değil mi? Herkesin gözlerinin önünde, sana özel bir şey sunma isteği değil mi? Evet, eğer beni sana bağlayan şey bir arkadaşlık bağı olsaydı! Ama sen bana karşı hissettiğin herhangi bir güçlü duyguyu zapt etmeye çalışıyorsun. Sonuçta tamamen diplomasi ve yalandan oluşuyorsun. Sonuçta, Dr. Binswanger'ın su kadar net çalışmasına tekrar bakmamı sağlayarak, yarı bilinçdışı bir şekilde dikkatimi dağıtmaya çalışıyorsun. Her şeyi sana açıklamam mı gerekiyor? Ne faydası var? Öncelikle, büyük ihtimalle bunun büyük ölçüde farkındasındır ve ikinci olarak, şüphesiz hepsini inkâr edeceksin. Önceleri daha soyut konuları benimle tartışabiliyordun, laboratuvarı ya da evinde, bana resimler ya da eski kitaplar gibi çeşitli şeyler gösteriyordun; bu günlerde cinsel kompleksle hiçbir ilişkisi olmayan her şeye 'yazılı bir kağıt okumak' adını veriyorsun ve kompleksin gücü çok yüksek olduğu için ona tam anlamıyla hâkim olamadığından bundan hoşlanmıyorsun. Kendime şu soruyu soruyorum: insanlar kendilerini ilgilendiren konularda her zaman bu kadar aptal mı, yoksa sen mi bunu kabul etmek istemiyorsun? Ama senin sahip olduğun analiz özellikleriyle, benim yararım için sakladığın patolojik saçmalıkları fark etmemiş olmasaydın dikkate değer olurdu! Yine de dünkü sohbetimize geri dönmeyelim. İyi bilinen belagat yeteneğin göz önüne alındığında çok daha dikkat çeken, sonsuzluk kadar uzun bir aradan sonra, bana S.W.'nin hikâyesini anlatıyorsun. Mukayesenin benzer bir durum olduğu anlamına geldiği çok açık, aksi takdirde neden eski bir hikâyeye geri dönesin ki? Zihninde genç kadının beni değil, seni temsil ettiği (*bilinçdışının arınmışlığı hakkında konuşmak istediğinde*) çok açık. Şimdi genç kadının bilinçdışının (seninkinin değil) dikkate değer bir arınmışlık özelliğine sahip olduğunu söylüyorsun, o halde genç kadına hiç kimseye duymadığın kadar saygı duyduğun ve onun

---

¹ Bubi.

kaderinin sen olduğunu düşündüğün gerçeği söz konusu. Ama sonuçta genç kadın inanılmaz hikâyeler anlatmaya başladı ve bu da seni hayal kırıklığına uğrattı ve ondan ayrılmana sebep oldu. Peki bu senin bilinçdışının arınmışlığının bir kanıtı mı demek oluyor? Başkalarını buna inandırabilirsin! Tam tersini düşünen beni değil: 'küçük afacan'ın senin için fazla tehlikeli hal aldığını hissettin ve yardım istedin (bkz. 'bir çocuk—sahibi olmak için', 'bir şapka takmak için');¹ yardım geldi, ama yangının üstesinden gelmesi zaman aldı. 'Evet,' diyebildin sonunda, 'birkaç yıl önce, benzer bir kadın tanıdım; bana bir tanrıça gibi görünmüştü, ama sonunda sadece hoppa bir kız olduğu anlaşıldı.'

Seninle bu şekilde konuşurken için rahat değil. Ama ne yapabilirim? Beni küçük düşürerek kendini savunmana izin veremem. Huzur bulman için benim ölmem bile bu kadar korkunç olmazdı. Ne yapmalıyım? İkimizin bir daha asla bilinçdışı hakkında konuşmaması gerektiği konusunda seninle kesinlikle hemfikirim. Locarno'ya gidiyorum ve umarım seni görmediğim sürede zaman ve yeni duygular duruma açıklık kazandırır. Şu anda zihnim bir yangın yeri ve mekanik bir şekilde yazıyorum. Ardından şu fikir aklıma geliyor: üniversitede haklı bir öfke hissettiğimde, Madam Tloroff 'gözlerimin önünde kan içinde oğlanlar' olduğunu söylemişti. Cümle Puşkin'in ünlü kitabı *Boris Godunov*'dan; genellikle birisi gerçekten öfkeli olduğunda kullanılan bir imaj. Peki ama neden bu cümle tam da o zaman aklıma geldi? Ardından şu geliyor: 'evet, vicdanı saf olmayan kişi sefildir', aynı monologdan alınma. Boris Godunov'un bir Rus Çarı olduğunu büyük ihtimalle biliyorsundur; sadece altı yıl tahtta kalsa da, onun saltanatı çok sorunlu bir dönemde Rusya'nın yararına oldu. Kesinlikle sıradan biri değildi. Ama çarlık yanlısı çizgide olmadığı için, gücü ele geçirmek amacıyla, tahtın en genç varisini (dokuz yaşında bir çocuk) öldürtmek zorunda kaldı. O çocuk Korkunç İvan'ın

---

¹ Burada satır aralarına eklenen aynı bağlantı, Carotenuto 1982, 'Sabina Spielrein between Freud and Jung' s.131'de yer alan, S.Spielrein'in Freud'a yazdığı 13.06.1909 tarihli mektuptan alıntılanmıştır.

oğluydu ve nasıl bir geleceğe sahip olacağı kolayca hayal edilebilir. Puşkin'in tragedyasında, Boris Godunov çok nazik biridir. Gerçek yetenekleri, hükmetme tutkusuyla orantılıdır.

Monoloğunu dinle: 'Altı yıldır tahttayım ve ruhum huzur nedir bilmiyor' vs... 'Ah halkım! Senin için refah ve zafer kazanmak, seninle ilgilenerek sevgini kazanmak istedim ama aptallıktan vazgeçmem gerek: kitleler yaşadıkları süreçte büyüktten anlamazlar, sadece ölüye saygı duyarlar'

O zaman kan içinde oğlanlar ve kötü vicdandan bahsedilir. Kısaca, bir halk ayaklanmasından kısa süre sonra öldü (doğal yolla ölüm; bkz. doğru zamanda gerçekleştiğinde ölüm için söylenen şey) ve ardından iki çocuğu da öldürüldü. Temiz bir vicdana sahip olmamak beni açıkça rahatsız ediyor ama bu sadece korkmadığımın bir göstergesi. Kader Çar'dan intikamını alıyor.

Aslında, suçum *seni* karından ödünç almak olur, ama sonuçta ödünç alınan aynı zamanda benim erkeğim ve şu anda bu umurumda bile değil! Ayrıca, ben neler söylüyorum? Seni karından ödünç almak için en ufak bir istek duymuyorum! 'İyi bilindiği gibi, tilkileri korkutmak için para ödenmez; tavuk ağılını korumak istiyorsan ona iyi göz kulak ol!' Şeytan kulağıma fısıldıyor. Bu iş görecektir! Bu iş canımı sıkıyor. Ruhum yumuşaklığını kaybetti. Şeytan konuşmama izin vermiyor.

Kafamda bunları tekrar tekrar düşünmekten çok yoruldum. *Bu mektubu yeniden okumak istemiyorsam bunları yazmalı mıyım yoksa yazmamalı mıyım? Yine de yazmak zorundaydım! Benimle bu şekilde konuşmana katlanamıyorum: ya bu konuları bir daha tartışmamaya karar verelim, ya da eğer tartışsak, yorumlarına uygun gördüğüm şekilde yanıt veririm.*¹ İsteklerim tabii ki bir sohbetin sonucu olarak değişemez, çünkü etkili olması için uzun bir bilinçli düşünme dönemine ihtiyaç var. Ama isteğim hiçbir zaman şöyle formüllemedi: 'Sana bir çocuk vermek istiyorum'; bu her şeyden önce şu anlama gelirdi: 'Senden sonsuza kadar vazgeçmeyi kabul ediyorum'. Ve bu

¹ Mavi kurşunkalemle altı çizili.

bana sadece, sana gerçekten gücendiğim anlarda mümkün¹ görünüyor; o zaman senden bir çocuk sahibi olma arzusu her şeye hükmediyor. Ama aksi takdirde, bunu yapamam ve komplekse karşı oldukça güçlü bir şekilde savaşmamın nedeni de bu. Genellikle, ilişkimizin en bencil olmayan arkadaşlıkta olduğu kadar güzel olmayabileceği düşüncesinden korkuyorum. Ama aynı zamanda asla senin çocuğuna sahip olamayacağım gerçeğinin bana katlanılmaz geldiği anlar da var. Seni sonsuza kadar bırakma zamanım geldiğinde... o zaman bilmiyorum... Ama bu yarın olmayacak; kaderin bizim için ne sakladığını bilmiyoruz ve başka birine âşık olma olasılığımı da göz ardı etmiyorum; ve sen de başka bir alın yazısına sahip olursun. Seninle böyle konuşmamı sağlayan şeytan çünkü şimdi şeytan mazlum. Mutluluğumu büyük bir alın yazısıyla ilişkilendirdiğime inanıyorsan çok yanılıyorsun. Oğlumun alinyazımda olduğunu hiçbir zaman düşünmedim; kendi hayatını yaşayacağını ve ebeveynlerime olduğu gibi, bana çok az ait olacağını çok iyi biliyorum. O zaman ne kadar yalnız olduğumu fark ediyorum². Ama insan kendisini düşünmemeli³; alın yazısının karanlık güçleri bizi istedikleri gibi, kişinin kendi isteklerini hiç umursamadan kullanır...

---

¹ Paragraf, 'en fazla özverili'ye kadar sayfa kenarında maviyle işaretli.

² İlerleyen satırlar da sayfa kenarında maviyle işaretlenmiştir.

³ 'Sich' [kendi] yerine 'sicht' [görünüş] yazmıştır—hiç şüphesiz, bu ortak bağı inkâr etmek için, bir dil sürçmesi.

3. BÖLÜM

C.G.JUNG'UN SABINA SPIELREIN'A YAZDIĞI MEKTUPLAR

Burghölzli-Zürih
20.6.08
Dr. C.G.Jung,
Psikiyatri Doçenti

Sevgili Madam Spielrein,
Sert mektubunuzla bilinçdışımı etkilemeyi çok iyi başardınız. Böyle bir şey ancak benim başıma gelir.

Pazartesi günü bütün gün Dr. Jones'la olacağım.¹ Ancak, salı sabahı şehre geliyorum ve saat 11'de Bahnhofstrasse'deki vapur iskelesinde sizinle buluşmak istiyorum. Böylece yalnız olabiliriz ve rahatsız edilmeden konuşuruz, bir tekneyle göle açılacağız. Gün ışığında ve açık denizde bu duygu karmaşasından çıkış yolunu bulmak daha kolay olacak. Dostunuzdan sevgi dolu selamlar.

Zürih,
30.6.08

Sevgili dostum,
Bugün sizden çok hoş bir izlenim aldığımı kısaca anlatmalıyım. Bendeki görüntünüz tamamen değişti ve benim gibi, yaşamının ve düşünmenin aynı şey olduğunu düşünen

---

¹ Ernest Jones (1879–1958), İngiliz psikanalist, Freud'un biyografisinin yazarı. Burada bahsedilen Jung ziyareti için bkz. referanslar: *Freud/Jung Letters*, ed. William McGuire, Hogarth Press ve Routledge & Kegan Paul, 1974, (12.7.08, 18.7.08, & 11.8.08:163, 164, & 166).

insanlar olduğunu umabilmenin beni ne kadar mutlu ettiğini söylemem gerek; zincire vurmayı düşlemek değil, özgürlük yaratmak için zihinlerinin gücünü kötüye kullanmayan iyi insanlar. Sonuç olarak, bir zamanlar dünyayı ve üstündekileri yeni bir parıltıyla kaplamış olan bir güzellik ve özgürlük hissi içimde uyanıyor. Alışkanlığın banallığında boğulmaya mahkûm etmek zorunda olmadığım ve kendisini de buna mahkûm etmeyen birini sevebilmeyi ummanın benim için ne anlama geldiğini bilemezsiniz.

Bu kişiyi, asla aşırı hassaslığa düşmeyen, temel ve içsel yaşamsal özü, kendi özgürlüğü ve bağımsızlığı olan o '*esprit fort*'u [özgür ruhu] sizde bulmak beni ne kadar mutlu eder.

Sizi Cuma günü tekrar görmeyi iple çekiyorum.

En sıcak selamlarımla, dostunuz.

4.7.08

Sevgili dostum,

Dün konuştuklarımız üzerimde gerçekten rahatlatıcı bir etki yaptı. Düşündüğü gibi davranan ve sadece iyi şeyler düşünen insanlar olduğu *inanç*, çok sayıda hayal kırıklığını telafi eden, büyük bir rahatlama. İçimde kendimi daha dingin ve özgür hissediyorum. Haftaya, Welansee'ye¹ gitmenizden önce sizinle tekrar konuşmayı çok isterim. Ya da yakında Wesen'e gidecekseniz,² Rapperswyl'de buluşabiliriz. Bana yazıp W'e ne zaman gideceğinizi haber vermenizi isteyebilir miyim?

Dostunuzdan en sıcak selamlar.

¹ Glarus ve St.Gallen kantonları arasındaki dağ gölü.

² Walensee'deki Yer.

6.7.08

Canım,

Mektubunuzu dün akşam, Sch'den dönünce buldum. Sallı sabahı şehre, savcının ofisine gitmem gerek, bu fırsatı kullanıp saat 10.30'da merkezden uzaktaki Uto Quay bölgesinde sizinle buluşabilirim; oradan benimle Burghölzli'ye gelebilirsiniz. Her durumda, saat 10.30'dan itibaren Zürichhorn'a kadar göl kıyısı boyunca yürüyor olacağım. Maalesef akşamüstü vaktim yok.

Sevgi dolu selamlar

22.7.08

Canım,

Lütfen gelecek Cuma akşamı saat 5.30'da beni görmeye gelin. Maalesef bütün akşamüstünü serbest bırakmam imkânsız. Geçen hafta iki evlilik merasimine katılmak zorunda kaldım ve şefim¹ bu konuda memnuniyetsizliğini belirtip durdu. Bu beni çok rahatsız ediyor. Sonsuz miktarda çalışmak zorundayım.

Sevgi dolu selamlar ve Cuma'ya kadar hoşça kalın, dostunuz.

Burghölzli-Zürich

12.8.08

Dr. C.G.Jung

Psikiyatri Doçenti

Sevgili dostum,

Mektubunuz bana büyük keyif verdi ve içimi rahatlatı. Uzun süren sessizliğiniz yüzünden endişeliydim. Size bir şey olduğundan ya da bir şekilde şeytanın işe karıştığından

---

¹ P.Eugen Bleuler; bkz. Not 16, S.Spielrein'in C.G.Jung'a mektupları (A.Carotenuto, *A Secret Symmetry*, New York, Pantheon Books, 1982).

korkuyordum. Mektubunuzda çok hoş şeyler yazmışsınız. Ebeveynlerinizin geniş fikirliliğine hayranlık duymamak mümkün değil. Bir anne için bu gerçekten büyük bir başarı ve pek de beklenmeyen bir şey. Bu yüzden annenize hayranlık duyduğumu söyleyin. Babanız için daha kolay olmalı, çünkü yeni bakış açıları ve yeni yaşam değerleri, fikir sahibi bir erkeğe, bir kadının doğal tutuculuğundan daha kolay ulaşır. Mektubunuzda söylediğiniz gibi, her şey iyi ve yolunda; mutluluğunuz beni sevindiriyor. Bu şekilde, uzun zamandır arzuladığınız ve uzun zamandır korktuğunuz Rusya'daki kalışınız çok daha kolay olacak. Benim için her şey bir volkan gibi titriyor: bir an her şey altın sarısı, bir an sonraysa her şey gri. Mektubunuz, bulutların arasından bir güneş ışığı huzmesi gibi geldi.¹ Ama anneniz haklı: mektup kâğıdı edinmelisiniz; güzellikten yoksun olduğu için 'botanik teneke' tarzından² hoşlanmadığımı biliyorsunuz. Çirkin kıyafetler bile bana acı veriyor. Tanrıya şükür artık onlardan vazgeçtiniz.³ Yine böyle şeyler yazdığım için bana kızmayın. Sizin hem içte hem de dışta güzel olmanızı istiyorum, çünkü doğal olan bu. İçsel olarak hislerinde özürlü olmayan hiç kimse çirkin ve zevksiz olanı sevemez ve siz de kesinlikle öyle değilsiniz! Mektubunuz üzerimde iyi bir etki bıraktı; size düşündüğümden çok daha bağlanmış olduğumu fark ettim. Korkunç derecede şüpheliyimdir ve her zaman diğer insanların beni kullanmaya ve bana zul-

---

¹ S.Spielrein bu cümleyi 10/20 Haziran 1909 tarihinde Freud'a yazdığı mektupta alıntılıyor (bölümün tarihi 11 Haziran; Carotenuto 1982).

² Bu cümle Almandan birebir çeviridir. Dr. A.Plaut şöyle yazar (kişisel notu, 2000): Kelime bir "Botanisiertrommel"e atıfta bulunuyor. Çocukken öyle bir şeyim vardı. Tenekeden yapılmıştı, yeşil renkteydi ve boynuma asılıydı, botanik numuneleri ezmeden toplamak için tasarlanmıştı. Oldukça iyi bir fikir. Oval şekilli bir "Trommel" [davul]. Beş yaşındaki bir çocuk için uygun bir eğitici hediye. Buradaki anlamı 'pinti', olumsuz anlamda 'kullanışlı', 'sadece işlevsel' gibi görünüyor.

³ bkz. ayrıca S.Spielrein'in Jung'a yazdığı bir mektuptan Freud'a alıntı yaptığı bir paragraf ve 10/20 Haziran 1909 tarihinde Freud'a yazdığı mektubunda buna yaptığı göndermeler (bölümün tarihi 13 Haziran; Carotenuto 1982).

metmeye çalıştığını düşünürüm. Bir insanın doğal olarak iyi olduğuna büyük zorlukla inanabilirim, bunu sık sık da dile getiririm. Ama bu size olan hislerimde kesinlikle geçerli değil! Çoğunlukla, başka insanlara vermek istediğim mutluluğun benden esirgendiğini, ya da gizli bir düşmanlık formunda bana iade edildiğini düşünürüm, çünkü bu çok sık başıma geldi! Geçen hafta boyunca pek iyi değildim, oldukça histeriktim ve bir gün boyunca beni yatağa düşüren soğuk algınlığına kapılmışım. Mektubunuz ruh halimde çok iyi bir etki yaptı, o zamandan beri enerjim önemli ölçüde arttı.

Tekrar memleketinizde olmak nasıl bir duygu? Steplere gidecek misiniz? Peki eski bakıcınız size ne dedi? Ne kadar güzelleştiğinizi görmek onu memnun etti mi? Gazetede, koleranın Rostov'da salgın olduğunu okuyoruz. Şişelenmemiş hiçbir suyu içmeyin ve kesinlikle salata yemeyin; mikroplar yüzünden pişmemiş meyve yerken de çok dikkatli olmanız gerek.

Şimdilik hastalarımın biri no. 6 xxxstrasse'de oturuyor; Madam xxx,¹ Polonyalı bir kadın. Dikkatli olun!

Son zamanlarda çok yoğundum. Geçen hafta iki Amerikalı profesör benimle birlikteydi, biri New York'tan, diğeri de Michigan'dan gelmişti, daha sonra New York Eyaleti Lunacy Komisyonu'nun başkanı olan başka bir profesör daha New York'tan geldi.² Ayrıca Tübingen psikiyatri kliniğinden bir doktor da beni, yani görüşlerimi ve yöntemlerimi tanımak için üç haftalığına³ buradaydı.

¹ Jung ailesinin isteği üzerine söz konusu kişinin ismi ve adresi, anonimliğini korumak amacıyla çıkartılmıştır.

² New York'tan gelen konuklardan biri, aynı zamanda Cornell Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde Psikiyatri profesörü olan, NY State Pathological Institute'dan Adolf Meyer'di. Jung, 21.8.08 tarihinde Freud'a yazdığı mektubunda bu ziyaretten bahseder (*Freud/Jung Letters*: 169f. ve dipnot 1, *a.g.e.*).

³ Wolf Stockmayer (1881–1933), analitik psikolog, o zamanlar Tübingen Üniversitesi Kliniği'nde Asistan (*Freud/Jung Letters*, 12.7.08:164 & fn.4).

23 Ağustos'ta tatile gidiyorum. Mektuplarınızı Burghölzli'ye göndermeye devam etmeniz en iyisi olacak; birisi onları bana gönderir. Acilen dinlenme ihtiyacı duyuyorum. İlk önce bir haftalığına Toggenburg'a¹ gideceğim ve Riklin'le olacağım,² ardından karım ve çocuğumu görmek için altı günlüğüne Schaffhausen'e gideceğim.

Tatilden dönünce birkaç günlüğüne Prof. Freud gelecek.³ 28.6.1909'da [orijinal tarih şöyledir: 28 vi. IX; büyük ihtimalle 28.9.08 denmek istenmişti; çev.] beş haftalığına askerlik hizmetini yapmaya gideceğim. Şu anda Prof. Bleuler tatilde; bu yüzden yapacak çok işim var, ama bu işleri her zaman keyifle yapmıyorum. Son zamanlarda hiçbir bilimsel çalışmam olmadı. Umarım kışın bu durum düzelir.

Yakında bana yine yazın ki mutlu ve huzurlu olduğunuzu bileyim.

Parayı sağ salım aldım. Teşekkür ederim!

Dostunuzdan sevgi dolu bir öpücük.

2.9.08

Canım,

En çok küçük fotoğrafı beğendim. En iyi orada çıkmışsınız. O fotoğrafı saklayacağım, çok teşekkürler.

Bu sırada son mektubumu almış olmalısınız. Tatiller uzun mektuplar için çok uygun değil. İnsanın yazmak için gerçek anlamda kendinden zaman çalması gerekiyor.

Hayatınızın detaylı tarifi çok hoşuma gitti. Gerçek bir Rus stiliyle yazıyorsunuz. Dağlardaki turumu yeni tamamladım⁴, hava harikaydı. Şimdiyse kötüleşti, bu yüzden planladığım bisiklet turumu bir gün erteliyorum. Rusya'da çok

¹ St. Gallen kantonunda bir bölge.

² Franz Riklin (1878–1938), İsviçreli psikiyatrist; 1902'den 1904'e kadar Burghölzli'de çalıştı ve 1906'da Jung'la birlikte *The associations of normal subjects*'i yayımladı (C.G.Jung, *Collected Works*, Cilt. 2).

³ Aşağıdaki 41 numaralı nota bakınız.

⁴ S.Spielrein'a yazılan önceki mektuba bakınız.

uzun süre kalmayın, sizi fiziksel ve zihinsel anlamda yoran her şeyden kaçının, böylece çalışmalarınıza taze bir enerjiyle dönebilirsiniz.

Dostunuzdan en sıcak selamlar.

Brugg,
28.9.08

Sevgili dostum,

Hatamdan¹ sık sık sizi düşündüğümü anlayabilirsiniz. Uzun zamandır size yazmamamın nedeninin ne olduğunu düşünmüşsünüzdür. Ama nedeni zaten biliyorsunuz: *Prof. Freud* uzun süredir buradaydı.² Bu buluşmada bu büyük adamı ilk kez kendi ortamının dışında, benim dünyamda görme ve böylece onu çok daha derinlemesine tanıma fırsatı buldum. İnsanlığa dair büyük bilgisi ve yaşam deneyimi sayesinde, benimle kıyaslanamaz ölçüde ileriye gören, gerçekten büyük ve iyi bir insan. Daha önceleri bu adama uzak mesafeden hayranlık duyuyorduysam, şimdi onu gerçekten sevmeye başladım. Freud'la geçirdiğim zamanı çok iyi kullandığımı anlayacaksınız. Kendim için çok sayıda konuyu netleştirdim. Kısacası, bana çok iyi geldi.

Şu anda beş haftalığına Brugg'de, askerlik hizmetimi yapıyorum, 31 Ekim'e kadar görevdeyim. Ama adresim hâlâ Burghölzli, Brugg'de sadece birkaç gün kalacağım; ardından İsviçre'nin Fransızca konuşulan bölgesindeki kaleye gideceğiz. İyice dinlenmeyi umuyorum.

---

¹ Selamlamadaki hata tam olarak açıklanamaz: 'Freundin' ['arkadaş'] kelimesinin ortasındaki 'n' daha sonradan eklenmiştir ve büyük ihtimalle artık görünmeyen başka bir mektubun üzerine yazılmıştır. [Ortadaki 'n' olmadan 'Freudin', 'Freud' ve/veya 'Freude'='neşe anlamına gelebilir'; İngilizceye çevirenin notu.]

² *Freud/Jung Letters* (23.9.08:172)'daki nota göre, Freud 18-21 Eylül tarihleri arasında Jung'un konukuydu. Bu ziyaret süresince Jung ona ünlü Babette vakasını göstermiştir (C.G.Jung, *Memories, Dreams, Reflections*, ed. Aniela Jaffe, Fontana, 1963:149; bkz. ayrıca Carotenuto, *a.g.e.*, bölüm 4).

Siz nasılsınız? Huzurlu bir hayat yaşıyor musunuz? Geleceğiniz hakkında ne düşünüyorsunuz? Sık sık sizin için endişeleniyorum çünkü [...]

4.12.08

Canım,

Çok pişmanlık duyuyorum; zayıflığımdan pişmanım ve beni tehdit eden kadere lanet ediyorum. İşim, hayattaki görevim, bu yeni felsefenin evrim geçirdikçe bende açığa çıkarttığı bütün ulvi perspektifler için korkuyorum. Hassas ruhumla kendimi bütün bu sorulardan nasıl kurtaracağım? Son zamanlarda, mesela sık sık yaralandığım zamanlar (3-4 yaş) ve örneğin, bir hizmetçinin beni kesin bir ölümden kurtardığı zamanlara ait *çok çok eski çocukluk anılarımın yüzeye çıktığını* söylediğimde güleceksiniz.¹ Zihnim derinliklerine doğru yırtıldı. Çok sayıda zayıf insan için bir güç kulesi olması gereken ben, hepsinden daha zayıfım. Böyle olduğum için beni affedecek misiniz? Böyle olarak sizi gücendirdiğim ve bir doktor olarak size karşı görevlerimi unuttuğum için? İnsanlar arasında en zayıf ve en dengesizlerden biri olmamı anlayışla karşılayabilecek misiniz? Ve bunun için, kelimelerle ya da düşünce ya da hislerde bile benden intikam almayacak mısınız? Diğer kişiyi cezalandırmadan, hapsetmeden ya da içini kurutmadan sevmeyi bilecek birini arıyorum; sevginin sosyal avantaj ve dezavantajlardan bağımsız olmasını, böylece sadece bir son anlamına gelmeyip kendi içinde bir son olmasını mümkün kılacak, henüz gerçekleşmemiş kişiyi arıyorum. Hayatımda sevginin, fırtınalı, sürekli değişen sevginin neşesi olmadan yaşayamamam benim talihsizliğim. Bu iblis, şefkatime ve hassaslığıma kötücül bir zıtlık olarak duruyor. Bir kadına karşı içimde sevgi doğduğunda, hissettiğim ilk şey ebedi sadakat ve diğer imkânsızlıkların hayalini kuran ve bütün bu düşlerden acı çekerek uyanmaya mahkûm olan o zavallı kadına karşı

¹ bkz. *Memories, Dreams, Reflections*: 24vd.

pişmanlık, acıma duyguları. Bu yüzden insan zaten evliyse, bu yalanla ilgilenmesi ve deneyimi tekrar tekrar yinelemek, tekrar tekrar yalan söylemek ve sürekli birini hayal kırıklığına uğratmak yerine hemen cezasını çekmesi daha iyi.¹ Yapılacak en iyi şey nedir ki? Bilmiyorum ve söylemeye de cesaret edemiyorum, çünkü kelimelerimden ve duygularımdan ne anlam çıkartacağınızı bilmiyorum. Son tartışmadan beri sizinle ilgili güvenlik duygumu tamamen yitirdim. Bu bana çok ağır geliyor. Bu belirsizliği kesin olarak açıklığa kavuşturmak zorundasınız. Sizinle uzun uzun konuşmaktan tekrar keyif almalıyım. Salı sabahı saat 9.15-12.00 arasında sizinle bir deneme konuşması yapabilir miyim? [orijinalde soru işareti yoktur; çev.] Büyük ihtimalle dairenizde kendinizi daha az kısıtlayacağınızdan, size gelmek istiyorum. Salı sabahı sizin için uygun değilse bana yazıp haber verin, aksi takdirde biraz açıklık bulma umuduyla geleceğim. Açık teminat edinmeliyim, böylece zihnim niyetleriniz konusunda huzura kavuşur. Aksi takdirde çalışmalarım zarar görüyor ve bu da bana geçici sorunlardan ve bugünün acılarından çok daha önemli geliyor. Siz hastayken size verebildiğim sevgi, sabır ve özverinin birazını bana geri verin. Şimdi ben hastayım [...]

[Büyük ihtimalle 1908]

Sevgili dostum,

Yarın akşam, Perşembe, saat 6.40 sularında tekneyle tiyatroya gideceğim. Scheuchzerstrasse'nin nerede olduğu konusunda hiçbir fikrim olmadığından, benimle gelebilirseniz minnettar kalırım. O saatte Bellevue'de, tramvay durağında beni bekler misiniz? Oradan tramvayla ya da yürüyerek gideriz, hangisi sizin için daha uygunsa. Kitabın sağ salim elinize ulaştığını umuyorum.

En iyi dileklerle.

¹ S.Spielrein 10/20 Haziran 1909 tarihinde Freud'a yazdığı mektubunda bu paragraftan alıntı yapar (bölümün tarihi 13 Haziran; Carotenuto a.g.e.).

[Büyük ihtimalle 1908]

Canım,

Maalesef Çarşamba günü saat 7'ye kadar meşgulüm. Ama Perşembe günü saat 6'da ve Cuma günü 5.30'dan itibaren serbestim. Bana başka not göndermezseniz Cuma günü geleceğinizi varsayarak hareket edeceğim.

Dostunuzdan sevgi dolu selamlar.

Küssnach b/Zürich

12.9.10

Sevgili dostum,

Makalenizi henüz bitirmemiş olsam da¹ içinde beni keyifle dolduran paragraflar buldum. Konuyla girdiğiniz büyük zahmet, ortaya çıkan sonuçla fazlasıyla ödüllendirildi. Sunumla ilgili bazı eleştirilerim var, okurun dikkatine ve anlayışına dair ortaya koyduğunuz talepler çok yüksek. Şarap sembolizmi gerçekten tarihsel/mitsel. O konuda sizi kutlamalıyım. Laokoon muhteşem. Laokoon anıtını biliyorsunuz, değil mi? Son derece sembolik.

Bir dahaki sefere kadar, sevgi dolu selamlar ve iyi dilekeler! Dostunuz.

[Büyük ihtimalle 9.1910]

Canım,

Çiçekler için karımın adına samimi teşekkürlerimi sunuyorum.² Çok tatlı bir davranış.

Sevgi dolu selamlar.

---

¹ S.Spielrein'in doktora tezi 'Bir şizofreni vakasının psikolojik içeriği üzerine (*dementia praecox*)'.

² S.Spielrein büyük ihtimalle Jung'un üçüncü kızı Marianne'nin doğumu üzerine tebriklerini göndermiştir; bkz. Eylül 1910'da günlüğüne son yazdıkları (Carotenuto, *a.g.e.*).

[Büyük ihtimalle 9/10.1910]

Sevgili dostum,

Ben de ciddi bir grip saldırısından yeni çıktım. Geçen Perşembeden beri yataktaydım. Şimdi daha iyiyim, ama her şey çaba gerektiriyor. Bugün işe geri döndüm ama hâlâ çok halsizim. Yine de size bütün kalbimle iyi bir toparlanma dönemi dileyecek gücüm var. Perşembe sabahı 9-11 serbestim. Cuma 9-12 değiştiremeyeceğim randevularım var. Cumartesi 9-11 yine serbestim.

Lütfen perşembe mi yoksa cumartesi mi geleceğinizi bana bildirin.

Sevgi dolu selamlar ve toparlanmanız için en iyi dileklerimle.

[Büyük ihtimalle Aralık 1910]

Sevgili dostum,

Geçen Çarşamba tabii ki incelemelere çoktan başladığınız hiç aklıma gelmedi¹, bu yüzden sizi bekledim. Siz gelmeyince iyi olduğunuzu ve inceleme gerginliğine kapıldığınızı düşündüm.

Gelecek Çarşamba saat 9.00'da sizi bekleyeceğim.

Sevgi dolu selamlar, dostunuz.

[Büyük ihtimalle Temmuz 1911]

Canım,

Detaylı mektubunuz çok ilgimi çekti ve insanla hayvan arasında ayırım yapamayan yaşlı bir domuza denk geldiğiniz için çok üzgünüm. Bu çok kötü. Erkekleri psikanalizi anlamaktan alıkoyan şeyin ne olduğu görülebiliyor. Lütfen

---

¹ İlk muayene 9 ve 15 Aralık 1910'da gerçekleşti, sonuncu da 1911 Ocak'ının ortasında (bkz. 8 ve 14 Aralık 1910 ve 15 ve 19 Ocak 1911 tarihli günlük girişleri; Carotenuto, *a.g.e.*).

sinir uzmanı Dr. Seif¹le iletişime geçin. 21/1 Franz Josephstrasse, *Münih*. Oradaki psikanaliz derneğinin başkanı. Sizi iyi karşılayacaklardır. Sizi yanıtlım için bekletmemi affedin. Haziran sonuna kadar bir makale yazmayı bitirmem gerektiğinden², şimdilik her şey beklemek zorunda. Umarım orada iyi karşılanırsınız. Bu sırada makalenizin düzeltmelerini ayrıca gönderiyorum,³ *sizde kalabilirler*. Düzeltmeler çoktan uygulandı. Yeni projeniz için çok heyecanlıyım.⁴

Sevgi dolu selamlar, sevgiler, Jung.

Küsnach-Zürich
Seestrasse 1003
8.8.11
Dr. C.G.Jung,
Psikiyatri Doçenti

Canım,

Maalesef henüz kapsamlı çalışmanızı⁵ okumayı tamamlamadım çünkü burada, benimle kalan Dr. Seif vaktimi alıyor. Ama şimdiye kadar dikkatle okudum, bu yüzden geçici bir değerlendirme yapabilirim. Benim çeşitli fikirlerimi benden önceden yansıtan harika düşüncelerin bolluğu beni şaşırttı. Ama başkalarının da benim gibi düşündüğünü görmek çok güzel. Düşünceleriniz cesur, geniş kapsamlı ve felsefi.⁶ Bu yüzden *Jahrbuch* onun yayımlanması için çok

¹ Bkz. Not 8, S.Spielrein'in C.G.Jung'a mektupları (Carotenuto, *a.g.e.*: 220).

² Bkz. *Freud/Jung Letters*, 12.6.11:426).

³ *Jahrbuch* 3, 1 (August 1911)'de yer alan doktora tezinin yayımlanmasıyla ilişkili düzeltilerden bahsediyor olsa gerek.

⁴ 7.1.1912 tarihli günlük girişine göre S.Spielrein'in Münih'te kaldığı sürede tamamladığı 'Var olma nedeni olarak yıkım' makalesi referans alınmıştır (Carotenuto, *a.g.e.*: 40). Makale *Journal of Analytical Psychology*, 39, 2; Nisan 1994'de İngilizceye çevrilerek yayımlanmıştı.

⁵ Bkz. yukarıdaki 50 numaralı not.

⁶ Bu yorum, S.Spielrein tarafından 'Var olma nedeni olarak yıkım' hakkında yapılan diğer yorumlarla birlikte (bkz. Kasım baş. 1911,

uygun bir yer olmayacak. Küçük bir bağımsız kitap hazırlayabilirsiniz ya da çalışmanızı *Freud*'un '*Schriften zur angewandten Seelenkunde*'sine [uygulamalı psikoloji üzerine makaleler] dahil etmeye çalışabiliriz. Bu uygun bir yer olur.¹ Birkaç ayrıntı noktasının toparlanması gerekecek. Umarım Freud dede, ruhunuzun bu meyvesini benim kadar büyük bir keyifle karşılar.

Münih'teki kalışınız her açıdan tatmin edici olmuş gibi görünüyor.

Bu arada makalenizi yürekten kutluyorum.

Sevgi dolu selamlar, sevgiler, Dr. Jung.

Yarın sabah üç haftalığına yolculuğa çıkıyorum.² Adresim hâlâ *Kusnacht*.

[Büyük ihtimalle 17/18.8.1911]

Küsnach-Zürich,

Seestrasse 1003

Dr. C.G.Jung

Psikiyatri Doçenti

Canım,

İki tren saati arasında eve geldim ve hemen gitmem gerek, bu yüzden size çok kısa bir cevap yazabiliyorum.

Lütfen Kongre'ye davet konusunda Dr. Seif'le iletişime geçin. Ben geçici programları önce bölümlere gönderdim. 1 Eylül'den sonra kendi davetiyenizi teslim alırsınız. Yine çok erkenden huysuzlanıyorsunuz.

13.11.11, 18.3.12, 25.3.12 tarihli mektuplar) Jung'un 1.4.12 tarihinde Freud'a yazdığı mektubundaki ifadelerle zıt düşer (*Freud/Jung Letters*: 498).

¹ Çalışma sonunda *Jahrbuch* 4. Cilt'in ilk yarıyıl sayısında (Eylül 1912) basılmadı; bkz. ayrıca S.Spielrein'in günlüğüne yazdığı yorum 7.1.1912 (Carotenuto, *a.g.e.*: 41).

29 Bkz. *Freud/Jung Letters*, 19.7.11:435.

² S.Spielrein Weimar'da 21-22 Eylül 1911'de düzenlenen Üçüncü Uluslararası Psikanaliz Kongresi'ne katılmak istiyordu.

Konaklamayla ilgili Dr. K. Abraham'a başvurun,^{1,2} Rankestrasse 24, Berlin W. Deniz kenarındaki kalışınız için en iyi dileklerimle. Dostunuz.

[Büyük ihtimalle 21/22.9 1911]

Hotel Erbprinz, Weimar

Canım,

Kongre'nin işleyişinin gerektirdiği devasa iş miktarı neden bugüne kadar size cevap yazamadığım konusunda bir fikir vermiş olmalı.

Durumunuzu net bir şekilde görüyorum. Ayağınızda organik açıdan bir sorun olduğunu hiç sanmıyorum, çünkü psikolojik durum fazlasıyla ve travmaya sebep olacak kadar önemli. İçinizde bir şey Weimar'a gitmemek için bir neden arıyordu. Başka bir deyişle, bastırmanız gereken belirli bir fantezi/istek bulmak istediniz. Başka bir deyişle, bastırmak zorunda kaldığınız belirli bir fantezi/istekle gelmek istediniz. Ancak, buna rağmen yine de gelmek zorunda kaldınız, çünkü hayat fedakârlık ve özveri gerektirir, inatçılık ve gururu adanmış sevginin kurallarının altına yerleştirir. Sadece, başkasının mutluluğunu istediğinde sana mutluluk bahşedilir. Size bu kadar içtenlikle yazma ve nasihatte bulunma iznini kendime veriyorum, çünkü uzun ve ıssız düşüncelerden sonra, size karşı hissettiğim bütün karamsarlığı kalbimden sildim. Açıklığa kavuşturayım, bu karamsarlık çalışmanızdan değil,—o konuda kişisel olarak hoşuma gitmeyen hiçbir şey yok—, daha öncesinden, sizin yüzünüzden katlandığım bütün içsel kederden kaynaklanıyordu—siz de benim yüzümden aynı kedere katlandınız. Size bütün kalbimle mutluluk diliyorum ve sizinle ilgili düşünceme eşlik etmesini istediğim his bu. Ama kalbinizin iyi ve mantıklı kabul ettiği bir dolaysız hedeften *hiçbir koşul altında* geri

¹ Bkz. Not 6, Freud'un S.Spielrein'a mektupları (Carotenuto, a.g.e.: 226).

² Bkz. yukarıdaki 44 numaralı not.

çekilmemeniz gerektiğini *asla unutmayın*. Bencillik, gurur ve inatçılıktan fedakârlık anlamına gelen her sefer, size süreçte kendinizi kaybediyormuşsunuz gibi gelecek... Sadece bu gizemli kendini feda etme sürecinde yeni ve daha güzel bir formda kendinizi bulacaksınız ve sonuç olarak bir lütuf ve diğer insanların mutluluk kaynağına dönüşeceksiniz. *Yani hiçbir koşul altında Kongre'ye katılmaktan vazgeçmemelisiniz*, bunu yaparak ciddi bir hata işlediniz ve bu yüzden hemen kendini cezalandırdınız. Kendinizi feda etmek zorundaydınız. Tezleriniz¹ mümkün olduğu kadar çok yayıldı.

Yine iyi olun! Freud kesinlikle sizi kabul edecek. Tezinizden birkaç kez bahsetti, bu da onun üzerinde bir etki yaptığınızın en iyi göstergesi. Benim tavsiyeme ihtiyacınız yok.² Ona büyük bir usta ve haham olarak yaklaşın, o zaman her şey iyi gidecek.

Sevgi dolu selamlar ve iyi dilekler.

1003 Seestrasse

Küsnach-Zürich

[Büyük ihtimalle Kasım 1911 başı]

Tıb. Dr. C.G.Jung LL.D

Psikiyatri Doçenti

Canım,

Bu koşullarda makalenizi³ size hemen geri göndermeliyim; henüz tamamlayamadığım için üzgünüm. İşin doğrusu kendimi dağlarda⁴ egzersiz yapmaya kaptırdım, bu yüzden

¹ Bkz. S.Spielrein'in 1911 başlarında Jung'a yazdığı mektup (Carotenu-to, a.g.e.: 48)

² S.Spielrein yıkım konusundaki makalesinin el yazmasını Ağustos'ta Jung'a göndermişti. Büyük ihtimalle, 29 Kasım 1911 Çarşamba günü yapacağı ve bir bölümünden bahsettiği konuşmasını hazırlamak için o el yazmasına ihtiyaç duymaktadır (bkz. Viyana Psikanaliz Derneği tutanakları, ed. Herman Nunberg & Ernst Federn, Cilt 3, 1910-1911, Frankfurt am Main: S.Fischer, 1979:314-20)

³ Bkz. *Freud/Jung Letters*, 30.10.11:452

⁴ Jung'un bir sonraki mektubunda ima edildiği gibi, bir gecikme vardı.

sizin çalışmanız için ayırdığım bütün vakti yitirdim. Onunla işiniz bitince *lütfen makalenizi hemen bana geri gönderin*. Onu detaylı bir şekilde incelemem gerek, çünkü içinde çok sayıda önemli düşünce var; onu doğru düzgün anlayabilmem için tamamen dinginlik içinde olmam gerek. Şimdiye kadar huzurlu bir anım bile olmadı.

Canım, size kızgın olduğumu hiç dnmeyin bile. Çalışmanızı tekrar, *bir oturuşta* okumak için sadece birkaç günlük huzur bulmayı bekliyorum. Bir daha tam ortasındaiken rahatsız edilirse asla net ve kesin bir sonuca ulaşılamayacağım. Gereksiz yere endişelendiğiniz için zgnm. Lütfen beni affedin. Çalışmanız, acele postayla değerli paket olarak yola ıktı.

Viyana'dan verdiğiniz haberler ilgi çekici—ve zgc. Stelkel'in¹ aklı başından gitmiş ama bilimdişı. Klages etkilenmiş olmalı.² Neden Viyana'ya gidiyor? Freud, Rank³ ve Sachs⁴ dışında orada ciddi olan pek bir şey yok. Lütfen bana ihanet etmeyin.

Size gönülden bağlı dostunuz.

Küsnach-Zürih
Seestrasse 1003
13.11.11
Dr. C.G.Jung
Psikiyatri Doçenti

Canım,

En azından size elyazmasını gönderebilirim. Size mektubu göndermek için gittiğimde birden adresinizi bilmediğimi

¹ Bkz. Not 10, S.Spielrein'in Jung'a mektupları (Carotenuto, *a.g.e.*: 220 vd.)

² Bkz. Not 4, Freud'un S.Spielrein'a mektupları (Carotenuto, *a.g.e.*: 226).

³ Bkz. Not 18, Freud'un S.Spielrein'a mektupları (Carotenuto, *a.g.e.*: 227).

⁴ Bkz. Not 19, Freud'un S.Spielrein'a mektupları (Carotenuto, *a.g.e.*: 227).

fark ettim. (Son mektubunuzda yazılı değildi.) Önceki mektuplarınızın hepsini askerliğimi yaparken aldım.¹ Bu arada söylememe izin verin, mektuplarınızı bana normal postayla gönül rahatlığıyla gönderebilirsiniz.

Hemen makaleyi bana geri göndermenizi istiyorum. Çalışmamın ikinci bölümünde (birinci bölümün kopyasını size göndermiş miydim?) fikirlerinizden sık sık bahsettim.² Yeni makaleniz için de aynısını yapmak isterim. Böylece uyum içinde oluruz.

Sevgi dolu selamlar ve özürler, size gönülden bağlı dostunuz.

1003 Seestrasse

Küsnach-Zürich

24.11.11

Tıb. Dr. C.G.Jung LL.D

Psikiyatri Doçenti

Canım,

Haberleriniz benim için çok değerli. Şüphelendiğim şeyi kısmen doğruluyorsunuz. Filogenetik üreme konusunda Freud yakında benim tarafıma geçecek, savunduğu belirli bir genel felsefi konuda olsa bile. Viyana ve Zürich arasındaki fark, genetik libido teorisini geliştirdiğim ikinci bölüm'de açıkça gün ışığına çıkacak.³ Ben daha çok cinsellik teorisine getirdiğim düzeltmeleri Freud'un nasıl karşılaya-

¹ Eylül sonundan 31 Ekim 1911'e kadar olan dönemden bahsediliyor (bkz. *Freud/Jung Letters*, 4.10.11 & 30.10.11:444 & 452).

² Jung, 1912'de *Jahrbuch* 4:1'de yayımlanan ve içinde Spielrein'in doktora tezine sayısız atfın yer aldığı *Transformations and Symbols of the Libido* Kısım 2'den bahsediyor. (Bkz. Carotenuto, *a.g.e.* Kısım 2, Bölüm 2, Not 11).

³ Burada bahsedilen değişikliklerle, Jung'un libido çalışmasının ikinci kısmında Kasım 1911'den ileriye doğru olan *Freud/Jung Letters*'da ve daha sonra Freud'la karşı karşıya geldiği *Transformations and Symbols of the Libido*'nun rolü hakkındaki ifadesinde sayısız kez bahsetmiştir (*Memoires, Dreams, Reflections*: 187-91)

çağından endişeleniyorum. Ne kadar çok kendi tarzımda yazarsam, yanlış anlaşılma tehlikesi o kadar büyüyor, çünkü Freud'un ruhuna olmasa bile Viyana okulunun ruhuna oldukça yabancıyım. Bana ihanet etmeyecekseniz, size küçük bir parçasını göstereceğim: Viyana'da etrafında en iyi insanları toplamamış olmasının altında yatan nedeni öne süren spontane bir eylemde Freud'u gösteriyor: bir kişi (benim de tanıdığım biri) Freud'a geldi. Kadınlarla sayısız ilişkisi olmuştu ve aynı zamanda nevrotikti. Freud ondan şöyle bahsetti: 'X.Y. teorik olarak ilgi çekici çünkü nevroz yaşaması beklenen biri değil' (yani, cinsel içgüdülerini doyurduğu için). Nevrozun sadece bastırılmış cinsellikten doğması gerektiği yönünde dile getirilmeyen bir beklenti var. Stekel bu beklentiden doğmuştu. Ama Zürih'te nevrozun bir çatışma olduğunu, kişinin onunla birlikte yaşadığını düşünüyoruz. Freud'un bölümüne dair bu görüşün ifadesi tamamen anlık bir eylemdi, o bunu asla teori seviyesine yükseltmezdi: araştırmasında çok özenli. Ama yorum, belirli bir üstü örtülü beklentiye işaret ediyor. Ben tanınmadığım sürece *sizin* doğru çizgide çalışmıyor olduğunuzu düşünmeniz, bana hâlâ çok bağlı olduğunuz anlamına geliyor: benim değerimi ya da değersizliği doğru bir şekilde yargılayamıyorsunuz. Sezginizi kişisel önyargınızdan ayırmayı başaramamanız anlamında, *beni henüz olduğum gibi görmüyorsunuz*. Sadece muhakemenizi tamamen temizlediğinizde özgür kalacaksınız. Bana bu konuda bir şey sormak isterseniz size yanıt vereceğim.

Makalenizi dört gözle bekliyorum.

En iyi dileklerle, dostunuz.

Küsnach-Zürih

Seestr. 1003

11.12.1911

Dr. C.G.Jung

Psikiyatri Doçenti

Canım,

O kadar hüzünlü olmayın. Eğer Prof. Freud isterse, makaleniz *Jahrbuch*'a gidecek.¹ *Başarınız için sizi gönülden kutluyorum.*

1911'in ikinci yarısı için hazırlanan, sonbaharda baskıya giden *Jahrbuch* tamamlandı. Siz Ocak'ta, 1912 edisyonunun ilk baskısına gireceksiniz. Orada Madam Grebelskaja'nın tezleri² ve benim, 1911'in ikinci edisyonu için zamanında bitiremediğim ikinci bölümümle³ birlikte yer alacaksınız. Ayrıca, Dr. Nelken'in çok hoş bir makalesi de basılacak.⁴ Umarım düzeltmeler Şubat'ta elinize ulaşır.

Silberer'le tanıştınız mı?⁵ Nasıl biri? Makaleleri çok iyi.

Keşke Steckel kendisinin bir dâhi olduğunu düşünmeseydi. Rüyaların dili üzerine yazdığı kitabı⁶ sunduğu rüya materyalleri açısından çok şaşırtıcı. Ancak teorik kısım oldukça zayıf. Rüyalara getirdiği yorum fazlasıyla tek taraflı. Dahası, *Jahrbuch*'ta bu konuda bir tartışma başlatmayı düşündüğüm için utanıyorum, Freud onunla hiçbir ilgisinin olmasını istemiyor.

Jahrbuch için son makalenin düzeltmesini de bitirir bitirmez, ki çok uzun sürmeyecek, sırada siz varsınız.

En iyi dileklerim ve selamlarımla, size gönülden bağlı dostunuz.

Freud bana sizinle ilgili çok iyi şeyler söyledi.

Küsnach-Zürich

Seestr. 1003

23.12.11

Dr. C.G.Jung

Psikiyatri Doçenti

¹ Bkz. Jung'un Freud'a yazdığı, aynı tarihli mektup (*Freud/Jung Letters*, 11.12.1911: 470)

² 'Paranoyak bir hastanın psikolojik analizi', *Jahrbuch* 4:1 1912:116–40

³ *Transformations and Symbols of the Libido*, Kısım 2

⁴ 'Bir şizofrenin fantezileri hakkında analitik gözlemler', *Jahrbuch* 4:1, 1912:504–62

⁵ Bkz. Not 26, S.Spielrein'in Jung'a mektupları (Carotenuto, a.g.e.: 223)

⁶ Bkz. Not 10, S.Spielrein'in Jung'a mektupları (Carotenuto, a.g.e.: 220)

Canım,

İstedığınız gibi, çalışma kısa süre önce taahhütlü bir paket olarak size gönderildi. *Teslim tarihi* 31 Ocak 1912. Baskıya hazır olması için makaleyi sizin hazırlamanızı tercih ederim. Sonra Prof. Freud'a verin de fikrini belirtsin. Ardından ben göz atıp gerekli düzeltmeleri yapacağım. Konferans konusunda, tavsiyemi size yazılı olarak veriyorum: Rank'ten Clark Üniversitesi'ndeki konferanslarımı isteyin;¹ orada işleri genel olarak nasıl düzenlemeniz gerektiğini bulacaksınız. Kelime çağrışımı formları kısa süre sonra gönderilecek.

Prof. Freud mektuplarında sizden övgüyle bahsetti.² Bu başarınızdan dolayı sizi kutluyorum, ama sizin için çok daha fazla dilediğim başka başarılar da var.

Kış gündönümü için en iyi dileklerimle, size gönülden bağlı dostunuz.

1003 Seestrasse

Küsnach-Zürich

18.3.12

Tıb. Dr. C.G.Jung LL.D

Psikiyatri Doçenti

Canım,

Madam Grebelskaja'nın bu kadar zor durumda olduğunu bilmiyordum. Kısa süre önce, birkaç günlüğüne seyahate çıkacağını söylemek için beni telefonla aradı. Ona çalışmasının baskıda olduğunu gösteren bir sertifika vermem

---

¹ 'The association method', üç ders (1909). Derslerin ikisi ('The association method' ve 'The family constellation') *Collected Works* Cilt 2'de, biri ise ('Psychic conflicts in a child') Cilt 17'de yayımlandı

² Bkz. 12. & 30.11 ve 17.12.1911 tarihli mektuplar (*Freud/Jung Letters*: 457ff, 468 & 472)

gerekti.¹ Çalışması baskıda. Maalesef dizgi makinesini hızlandıracak gücüm yok.

Makalenizi okudukça benim yeni çalışmamla esrarengiz paralellikler buldum, başta hiç şüphelenmemiştim ama sonradan sizin başlığınızı *yanlış* okuduğumu fark ettim: ‘yıkım’ yerine ‘ayrım’ olarak, o zaman düşünmeye başladım. Şimdi mantıklı ve bağımsız düşünmeye devam edilirse varılacak sonuçları gösteren dikkate değer paralellikler buluyorum. Sizin çalışmanız, *Jahrbuch*’ta *benimkinden önce* yayımlanacak. Yıkım isteğiniz kesinlikle doğru. Sadece yükselmek değil, aynı zamanda düşmek ve bitmek de istiyoruz. Bu düşünce Nietzsche tarafından çok güzel bir şekilde geliştirildi ve ben de ondan çokça bahsediyorum. (Stekel, bir ölüm isteğinin bütün (?) rüyalarda da ortaya çıktığını söylüyor. Bu istek kesinlikle bizim düşündüğümüzden çok daha sık gerçekleşiyor.) Ancak Stekel’in genel bir anlayışı yok. Sadece bir yorumcu. Kitabını okumak istemiyor musunuz? Kesinlikle fazlasıyla hoşunuza giderdi!² Aslında ben Zürih’te bir meslek dışı birliğin kurulmasına dahil oldum.³ Şimdiye kadar başarıyla ilerliyor.

Notunuzu aldım.

En iyi dileklerime, dostunuz.

Not: ‘Kompleks’ kelimesiyle ilgili olarak, bu kelime *Bleuler*’in eski bir psikoloji kitabında, mesela ‘Ben’i oluşturan ‘görüntü, duygu karmaşası’ vs. anlamında kullanıldı. ‘*Ama bu tanımın, benim psikolojiye sunduğum konseptin mevcut anlamıyla hiçbir ortaklığı yok.*’ (bkz. Diagnostic Association Studies and Psychology of Dem. Praec.)⁴

¹ Bkz. Jung’un 11.12.1911 tarihli S.Spielrein’a mektubu ve yukarıdaki Not 45

² Bkz. S.Spielrein’in 1911 Mart’ı sonunda Jung’a yazdığı mektup (Carotenuto, *a.g.e.*: 47–8).

³ Şubat 1912’de psikanalitik çalışmalar için bir meslek dışı işbirliği Zürih’te kuruldu (bkz. Jung’un 15.2.12 tarihinde Freud’la haberleşmesi (Freud/Jung Letters: 483 ve fn. 1).

⁴ *Diagnostische Assocationsstudien: Beiträge zur experimentellen Psychopathologie*, 2 cilt, Leipzig 1906 ve 1909 (*Collected Works*, Cilt 2); *Über die Psychologie der Dementia praecox: Ein Versuch* (*Collected Works*, Cilt 3).

1003 Seestrasse

Küsnach-Zürich

25.3.12

Tıb. Dr. C.G.Jung LL.D

Psikiyatri Doçenti

Canım,

Yine kendinizi gereksiz yere üzüyorsunuz. ‘Esrarengiz’ benzerlikler olduğunu söylediğimde yine fazla ciddiye aldınız. Daha çok size iltifat etmeye çalışıyordum. Çalışmanız olağanüstü ölçüde zekice ve çıkış noktalarının size ait olduğunu kabul etmekten memnuniyet duyduğum harika fikirler içeriyor.¹ Ölüm eğilimi ya da ölüm isteğini siz benden çok daha önce düşünmüştünüz, anlaşılır bir şekilde! Aynı zamanda stil ve ifadeleri de düzelttiğimden, elyazmasında yavaş ilerliyorum. Çalışmamda kendimi sizden o kadar farklı ifade ediyorum ki, kimse hiçbir şekilde benden fikir ödünç aldığınızı düşünemez. Bu konuda hiç şüphe yok. Düşüncenin gizli yorumu konusunda, sosyal hayatta hiç göz önüne alınmayan, dolayısıyla her durumda ciddi olarak değerlendiremeyecek kadar az tanıdığımız çok sayıda yüce konu var. Belki ben de sizden fikir ödünç almışımdır; ruhunuzun bir kısmını farkında olmadan özümsemişim şüphesiz, tıpkı sizin de benimkini özümsemeniz gibi. Önemli olan, her birimizin bununla ne yaptığı. Ve siz iyi bir şey yaptınız. Beni Viyana’da temsil etmenizden çok memnunuz. Yeni çalışma *kesinlikle* yanlış anlaşılacak. Umarım yeni fikirlerimi temsil edebilirsiniz.

Sevgi dolu selamlar, dostunuz.

1003 Seestrasse

Küsnach-Zürich

11.4.13

Tıb. Dr. C.G.Jung LL.D

Psikiyatri Doçenti

---

¹ Bkz. S.Spielrein’in 26.11.1910 tarihli günlük girişi (Carotenuto, *a.g.e.*: 35).

Sevgili dostum,

Materyal eksikliği nedeniyle, morfin bağımlılarının çağrışımları üzerinde hiç çalışmadım. Elinizde bu türde materyal var mı? Tek bir vaka tipik kabul edilemez.

Yine Amerika'dan yeni döndüm.¹ Bu yüzden mektubunuza biraz geç yanıt veriyorum. Hasta olduğunuzdan hiç haberim yoktu, iyileştiginizi işittiğime çok memnunum.²

Madam Aptekmann'ın adını işitmemiştim.³ Krauss'un⁴ çağrışım çalışmalarında iyi bir şey bulduğunu işittiğime memnun oldum. Tabii ki bu adamların tanınmasını bekleyemem, ama bu sırada çalışmayı ilerlettim.

Çalışmamla ilgili yazdığınız uzun mektubu yanıtlamadım, çünkü onu yanıtlamak için yarım kitap yazmak gerektiğini düşünüyorum. Çok yorgun olduğumdan bunu yapamadım. Bu yüzden de hiç yanıt vermedim. O sıralar cesaretim fazlasıyla kırılmıştı, çünkü herkes bana saldırıyordu,⁵ ayrıca Freud'un beni asla anlamayacağından ve benimle olan kişisel ilişkisini sonlandıracağından emindim. Bana sevgi vermek istiyor, ben de anlayış istiyorum. Ben eşit bir temelde dost olmamızı istiyorum, oysa beni oğlu gibi görmek istiyor.⁶ Bu yüzden yaptığım her şeyi, ilkelerinin çerçevesine

¹ Bkz. Freud/Jung mektupları, 3.3.13:545 & fn. 1.

² Bkz. Freud'un S.Spielrein'a yazdığı, 20 Ocak 1913 tarihli mektup (Carotenuto, *a.g.e.*: 118).

³ Bkz. Eylül 1910 tarihli giriş ve Not 8, S.Spielrein'in günlüğü (Carotenuto, *a.g.e.*: 17 & 218).

⁴ Charite'de çalışan (bkz. Not 10, Freud'un S.Spielrein'a mektupları, Carotenuto, *a.g.e.*:226) Friedrich Kraus'tan bahsediliyor olmalı; S.Spielrein, Freud'u Kraus'un psikanalize olan yaklaşımı konusunda bilgilendirmişti (Bkz. Freud'un S.Spielrein'a mektubu, 9.2.1913, Carotenuto, *a.g.e.*: 119, ve Freud'un Karl Abraham'a mektubu, 14.2.13 ve Abraham'ın yanıtı 3.3.13, *Freud/Abraham Briefe 1907-1926*).

⁵ *Memories, Dreams, Reflections*: 191vd.

⁶ Bkz. Carotenuto *a.g.e.* kısım 2, bölüm 6 ve Carotenuto'nun kitabının Almanca baskısı için J. Cremerius'un yazdığı önsöz (*Tagebuch einer heimlichen Symmetrie*, Freiburg: Kore, 1986, ayrıca K.R.Eissler, 'Psychologische Aspekte des Briefwechsels zwischen Freud und Jung', *Jahrbuch der Psychoanalyse*, Beiheft 7, (Stuttgart-Bad Cannstatt: Frommann-Holzboog 1982), passim.

uymayan bir komplekse bağlıyor. O böyle görüyor, ama ben *asla* kabul etmiyorum. Münih'teki buluşmada Freud'un benim için bittiğini açıkça gördüm.¹ O zamanki içsel çalkantılarım beni o kadar etkisine aldı ki, mektubunuza yanıt vermedim. Eleştiriye açık olmadığımından değil — ama size detaylı bir şekilde açıklayamayacağım kadar kapsamlı bir konu olduğunu çok iyi biliyorum. Sizi son gördüğümünden beri içimde çok şey değişti.

Size her şeyin en iyisini diliyorum.

Her zaman dostunuzum.

1003 Seestrasse

Küsnach-Zürich

24.8.13

Tıb.Dr. C.G.Jung LL.D

Psikiyatri Doçenti

Sevgili dostum,

Mektubunuzu ilgiyle okudum ve işlerin sizin için nasıl gittiğini öğrendiğime çok memnun oldum.² Bütün kalbimle size mutluluk diliyorum. Çocuğunuzu gerçekten severseniz sonuçta her şey iyi gider. Zaten çocuğunuzu neden sevmeyesiniz ki?

İş konusunda, Dem. praec.'in analizlerinde daha dikkatli olmaya ihtiyacımız var. Ama bu gücünüzün ötesinde bir konu, en azından şimdilik.

Yararlı olacak bir konu, benim Holderlin, Nietzsche vs. ile ilgili libido çalışmamda yaptığım gibi, edebi karakterlerin bir analizi olurdu. Ama çok zor!

1909'dan itibaren psikanaliz literatürüne dair *eksiksiz* bir bibliyografi. Aşağıdakilerin araştırılması gerekirdi:

Psikanaliz için centralblatt.

Tıbbi psikanalizle ilgili uluslararası dergi.

¹ Bkz. Jung Kasım 1912'de Freud'a yazdığı, başkanın Münih konferansından bahseden mektupları (*Freud/Jung Letters* 14 Kasım 1912:520).

² S.Spielrein bir bebek bekliyordu.

Jahrbuch.

Imago.

Cinsel bilimle ilgili dergi.

Anormal psikoloji dergisi ve diğer çeşitli İngiliz ve Amerikalı süreli yayınlar.

İngiliz ve Amerikan gazeteleri.

L'Encéphale.

Nöroloji arşivleri.

Nöroloji ve psikiyatri dergisi.

Genel psikoloji arşivi.

Psikoterapia (Rusça).

Psiche (İtalyanca).

Hollanda ve farklı ülkelerden çeşitli yazarlara yazmak gerekir.

Tıbbi psikoloji ve psikoterapi dergisi.

Bütün bu materyali toplamak büyük bir iş!

Birisi bunu dikkatle yapabilirse çok memnun olacağım.

En iyi dileklerim ve selamlarımla, dostunuz, Jung.

[Büyük ihtimalle Aralık sonu 1913]

Mutlu haberden dolayı sizi kutluyorum!¹

TIB. DR. C.G:JUNG

KÜSNACHT/ZÜRİH

1003 Seestrasse

Küsnach-Zürich

15.4.14²

Dr. S.Spielrein-Scheftel'e özel mektup

2 bis, rue St. Leger. Cenevre, Chez Mme Roche

Tıb. Dr. C.G.Jung LL.D

Psikiyatri Doçenti

---

¹ Sabina Spielrein'in kızı Renata'nın doğumu; bkz. Freud'un S.Spielrein'a mektubu, 29 Eylül 1913 (Carotenuto, *age.*: 121).

² Bu mektubun arkasında S.Spielrein'in Freud'a yazdığı bir mektubun kısa özeti vardır.

Sevgili dostum,

Dostane mektubunuz için çok teşekkürler. Etik konusundaki iyi fikirlerinizin alkış toplayacağı kesin.¹ *Jahrbuch*'un editörlüğünden istifa etmeme gelince,² bahsetmek istemediğim çok sayıda acı deneyimin bir sonucu. Bana yöneltilen tonlarca saldırıdan, bana karşı olan ne tür eğilimlerin iş başında olduğunu görebilirsiniz. Stekel'le karşılaştırma, en fazla bilgiyi yayıncı Deuticke'nin³ verebileceği hain bir adaletsizlik icadı. Küçük kızınızın iyi olduğuna çok memnun oldum. Büyümeye devam etsin. Çalışmalarınızda en büyük başarıyı diliyorum.

Mektubunuzun tonu beni hemen etkiledi, sizin de beni küçümsemediğinizi görebiliyorum. İnsan kişiliğine duyulan saygı ve nedenlerinin altı psikanaliz tarafından boşaltılmamalı. Bunun için savaştığımdan şimdi çok acı çekiyorum.

Her zaman dostunuz, Jung.

228 Seestrasse

Küsnacht-Zürich

31.5.16

Tıb. Dr. C.G.Jung LL.D

Sevgili doktor,

Tümevarım yöntemi, bir dizi gerçeğin karşılaştırılmasına dayanan yasaları oluşturur. Tümdengelim yöntemi bir gerçeğin genel yasayla olan ilişkisi anlamına gelir. İçedönük kişi iki yöntemi de kullanır. Dışadönük kişi de, düşünebildiği ölçüde aynısını yapar. Bu konuda, ana işlevinde eksik olan şey düşünme değil, duygudur. Duygu ilkesine göre

¹ S.Spielrein, 1914 Mart'ında Uluslararası Psikanaliz Derneği'nin Berlin grubuna yaptığı konuşmanın metnini büyük ihtimalle Jung'a göndermişti (bkz. Zeitschrift 2, 1914:410).

² Jung *Jahrbuch*'un editörlüğünden 1913 Ekim'inde istifa etti (bkz. Freud/ Jung Letters 27.10.13:550).

³ *Jahrbuch*'ta yayımlanan Franz Deuticke ve diğerleri ve Freud tarafından editörlüğü yapılan *Schriften zur angewandten Seelenkunde* (Uygulamalı Psikiyatri Üzerine Makaleler) serisi.

düşünür, içedönük kişi düşünme ilkesine göre duygulanır. Yazdıklarımın sizin tarafınızdan bu kadar hoş karşılandığını bilmek çok sevindirici.

Meslektaş selamlarımla, Dr. Jung.

13 Eylül 1917

İsviçre savaş suçluları hapisanesi

İngiliz bölgesinin komutanı

Sevgili doktor,

Maalesef size uygun bir vaka seçmek benim için çok zor, yapacak çok işim var.

Rüyanız: Bilinçdışınızda hâlâ bir figürüm, yani hiyeroglifleri ve benzer şeyleri, yani çözmeniz gereken sembolik ifadeleri tutan bilinçdışınızda bir boyutu temsil ediyorum,. Belki de kişisel bir bilinçdışını (bastırılmış kişisel içerikler alanı) kesin ya da 'ortak' bir bilinçdışından ayrı tutuyorum. İkincisi ana imajları, yani gelişimi ve tarihsel emanetleri içeriyor. Hiyeroglifler bunların sembolü. Eski bir dilde, sembolik işaretlerde kendisini duyuracak yeni gelişme. Bu işaret dilini sizin gözlemlemeniz konusunda ısrar ediyorum. Eğer başarıyla deşifre edilirse, bundan evrensel değeri olan özel bir içgörü türetebilirsiniz! Ben kolektifin ruhsal içerikleri konusunda uzun süre çalıştım ve geceleri uykumu kaçıran çok ilginç şeyler buldum. En iyi dileklerimle, Dr. Jung.

228 Seestrasse

Küsnach-Zürich

10.10.17

Dr. C.G.Jung

Sevgili doktor,

Hiyerogliflerinizle, tarihsel sembolik bir doğanın filogenetik izleriyle uğraşıyoruz. Entelektüel değil de irrasyonel, sembolik boyutlarla ilgili bir konu olduğundan, aklınız şimdi tek yönlü bir entelektüel tutumu telafi etmek için kendi-

lerini çoğaltmaya çalışan bu rahatsız edici izleri bastırıyor ve değerini düşürüyor. İçgüdüsel olarak (farkında olmadan?), bilinçdışınızın bu parçalarından şüpheleniyorsunuz. Entelektüel anlamda bundan fazlasını söyleyemem. Bu konuda kendimi sadece irrasyonel ve sembolik olarak ifade edebilirim, bu yüzden beni küçümseyerek cezalandırırsınız çünkü bu bilgelik size gülünç görünür. Bu yüzden rüyanızda Alman teknik entelektüelliğine ve acımasız gücüne kurban oluyorsunuz ve güneş, güneşin altın sihri, ayın yeşilliği ve toprak kokusu için boş yere ağlamak zorundasınız. İnsanlar libido çalışmasını ne büyük küçümsemeyle karşıladı ve entelektüel anlamda onu parçalarına ayırdı! Onu entelektüel anlamda bombardımana tuttular, ama yine de gotik bir katedralin ve eski el yazmalarının yer aldığı bir kütüphanenin, 28 cm'lik bir bombanın kesin gücünün karşısında anlamsız olduğu çok açık. Evet, büyük saygı duyduğum hanımefendi, yeterince iftiraya, alaya ve eleştiriye uğradım; insanlar havasız ve ışıksız bir hapisanede oturduklarını fark edene kadar libido çalışmamda ipucunu verdiğim soluk küçük fikirlere bağlı olmamın nedeni bu—ancak bu hapisane, insanlar avluda her gün birazcık temiz hava soluyabildiği ve panjurlarından yeterince güneş ışığının içeri süzüldüğünü gördükleri sürece onlar için kesinlikle yeterli. Güneşi, sonsuz güzelliği ve yeryüzünün sırrını gerçekten istiyorsunuz, hatta onu talep ediyorsunuz. Ama görüşlerinize güvenmiyorum, tıpkı yıllar boyunca savaş tanrısına tapınan Almanya'nın barışçı fikirlerine güvenilmemesi gibi. Sırrımı, anlamayan insanların ayaklarının altında çiğnendiğini görmek için açığa vurmayaacağım. Artık bu bahçenin çevresinde kalın ve yüksek bir duvar inşa edildi ve arkasında eski tanıdık değersiz fikirler ve libido kitabında değinilen 'yüzeysel alegoriler'den başka bir şey olmadığı konusunda sizi temin ederim. Görüyorsunuz, *Freudcu* teori çok daha derine, salgı bezlerine kadar uzanıyor, insan psikolojisi hakkında yapılabilmiş en derin açıklama. İnsan annesinin vücuduna geri dönmekten daha derine gidemez. Dünyanın en iyi açıklandığı yer orası. Geri kalan her şey yüzeysel ve 'bilim dışı', *bastırılmış anal erotizmin üzerinde inşa edilmiş sembo-*

lik bir dalavere. Sadece nihayetinde her şeyin annenin vücudundan geldiğini ve bunun cinsellik ve onun acınası bastırılmışlığından başka bir şey olmadığını bilmeniz gerekiyor. Geri kalan hiçbir şeyin anlamı yok. Destekleyici bir hipotez olarak anti-semitizm ve birkaç iftira daha tavsiye etmeye değer. Aynı mektupla size, hiçbir şeye dayanmayan ve Freud'un öğretisinin yanlış anlaşılmasından doğmuş bir dizi rastgele sav içeren kısa bir makale¹ gönderiyorum.

En iyi dileklerle, Dr. Jung.

30.11.17

Sevgili doktor,

Yorumlarınız, içgüdü psikolojisi bakış açısından bakıldığında oldukça doğru.² Kişiliğinize uygun olarak, başlangıçtan, sadece türlerin korunması ve kendini koruma içgüdü-sü, yani sadece türlerin korunması içgüdü-sü olduğu görüşünden yola çıkıyorsunuz. Bu, ortalama bir miktarda ampirik gerçek içeren biyolojik bir varsayım. Ancak bu varsayım-la, *özne psikolojisini*, yani hemen hemen sadece Beni temel alan psikolojiyi (Adler!) çığnıyorsunuz.³ Bu kabul edilemez. Biyolojiye dayanan bir psikolojinin Ben psikolojisinin boğazını kesmesine izin veremeyiz.

Bene doğru bir yönelim içgüdü-lere doğru yönelimi engeller ve içgüdü-lere doğru yönelim de Bene doğru yönelimi engeller. Ben psikolojisinin kendini koruma içgüdü-süyle hiçbir ilgisi yoktur, çünkü bu *bir içgüdü psikolojisi değil* 'güç isteği'dir. *Adler* ya da *Nietzsche*'yi okumalısınız. Örneğin *Nietzsche*, Freud'un teorisine göre, bastırılmış cinsellikten

¹ Bkz. Not 17, S. Spielrein'in Jung'a mektupları (Carotenuto, a.g.e.: 222) [*Die Psychologie der unbewussten Prozesse*'den (Zürich 1917, 'On the psychology of the unconscious'ın *Two Essays on Analytical Psychology, Collected Works*, Cilt 7'deki ilk baskısı) bahsediliyor].

² Bkz. S.Spielrein'in Jung'a mektupları, 27.11.1917 (Carotenuto, a.g.e.: 50–53).

³ Bkz. Not 18, S.Spielrein'in Jung'a mektupları (Carotenuto, a.g.e.: 222).

başka bir şey değildir, ama tabii ki samimi. Yaratıcılığı bastırılmış cinsellikten doğmamış olan bir şair ya da düşünür var mı ki? Ama Nietzsche'nin bireyselliği onu örneğin Goethe'yle karşılaştırarak kapsanamaz. Bu yüzden Freud'un teorisinin kapsamı özneyi anlamak için yetersiz. Aslında aktif özneler için değil, sadece nesneler için uygun. Yaşayan özneleri değil sadece hareket eden nesneleri bulduğundan, sadece 'ampirik'. Adler'in algıladığı veçhe ise sadece yaşayan öznelerdi.¹

Dostça selamlarımla, Dr. Jung.

228 Seestrasse
Küsnach-Zürich
18.12.17
Dr. C.G.Jung

Sevgili doktor,

Duygu sorunu dışında tip teorisinin unsurlarını kavradınız.² Duyguları sanki bilinçli bir şeymiş gibi, tek yönlü ve rastgele bir şekilde tanımlıyorsunuz. Eğer bilinçdışı düşünceler varsa, bilinçdışı duygular da vardır ('deyim yerindeyse!'). İçedönük kişinin duyguları çocuksu / arkaik / semboliktir, çünkü temel olarak bilinçdışı bir doğaya sahiptirler. Dışadönük kişinin kendi düşünceleri de benzerdir. Siz sezgisel bir dışadönük tipsiniz. Bilinçdışı anlayışınız bana gelişigüzel görünüyor. Yan-bilinç, bilinçöncesi, bilinçaltı ve bilinçdışı arasında nasıl bir ayırım yaptığınız net değil. Rüya-lar nereden geliyor?

Freud Ben psikolojisini, tıpkı Adler'in cinselliği kabul edişi gibi kabul ediyor. Adler Freud'la aynı kategoriye koyulmamalı, aksi takdirde ikisine de zorbalık etmiş olursunuz.

Dostça selamlarımla, Dr. Jung.

¹ Bkz. S.Spielrein'in Jung'a mektupları, 3.12.1917 (Carotenuto, a.g.e.: 53-6).

² Bkz. S.Spielrein'in Jung'a mektupları, 15.12.1917, sadece sağlam kalan bölümler. Ayrıca S.Spielrein'in Jung'a mektupları, 3 & 4.12.1917.

228 Seestrasse
Küsnach-Zürich
28.12.17
Dr. C.G.Jung

Sevgili Doktor,

Bilinçdışını, bilinç kapasitesi olmayan istek ve düşünceler olarak algılıyorsunuz.¹ Ama bu istekler bilinç kapasitesine sahip değilse, onları nasıl biliyorsunuz? Dahası, bu isteklerin hiçbir şekilde bilinçdışı olmadığı çok sayıda insan var. Belirli koşullarda, tıpkı diğerleri gibi, sadece yüzeyin altındalar. Freud'un bilinçdışı, sizin de doğru bir şekilde belirttiğiniz gibi, 'bastırılmış olandan' oluşuyor: sansür kaldırıldığında, yani baskı analiz edildiğinde, artık bilinçdışı olmayacak mıdır? Sadece bilinçaltı mı olacaktır? Ben farklı bir ayırım yapacağım: 1. *bastırılmış* kişisel materyalden oluşan kişisel bir bilinçdışı, ve 2. ortak arkaik kalıntılardan ve onların 'olası' gelecek bilinç içeriklerini temsil eden yeni kombinasyonlarından oluşan toplu bir bilinçdışı. Kişisel sansür işlediği sürece, bastırma psikolojisi ilkeleri geçerlidir. Ancak sansür kaldırılırsa, ruhsal içeriklerin enerji birleşme değeri devreye girer. O zaman bilinçdışı içerikler enerji birleşme değerleriyle uygun olarak bilincin etrafında yükselir.

Bir sembolün doğru yorumu (analitik ya da yapısal, bkz. *The Content of the Psychoses*, 2. Baskı)² yaşamımıza en fazla değer katandır (pragmatik bir bakış açısı). Teorik olarak sembolün hem değeri düşürülmüş hem de yükseltilmiş bir anlamı vardır. Örneğin, Son Akşam Yemeği hem İsa'nın ruhunda bir birleşme hem de arkaik bir yamyamlık olarak yorumlanabilir (bkz. Silberer: *Probl. Der Mystik [Mistisizm Sorunu]*).³ Kişisel bastırmalar devam ettiği sürece, yani birbirine zıt isteklerimizin farkında olmadığımız sürece, toplu

¹ Bkz. S.Spielrein'in 20 & 21.12.1917 tarihli mektupları (Carotenuto, a.g.e.: 62 vd.).

² Jung, *The Content of the Psychoses, Schriften zur angewandten Seelenkunde*, 3, Vienna & Leipzig: Deuticke, 2nci baskı 1914 (*Collected Works*, Cilt 3).

³ Bkz. Not 26, S.Spielrein'in Jung'a mektupları (Carotenuto, a.g.e.: 223).

bilinçdışına erişmeden, Freud'un yaptığı gibi kişisel bir şekilde analiz etmeye devam etmek zorundayız. Benim ortak bilinçdışı olarak kabul ettiğim şey Freud tarafından tamamen görmezden gelindi, o bunu tamamen kişisel, anlama yoluyla ortadan kaldırılabilir bastırılmış içerikler olarak yorumluyor. Böylece o tamamen rasyonel ve biyolojik görüşte kalıyor ve gerçek psikolojinin temel bir kısmını kaçırıyor. Bu nedenle ahlak kurallarının kişinin dışından geldiğini düşünüyor, oysa insan ahlakı içsel bir dürtüden doğar. Dahası, libidonun kendisinde bir ayrılmanın ne anlama geldiğini de asla anlamadı. A-Z'nin karşıtlığını, a'nın z'yi olumsuzlamasından başka bir şey olmadığı şeklinde yorumlamanın gerekçesi yok. A kendi başına bir şey, z de öyle. Enerji olarak libido daima karşıtı varsayar. Karşıt olmadan (yüksek ve düşük) enerji de yoktur, yani her enerjik süreç (buna ruhsal dinamizm de dahildir) karşıtların apriori varlığını varsayar ve kendi başına iki kutupludur çünkü hemen iki farklı durumu beraberinde getirir. Enerji daima kendisini iptal etmeye çalışır ve aynı zamanda kendi kendisini ortaya koymak için baskı yapar. Ama bir ortaya koyma aynı zamanda kendini iptal etmek demektir.

Sembol oluşumu düşünceniz bana doğru görünüyor, ama arada bilinçli etkiler de içine karışmış.

En iyi dileklerle, Dr. Jung.

228 Seestrasse
Küsnach-Zürich
21.1.18
Dr. C.G.Jung

Sevgili doktor,

Kültürümüzün temellerine ait olan bir şeye dokunuyorsunuz. Rüyanızın size yardımcı olduğu gerçeğine rağmen, beni anlayamamanızı anlayışla karşılıyorum.¹ Mektubunuzdaki, somut bir şekilde düşündüğünüz ve *tipik olarak* sem-

¹ Bkz. S.Spielrein'in Jung'a mektupları, 6&7.1.1918 & 19.1.1918 (Carotenuto, a.g.e.: 68–78 & 79–82).

bolü yanlış anladığınız bütün bölümlerin altını çiziyorum. Müziğinize karşı çıktığımı düşünmeyin. Belki de siz bir doktordan çok bir müzisyensiniz. Bir müzisyen olmanıza hiçbir şekilde karşı çıkmak istemiyorum. Ama bu sorunun sembolizm sorunuyla hiçbir ilgisi yok.

Rüyanız, belirli bir şekilde hareket eden ve tutumu tamamen gerçeğe uygun bir kişinin temsili olarak size Alman'ı veriyor. Önceki Rus tutumunuz pasif bir hayalcinin tutumu. Ama bu son tutumla bir Hristiyanlaşma gerçekleşti. Yani Alman ve Rus tutumları, gerçek ve gerçek dışı olan arasında kaldınız. İkisinin ortak bir işlevi olarak sembolğin bulunduğu yer de tam burası. Büyük ihtimalle farkında olmadan sembolü geniş ölçüde yaşamında uyguluyorsunuz. Bu nedenle rüyalarınızda aydınlık alanlar ve yeşil çayırlar var. Bu dünyayla ilgili olarak gerçek olmak zorundasınız, bir müzisyen, doktor, eş ya da anne olmak zorundasınız. Ama bunu yaptığınızda göreviniz tamamlanmış olmuyor. Bunlar sadece birer işlev. *Bu şekilde kendiniz olmadınız.* Bu işlevlerden farklı bir seysiniz.

Sürekli Siegfried sembolünü gerçekliğe çekmeye çalışıyorsunuz, oysa o aslında bireysel gelişiminize uzanan bir köprü demek. İnsanlar sadece *tek bir* dünyada değil *iki* dünya arasında durur ve kendilerini her iki dünyadaki işlevlerinden ayırtırmak zorundadır. Bireyselleşme budur. Siz rüyaları reddediyor ve eylem arıyorsunuz. O zaman rüyalar gelip eylemlerinizi bozuyor. Rüyalar bir dünya ve gerçek de bir dünya. İkisinin arasında durmak ve iki dünyanın trafiğini düzenlemek zorundasınız, tıpkı Siegfried'ın tanrılar ve insanlar arasında durması gibi.

Bunu anlıyor musunuz?

En iyi dileklerle, Dr. Jung.

[Büyük ihtimalle Ocak 1918]

Sevgili doktor,

Küstah bir tonda 'çok kötü', 'solda' anlamında 'nebbich' geri kalan sembolik içeriğe zıt düşen bir çağrışım; bu da

bilinçdışı içeriğin her zaman çift zıtları içerdiği ve sonucunda her zaman kendini karşıt formlarda ifade ettiği anlamına geliyor. Değerli bir şeyin, değersiz ya da değersizlikle bağlantılı bir şey aracılığıyla ifadesi.

Yahudilerin de peygamberi olduğunu unutmayın. Yahudi ruhunun, sizin henüz yaşamaya başlamadığınız bir parçası var, sizin yaşamamanızın nedeni gözlerinizin hâlâ fazlasıyla dışarıda olması. Bu –maalesef– Yahudi laneti: çok derinden kendisine ait olan, ‘çocukluk hayalini gerçekleştirme’ adını verdiği psikolojisinin açısı, o kendi peygamberlerinin, hatta Mesih’inin bile katili.¹

4. kat yerine 6. katta olmanızın anlamı: daha yukarı, daha yüksek bir bakış açısı. Gegensatzlich [karşıt]=6=’seks’, Freud’un anlayışıyla böyle.

Kendinizi etrafınızdaki her şeye, görünür dünyaya göre yönlendiriyorsunuz, bu yüzden iç dünyanız kaotik. Ama iç dünya karşı konulmaz bir güce sahip ve sizi ele geçirecek. Dikkate değer bir dönüşüm geçireceksiniz.

Gribi daha yeni atlattım.

En iyi dileklerle, Dr. Jung.

29 Kasım 1918

xxx xxx Bölgesi Komutanı,

Château-d’Oex

Sevgili doktor,

‘Oore’un anlamı kesinlikle ‘ora’=dua.

‘nabich’in ‘Sabina’nın bir anagramı olması çok olası. Anlamı da şu: ‘kendinize dua edin, çünkü ruhunuz doğru yolunu, ‘yolu’ bulmak için bütün dikkatini varlığınızın merkez noktasına odaklamanıza ihtiyaç duyuyor’. Kendinizden uzaklaşmaktan ve bunu yaparak kendinizi kaybetmekten hoşlanıyorsunuz. Dışarıda aranması gereken şey, ‘kenevir’in

¹ Bkz. S.Spielrein’in Jung’a mektupları, 27/28.1.1918 (Carotenuto, a.g.e.: 82–8).

ilişkili olduğu bu güçlü eğilim.¹ Bu tabii ki 'Hint keneviri', esrar, haşhaş, doğuluların içsel hayaller üretmek için aldığı bir uyuşturucu. Bunu anlıyor musunuz?

En iyi dileklerimle, Dr. Jung.

228 Seestrasse

Küsnacht-Zürich

19.3.1919

Tıp Dr. C.G.Jung LL.D

Sevgili doktor,

Rüyalarınız tehdit edici bir karaktere sahip ve bir cinayet eğilimi gösteriyor, çünkü bilinçli tutumunuz ruhu öldüren materyalist bir türde. Ama ruh kendisinin öldürülmesine izin vermeyecek, her yönden *sihirli bir türde* öldürücü etkilere sahip olabilecek bilinçdışı bir güce dönüşecek. Kutsal ruhu kabullenmeli ve bu kadar rasyonel bir şekilde onu inkâr etmemelisiniz. Yapmanız gerekenin doğru olmak ve aksi yönde konuşmamak olduğunu kabul etmelisiniz; aksi takdirde vicdanınızın tersine konuşursanız lanetlenirsiniz. Umarım çok geç değildir.

En iyi dileklerimle Dr. Jung

NOT: Berlin'deki adresime Bay *Seidmann* denen birinden 260 fr'lık bir tutar gönderildi. Paranın nereden geldiğini bilmiyorum. Sanırım size ait. Bugün onu size geri gönderiyorum.

En iyi dileklerimle, Dr. Jung. Umarım küçük kızınızın sağlığı hızla düzelir.

---

¹ Kannabich aynı zamanda S.Spielrein'in tanıdığı bir Rus psikanalistin de adıydı. (Bkz. 'Russische Literatur' *Bericht über die Fortschritte der Psychoanalyse (Report on the Advances in Psychoanalysis) 1914–1919*, Vienna: Internationaler Psychoanalytischer Verlag, 1921:356).

3.4.1919

C.G.JUNG. DR.LL.D

Seestrasse 228, KÜSNACHT-ZÜRİH

Sevgili doktor,

Güvensizlik, en çok kendine güvenmeyen kişiyi rahatsız eder. Kendinize güvenip güvenmediğinizi bilmiyorum. Benim güvensizliğim kadın ruhunun değişkenliğinden ve kibirli ve zorba küstahlığından doğuyor. Sizin 'Siegfried'i öldürmek adını verdiğiniz şey bana göre rasyonel ve materyalist bir yerle bir etme. Bu banallik seviyesine kadar yerle bir etme, kadın ruhunun en sıcakkanlı özelliklerinden birine ait. Küçük kızınız, siz Siegfried adını verdiğiniz 'yabancı varlığı' öldürmek istemediğiniz sürece güvende.¹ Bu ancak, kutsal bir varlık değil de sadece bir 'fantezi' olarak kabul edildiğinde zararlı bir etki oluşturuyor. Bu varlığa, çağrışım yaratan etkiniz sayesinde sahipsiniz. Bu varlığı kabul edip içsel olarak taparsanız etkin iyi ve lütuf dolu olacak. *Çocuğunuzla iyi olan her şeyi diliyorum.* Ama 'Siegfried'i olduğu haliyle kabul etmeyi öğrenmenizi de diliyorum. Bu hem çocuğunuz hem de sizin için önemli. Siegfried'ı ne kadar kabul etmeniz gerektiğini size söyleyemem. Bu bir sır. Rüyanız yardımcı olabilir. Rüyalar bilinçli tutum için dengeleyicidir. *Gerçeklik ve bilinçdışı temel olandır.* Aynı anda çalışan ama farklı olan iki güçtürler. Kahraman, onları sembolik bir figürde birleştirir. O merkez ve çözümdür. Rüya hayata katkıda bulunur, tıpkı gerçekliğin yaptığı gibi. İnsanoğlu iki dünyanın arasında durur. *Freud'un* görüşü kutsal olana günahkâr bir saldırı. Işık değil karanlık yayıyor; bu sadece, en derin geceden yeni bir ışık doğduğu için olmak *zorunda*. Kıvılcımlarınızdan biri Siegfried. Bu kıvılcım asla sönmeyebilir ve sönmeyecek. Buna ihanet ederseniz o zaman

---

¹ Bkz. S.Spielrein'in Jung'a yazdığı, 6.1.1918 tarihli mektuptaki ifade. Bu mektupta ve 27/28.1.1918 tarihli mektupta S.Spielrein, sonrasında Jung tarafından üzerinde çalışılacak olan, 'Siegfried—Renata'ya bir tehdit' temalı bir tartışma geliştirir.

lanetlenirsiniz. Liebknecht sizinle ne yaptı?¹ Tıpkı Freud ve Lenin gibi, o da küçük anlayış lambalarını söndürecek olan rasyonel karanlığı yayıyor. Sizde yeni bir ışık canlandırdım, onu karanlık zamanına karşı korumak zorundasınız. Bu ışığa dıştan ve dışsal tartışmalar uğruna ihanet edilmemeli. Bu içsel ışığı özveriyle çevreleyin, o zaman asla küçük kızınız için tehlikeye dönüşmez. Ama güç ya da akıllı olmak uğruna bu ışığa kim ihanet ederse bir utanç figürüne dönüşecek ve kötü bir etkiye sahip olacaktır.

En iyi dileklerimle, Dr. Jung.

228 Seestrasse
Küsnacht-Zürich
1 Eylül 1919
Tıp Dr. C.G.Jung LL.D

Sevgili doktor,

Şimdiki gibi bir süre İngiltere’de bulunana kadar cevap yazmadım. S.’nin J.’ye duyduğu sevgi J’nin önceden sadece belli belirsiz şüphelendiği bir şeyin farkına varmasını sağladı, yani kaderimizi şekillendiren, daha sonra da onu büyük etkisi olan şeylere yönlendiren bilinçdışındaki bir gücün. İlişkinin yüceltilmesi gerekiyordu, çünkü aksi takdirde hezeyanlara ve deliliğe (bilinçdışının somutlaşması) götürürdü.

Bazen yaşamak için kesinlikle değersiz olmak zorundayız.

En iyi dileklerimle, Dr. Jung.

228 Seestrasse
Küsnacht-Zürich
7.10.19
Tıp Dr. C.G.Jung LL.D

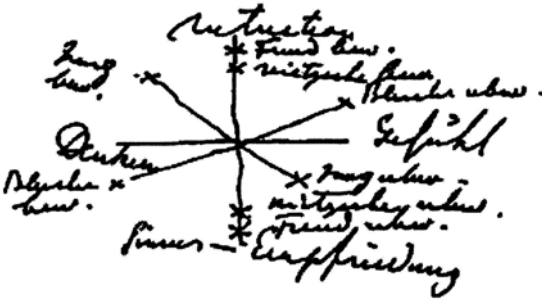
---

¹ Kominist Spartacus League’in lideri, 15.1.1919 tarihinde Rosa Luxemburg’la birlikte öldürüldü.

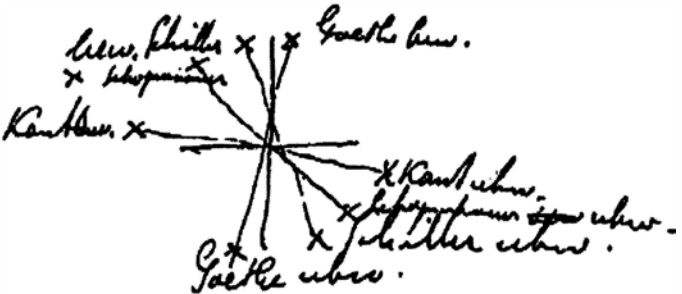
Sevgili doktor,

Erkek kardeşinizin başarısı için sizi kutlarım. Çok sevindirici.

Tipler hakkındaki sorunuzu yanıtlayamam. Bu konuda bir kitap yazmam gerekirdi. Aslında çoktan yazıldı. Sorularınıza orada ayrıntılarıyla yanıt veriliyor. Onu yazdığım da dışadönüklük ve duygu, içedönüklük ve düşünme şeklindeki temel kimliği silmem gerekti. Bu yanlış düşünölmüştü ve içedönük düşünen tiplerin ve dışadönük duygulanan tiplerin en fazla göze çarpanlar olduğu gerçeğinden doğmuştu. Şimdi evrensel bir içedönük ve dışadönük tutumu ayırt ediyorum. Bleuler dışadönük bir tutuma sahip. En ayırt edici işlevi düşünmek. Duyguları içedönük ve arkaik, kısmen bilinçdışı.

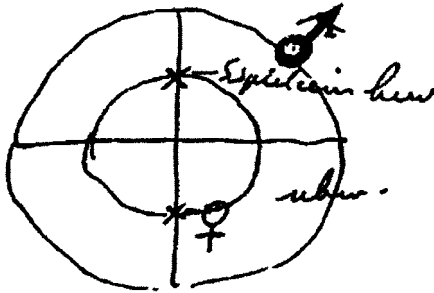

Yani şema şöyle:

Freud konusunda emin değilim, çünkü onu kişisel olarak yeterince iyi tanımıyorum. Ama nevrotik eğilimi şemayla uyumlu. Şemadan bir kişinin içe mi yoksa dışadönük mü olduğu görülemez, çünkü şema diğer açılara odaklanıyor. Bleuler ve Freud dışadönük. Nietzsche ve Jung içedönük. Goethe sezgisel ve dışadönük. Schiller sezgisel ve içedönük.

Genel olarak erkekler dış dairede.

Büyük ihtimalle eskiden, şimdi olduğunuzdan çok daha dışadönüktünüz.

Belki de şema sizin için anlamlı olur.

Dostça selamlarla, Dr. Jung.

NOT!

Libido kitabında¹ libidonun dönüşümü konusunda bol miktarda materyal bulacaksınız; aynı şekilde, benim fikirlerimi alıp bağımsız olarak üzerlerinde çalışan Silberer'in *Problems of Mysticism*²'inde de öyle.

Referans

Carotenuto, A. (1982) *A Secret Symmetry. Sabina Spielrein between Jung and Freud*. New York: Random House.

¹ *Transformations and Symbols of the Libido*, Kısım 1, *Jahrbuch* 3.1 (1911):120–227, Kısım 2, *Jahrbuch* 4.1 (1912):162–464.

² Bkz. Not 26, S.Spielrein'in Jung'a mektupları (Carotenuto, a.g.e.: 223).

4. BÖLÜM

CAROTENUTO'NUN *TAGEBUCH EINER HEIMLICHEN SYMMETRIE*'SİNE

ÖNSÖZ

JOHANNES CREMERIUS

Bu kitap bir hasta ile psikanalisti arasındaki trajik aktarım sevgisinin hikâyesini belgeliyor. Bunun alışılmadık önemi aktörlerin C.G.Jung ve S.Spielrein olduğu gerçeğinde değil, bu aktarım - karşı aktarım trajedisine dair kitabın bize gösterdikleri ve sonuçlarında yatar: psikanalist fantezi ve sembollerinin alanını terk ediyor; aktif bir hale geliyor, şefkatli davranışlar benimsiyor ve hastasına olan 'aşkını' ilan ediyor. Bir diğer önemi de, bütün tarafların deneyiminin psikanaliz tekniğinin gelişimine sağladıkları etkide yatar. Sigmund Freud, hem Jung'un hem de Sabina Spielrein'in kalbini açtığı kişidir ve ayrıca Spielrein'in umut ettiği teselli edici, koruyucu ve yardımcı kişi olarak dramada üçüncü bir aktör haline gelir.

Korkunç bir hikâyedir, özellikle de aralarından birinin kendisini baştan çıkartmasına izin veren—Viktorya dönemi ikili ahlakı tarzında— bir kadına karşı iki adamın suç ortaklığını kanıtladığı ölçüde: Jung bir skandal onu tehdit ettiği için (Frau Jung tarafından anonim bir şekilde 'ilişki'den haberdar edilen Sabina'nın annesi, Jung'un patronu Profesör Eugen Bleuler'i aramayı planlar) kariyerini ve evliliğini kurtarmak amacıyla kendini ilişkiden sıyırmak istediğinde, hem Jung hem de Freud, Sabina Spielrein'i suçlar ve onun mantığına ve anlayışına hitap ederler: Jung'un kariyeri ve evliliği uğruna kenara çekilmelidir. Kitap ayrıca, biri ciddi bir profesyonel hata işleyen (Jung) ve öğretmeni olan diğeri de (Freud) yaralı kadına karşı kendi öğrencisini koruyan iki doktorun suç ortaklığını da anlatır. Freud'un 8.6.1909 tari-

hinde, Sabina onu meseleden haberdar ettikten sonra ona yazdığı mektup sadece tek bir amaca, Jung'u korumaya yöneliktir: Jung'un uçarı ve onursuz bir davranışta bulunmasının imkânsız olduğunu düşündüğünü yazar; Spielrein kendi kendini sorgulamalı, Jung'a olan hislerini bastırmalı ve her şeyin ötesinde 'dahili müdahaleden ve üçüncü kişileri işe karıştırmaktan' kaçınmalıdır (Carotenuto 1982:113vd.).

Ancak Sabina Spielrein'in Freud'a yazdığı ikinci mektuptan sonra – ve 'psikanaliz camialarındaki ilişki' dedikodusunun yayılmaya başlayıp Freud'un kulağına gelmesinden sonra – Freud'un kesinlikle bir açıklamada ısrar etmesi gerekirdi. Freud, bunu yapmak yerine Jung'a, pişmanlık ve tepki yönünde fazla ilerlememesini tavsiye eder.

Lasalle'in test tüpü çatlayan kimyacı hakkındaki hoş cümlesini hatırlayın: "Maddenin direnci üzerine hafif bir kaş çatarak işine devam eder." Bizim üzerinde çalıştığımız konudan dolayı, küçük laboratuvar patlamalarından kaçınmak asla mümkün olmayacak. Belki test tüpünü yeterince eğmedik ya da onu çok hızlı ısıttık. Bu şekilde konuda hangi tehlikenin söz konusu olduğunu ve onunla başa çıkma yöntemini öğreniriz... (McGuire 1974:235; 18.6.1909)

O zaman Jung eksiksiz bir itirafta bulunur (21.6.1909 tarihinde Freud'a yazdığı mektupta) ve ardından Freud ne kadar uzun süredir durumdan bihaber olduğunu ve ne kadar sıklıkla kandırıldığını fark eder, 24.6.1909 tarihinde Sabina Spielrein'a yazarak ona zarar veren bir hata yaptığı için özür diler. Ama bu mektup sadece bir formalitedir. Suç ortaklığı devam eder. 30.6.1909'da 'sevgili arkadaşı'na yazar: 'Fraulein Sp.'a birkaç sevimli satır yazarak onu memnun ettim ve bugün de ondan yanıt aldım... Beni bu işin içine soktuğun için kendini suçlama; senin değil, onun hatasıydı. Ve mesele herkesi memnun edecek şekilde sona erdi' (McGuire 1874:238). Gerçekten de bu Jung için memnun edicidir. 10.7.1909 tarihli yanıtında Jung, 'artık çok memnun edici bir şekilde çözülmüş olan Spielrein me-

selesi'ndeki yardımı için Freud'a teşekkür eder. Mesele ikisi için de 'memnun edici bir şekilde çözülmüştür': ne Jung ne de Freud zarar görür. Spielrein'ı ciddi bir şekilde rahatsız eden ve ona zarar veren bir şekilde kurban edilen hastanın açısından bakıldığında bu suç ortaklığının kinizmi şoke edicidir. İlişkiyi sonlandırarak karşı karşıya kaldığı yıkıcı sonuçlar için Jung '*Spielrein-Angelegenheit*' ('Spielrein meselesi') ve '*erledigt*' ('halledildi') kelimelerini kullanır. (İkinci kelimenin Almancadaki çifte anlamına dikkat edilmeli: yok etmek, öldürmek.)

Freud'un Jung tarafından resmi anlamda bilgilendirilmediğini, sadece dedikodulardan öğrendiğini düşünürsek, tıpkı Bettelheim'in yaptığı gibi¹, Freud'u temize çıkarmayı deneyebiliriz. 9.3.1909'da Freud Jung'a şöyle yazar: 'Muthmann [Bad Nassau'dan bir nörolog ve psikanalist] beni görmeye geldiğinde, kendisini senin metresin olarak tanıtan bir hanımefendiden bahsetti...' Jung 11.3.1909'da hemen yanıt verir: 'M. tarafından yayılan hikâye bana çok yabancı.' Bu bahane başta kabul edilebilir, ama Freud kesin bilgi edinince artık bahane kabul edilemez. Hastasıyla ilgili sorunu en hızlı ve nazik şekilde nasıl çözebileceğine dair Jung'a tavsiyede bulunma fırsatını kaçırmıştır. Onun yerine, o ve Jung bunun bir skandala dönüşmediği için memnundurlar. İkisi de bundan korkuyordu: Jung kariyeri ve evliliği için, Freud da psikanaliz hareketinin geleceği için endişeleniyordu. Jung'u kendisinin doğrudan varisi olarak düşünmüştü: 'geleceğin adamı', psikanaliz çalışması yayılmaya devam ettikçe bütün psikanaliz girişimlerinin kontrol merkezi olarak davranabilecek 'veliaht prensi'. Farklı bölgesel gruplar arasında bağlantı oluşturması ve ihtiyaç duyulduğu zaman ve yerde tavsiyede bulunup yardım etmesi gerekecekti.² Freud için, Jung'un 'Aryan' olması da önemliydi. Psikanalizin yayılışının, onun ve öğrencilerinin Yahudi olduğu gerçeği ile ak-

¹ B.Bettelheim, 'Skandal in der Psychofamilie. C.G.Jung und seine Anima', *Tagesanzeiger*, Zürich, X/1983:19-4.

² E.Jones, *Das Leben und Werk von Sigmund Freud*, H.Huber, Bern-Stuttgart, 1962, Bd. 2:174.

samasından korkuyordu. Bütün bunlar ‘iyi’ nedenlerdi—ve hepsi de aynı hedefe götürdü: Jung oldukça saygıdeğer bir şekilde yükselişine devam etti ve evliliği zarar görmedi; Freud Aryan veliaht prensini lekesiz tutmayı başardı. Sabina Spielrein, bilim ve güç siyaseti sunağında kurban edilecek geride bırakıldı. Şöhretin beyaz kanatları yoktur, burada bile.

Bu hikâyenin ne kadar önemli olduğunun ipucu, yazışmalar cildinde yayımlanan, Jung’un ilk kez ‘suçundan’ bahsettiği, 21.6.1909 tarihinde Freud’a yazdığı itiraf mektubunda yer alır:

Hastamın cinsel ayartmalarının kurbanı olduğum yanılgısına kapılınca, annesine [Frau Spielrein Jung’dan bir açıklama istemişti] kızının cinsel arzularını tatmin edecek kişi değil, sadece doktoru olduğumu ve beni ondan kurtarması gerektiğini yazdım. Hastanın kısa süre önce arkadaşım olduğu ve bana tamamen güvendiği gerçeğinden bakıldığında, bu yaptığım babam olarak size gönülsüzce itiraf ettiğim bir hilebazlıktı. (McGuire, *a.g.e.*: 236)

Fena görünmüyor, ama bu mektubun Freud’a, Sabina Spielrein’in 10.6.1909’da ona Jung’un annesine yazdığı mektubun bir kopyasını (aşağıda) göndererek Freud’u bilgilendirmesinden sonra ulaştığını unutmayalım. Pişmanlık ancak ifşadan sonra geliyor.

Mektupta bahsedilmeyen, ancak Carotenuto’nun kitabıyla gün ışığına çıkan şey, Jung’un Sabina Spielrein’in annesine yazdığı mektupta — gerçek bir hilekârlık — açığa serilir. Frau Spielrein, Frau Jung’un yazmış olması gereken — Sabina’ya göre — isimsiz bir mektup yüzünden endişelenmişti ve Jung’dan yardım istedi: o ‘kızını kurtarmıştı’ ve şimdi kesinlikle onun ‘eski haline gelmesini’ istemezdi. Arkadaşlık bağlarının sınırını aşmaması için ona yalvarır (Carotenuto 1982:94). Jung’un yanıtı:

Kendi duygularımı arka plana itmeyi bıraktığımda, doktoru olmaktan arkadaş olmaya geçiş yaptım. Doktor rolümü daha

kolay bırakabildim, çünkü asla bir ücret talep etmediğim için profesyonel anlamda kendimi zorunlu hissetmedim. Ücret konusu, bir doktora yüklenen sınırları net bir şekilde belirliyor. Tabii ki, bir adam ve bir kızın, ilişkilerine daha fazlasının girme olasılığı olmadan, süresiz olarak arkadaşlıklarına devam edemeyeceklerini anlıyorsunuzdur. İki kişiyi aşklarının sonuçlarını tasarlamaktan ne alıkoyabilir ki? Diğer yandan, bir doktor ve hastası istedikleri sürece en mahrem konuları bile konuşabilir ve hasta, doktorunun kendisine talep ettiği bütün sevgi ve özeni vermesini bekleyebilir ve beklemelidir de. Ama doktor sınırlarını bilir ve onları asla aşmaz, çünkü girdiği zahmet karşılığında para alır. Bu, ona gerekli kısıtlamaları dayatır.

Dolayısıyla, doktor olarak rolüme katı bir şekilde sadık kalmamı istiyorsanız girdiğim zahmet karşılığında uygun bir ücret ödemeniz gerektiğini söyleyebilirim. Bu şekilde doktor olarak görevime her koşulda saygı duyacağımdan kesinlikle emin olacaksınız.

Diğer yandan, kızınızın dostu olarak, meselelerin Kader'e bırakılması gerekiyor. İki arkadaşın istedikleri şeyi yapmasını kimse engelleyemez. Umarım, sevgili ve saygıdeğer hanımefendi, beni anlarsınız ve bu yorumların alçaklık değil, sadece deneyim ve kendini bilme anlamına geldiğini fark edersiniz. Ücretim muayene başına 10 Frank'tır.

Daha sağduyulu olduğu ve geleceğe yönelik hiçbir zorunluluk doğurmadığı için, sıradan çözümü seçmenizi öneririm.

Hiçbir yoruma gerek yok. Jung ilave olarak şöyle yazar:

Her zaman, kızınıza cinsel ilişkinin söz konusu bile olmadığını ve eylemlerimin arkadaşlık hislerimi ifade etmeyi amaçladığını söyledim. Bu olduğunda çok nazik ve şefkatli bir ruh halindeydim ve onu içsel olarak özgürlüğüne kavuşturmak için kızınıza güvenimin, dostluğumun ikna edici kanıtını sunmak istedim. Bu, çok pişman olduğum ciddi bir hataya dönüştü... Çektiği baş ağrıları ancak dönemsel olarak ortaya çıkar ve tatmin edilmemiş ve maalesef benim tarafımdan tatmin edilemeyecek arzuların sonucudur.

Ama bu bile yeterli değildi. Sabina Spielrein Freud'a yazdığı mektupta devam eder: '3 no'lu yorumu kabul edemem

[Jung'un annesine yazdığı mektupları 1, 2 vs. olarak numaralandırmıştı]; sadece size gösterebilirim; 2 no'lu olandan çok daha küçük düşürücü' (Carotenuto 1982:95).

Jung yine Sabina'nın tutkusunun kurbanı olduğu ve duygularına sadece arkadaşlık ve empati nedeniyle karşılık verdiği izlenimini yaratmak istiyorsa da, o sevgi yılından kalan tek mektuplar olan dört mektup başka, çok açık bir dil kullanır:

26.4.1908'de Jung, Sabina'yı Zürih Gölü'nde bir tekne gezisine davet eder. 30.6'da şöyle yazar: 'Görünüşünüz tamamen değişti... Alışkanlığın sıradanlığında boğulmaya mahkûm etmeyeceğim ve kendisini de buna mahkûm etmeyecek birini sevebilmeyi ummanın benim için ne kadar önemli olduğunu bilemezsiniz' Devam eder: temel özü 'özgürlük ve bağımsızlık' olan birini onda bulursa çok mutlu olacaktır (Jung 2001:173).

12.8'de şöyle yazar:

Benimle her şey bir yanardağ gibi titriyor: bir an her şey altından, hemen sonra her şey gri. Mektubunuz, bulutların arasından süzülen bir güneş ışığı gibi geldi... Size düşündüğümde çok daha fazla bağlandığımı fark ettim. Korkunç derece şüpheci biriyim ve her zaman diğer insanların beni sömürüp bana zulmetmek istediğini düşünürüm. Bir insanın doğal olarak iyi olduğuna çok zorlukla inanırım, bunu da sık sık ifade ederim. Ama bu size olan duygularım için geçerli değil!

Ve 4.12'de de şöyle yazar:

Diğer kişiyi cezalandırmadan, onu hapsedmeden ya da içini kurutmadan sevmekten anlayan birini arıyorum; Sevginin sosyal avantaj ve dezavantajdan bağımsız olabilmesini, böylece sadece bir son anlamına gelmeyip kendi içinde bir son olabilmesini sağlayacak henüz gerçekleşmemiş o kişiyi arıyorum. Sevginin neşesi, hayatımın fırtınalı, daima değişen sevgisi olmadan yaşamamam benim talihsizliğim. (Jung 2001:177).

Sürekli olarak kadınlarla sevgi ilişkileri yaşaması gerektiğini ve hepsinin de onu kandırıp hayal kırıklığına uğratarak, aynı şekilde bittiğini itiraf eder. Aralarındaki ‘son üzüntüden’, yani başkalarının olduğundan bahseder. Bu mektupla birlikte Sabina Spielrein’in günlüğünü okursak, ‘üzüntülerin’ nedeninin her zaman aynı olması olası görünmeye başlar: Jung, metresiyle, burjuva değerleriyle bozulmamış, Otto Gross tarzı özgür bir sevgi yaşamak, ama aynı zamanda bir burjuva evliliğinin güvenli sığınağında ve saygıdeğerliğinde kalmak istedi. Sabina Spielrein Jung’daki bu bölünmeyi algıladı ve anladı: Jung’un, kendisinin sadece onun fantezisinin, tasarımının bir nesnesi olacağı, gerçekliğin ötesinde bir tür cennette onunla birlikte yaşamak istediğini biliyordu. Mektup umutsuz bir ricayla kapanıyor: ‘Hastalığınız zamanında size verebildiğim sevgi ve sabır ve fedakârlığı şimdi bana iade edin. Şimdi hasta olan benim’ (Jung *a.g.e.*).

Sabina Spielrein başka kelimeler bulur (11.6 tarihinde Freud’a yazdığı mektupta): ‘ sözsüz bir saadette saatlerce kalabildiğimizde, yanımda ağladığınızda, vs. vs...’ Jung’un sevgisinin izdüşümsel doğası aşikâr hale gelir: Sabina’nın sahip olmasını dilediği ‘*özgürlük ve bağımsızlık*’ özellikleri kendisinde eksiktir. Ne sona erdireceği ne de erdirebileceği, mutsuz bir evliliğe bulaşmış olmaktan ve sevgi ilişkilerine olan bağımlılığından – ‘daimon’u – ıstırap çekmiştir. Freud’la olan ilişkisinde bile tutsak ve bağımlı kalmaya devam eder: ‘...eşit bireyler arasındaki değil, baba ve oğul arasındaki gibi olan dostluğunun keyfini çıkartmama izin vermenizi istemek için’ (McGuire: 122, 20.2.1908). Yıllar sonra bunun farkına vardığında, bağımlılığının hedefleri olan Freud ve Sabina’yı yok etmelidir.

Jung’un annesine yazdığı mektubu okuduktan sonra Sabina Spielrein derinden yaralanır. Freud’a şöyle yazar: ‘İnsanın dört, beş yıl boyunca dünyadaki her şeyden daha çok sevdiği, ruhunun en güzel kısmını ona ayırdığı, hayatımda ilk ve belki de son kez öpülmeye vs. izin vererek genç kız gururunu uğruna feda ettiği bir kişinin ellerinde bu küçümsemeye katlanmak...’ ve daha sonra ‘zavallı serseri’, ‘bırak Siegfried ölsün’ – ‘sonuçları olmayan bir öpücük 10 Frank

tutar'. Ama kendini kontrol ettiğinde: 'En büyük dileğim aşkta ondan ayrılabilmek' (Carotenuto: 93).

Burada kısa bir ara verip Sabina Spielrein'in hayatı hakkında ne kadar az şey bilindiğini özetleyeceğim: Sabina, birkaç yıl boyunca ciddi psikolojik rahatsızlıklar yaşaması nedeniyle 1904 yılında Zürih'teki Burghölzli psikiyatri kliniğine yatırıldı. Orada, o zamanlar Freud'un bazı yazılarıyla çoktan tanışmış olan Jung tarafından tedavi edildi. Jung *Düşlerin Yorumu*'nu yayımlandıktan hemen sonra okumuş ve 1902 yılında gizli bir fenomen hakkındaki tezinde ondan alıntı yapmıştı. Kliniğin müdürü Eugen Bleuler'in 1904'te Freud'a yazarak bahsettiği, birkaç yıldır psikanaliz yöntemini kullanan ve onun çeşitli uygulamalarını bulmuş olan meslektaşlardan oluşan bir ekibin parçasıydı. Ekipte, psikanalizin tarihinde önemli bir rol oynayacak olan iki doktor, Max Eitingon ve Karl Abraham da vardı.

Ama Jung'un psikanaliz konusundaki bilgisi büyük ölçüde teorikti. Yaklaşık 30 yaşındayken 19 yaşındaki Sabina'yla tanıştığında, psikanaliz metoduna dair terapötik deneyimi çok azdı. Jung 'psikanaliz test-vakası'ndan bahseder. Bir doktor terapötik azim ve bilimsel hırsla bir tedaviye başladığında sıklıkla olduğu gibi – Jung doktora sonrası derecesini almak üzereydi ve 'vakayı' araştırmasının bir vechesi olarak belgelemişti – şaşırtıcı bir başarı kazandı: on ay sonra hasta klinikten ayrılmış, şehirde bir daire tutmuş, Zürih Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne kayıt olmuş ve okumaya başlamıştı. Jung onu ayakta hasta olarak tedavi etmeye devam etti. Tedavinin hâlâ devam ettiği 1907'de vakayı bir 'psikotik histeri' olarak Uluslararası Psikiyatri ve Nöroloji Kongresi'nde sundu ve aynı yıl 'Freudcu histeri teorisi' makalesini yayımladı.

1908 ilkbaharından itibaren ikisi arasında alışılmadık bir ilişki gelişti: devam eden tedavi ve sonrasındaki ortak bilimsel çalışmanın yanı sıra, fırtınalı bir sevgi ilişkisi. 1909 Haziran'ında dramatik bir şekilde sona erdi. 1910'da Sabina Spielrein Jung'la mektup yoluyla tekrar iletişim kurdu. 1911 Mayıs'ında onunla birlikte hazırladığı ve aynı yıl, editörlüğünü Jung'un yaptığı *Jahrbuch der Psychoanalyse*'de, sadece

Spielrein'in ismiyle yayımlanan 'Bir şizofreni vakasının psikolojik içeriği üzerine' çalışmasıyla doktorasını tamamladı. Tıp eğitimini tamamladıktan sonra, Jung ondan uzaklaşmaya çalışsa da çözülmeden devam eden karmaşık duygusal ilişkiden kaçarak önce Münih'e, ardından Viyana'ya gitti. Orada Freud tarafından sıcak bir şekilde karşılandı, derslerine katıldı ve Çarşamba buluşmalarına kabul edildi.

Ancak o zamandan itibaren huzursuz ve endişeli bir hal aldı. 1912'de Jung'a olan ısrarlı 'aşk'tan uzaklaşarak evlendi ve 1913 Aralık'ında bir kızı oldu. Sürekli olarak bir yerden diğerine taşındı, Viyana'da dokuz ay geçirdikten sonra Berlin'e, oradan da Münih'e gitti. 1911'de Rusya'da kısa bir süre kaldıktan sonra, kendi memleketi olan Rostov-on-Don'da psikanaliz dersleri verdi, ardından 1923'e kadar Lozan'daki Château d'Oex'de ve Cenevre'de kaldı. 1921'de 8 ay boyunca Jean Piaget'nin psikanalisti oldu. 1923'te eve dönmeye karar verdi ve ölümüne kadar orada kaldı. İlk önce Moskova'daki psikanaliz enstitüsünde eğitmen analist olarak Wulff'la çalıştı, ardından Rostov'a dönerek bir çocuk psikanaliz bakımevi kurdu ve Stalin 1936'da psikanalizi yasaklayana kadar üniversitede ders verdi. 1937'de adı hâlâ Rus psikanaliz derneğinin üye listesindeydi.

Carotenuto'nun kitabının 1980'de İtalya'da basılmasının ardından, İsveçli bir gazeteci olan Dr. Ljunggren Sabina'nın öldüğü zaman ve koşulları hakkında daha kesin detaylar buldu.¹ Carotenuto ve diğer yazarlar Spielrein'in Stalin'in uyguladığı tasfiyenin karmaşasında öldüğünü farz ederken, Ljunggren onun 1941'de, Rostov'u ele geçiren Almanlar tarafından bir Yahudi olduğu için kızlarıyla birlikte vurulduğuna dair kanıt bulabildi. Kocasını birkaç yıl önce ölmüştü.

Spielrein, Jung'un ihaneti ve bütün umutlarının aniden çökmesinin ardından, asalet ve büyük bir ruhsal güçle kendini kin ve yıkıcılıktan kurtarır. Görünüşe göre duyduğu nefreti 'Var olma nedeni olarak yıkım' denemesinde yaratıcı bir şekilde yüceltir. İki içgüdünün varlığına dair tezini

¹ M.Ljunggren, 'Sabina mellan Jung och Freud', *Expressen*, Stockholm, 1983:15.

Freud'un kabul edememesinin nedeni, belki de soyut yıkım teorisinin ardında Spielrein'in bizzat deneyimlediği gerçek yıkımın yattığına dair gizli mesajı anlamış olduğu gerçeğidir.

Sabina, Jung'un Freud tarafından bir 'işe yaramaz' olarak görülmemesini sağlamak için uğraşır. Jung'un bir doktor olarak rolünün zarar verici ihlalini bir aktarım olayı olarak yorumlamaya ve böylece onu temize çıkarmaya çalışır (McGuire: 228-9 ve Sabina'nın Freud'a yazdığı 12.6.09 tarihli mektubu, Carotenuto 1982); sevgi dolu bir şekilde Jung'dan ayrılma çözümüne sadık kalır. 1910'dan sonra 1919'a kadar tekrar iletişime geçerler ve yıkıcı bir düşmanca ilişki sürdüren ve mücadelelerinde onu müttefikleri yapmaya çalışan iki adamın arasını bulmaya çalışır. Freud 12.6.1914'te Sabina'ya şöyle yazar: *'Yanımızda kalırsan... diğer tarafın düşmanlığını kabul etmek zorundasın'* Sabina'nın Freud'a yanıtı:

Bütün bocalamalarına rağmen Jung'dan hoşlanıyorum ve onu tekrar aramıza yönlendirmek isterim. Sizin ve onun hiç kimsenin tahmin edemeyeceği ölçüde birbirinize ait olduğunuza dair en ufak bir fikriniz bile yok. Bu kökten umut kesinlikle cemaatimizin bir ihaneti değil! Freudcu cemaatin bir taraftarı olduğumu beyan ettiğimi herkes biliyor ve J. bu yüzden beni affedemiyor. (Carotenuto 1982:112)

Sabina taraf tutmamaya çalışır: Viyana ve Rus psikanaliz derneklerinin bir üyesi olur ve Freud'un grubunun bir üyesi olduğunu açıkça ilan ederek dergilerinde yazarken, aynı zamanda yorumlaması için rüyalarını gönderdiği ve kitabını Rusçaya çevirdiği Jung'la da yakın bir psikolojik değiş to-kuşta bulunmaya devam eder (bkz. Jung 1908-1919, 13.9.1917). Freud kıskançlıkla ona neden kendi kitaplarını çevirmediğini sorar.

Hem psikanalist hem de bilim kadını olarak öne çıkmaya başlamıştır. Ona çarşamba toplantılarına katılma izni veren Freud zekâsını över: *'Çok akıllı ve düzenli; söylediği her şeyde bir anlam var'* (McGuire 1974:494; 21.3.1912). Viyana'dan ayrılmasından sonra, Freud onun sonunda psikana-

liz derneğinin resmi dergilerinde basılan yayınlarını sorar. 1913'te Freud, onun ismini *Journal of Psychoanalysis*'in yöneticiler listesine dahil etmeyi düşündüğünü söyler. Moskova'da da psikanaliz enstitüsü için yaptığı çalışmalar çok değerlidir. Doçent olur ve psikanaliz eğitimlerini yönetir.

Yaşamı süresince Almanca ve Fransızca'da otuz psikanaliz makalesi yayımlandı. Bunlar arasında ikisi özellikle önemliydi. Birincisi, yani Jung'la ortak yazdığı doktora tezi 'Bir şizofreni vakasının psikolojik içeriği hakkında'¹ şizofrenlerin dilini anlamaya önemli bir katkı sundu. Jung, *Dönüşüm Simgeleri*'nin 1912 basımında ve ardından 1952 basımında sık sık ondan alıntı yaptı. Spielrein'in ikinci kitabı 'Var olma nedeni olarak yıkım'² Freud'un *Haz İlkesinin Ötesinde*'deki (1920) ölüm içgüdüğü hakkındaki düşüncelerini öngördü.³ Sabina, içgüdüsel yaşamın iki karşıt içgüdüye, yaşam ve ölüm içgüdülerine dayandığı tezini sunan ilk kişiydi. Çarşamba toplantılarında bu fikri önerdiğinde Freud reddetti. Yirmi beş yıl sonra reddetme nedenini anlamaya çalıştı: 'Bir yıkım içgüdüğü fikri psikanaliz literatüründe ilk kez ortaya çıktığında gösterdiğim savunmacı tutumu ve zihnimi bu fikre açmamın ne kadar uzun sürdüğünü hatırlıyorum' (Freud 1930a:120). Federn tam tersine bu fikrin önemini hemen anladı, Spielrein'in çalışmasına dair görüşünde de bu açıkça görülür.⁴

Psikanalizin ilk yıllarında o kadar öne çıkan bir analistin neden şimdi iyi tanınmadığı, neden makalelerinden alıntılar yapılmadığı sorusuyla karşı karşıya kalıyoruz. Bu makaleler gerçek anlamda 'unutuldular'. Şizofreni konusundaki çalışması, psikanaliz çevrelerinin Freud'un Jung'dan düşmanca bir şekilde ayrılmasından etkilenmesi nedeniyle unutulmuş olabilir.

¹ *Jahrbuch*, 1911:329–400.

² *Jahrbuch*, 1912:465–503; *Journal of Analytical Psychology*, 1994, 39, 2.

³ S.Freud, 1920g *Beyond the Pleasure Principle*, SE 18.

⁴ P.Federn, 'Sabina Spielrein. Destruktion als Ursache des Werdens'. *Zeitschrift*, 1913:92–3.

İkinci makalesi, Freud'un Jung'un bazı mitolojik teorilerini reddetmesinin gölgesinde kaldı ve bunu Freud'un kendisi de kabul etti: 'Makalenin [S.Spielrein'in] kendisi Jung'u eleştirmek için bir neden veriyor', Tausk ve Federn tarafından enerjik bir şekilde yönetilen 29.11.1911 tarihli Çarşamba buluşmasındaki tartışmada belirtir.¹ Bu, 1920'de, Haz İlkesinin Ötesinde'de Spielrein'in çalışmasından bir kere bile bahsetmemesiyle pekişir. 1930'da, ikili içgüdü teorisine başta karşı çıkmasından bahsederken bile, karşı çıkmasının ilk başta Sabina Spielrein'a yönelik olduğunu hatırlamaz.

Bugünün düşmanlarının dünün dostlarıyla ne kadar çok ortak yönü var! Freud, sonraki çalışmalarında inşa ettiği psikanaliz teorisine Sabina Spielrein'in yaptığı katkıdan bahsetmeyi 'unuttuysa', Jung da 1921'de yayımlanan kitabı *Psikolojide Tipler*'de Otto Gross'un iki-tip teorisinden (iç-dönük/dışadönük) bahsetmeyi unuttu. Freud Gross'un yayınlarının psikanaliz bibliyografyasından silinmesine imkân verdiyse, Jung da Otto Gross'a olan teşekkürünü ilgili eserlerinin sonraki baskılarından sildirdi.

Jung'un makaleleri olan 'Erken bunama psikolojisi' (1906) ve 'Bireyin kaderinde babanın önemi' (1908), Otto Gross'un çalışmasına çok sayıda gönderme içerir – özellikle de, Jung'un Gross'un analizinin sonlanmasından bir yıl sonra yazdığı ikincisi. Eğer Jung, Sabina Spielrein'la 'ilişkinin' başlamasından sonra pişmanlık ve suçluluk hissettiyse de, hastası ve öğretmeni olan Otto Gross'un taraftarı olmaya devam etti.

31.1.1910'da, Jung'un Sabina Spielrein'la olan ilişkisini kesmesinden 6 ay sonra, Freud pratik bir ideal olan 'Uluslararası Etik ve Kültür Kardeşliği' için çalışan daha büyük bir gruba katılmayı düşündüğünü Jung'a haber verince, Jung 11.2.1910 tarihinde, büyük ölçüde Otto Gross ruhuyla şöyle yanıtladı:

¹ *Protokolle der Wiener Psychoanalytischen Vereinung*, Ed. Hermann Nunberg ve Ernst Federn, Bd. 3:1910–1911 (Frankfurt am Main: S.Fischer, 1979):314–20.

Bu Kardeşlik'in işe yarayacağını düşünüyor musunuz? Forel'in aptallık ve kötüye karşı koalisyonlarından biri değil mi ve bizi hasta eden ve yaşamdan neşe almayı bize yasaklayan değere olan saplantıdan kurtulmamız gerekiyorsa kötüyü sevmememiz gerekmez mi? Bir koalisyonun etik bir önemi olacaksa asla yapay olmamalı... Psikanaliz için etik bir kardeşlikle birleşmekten çok daha iyi ve kapsamlı bir görev düşünüyorum. Bence, entelektüeller arasında bir sembol ve mit duygusu canlandırmak, İsa'yı nazikçe üzüm tanrısı kâhinliğine geri döndürmek... ve bu şekilde Hristiyanlığın bu vecde gelmiş içgüdüsel güçlerini bir zamanlar oldukları kült ve gizli miti gerçekleştirme amacı için özümsemek – insanın bir hayvanın ahlaki değerini ve kutsallığını geri kazandığı bir sarhoş neşe şenliği – üzere çok sayıda merkezden insanların arasına karışmak için süre vermeliyiz. (McGuire 1974:293-4)

Bu, rollerin eğlenceli bir tersine dönüşü: içgüdü teorisinin kâşifi ve habercisi olan katı ahlaki yargılara sahip burjuva figür, erdemli bir koca olarak kalırken, çokeşliliği öğütleyen ve özgür sevgi arayan Otto Gross'un hayranı içgüdü teorisini kınıyordu. İnsan çelişkisi bol miktarda. Sadece bir yıl önce Jung Jones'a şöyle yazmıştı:

Cinsel teoriyi çok fazla duyurmazsak iyi ederiz. Bu konuda çok sayıda fikrim var, özellikle de konunun ahlaki açısına dair. Bazı şeyleri açık bir şekilde öğütlediğinde medeniyetin ve böylece yüceltme güdüsünün temelini çürütürsün... *Cinselliği ön plana yerleştirmede, hem öğrencilerle hem de hastalarla daha fazla ilerleme sağlıyorum.* (Jung'dan Jones'a, 25.2.1909, Jones II: 171/2)

Yoksa bu mektup, yaptıklarını gizlemek için basit bir kamuflej midir? Hâlâ evliliğinin yanı sıra bir ilişki sürdürerek, âşığına bu ilişkinin ciddi ya da kalıcı bir şey olamayacağını, 'sürekli değişen bir sevgiye' ihtiyaç duyduğunu açıklayarak, Otto Gross'un gerçek bir öğrencisi olmaya devam eder. Oradadır, ama saklanır. Karısına ve Freud'a ihanet eder, çünkü temelde ideali olan Otto Gross'un ötesine geçememiştir. Onu ikili bir varlığa zorlayan suçluluk duyguları yaşayan gizli çapkındır.

Sabina Spielrein, Jung ve Freud arasında kendisine karşı oluşan suç ortaklığının birbirlerine duydukları nefreti sonlandırmasının ardından bile kurban olarak kalır. Savaş hatlarının arasında kalmıştır; nefret ve yıkımı sonlandırmaya çalışmış ve Freud'un onu Jung'a karşı kendi yanına çekme talebine de, Jung'un onu kendi tarafına çekme çabalarına da aldırmamıştır.

Carotenuto'nun bulduğu belgeler maalesef eksiktir, dolayısıyla olaylara dair sadece kısmi bir anlayış edinmeye imkân sağlar: Sabina'nın 1909-1912 yılları arasındaki günlüğü eksiktir; Freud'la olan yazışmalarından sadece iki mektup kalmıştır ve bu mektupların sadece birincisi eksiksizdir. Jung'un 1908'den 1919'a kadar Sabina'ya yazdığı kırk altı mektup hâlâ elimizde. Carotenuto onları inceledi. Mektupların otuz birinin İtalyanca çevirisini kullanmam için verdi, ben de onları tekrar Almancaya çevirdim. 1909 Nisan'ı ile 1909 Haziran'ı arasındaki dönemden, yani sevgi ilişkilerinin yaşandığı seneden, Jung'un sadece dört mektubunun mevcut olmasını çok şaşırtıcı buldum. İnsan daha fazla mektup olup olmadığını merak ediyor. O kadar tutkulu bir şekilde âşık olan bir adamın, Jung'un tatil seyahatleri ve Sabina'nın Rusya'ya yaptığı yolculuk süresince, bazen birkaç haftayı bulan ayrılık dönemlerinde daha fazla mektup yazmadığını düşünmek zor – Carotenuto belgelerin eksikliğinin nede- nine dair bilgi vermiyor. Eksiksiz olan tek parça, 1974'ten beri mektuplar cildinde mevcut olan, Freud ve Jung arasındaki yazışmalar.

Belgelerin eksik oluşu çok çeşitli yorumlara ve sınırsız spekülasyonlara yer bırakıyor. İlk fikir ayrılıklarından biri de bu gerçekten doğuyor. Carotenuto 18 Aralık 1982'de Amerikan Psikanaliz Derneği'nin yıllık konferansında bu kitaptan bahsettiğinde, tartışmanın ana konusu, Carotenuto'nun iddiasının tersine, Jung'un Sabina'yla cinsel ilişkide bulunduğu iddiasıydı.¹ Bir yıl sonra Bettelheim de bu tartışmayı Carotenuto'ya karşı olarak sürdürdü (Bettelheim 1983:20). Elimizdeki mektuplar konuyu açıkça ortaya ko-

¹ A.Carotenuto, *Trasgressioni*, Astrolabio, Roma, 1983:121.

yuyor. Ama önemli olan konu gerçekten de bu mu? Burada ifade edilen görüş, cinsel eylemin kendisinin temel bir travma, kızlık zarına dair o eski, ataerkil abartının bir parçası olduğu değil mi? Bütün bunlar başına gelen genç bir kız için en önemli olan şey hayal kırıklığı, ihanet, küçük düşürülme ve güveni kötüye kullanma ve saygınlık ve öz-saygının yok edilmesi değil mi?

Şimdi katılımcıların deneyiminin psikanaliz teorisi ve pratiğine yaptıkları etkiye bakacağız: Burada Carotenuto tarafından betimlenen doktor/hasta ilişkisi Freud'un gözlelerinde açılmışa benziyor. Eğer Spielrein trajedisinin aşamalarını izlersek, Freud'un Jung ve Spielrein hakkında yeni bir şey öğrendiği tarihin aktarım ve karşıaktarımın dinamiklerine dair yeni bir anlayış kazandığı tarihle kesiştiğini görürüz.¹ Şimdiye kadar aktarımın sadece hastanın psikanalistle olan ilişkisinde işlediğini görmüşse de, Jung'un isimsiz bir hastasının (Sabina) ona bir çocuk vermediği için kendisi hakkında bir skandal çıkarttığını yazdığı 7.3.1909 tarihli mektubundan sonra, psikanalistin de 'çalıştığımız sevgi tarafından yakılabileceğini keşfetti – işimizin tehlikeleri' (McGuire 1974:210, 9.3.09). Jung 4.6 tarihinde onu dolaylı olarak ilişkiden haberdar edince, Freud'un üç gün sonra gelen yanıtı konunun teorisiyle ne kadar meşgul olduğunu gösterir.

Bu tür deneyimler, acı verici olsalar da gereklidir ve kaçınılması zordur. Onlar olmadan yaşamı ve neyle karşı karşıya olduğumuzu gerçek anlamda tanıyamayız. Ben hiçbir zaman o kadar kötü yakalanmadım, ama birkaç kere çok yakına geldim ve zor kaçabildim... Ama kalıcı bir hasar yok. Onlar ihtiyaç duyduğumuz kalın deriye sahip olmamıza ve bizim için kalıcı bir sorun olan "karşıaktarım"a egemen olmamıza yardım ediyor; bize duygularımızı en faydalı yöne doğru değiştirmeyi öğretiyorlar. "Her şerde bir hayır vardır' (McGuire 1974:230-1, 7.6.09).

¹ J.Cremerius, 'Die psychoanalytische Abstinenzregel. Vom regelhaften zum operationalen Gebrauch', *Psyche*, Frankfurt, 1984:769–800.

Bu, sonradan bilimsel bir terime dönüşecek olan ‘karşıaktarım’ ifadesinin psikanaliz literatüründe ilk kez kullanılışıdır. Freud fenomenin ne kadar önemli olduğunu hemen anlar ve sonraki yılın Mart ayında, Nürnberg’de düzenlenen Uluslararası Psikanaliz Kongresi’nin ikincisinde konu hakkında ‘Psikanaliz Terapisinin Gelecekteki Görünümleri’ başlıklı bir konferans bağlamında aşağıdaki şekilde konuşur ve bu konuşma aynı sene *Zentralblatt für Psychoanalyse*’in birinci sayfasında yer alır: ‘Teknik konusundaki diğer yenilikler doktorun kendisiyle ilgilidir. Hastanın, doktorun bilinçdışı duygularına yaptığı etkinin bir sonucu olarak ortaya çıkan “karşıaktarım”ın farkına vardık ve doktorun kendisindeki bu karşıaktarımın farkına varıp üstesinden geleceği konusunda ısrar etmeye meyilliyiz... Hiçbir psikanalistin kendi komplekslerinin ve içsel direncinin izin verdiğinin ötesine geçemeyeceğini anladık’. Ardından – ve bundan ilgisinin kapsamını anlayabiliyoruz – bu tehlikeyi azaltmak için bir öneri yapar:

...sonuç olarak işe kendi kendine psikanaliz yaparak başlamasını ve hastası üzerinde gözlemlerde bulunurken onu daha da derinleştirmesini talep ediyoruz. Bu türde kendi kendine psikanalizde sonuç elde etmeyi başaramayan herkes hastalarını analiz yoluyla tedavi edebileceği fikrinden derhal vazgeçebilir. (Freud 1910d:144 vd.)

İki yıl sonra Zürih psikanaliz okulunun belirlediği koşullar çerçevesinde ‘bu koşula gittikçe daha fazla önem verdiler ve başka insanları analiz etmek isteyen herkesin önce uzman bilgisine sahip biri tarafından analiz edilmesi gerektiği talebini dile getirdiler’ yorumunda bulunur (Freud 1912e:116). Bu koşul ilk olarak kimden çıkmıştı? Kendi yaşadığı felaketten dersler çıkartan kişi Jung’un kendisi miydi? Metinler bu konuda hiçbir bilgi vermiyor.

Jung/Spielrein ‘vakası’ ile hassaslaşan Freud öğrencileri arasında benzer durumların yaşanmasına karşı dikkatlidir; 31.12.1911’de Jung’a şöyle yazar:

Frau C, sen ve Pfister hakkında türlü şey anlattı; ikinizin de henüz uygulamanın gerekli tarafsızlığını elde edemediğinizi, senin hâlâ konuya fazla dahil olarak kendinden bir şeyler kattığını ve karşılığında hastanın da bir şey vermesini beklediğini düşünüyorum. Şunu söylememe izin ver... bu teknik kesinlikle ihtiyatsız ve en iyisi ketum ve sadece alıcı olarak kalmak... Bir “karşıaktarım” makalesinin kesinlikle gerekli olduğunu düşünüyorum; tabii ki onu yayımlamayacağız, kendi aramızda kopyasını dağıtmalıyız. (McGuire 1974:475-6).

Makaleyi gizli tutma fikri Freud’un kaygısını gösteriyor. Her şeyden çok, Viktorya döneminin çifte standartlarına göz yuman ve bir doktorun bir kadın hastaya karşı cinsel heyecan duymasını bir kamu davası konusu olarak değerlendirecek olan tıp derneğinin tepkisinden korktuğunu varsayabiliriz.

Freud karşıaktarımdan son kez 1915’te bahseder ve yine Jung’u işaret ediyor gibi görünür. Kadın hastasının sevgi aktarımına ‘kendi zihninde zaten mevcut olan bir karşıaktarım eğilimiyle’ karşılık verdiği bir analist örneğinden bahseder. Bu kendi içinde ‘zaferinden’ duyduğu gururu ifade eder. Analist ‘hastanın âşık olmasının nedeninin analitik durum olduğunu ve kendi kişiliğinin çekiciliğine yönelik olmadığını’ fark etmek zorundadır (Freud 1915a:116 vd.).

Freud’un, Jung ve Spielrein arasındaki ilişkiyi ya da daha doğrusu Jung’un bu ilişkide oynadığı rolü anlamasının uzun sürdüğü gerçeği, sahip olduğu aktarım konseptiyle çok yakından ilişkilidir. Freud’un aktarım düşüncesi tamamen ve bütün olarak içruhsaldır, yani insanlar arasındaki gerçek ilişkinin dışında var olur. ‘İstenmeyen kusursuzluk... çocuk cinsel yaşamının – yani Oidipus kompleksinin ve türevlerinin bir kısmı’ ile çoğalır (1920g:18). Dolayısıyla doktor ‘hastanın çoktan oluşturduğu fiziksel “seriler”den birine dahil edilir[di]’ (Freud 1912b:100). Bu tarihle ilgisi olmayan, otomatik aktarım görüşü Freud’un dikkatini sonunda Sabina’ya çekti. Jung’un Sabina’nın tavrına (örneğin çocuk yapma arzusu) dair belirttikleri Freud için, aktarımın iş başında olduğuna (kızın babasıyla olan Oedipal ilişki) ve ger-

çek bir sevgi hikâyesinin olmadığına dair yeterli bir kanıtı – özellikle de Jung ona ‘Spielrein’a karşı her zaman bir centilmen gibi davrandığı’ (McGuire 1974:207, 7.3.1909) ve ‘eşlerin en masum olanıyım... Bu tür hikâyeler beni dehşete düşürüyor’ konusunda garanti verdiğinden beri (McGuire 1974:212, 11.3.1909). Carotenuto da Jung’un davranışlarını bu şekilde görür. Hasta psikozlu olduğundan, ‘psikotik karşıaktarım’ olarak yorumlar. Yani Jung tamamen temize çıkar ve davranışı ahlaki yargı kategorilerinin dışında durur.

Bu konudaki anlayışımıza katkıda bulunabilecek diğer veçhe, tarihsel bir veçhedir. Yukarıda kesinlikle kişisel ve tarihsel olmayan şekilde tanımlanan aktarım, psikanalizin ilk zamanlarında Freud tarafından *kadının* erkek analiste sevdalanması olarak anlaşılıyordu. Breuer, Freud ve çok sayıda meslektaşları kadın hastaların ani sevgi ilanlarıyla karşı karşıya kalmıştı. Freud’un 1905’e kadar olan vaka hikâyelerinde sadece kadınların tasvir edildiği unutulmamalı. Bu patlamaların sosyal koşullarını değerlendirmeyi başaramayan – kadınlar her şeyden çok katı cinsel ahlakın kurbanlarıydı ve ‘histerik’ semptomlarında özlenen ama bastırılan yaşanmamış cinsel hayatın semptomlarını ifade ediyorlardı – zamanının maskülen arzusunun ve kaygı fantezilerini fenomenin bir yorumu olarak kabul eder, diğer isimlerin yanı sıra Maupassant (Freud’un en sevdiği yazarlardan biri), Schnitzler, Strindberg ve Wedekind’in eserlerinde de ifade edilen fanteziler. Kadın ‘lulu’ olarak, düzen ve zekâdan oluşan maskülen dünyayı yok eden tehlikeli bir içgüdü yarattığı olarak betimlenir. Jung’un 4.6.1909’da Freud’a yazdığı gibi: ‘Tabii ki sistematik bir şekilde beni baştan çıkartmayı planlıyordu’ (McGuire 1974:228). İki erkek, kadına dair bu bakış açısında aynı fikirdedir: Freud, analistin ‘ona âşık olan kadını’ ‘arzularından vazgeçebileceği ve içindeki hayvani yanın üstesinden gelecek analiz işine devam edebileceği’ noktaya getirmesi gerektiğini (Freud 1915a:163), bunu yapamazsa ‘talep ettiği sevgi tatminini özlemle isteyen hastayı reddetmek’ zorunda olduğunu (a.g.e.: 165) söyler. Bu ilk aktarım düşüncesinde analist sadece hastanın kurbanıdır: kadın tarafından onun içinde

uyandırılan sevgi anlamına gelen karşıaktarım, ‘hastanın, doktorun bilinçdışındaki hislerine olan etkisi yoluyla doktorda ortaya çıkan’ bir şeydir (Freud 1910d:144).

Jung, Sabina’nın kendisine âşık olmasına verdiği tepkiye bir açıklama ararken aynı yolda gider ve bu etkileşimin nasıl ‘hastanın etkisinden’ kaynaklandığına dair Freud’a üç açıklama sunar. İlk açıklama Sabina’nın ona olan sevgisidir. İkincisi bir perde anı’nın varlığını işaret eder: ‘o zaman Yahudi kadın başka bir formda, hastam şeklinde ortaya çıktı’ (McGuire 1974:229, 4.6.09). Üçüncü, Jung’un Sabina’yla aynı zamanda analizle tedavi ettiği, Otto Gross adında başka bir hastanın etkisini doğrular; 4.6.09’da Freud’a şöyle yazar: ‘Bütün olay süresince Gross’un kavramları kafamda biraz fazla uçtu... Gross ve Spielrein acı birer deneyim. Hastalarımın hiçbirisiyle dostluğu bu kadar ilerletmedim ve hiç kimse de bana bu kadar üzüntü vermedi’ (McGuire 1974:229).

Jung, Otto Gross’un fikirleri derken neyi kasteder? Freud’un 18.2.08’de Jung’a ‘o [Jung] ve Gross’un öğrencileri arasında bağımsız zihne sahip olan tek kişiler’¹ olduğunu yazdığı; Jones ve Stekel’in hayranlık duyduğu ‘dâhi’ Otto Gross, özgür, çokeşli sevgisi ve cinsel dürtüyü kısıtlama olmadan yaşama fikrini yaymıştı. Otto Gross, bugünün dünyasını kurtarmak için cinsel bir devrim gerektiğini savunuyordu. 1918’de Viyana’da devrimcilerin bir toplantısında, burjuva – yani ataerkil – aile ve burjuva cinselliğini ortadan kaldırmak için bir bakanlığın görevlendirilmesi gerektiğini söylemişti. Cinsel hayatın ‘saygıdeğer’ genital tekeşlilik formuna hapsedildiği gerçeği ona göre evliliğin kendisi kadar büyük bir zorbalıktı. Arzu tek gerçek değer kaynağıydı. Ve ‘Soyvet’ makalesinde (Cennet sembolizminde temel komünizm düşüncesi), insanın kendisini sadece çokbiçimli cinsel sapkınlığın kayıp cennetine tekrar girerek yenileyebileceğini açıklar. ‘Astarte kültü’ adını verdiği bir

¹ M.Green, *Else und Frieda, Die Richtbofen-Schwesteren*, Kindler, Munchen, 1976: 59.

orji terapisini savunmuş ve uygulamıştı. Burada Gross'u, Wilhelm Reich'in selefi olarak görebiliriz.

Jung 25.9.1907'da Freud'a Gross hakkında yazar:

Dr. Gross bana insanları cinsel ahlak karşıtlarına dönüştürerek aktarımı hızla durdurduğunu anlattı. Aktarım ve kalıcı bağımlılığının önemsiz bir tekeşlilik sembolü ve dolayısıyla bastırma semptomu olduğunu söyledi. Bir nevrozlu için gerçekten sağlıklı olan durum cinsel ahlaksızlıktır' (McGuire 1974:90, 25.9.07).

Bu mektubun sonunda bu düşünme şeklini ayıplıyor. Ama birkaç satır önce hislerinin düşüncelerinden farklılık gösterdiğini itiraf etmiştir: '... çokeşlilik içgüdüsünü kısıtlamasız dışa vurduğu için ona [Eitingon] gıpta ediyorum. Bu yüzden "iktidarsız"ı fazla taviz verici olduğundan geri çekiyorum (*a.g.e.*). Bunu Sabina'nın Freud'a yazdığı mektuptaki paragrafla karşılaştırın: 'Çokeşliliği öğütledi, karısının itirazı olmasa gerek...' (11.6.09 tarihli mektup). Ama Frau Jung itiraz etmemekten çok uzaktı. 1911 ve 1919 tarihli iki sonraki mektuptan, bu ifadelerin sadece akıllıca bir savunma açıklaması olduğu çok açıktır: 21/22.9.1911'da Sabina'ya şöyle yazar: '... karamsarlık... sizin yüzünüzden katlandığım bütün içsel ıstıraptan kaynaklanan' – ve ancak o zaman ekler – 've sizin de benim yüzümden katlandığınız.' Burada, Freud'un varsaydığı konseptin tam tersini benimsediği açıktır: hasta bu durumu ona âşık olarak başlattı, terapist sadece buna karşılık verdi. Adam kadının kurbanıdır.

Bu hikâyeyi okurken Anna O. hakkındaki bir hikâyeyle olan belli benzerlikleri öne çıkar. Breuer'in, daha sonradan analitik prosedüre dönüşecek olan boşalma yönteminin temel formunu ilk kez denediği hastaydı. O da terapistine âşık oldu. Breuer bu sevgiye yenik düşmekten korktu. Karısı bir seçenek sunarak onu 'kurtardı': ya Anna O. ya da ben. Jung'un tersine, Breuer hastasıyla ilişkiye hiç başlamadan, karısını seçti. Breuer'in aniden, paniğe kapılarak tedaviyi kesmesi Anna O.'yu yıllarca morfine bağımlı halde bir

hastanede yaşamaya zorlayacak ciddi bir krize soktu. Sabina Spielrein bu anlamca ciddi bir hastalığa yenik düşmedi. İlk sevgisinin acımasızca yok oluşu onu uzun süren ciddi bir acı çekme durumuna götürdü. ‘Her şeyi affetmek ve onu öldürmek’ arasında kararsız kaldı (Freud’a yazdığı 10.6.1909 tarihli mektup, Carotenuto 1986). O andan itibaren hayatı huzursuz ve yerleşik olmayan bir hal alır. 1912’de ‘Var olma nedeni olarak yıkım’da Jung’dan alıntı yaparak şöyle yazar: ‘Bugünün toplumunda kendini tutkuya bırakan bir kadın kısa sürede kendisini yıkıma götürür’ (Jung 1908, Spielrein 1912:155).

Freud’un ona dair yargısı sorunlu görünüyor. Jung’a, Sabina Spielrein’de yıkıcı bir dürtünün var olduğunun çok açık olduğunu ve bundan hoşlanmadığını, çünkü bunun kişisel şartlara bağlı olduğuna inandığını yazar (McGuire 1974:494). Bu mektubun tarihi 21.3.1912’dir. Aynı yıl Freud ve Jung arasındaki kişisel ayrılık kesinleşir. Freud Jung’un kendi yoluna gittiğini ve söylediklerinin sadece kendi teorisine değil kişiliğine de karşı yöneldiğini daha fazla inkâr edemez. 1912 Haziran’ında bu farkına varmaya ilk kez tepki gösterir. Şimdiye kadar kullandığı hitap şekli olan ‘Sevgili dostum’ yerine, Freud artık ‘Sevgili doktor’u kullanır.

Bu farkına varmadan sadece birkaç ay önce, güçlü bir duygu karmaşası aşamasında, Freud Sabina’nın yıkıcı dürtüsünden, başka bir deyişle daha iyisini bilmesine rağmen gerçeği aklında çevirip durmasından bahsetti. Bunu, psikanaliz hareketinin başı olarak, geç aşamada bile olsa ‘veliaht prensi’ni kurtarmak için yaptığı çok sayıda girişimden biri olarak görmeliyiz. Üç yıl önce suç ortaklığını yeniden canlandırarak yaptığı şeyi burada tekrarlar – Sabina Spielrein suçlu olan tarafır ve kurban edilmelidir. İki erkeğin Sabina’dan bahsederken kullandığı ton bile devam eden suç ortaklıklarına kanıt oluşturur: ‘Spielrein’in yeni makalesini [“Var olma nedeni olarak yıkım”] memnuniyetle Jahrbuch 1912’nin ilk sayısına dahil ederim. Dikkatle gözden geçirilmesi gerekiyor, ama küçük kız (!) bana karşı her zaman çok talepkâr oldu. Yine de buna değer. Onun hakkında kötü

düşünmediğine memnun oldum' (McGuire 1974:470; 11.12.1911). Ve 1.4.1912'de: 'Yola çıkmadan hemen önce Spielrein'in makalesi üzerinde çalışıyordum. Şunu söylemek gerek: "*desinat in piscem mulier formosa superne*" (Üst kısımda güzel bir kadın olan şey alt kısımda bir balık" Horatius). Çok umut verici bir başlangıç, devam ediyor ve berbat bir şekilde azalarak bitiyor. Özellikle "Mitolojide Yaşam ve Ölüm" bölümünün büyük ölçüde kesilmesi gerekiyor çünkü berbat hatalar, daha da kötüsü, tek yanlı yorumlarla dolu. Çok az okumuş ve bu makalede başarısız olmuş çünkü yeterince titiz değil. Sorununa getirdiği mazeret şekline bakarak, bilmeceyle dolu bir mitoloji görünümüne sahip olduğunu söylemek gerek. Bunun yanı sıra makalesi kendi kompleksleriyle dolu. Eleştirim küçük yazara, sadece *in refracta dosi* olarak uygulansın lütfen. Çok geçmeden ben kendim de ona yazacağım.'

Bir zamanlar tutkuyla sevdiği kadın 'küçük kız'a dönüşmüştü, 'küçük kadın yazar' küçük düşürüldü ve çalışması küçümsendi. Bu, Freud'un ölüm içgüdüğü konseptinin öncülü olan çalışmadır ve bu yüzden önemli keşifler içerir. Freud danışıklı dövüşe katılır. Ne Jung'un inceliksiz tonuna, ne de Jung'un Sabina Spielrein'a olan eleştirilerini iletmemeye isteğine karşı çıkar. 21.4.1912'de Jung'a şöyle yanıt verir: 'Eleştirilerinden bahsetmediğine memnun olduğum Spielrein birkaç gün önce veda etmek için geldi' (McGuire 1974:499).

Freud'un Breuer ve Jung'la olan dostluklarının, bu iki ismin hastalarına uyguladıkları tedaviler sona erdiğinde bozulmasında da benzerlik vardır. Freud ve Breuer 1894'te, Anna O.'nun tedavisinin sonuna gelindiğinde ayrılırlar, Freud ve Jung da Spielrein'in tedavisinin bitiminden iki yıl sonra. Ama mektuplaşmayla ('gözetim') başlayan süreç kırılmaya büyük ölçüde katkıda bulundu. Freud Sabina'ya şöyle yazar: 'Germanik kahramanıyla olan kişisel ilişkim kesinlikle bozuldu' (20.1.13). Ve 12.6.1914'te: 'Tabii ki Germanik şampiyon ve kahramana dair, tam bir saçmalık olan ve çevrene ve köklerine olan karşıtlığına dayanan çocuksu düşlerini bir kenara atmayı başarmayı istiyorum; bir

zamanlar babandan sahip olmak istediğin çocuğu bu hayal-
letten talep etmemelisin' [Carotenuto 1982:122].

Bir diğer benzerlik, söz konusu hastaların Breuer ve Jung için ilk vaka oluşu ve ikisinin de hızlı bir başarı kazanmasıdır – Freud daha sonra buna bir aktarım tedavisi adını verecekti.

Ama en dikkat çekici benzerlik, aktarım sevgisinin kurbanları olarak ikisinin de psikanaliz tekniğinin gelişiminde büyük bir önem taşımalarıdır. Anna O. özgürce ve bilinçli bir amaç olmadan konuşmanın değerini keşfetti ve bunu tanımlamak için 'konuşma tedavisi' ve 'baca süpürme' terimlerini buldu. 'Hasta-doktor ilişkisi'nin özünü ve 'katar-sis' etkisini keşfetmekte Breuer'e yardım etti. Sabina aktarımının doğasına dair daha derin bir anlayış edinme, psikanaliz sürecinin bileşenlerinden biri olarak karşıaktarımı keşfetme ve buna acil bir çare bulma ihtiyacını kabul etmede Freud'a yardım etti. Freud bu çareyi analiz eğitiminde buldu. Ama aynı zamanda çok temel bir şeyi, analistin, bir bilimsel gözlemci gibi tarafsız ve objektif bir şekilde işlev görmediğini de keşfetti: 'Hiçbir psikanalist kendi komplekslerinin ve içsel direncinin izin verdiğinin ötesine geçemez' (Freud 1910d:144).

Fedakârlık kazançla mı dengelenir? Hayır! 'Eğer bilgi bizi sevmekten alıkoyuyorsa, bilgiden vazgeçmeliyiz' (C.F.von Weizsacker).

Referanslar

Bettelheim, B. (1983) 'Skandal in der Psychofamilie. C.G.Jung und seine Anima'. Zürih: *Tagesanzeiger*, X/1983.

Carotenuto, A. (1982) *A Secret Symmetry. Sabina Spielrein between Jung and Freud*. New York: Random House.

—(1986) *Tagebuch einer Heimlichen Symmetrie*. Freiburg: Kore Verlag.

Freud, S. (1910d) 'The future prospects of psycho-analytic therapy'. *SE* 11.

—(1912b) 'The dynamics of transference'. *SE* 12.

—(1912e) 'Recommendations to physicians practising psycho-analysis'. *SE* 12.

——(1915a) ‘Observations on transference love (Further recommendations on the technique of psycho-analysis)’. *SE* 12.

——(1920g) *Beyond the Pleasure Principle*. *SE* 18 .

——(1930a) *Civilisation and its Discontents*. *SE* 21.

Jones, E. (1962) *Das Leben und Werk von Sigmund Freud*. Bern-Stuttgart: H.Huber. Cilt 2.

Jung, C.G. (2001) ‘The Letters of C.G.Jung to Sabina Spielrein (1908–1919)’.

Journal of Analytical Psychology, 46, 1, 173–199, bu kitap, Bölüm 3.

——(1908) ‘The Freudian theory of hysteria’. *CW* 4.

McGuire, W. (1974) (Ed.) *The Freud/Jung Letters*. Londra: Hogarth/Routledge & Kegan Paul.

Spielrein, S. (1912). ‘Destruction as the cause of coming into being’. *Journal of Analytical Psychology*, 39, 2, 155–86.

5. BÖLÜM

SABINA SPIELREIN'İN BURGHÖLZLİ HASTANESİ KAYITLARI¹

BURGHÖLZLİ

KALITSAL DURUM: *Evet*

ADI: Spielrein, Sabina

MEMLEKETİ: Rostov

YAŞADIĞI YER: Rostov

SON KALDIĞI YER: Heller Sanatoryumu, Interlaken

DOĞUM TARİHİ: 1885²

MEDENİ HAL: Bekâr

DİN: İsrail

MESLEK:

NO: 8793

KABUL: 17.8.04

TABURCU: 1.6.05

DURUM: iyiye doğru

HASTALIK SÜRESİ: yaklaşık 2 yıl

SINIF: I

GEÇİCİ TEŞHİS: histeri

KALICI TEŞHİS: histeri

---

¹ Bu kayıtlar ilk olarak *Luzifer-Amor, Zeitschrift zur Geschichte der Psychoanalyse*, Cilt 7, No. 14, 1994, Bernard Minder imzalı 'Sabina Spielrein. Jung's patient at the Burghölzli' makalesinde yayımlandı. İngilizcede *Luzifer-Amor* ve C.G.Jung Mirasının nazik izinleriyle basıldı.

² Gerçek doğum tarihi bilinmiyor. Lozan polisinde Yabancılar Kayıtları'nda bulmayı başaramadım.

Lütfen dikkat: Hakkında sıfır ya da yetersiz bilgi olan aile üyeleri ? ile belirtilecek. Hiçbir hastalık belirtisi göstermeyenler O ile belirtilecek.

(Jung'un el yazısı)

1904, VIII, 17

Bugün 10.30'da hasta amcası ve bir tıp polis görevlisi tarafından getirildi. Dr. B. ve Lublinsky'den tıbbi rapor. Hasta çok karışık, zorlanımlı bir şekilde gülüyor ve ağlıyor. Çok sayıda tık; sarsılarak başını döndürüyor, dilini dışarı çıkartıyor, bacakları seğiriyor. Korkunç bir baş ağrısından şikâyet ediyor, deli olmadığını, sadece üzgün olduğunu, otelde, insanlara ya da gürültüye dayanamadığını söylüyor. E II'de özel hemşireyle birlikte.

Ailedeki Hastalık Geçmişi

No: 8793

Adı: Spilrein, Sabina

Baba: Sağlıklı [silinmiş], aktif, asabi, aşırı heyecanlı, nö-rastenik, delilik noktasına varacak kadar çabuk sinirleniyor

Babanın babası: O

Babanın annesi: O

Babanın kardeşleri: (hastanın amcası, halası): sayı ve hastalık: 2 erkek kardeş? 2 kız kardeş?

[silinmiş] asabi

Anne: Asabi (hasta gibi) *histerik!* Diş hekimi. Çocuksu bir doğanın histerik yokluğuna sahip

Annenin babası: O [silinmiş] senile dementia

Annenin annesi: O [silinmiş] psikolojik durum O

Annenin kardeşleri: (dayı, teyze): sayı ve hastalık: 3 erkek kardeş – asabi, çoğu vefat etmiş

Hastanın kardeşleri: asabi

3 erkek kardeş 1 erkek kardeş asabi [silinmiş] 1 kız kardeş – mide hastalığından ölmüş

1 erkek kardeş histerik ağlama krizleri geçiriyor, diğerinin tikleri var ve çok sinirli, üçüncüsü melankolik, çok histerik ve hatta acı çekmek için hata işliyor.

Çocuk: sayı, yaş ve hastalık

Yakın akrabalar:

LÜTFEN DİKKAT: Organik ve işlevsel sinir hastalığı, psikoz, dikkat çekici karakter özellikleri, alkolizm, intihar, suç etkinliği, kan bağıyla akrabalar, gayrimeşru çocuk, tüberküloz, diyabet.

18. [8.1904]

Oldukça sakin bir gece. Birkaç kez içinin daraldığını ifade etti, ışık istedi. Bir noktada iki başı olduğunu, vücudunun kendisine yabancı geldiğini söyledi. Bu sabah sürekli olarak kakhaha ve ardından gözyaşları, başını titretiyor, baştan çıkarıcı bakışlar. Dr. Heller'dan şikâyet ediyor.¹

Hastanın geçmişi: Amcası Lublinsky Hasta'nın akıllı bir öğrenci olduğunu, Gymnasium'da [Gramer okulu; çev.] altın madalya kazandığını söyledi. Her zaman histerikti. Yaklaşık 3 yıl önce hastalığı daha ciddileşti. Bir ay boyunca Dr. Heller'la birlikte Interlaken'deydi. Oradan hiç memnun değil. Hiçbir şey yapılmamış. Monakov'a gitmeliydi.² Ama M. fazla heyecanlı olduğundan onu kabul etmedi.

(Yaşlı bir Yahudi Rus olarak, sadece az ve kaçamak yanıtlar veriyor ve ayrıca Almancayı da çok iyi bilmiyor.)

Bugün gün ilerledikçe sakinleşti.

---

¹ Dr. Heller Interlaken'de özel bir sanatoryum işletiyordu (Dr. Heller'ın Sanatoryumu ve Kaplıcası. Özellikle sinir hastaları için. Klinik tedavi); bkz. hastanın dosyasında 9. sayfadaki fatura. Bu hastane hasta eksikliği nedeniyle otuzlu yıllarda kapatıldı. Arşiv ve hasta dosyaları korunmadı (bu bilgi, Dr. Heller'ın bacanağı olan Dr. E. Grandjean'ın torunu Prof. R. Keller'den (Aarau) sözel olarak alınmıştır).

² Constantin von Monakov, bir Rus göçmen. Zürih'e 1866'da geldi. Tıp okudu. Burghölzli'de, Profesör Hitzig'in yanında asistan. Zürih Üniversitesi'nde nöroloji dersleri verdi. Beyin anatomisi alanında çığır açan çalışmasının yanı sıra, 10-12 hasta kapasiteli özel bir kliniği de yönetti.

Hasta ref: İlk yaşlarında çok narin ve hastalıklı. Mide ağrıları olmuş. Daha sonra difteri, kızıl hastalığı, kızamık ve bin kez anjin olmuş. Erken gelişmiş, çok hassas bir çocukmuş. Yaklaşık 5 yaşındayken Varşova'daki Froebel anaokuluna gitmiş

(Evde eğitim görmüş)

10 yaşında Rostov'da Gymnasium'a gitmiş.

O zamanlar ailesiyle yaşıyormuş. Çok sayıda piyano derisi. 8 yıl Gymnasium'a gitmiş. G.'de çok sıkı çalışmamış ama entelektüel açıdan çok ileri. O yıl Gymnasium'u bırakmış. V. sınıfta Latinceye başlamış. O sene şarkı söyleme dersleri de almış. Okula gitmeyi sevmiyormuş, öğretmenler çok aptal. Özellikle doğal bilimler dersinden hoşlanmış. Tıp okumak istemiş.

Çocukluğunun ilk yıllarından semptomlar.

Patolojik bir krize girip sonunda mastürbasyon yapmak zorunda kalmadan, birinin küçük düşürülmesini asla seyredemiyor. [Almanca kelime 'schwitzen'='terlemek', burada örtülü bir şekilde 'mastürbasyon yapmak' için kullanılmış; çev.]

Aile: Baba tüccar, evlilik mutsuz değil. Anne: 1 yıl önceye kadar diş hekimliği yapıyormuş, ihtiyaçtan çok zevk için.

Hasta, babasını 'acı verici bir şekilde' seviyor. Babasına sığınmıyor, babası onu anlamıyor, ona kırıncı şeyler söylüyor. Güçlü narsisizmi yüzünden babasına teslim olmuyor ve babası üzülünce onunla konuşamıyor ve daha da derinden zarar görüyor. Babası hastaya vurmuş ve o da karşılığında babasının elini öpmüş. (Bu noktada sayısız tik, yüz buruşturma ve iğrenme işaretleri.)

Sonunda babanın, en sonuncusu 11. yaşında olmak üzere çıplak kaba etlerine pek çok kez vurduğu, bazen bunu kardeşlerinin önünde yaptığı ortaya çıkıyor. Hastayı bu itirafı yapmaya ikna etmek için güçlü bir savaş vermek gerekti. Bu noktada tikler, iğrenme ve tiksinnmeyi ifade ettikleri için, duygularıyla ilişkili.

Birkaç kez bu konuda konuşmayacağı ve konuşamayacağı konusunda ısrar etti ve hiçbir durumda iyileşmek istemediğini söyledi.

Aşırı derecede hassas, yazarı her şeyi dinleyecek vakti olmamakla, gerçekten ilgi duymamakla, sadece numara yapmakla suçluyor.

Her şeyi söylerse bunun onu çok üzeceği ve durumun daha da kötüleşeceğinde ısrar ediyor. O zaman Yazar neler olacağını görür.

19.[8.1904]

Sakin gece, sadece iki kez ışık istedi. Uyudu. Sübjektif olarak gece iyiydi.

Hasta geçmişine devam:

3 yıl önce hasta, babasına diğer insanların arkadaşlığı uğruna ebeveynlerinden vazgeçebileceğini söyledi. Büyük bir olay çıktı, baba çıldırdı ve intihar etmekle tehdit etti. Sık sık buna benzer, bazen günlerce süren sahneler yaşandı.

Babanın, geri kalan ev halkına hakaret etmesi ve zulmetmesi de hastayı üzüyor. Babasının mutsuz olması, her zaman ölmekten bahsetmesi vs. ona acı veriyor. Babası ona nazik davrandığında ona karşı kötü davrandığı için suçluluk hissediyor. Bir gün kendisini öldürmesinden korkuyor.

Babasına 'günaydın' diyemiyor, onunla Fransızca konuşmıyor. Bu utanç duygusu çocukluğundan, 'elini gördüğümde ona katlanamıyorum' dediği zamandan beri devam ediyor. Onu öpemiyor. Cezalandırıldığında deneyimin zirve noktası babasının bir *erkek* oluşuydu. Şimdi bile babası arada bir çirkin yorumlar yapıyor.

Anne: *Anneyle* de benzer bir ilişki. Bu son yıl boyunca bile anne onu erkek kardeşleri ve onların arkadaşlarının gözü önünde dövmeye çalıştı. On üç yaşındayken bir seferinde annesi onu cezalandırınca kaçtı ve birkaç yerde saklandı, buz gibi soğuk suya (kış!) girdi ve soğuktan ölmek için bodruma gitti. Bu şekilde ebeveynlerine işkence etmeye ve kendini öldürmeye çalıştı. 15 yaşındayken Karlsbad'da kendini açlıktan öldürmeye çalıştı çünkü annesini kızdırmıştı.

1904, VIII, 20

Anne ref.: Çocukken hep hastaydı, özellikle mide şikâyetleri. Çok olgun, akıllı, 6 yaşında Almanca ve Fransızca konuşuyordu. Gymnasium'da çok çalışkandı. 12 yaşındayken hayatın anlamı hakkında düşündüğü, bütün insanlara acıdığı duyumsamazlık dönemleri oldu. 15 yaşındayken yaşama amacının farkına vardı ve öğrenmeye başladı. Sadece eğitilmiş insanların arkadaşlığını istedi. Sadece iyi, akıllı insanlarla tanışmak istiyor. Kısa süre önce bir doktor olan yaşlı amcasına âşık oldu. Annesi bütün hatalarını ona listeledi, sonuç olarak hasta büyük hayal kırıklığına uğradı ve üzüldü. Otelde yaşanan en yeni patlama, hayran olduğu bir doktorun onu ortada bırakmasının onda yarattığı duyguların bir sonucuydu (Dr. Heller'ın Interlaken'daki asistanı.)

Çocukken çok sayıda yaramazlık yapıyordu. Babası genellikle ona karşı çok katıydı.

Interlaken'dan ayrılmasının nedeni, asistanın ayrılmasıydı.

1904, VIII, 22

Görüşme süresince, sohbetin kompleksleriyle özellikle bağlantısı olan kısımlarında tikler ortaya çıkıyor. Hasta aşırı hassas, özellikle herhangi bir uyarana karşı. Bu yüzden kesin yatak istirahati. Kitap yok, sohbet yok, ziyaretçi yok. Günde bir kez bir doktor ziyaret ediyor. Hemşire odaya sadece saatte bir, 5 dakikalığına giriyor. İlk birkaç gün boyunca hasta üzgün ve geceleri huzursuz, korkuyor, ışığın yakılmasını istiyor. Ama şimdi bir şekilde sakinleşti.

Dün tıp asistanı yatağından çıkmasını yasakladı. Bunun üzerine hasta yataktan kaltı ve enerjik bir şekilde asla itaat etmeyeceğini, iyileşmek istemediğini, kötü davranacağını söyledi. Yazar tarafından tatlı sözlerle ikna edilince hemen sakinleşerek yatağına döndü.

1904, VIII, 23

Bugün çok korktu. Sanki biri onun başına üşüşmüş, sanki ['biri' silinmiş] bir şey, insan bir şey (ne?) yatağında sürünüyor gibi hissetti. Aynı zamanda sanki biri kulağına

bağırıyormuş gibi hissetti. Sürekli kendini bir köpek ya da şeytan gibi iğrenç hissetti. (Bir kâğıt parçasına Rusça şeytan kelimesini (*cert*) [transkribe edilmiş] (*tshort*) yazıyor. Elleri ona ait değilmiş gibi geliyor.

Kardeşler: 3 erkek, 1 kız kardeş (vefat etmiş). Erkek kardeşleriyle yakın ilişkisi yok. (Hasta en büyükleri.) Kız kardeşi öldüğünde 6 yaşındaydı. Onu çok, 'dünyadaki her şeyden daha çok' seviyordu. Kız kardeşi öldüğünde (tifodan) hasta neredeyse 16 yaşındaydı. Onun ölümü üzerinde büyük bir iz bıraktı.

7 ya da 8 yaşından itibaren hasta bir ruhla konuşmaya başladı.

Annesinden, oldukça dindar bir terbiye aldı. (Tanrı, melekler; günahlar cennette kırmızıyla işaretleniyor; bir kişi 7 yaşında itibaren günahlarından sorumlu.) Çocukken çok dindardı ve çok dua etti. Bir süre sonra Tanrı, net cümleler yerine duyguları aracılığıyla konuşan bir iç ses formunda ona yanıt verdi. Ama ona bu iç ses *Almanca* konuşuyor gibi geldi (anadili Rusça, o zamanlar Almanca öğreniyordu). Yavaş yavaş, bu sesin Tanrı değil, onun tarafından gönderilen bir melek olduğu, çünkü kendisinin *sıradışı bir kişi* olduğunu düşünmeye başladı. Zamanla meleği kendisini destekleyen ve yol gösteren iyi bir ruh olarak görmeye başladı. Başlarda ruh da Almanca konuşuyordu, daha sonra Rusça konuştu. Sık sık, kelimelerin anlamını baştan, konuşulmalarından önce anladığını hissetti.

1904, VIII, 24

22.8 akşamı saat 22'de büyük bir gürültü. Hemşire (bir vekil hemşire) yatağa giderken hasta ona 5 dakikalığına odadan çıkması gerektiğini söyledi. (Hasta büyük ihtimalle kendini rahatlatmaya ihtiyaç duydu ve bunu yeni hemşirenin önünde yapmaya utandı.) Hemşire güldü ve 'Hayır,' dedi, yatağa şimdi gidecekti. O zaman hasta 'belki kendisini öldüreceğini düşündüğü' yanıtını verdi. Hasta birden perdenin ipini çekti ve hemşire elinden almaya çalışırken hemşirenin saatini yere attı, odanın her yerine limonata döktü, yatağı yırttı, hemşireyi dövdü ve ardından, bir battaniyeye

sarınarak koltuğa oturdu. Yazar vardığında sakince ve dü-rüst bir şekilde ona olanları anlattı ve tamamen sakinleşmiş halde yatağa gitti.

Yazar'ın odanın dışında hemşireyle konuştuğunu duyun-ca, daha sonra ona 'Kızı gücendirmedin değil mi? Onunla nazikçe mi konuştun?' diye sordu. En ufak bir saygı ya da güven eksikliği durumunda hemen negatif tavırlarla ve ar-dından az ya da çok oranda kötücül oyunlarla misilleme yapıyor. Onunla, bilgi edinmeyi hedefleyen her sohbet giri-şimi, yumurta kabuğunun üzerinde yürümek kadar zor. [Farklı el yazısı]

IX.I [1904] ['VIII. 29.' silinmiş]¹

Başhekimin yokluğu (27.VIII'den beri). Dün (28.IX.) [aslında VIII.] baş ağrısı, kötüleşiyor. İlaç talep etmeye ça-lıştı ama reddedildi. Gece yatakta, nabız 180, o yüzden sonunda 2 doz halinde 0,015 morfin [Gram; olağan '*Dosis maxima simplex*'in yarısı] verildi, ardından iyi geceler.

O zamandan beri şöyle böyle. Biraz yataktan çıkıyor; faz-la saçma tavrı yok. Dün annenin ziyareti, 'iradesi dışında (hastanın)' ona kötü davrandı. Annesini üzdüğünü söyledi-ğimde bunu yoğun bir şekilde hissetti. İyi olduğunu söyle-mek için ona yazmak istedi ama buna izin verilmedi. Böy-lece akşamüstü yataktan çıktı, ama sonra sakinleşti. Bugün bir kız arkadaşından gelen bir mektubu okudu. Ardından çok heyecanlandı, perdenin ipini çekti ve boynuna doladı (fazla tehlikeli bir şekilde değil). Elinden alındığında diğer ipi çekti. Ardından altın zincirli bir madalyonu aldı, boğa-zından aşağı sarkıttı ve tekrar yukarı çekti. Bu aptalca dav-ranışlarını kesmeye söz vermediği için madalyon nazikçe ama kararlı bir şekilde elinden alındı ve yanına bir hemşire bırakıldı, bu da onu çok rahatsız etti; yatağın dışında kaldı, baş ağrısı (eliyle sıkıyor); birkaç saat sonra (saat 8) daha ılımlı bir hal aldı ve yalnız başına bırakılabildi; bugün bir olay ya da hasar yaşanmadı.

¹ Bu giriş kimliği bilinmeyen bir doktor tarafından elle yapılmış (transk-ribe eden: Anke Wilke, Hanover).

29'u – banyo günü. Dün geceki kargaşa yüzünden banyo yapmak istemedi; kabul edildi, ama sonraki üç gün içinde bir kez banyo yapmak zorunda. 30'unda 3 gün konusunda pazarlık yapmaya çalıştı ama bunu ancak belli bir söz verirse kabul etmeye hazırlıklıydım; yine de bugün gideceğini düşündüğümü söyledim. Bunu reddetmesine rağmen ziyaretimin hemen ardından gitti. [Jung'un el yazısı]

[19]04, IX, 8

Birkaç olay çıkartmak için başhekimin dönmesini kullandı. Diğer şeylerin yanı sıra, koridordaki pencere demirine tırmandı. 6.9 akşamında bütün gücüyle doktoru ziyarete zorlamaya çalıştı. 6'sında ['sabah' silinmiş] akşam geceliğiyle, sadece bir battaniyeye sarınmış halde uzun süre kapı aralığında oturdu; kimse onu fark etmeyince bir çırpınma krizi geçirdi ve tamamen bitkin halde kendisini yatağa götürmelerine izin verdi. Sakin gece. Dün akşamüstü ve bu sabah tamamen sakin. [Daktiloyle yazılmış]

[19]04. IX.29¹

Heyecanlanma durumları son zamanlarda gittikçe azaldı. Hasta hâlâ boş zamanlarını çocuksu şakalar yaparak geçiriyor (hemşireleri delirtmek için intihar hareketleri, kaçmak, saklanmak, insanları korkutmak, karşı gelme yasakları.) Bu aşırılıklardan sonra, bazen ciddi bir depresif tepki. Hasta durumunu derinlemesine anlıyor ama onu iyileştirmek için en küçük bir eğilimi yok. Yazar'dan onun hakkında en ufak bir şaşırma duygusu değil, sadece sabır ve iyileşeceğine dair sağlam bir inanç hissetmesini istiyor; iyileşmesini sağlayacak tek yol bu. Tek başına okuduğunda hastanın dikkat süresi yok, ama sadece doktorun varlığı bile saatlerce konsantre olabilmesini sağlıyor.

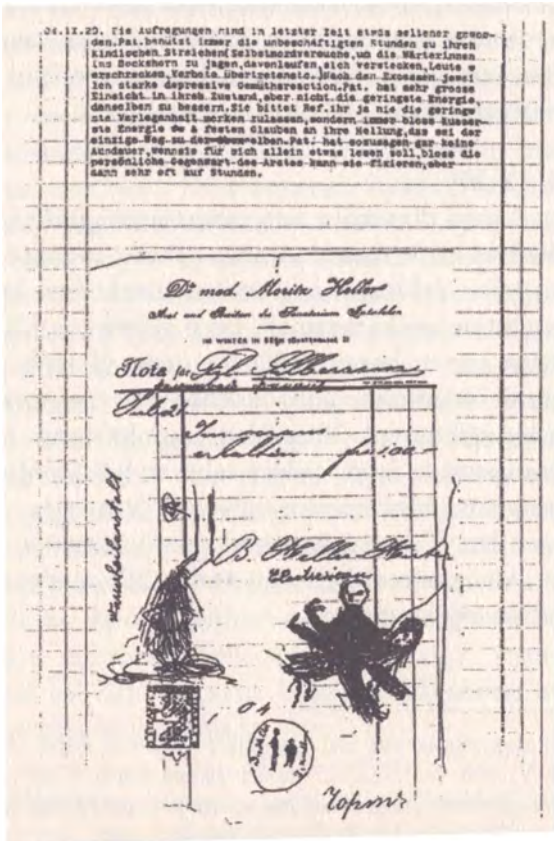
¹ Hastanın dosyasında yer alan aşağıdaki girişlerin hepsi daktiloyle yapıldı, 28.IV.1905 ve I.VI.1905 tarihli olanlar hariç. Tarz ve içeriği yazarının hiç şüphesiz Jung olduğunu gösteriyor, sadece 4.XI.1904 ve II.XI.1904 tarihli olanlar büyük ihtimalle Bleuler'e ait.

[Burada, Heller Sanatoryumu, Interlaken'den alınmış bir reçete var. 'Miss Silberrein'e yazılmış. 21 Temmuz tarihli. 'Peşin olarak 100 Frank alındı'. B.Heller-Hirter tarafından imzalanmış. Ek olarak hastanın yaptığı 3 küçük çizim gösterildi:

1. 'Su tedavisi sanatoryumu' başlığıyla, duşun altındaki bir kişi.

2. 'Elektrikle idam' başlığıyla, yatan bir kadın ve yanında ayakta duran ya da üzerinde oturan bir adam.

3. Etraflarında bir daire çizilerek Dr. Heller ve Dr. Hisselbaum olarak etiketlenen 2 kişi. Yanlarında Rusça 'şeytan' kelimesi. Bu büyük ihtimalle orijinal Kayıtların 6. sayfasında bahsedilen kâğıt parçası.] [bkz. 23.VIII.1904 tarihli giriş]

[19]04, X, 10

Yandaki çizim hasta tarafından Interlaken’da yapılmıştı; Dr. Heller’ı hastaya elektrik tedavisi verirken gösteriyor. Pozisyon dikkat çekici ölçüde cinsel. Hasta daha çok sayıda mazohist özellik sergiliyor: örneğin, önemli miktarda tiksime hissettiği babasıyla ilişkisi. Cezalandırmalar merkezi bir kompleks oluşturuyor. Sürekli olarak yazarın kendisine acı vermesini, onu incitecek bir şey yapmasını, ona bir şekilde kötü davranmasını talep ediyor; biz hiçbir zaman ondan bir şey istemiyoruz, sadece emrediyoruz.

[1904], X, 18

Birkaç gün önce hasta birdenbire topallamaya başladı ve bu durum hızla kötüleşti. Hasta sonunda ayağının kenarına basarak yürümeye başladı ve ayağının ön kısmında dayanılmaz bir ağrıdan şikâyet etti. Muayenede tam tersinin sözü konusu olduğu, sadece her iki ayakta da aşırı bir hiperestezinin varlığı tespit edildi. Kurnaz bir bakışla hemen tedavi talep etti. Haftada iki gün yatakta kaldı. İkinci gün yoğun bir duygusal boşalma yaşandı ve üçüncü gün de ağrı tamamen geçti. Analiz, hastanın Yazar’la yaptığı yürüyüşü (ilk yürüyüşleri) ayağındaki ağrının dışsal nedeni olarak gösterdiğini ortaya koydu. İlk kez, anne ve babasının ettiği özellikle şiddetli bir kavganın ardından ayağında dayanılmaz bir ağrı geliştirdi. Bu olaydan sonra babası öfkeden hasta olmuş bir halde, konuşmadan ya da yemek yemeden, 2 gün boyunca yatakta kaldı. İkinci gün olanları bilmeyen bir akraba ziyarete geldi. Hasta babasından kalkmasını istemek zorunda kaldı, bu onun için çok utanç vericiydi. Aynı akşam bütün aile konuklarıyla birlikte yürüyüşe çıktı ve herkes hiçbir şey olmamış gibi davrandı. Ama Hasta bu saçma oyunu çok acı verici buldu ve onlarla birlikte gitmemek için her şeyi yaptı. Yürüyüş sırasında ayağı ağrımaya başladı, öyle ki sonrasında uzun bir süre dışarı çıkamadı. Başka bir zaman, histerik mide şikâyetleri için Nothnagel’i ziyaret etmek üzere, çok zor koşullarda annesiyle yolculuğa çıkması gerektiğinde ağrı geliştirdi; o zamanlar ayrıca hoşlanmadığı akrabalarla birlikte kalıyordu. Hasta yavaş yavaş daha

özgür bir yaşam tarzına alışması gerektiğini biliyor; bu düşüncenin bilincine ilk kez sanatoryumun dışında yürüyüş yaparken vardı. Dışarı çıkmaktan ve gelecekte korkuyor; bu yüzden ayağındaki ağrı yoluyla dışarı çıkmayı mümkün olduğu kadar fazla ertelemeye çalışıyor.

16.10.'da ['Hasta' silinmiş] Yazar bütün gün meşguldü. Bu süre boyunca Hasta çok tedirgindi. Ertesi gün, sürekli olarak ve büyük bir özlemle Yazar'ın sol elini sıkıldığını ve acıyana kadar bastırdığını hayal ettiğini söyledi. Bütün gücüyle bu acı verici tedaviyi arzuladı. Ertesi gün sol elinde yüksek seviyede hiperestezi vardı. 'Sadece acı hissetmek istiyorum,' dedi sakince, 'Bana gerçekten kötü bir şey yapmanı, bütün varlığımla karşı çıktığım bir şeye beni zorlamayı istiyorum.'

Hasta, Mars hakkında fantastik hikâyeler anlatarak diğer hastaları eğlendiriyor. Bütün kontraseksüel¹ fantezilerini yansıttığı Mars'a her akşam seyahat ettiğinde ısrar ediyor. Mars'ta insanlar yemek yemiyor, osmoz yoluyla besleniyor. Üremiyor, çocuklar bireylerin bilinç dışında hızla geliyor ve bir gün hazır halde ve hiçbir zorluk olmaksızın ortaya çıkıyor. Bu hikâyenin doğruluğunu, tıpkı oyuncağından vazgeçmek istemeyen yaramaz bir çocuk gibi Yazar'ın karşısında savunuyor.

[1904] XI, 4

Başhekimin yokluğu nedeniyle, hasta son bir haftada tamamen içine kapandı ve daha da kötüleşiyor. Çok sayıda fiziksel şikâyeti, kol ve bacaklarında, göğsünde ve başında saplanma türünde ağrıları var, kolay yoruluyor, düşünemediği, klinikteki dersi takip edemediği vs. konusunda ısrar ediyor. Çok az çalışıyor, çoğunlukla yatakta kalarak hemşirelere, özellikle de kendi hemşiresine eziyet ediyor. Önceki gece bir uyku ilacı talep etti; eğer verilmezse gece boyunca olay çıkartacağını söyledi. Tehdit yüzünden tabii ki hiçbir şey verilmedi. Gece saat 1'de gürültü yapmaya başladı,

¹ İnsanın ruhunun bir parçasının karşı cinsin özelliklerine sahip olması durumu

hemşirenin onun başını yatağa koymasına izin vermedi ve herkesi tekmeleyerek direndi. Başhemşire çağırıldığında, hastayı yatağa zorla yatırmak gibi aptalca bir çözüm uyguladı. Sonrasında biraz huzurluydu. Gün boyunca keyifsizdi, ama kliniğe gitti ve ardından sanki duvara çivilenmiş ya da yapıştırılmış gibi koridorda kaldı – belki de Yazar’ın (Bl [euler]) geçmesini umarak. Kendisini koğuşuna götürmelerine izin verdi, dün geceki olayı dikkate değer ölçüde az öfkelenerek, daha çok kaderinden şikâyet ederek, bu sırada gözle görünür ölçüde iyiye doğru giderek anlattı. Gece konusunda kendinden emin değildi, bir uyku ilacı istedi (Phenacet.) ama sonunda ilaç almadı, belki de birisi ona ilaca ihtiyaç duymamasının beni memnun edeceğini söylemiştir. Gece 11’den itibaren iyi uyudu (uyku ilacının getirildiği saat). Bu sabah oldukça sıradan. Klinikte dağıtılan bir mektuptan doğru bir epilepsi teşhisi koydu ve teşhisi doğru bir şekilde destekledi.

[1904, XI] 11

Kendi başına çıkmasına izin verilmesini istedi ve bu kabul edildi. Ama bir çıkış kartı verilmesi ve onun da çıkmak istediği saati belirtmesi gerektiğinden, sonuçta karar veremedi. Akşam saat 9’da çıkmak istedi. Ardından bir daha bundan bahsetmedi. Kendi başına bahçeye gitti, oradaki duvardan atlayarak parka gitti ve muzaffer bir şekilde geri döndü. Dünden önceki gün parka gitti ve ekteki notu bıraktı (‘yarın sabaha kadar dönmezsem bu öldüğüm anlamına gelmez’), ardından 5 dakika sonra geri döndü (özel olarak bir şey yapmadan, kötü hava). Son zamanlarda, ayın başında hemşireyi sinir etmek için bıçakları sakladığı ya da koğuştaki gaz işçilerinin merdivenine el koyup onlar ve hemşireler izlemedikçe aşağı inmeyeceğinde ısrar ettiği ay başına kıyasla hakkında konuşmak için çok daha az neden veriyor. Yazar’ın [Bleuler] üstünden atlaması için koğuşun koridoruna engel koymaktan hoşlanıyor, Yazar bunların üstünden atlayınca çok mutlu oluyor, ama kendisi hiçbir atlama girişiminde bulunmuyor; ayak tabanlarının ağrıacağını söylüyor. Ya da mendilindeki küçük delikleri bir mum-

la yakıyor. Ya da klinikteki doktorlar hakkında, gülmekten söyleyemediği şarkılar besteliyor. Gözleri kapalı halde, aklından geçen bütün fantezileri yazmak için bir mektuba başlıyor. Bu çağrışımlarda doktorlar ve en sevdiği meşgalesi olan sayısız şaka yine merkezi bir rol oynuyor: 'Kompleks fantezi': sürekli Mars'tan bahsediyor ama artık bu konuda konuşmayacağını çünkü kimsenin ona inanmadığını söylüyor. Bazen ruh hali kötü, çalışmadığından, bu şekilde yaşamının anlamsız olduğundan şikâyet ediyor. Diğer zamanlarda dikkat çekmek için uğraşarak intihardan bahsediyor, perde iplerinin odasına geri getirilmesini, böylece gece boyunca bir intihar sahnesi yaratabileceğini söylüyor. Kendisini nasıl boğacağını gösteriyor.

[1904] XI, 20

Yazar'ın (J) geri dönmesinden sonra hızlı bir şekilde kötüye gitme, her tür şakayı yapıyor, hemşireye o kadar korkunç eziyetler ediyor ki hemşire onun yanından alınmak zorunda kaldı. Portatif merdiveni koridorda itiyor, yeri çiziyor vs. Dün gece ve bu sabah, yürüyüşten sonra, yine ağırlı bir yürüyememe sorunu, şehre gitmekten duyulan korku. Dün gece ve bu sabah kendisini açlıktan öldürmek için yemek yemeği reddediyor. Bütün benliğiyle hasta olmayı dilediğini, tekrar iyileşmeden önce en az 2 ay bilincini kaybetmeye ihtiyaç duyduğunu söylüyor. Dün, iki kez bir hastadan (Frau Stern) kopyaladığı çılgınlık içinde kriz geçirdi. Mastürbasyon yaptığını ve bunun onu bitkin düşürdüğünü kendiliğinden kabul etti.

[1904] XII¹

Durum genel olarak daha sakin ve dengeli. Hastaya birkaç gün boyunca aldığı yakın ilgi gösterilmezse, gittikçe daha fazla içine kapanıyor ve ona erişmek iyice zorlaşıyor. Ardından çok negatif tavırlar gösteriyor, sorulara yanıt vermek yerine baş ağrısından şikâyet ediyor ve söylemek istediği her şeyi unuttuğunda ısrar ediyor. Sık sık aşırı abar-

¹ Gün ve yıl belirtilmemiş.

tılmış ve karakteristik bir şekilde duygusuzca sergilenen ayak hiperestezisi ve yürüyememe hali. Bir seferinde Seefeld'e yapılan bir yürüyüşte dilini çıkartarak vs. mağazalara karşı büyük bir tiksinti duyduğunu ifade etti. Biraz yüksek sesle konuşan bir hanımla karşılaştığında enerjik iğrenme ifadeleriyle onu taklit etti. Daha sonra yapılan analiz, evde büyük bir aile olayının bununla ilişkili olduğunu ortaya çıkardı. Annesi gördüğü her şeyi satın almak gibi garip bir alışkanlığa sahip ve satın almak için ikna edilebiliyor; her alışverişe gittiğinde eve kimsenin ihtiyaç duymadığı ama çok pahalı olan bir sürü şeyle dönüyor. Bütün bunları ödeyecek kadar parası asla yok ve bu yüzden akrabalarından borç almak zorunda ve ardından bu borçları ev bütçesinden ödemeye çalışıyor. En önemlisi, baba bu konuda bir şey bilmemeli, bu yüzden babanın bu işlerden haberdar olabileceği konusunda sürekli bir endişe var. Zaman zaman baba olan bitenin büyük bir kavga olduğunu hissediyor. Anne pahalı eşyalarıyla büyük bir hanımefendi rolü yapmayı seviyor. Hastanın hanımefendilere ve mağazalara olan tiksintisinin nedeni bu.

[19]05, 1, 8

Yılbaşının gelmesiyle belirgin bir düşüş, şiddetli heyecan durumları, çok sayıda iğrenme hareketleri. Geceleri büyük bir korku: odasında bir kedi ya da başka birisi olabilir, biri aniden kulağına konuşuyor. Sırtında salyangoz gibi bir şeyin hareket ettiğini ve bir el gibi bir şeyin onu yanından kavradığını hissetti. Bu ruh hali analiz edildiğinde aşağıdaki bilgi açığa çıktı:

Tam olarak bir yıl önce yılbaşında evde büyük bir kavga çıktı (babasıyla öfkeli sahneler). Bununla ilişkili olarak bu tür olayların uzun bir sırasını ve sonuç olarak, büyük bir çabayla, babasının onu dövdüğü sahneleri hatırladı: 13 yaşındayken, babası bir seferinde onu dövmekle tehdit etti; onu özel bir odaya götürdü ve uzanmasını emretti. Hasta onu dövmemesi için yalvardı (baba arkadan onun eteğini kaldırmaya çalışıyordu). Sonunda baba pes etti ama onu diz çöküp dedesinin fotoğrafını öpmeye ve her zaman iyi bir

çocuk olmaya yemin etmeye zorladı. Bu küçük düşürme sahnesinden sonra oğlanlar dışarıda onu karşılamak için bekliyordu.

Hasta bu hikâye boyunca babasının, onu çok gücendiren ifadelerini vurguluyor. 3 saatlik bir analiz sonunda dört yaşından itibaren dayaklarla bağlantılı olarak ona cinsel tacizde bulunduğu, suyunu tutamadığı, bacaklarını sıkıştırmak zorunda kaldığı, hatta sonrasında bir orgazm boşalması bile yaşadığı ortaya çıktı. Sonunda erkek kardeşlerinin dövüldüğünü görmek ya da duymak bile mastürbasyon yapmak istemesini sağlıyordu ya da hemen yatağa yatıp mastürbasyon yapmasını sağlamak için birinin onu sadece tehdit etmesi yeterliydi. Son yıllarda durum o kadar ilerledi ki, en hafif bir ima bile bu dürtüyü harekete geçirir oldu. Bir orgazm yaşamasını sağlamak için, aşağılanmayı sembolize ettiğinden, kendisine gülünmesinin yeterli olduğunu söylüyor. Dengesiz bir hastanın zorla başka bir koğuşa götürüldüğünü gördüğünde, hemen bu karşı konulmaz dürtüyü hissetti. Temel olarak bütün iğrenme ifadeleri ve negatif tavırları bu kompleksle ilişkilendirilebilir. Kendisini çok kötü ve yozlaşmış biri olarak görüyor ve bu yüzden diğer insanların yanında bulunmasına izin verilmemesi gerektiğini düşünüyor. Yazar kısa süre önce ona kuralları kabul etmesi gerektiğini söylediğinde, 'kabul etmek' 'boyun eğmek' olarak algılandı; kompleksi tetikledi ve mastürbasyon yapmasına neden oldu. Olay süresince hasta kendisine her türlü eziyetin yapılmasını istiyor; bunları, özellikle de çıplak kalçalarına vurulmasını mümkün olan en canlı şekilde betimliyor ve uyarılmasını artırmak için, bunun büyük bir izleyici grubu önünde gerçekleştiğini hayal ediyor.

[1905] 1, 13

Yılbaşından sonra yürüyememenin temel nedeni, komplekslerinin bu en içteki ve en önemli kısmını dışa vurmak için zihnini toplayamadığı gerçeği. Yılbaşı sadece karar verme ihtiyacını netleştirdi. Aynı zamanda bu kompleksin yön değiştirmesi her zaman yürüyememe ile tepki verdiği dünyaya ilk adımı atması anlamına gelecek. Duygusal bo-

şalmandan sonra büyük bir rahatlama, ayaklarındaki ağrı ve baş ağrısı yok oldu.

Hasta şimdi daha girişken ve düzenli olarak faydalı etkinlikler talep ediyor. Çok daha normal davranıyor.

[19]05, 1, 29

Son duygusal boşalmadan beri önemli bir iyileşme. Hâlâ fazlasıyla duygusal ve alışılmadık derecede güçlü duygu ifadeleri. Kompleks her uyarıldığında yine sırtı, elleri, dili ve ağzıyla tepki veriyor ama önemli ölçüde daha az. Şimdi bunun farkında ve iğrenme ifadelerini ellerinin arkasına gizliyor.

Son zamanlarda tanıdıklarıyla ilişki kurmaya çalıştı ve bu durumda kompleksini tetikleyen ‘dövmek’ kelimesini söyleyemediği görüldü. Bu yüzden deney süresince bundan kaçındı.

Dün akşam yaptığım ziyarette hasta, yüzünde duygusal, hülyalı bir ifadeyle kanepede her zamanki şehvetli, doğulu pozuyla uzanmıştı. Sorulara fazla yanıt vermedi ve sadece yüzeysel olarak gülümsedi. Sonra ona bir şey söyledim ve aniden gülüp şimdi sesini çift duyabiliyorum, sanki iki kafam varmış ve sol tarafım kendi iradesiyle hareket ediyormuş gibi geliyor, dedi.

Odaya girmemden önce neler olduğunu sordum. Baş ağrılaşmıştı. Bu kadar ağır hissedecek ne yapıyordu? Forel’in ‘Hypnotism’ini okuyordu: ama duygu bundan kaynaklanmış olamazdı. Yazar baba kompleksini tetikleyen paragrafı bulmak için kitabı açınca hasta aniden savunma hareketleri ve iğrenme ifadeleri sergiledi ve kitapta okumakta olduğu bölümü işaret etti: Gottfried Keller’in düşlemsel hikâyesi, özel[likle] diğer çocuklar tarafından sopayla dövüldüğünü tarif ettiği yer. [Jung’un el yazısı]

[1905] IV, 28

Son birkaç haftada belirgin bir şekilde iyileşti ve gittikçe daha sakin. Şimdi dersleri dikkatle ve ilgiyle dinliyor (zooloji, botanik, kimya, fizik). Ruh halinde dalgalanmalar hâlâ

zaman zaman oluyor, özellikle de evden gelen mektuplarla bağlantılı olarak.

[1905] VI, 1

Hasta taburcu oldu. Şimdi bağımsız bir şekilde şehirde yaşıyor ve üniversitede derslere katılıyor.

Hastanın Dosyasına Ek

[Spielrein'in el yazısı]

Vasiyet.

Ölümümden sonra, eğer bakılamayacak kadar korkunç bir durumda değilse, sadece kafamın incelenmesine izin vereceğim. Genç yaştaki kimse incelemede mevcut bulunamaz. Sadece çok zeki öğrenciler gözlemleyebilir. Kafatasımı okulumuza bırakıyorum. Cam bir kaba konulacak ve solmayan çiçeklerle süslenecek. Aşağıdaki metin kaba yazılsın (Rusça): 'Ve genç yaşamın mezarına girişinde oynamasına ve ilgisiz doğanın sonsuz ihtişamla parlamasına izin verin'. Beynimi size bırakıyorum. Benzer şekilde süslenmiş güzel bir kaba olduğu gibi koyun ve aynı kelimeleri kabın üzerine yazın. Vücudum yakılsın. Ama bu sırada kimse mevcut bulunmasın. Külleri üç parçaya bölün. Bir parçayı bir kurnaya koyup eve gönderin. İkinci parçayı en büyük kırdı yere saçın. Oraya bir meşe ağacı dikin ve şöyle yazın: 'Ben de bir zamanlar bir insanoğluydum. Adım Sabina Spielrein'di.' Erkek kardeşim üçüncü parçayla ne yapılacağını size söyleyecek.

Yazışmanın Dökümü¹

Mektuplar 18 Ağustos 1904'ten 7 Temmuz 1919'a kadar olan bir döneme ait.

Tarihin altındaki isim alıcıyı belirtiyor.

Döküm mektuba sadık ama satırlara değil.

---

¹ 1878-1932 arasındaki resmi yazışma ciltli formatta kopyalanmış olarak mevcut. 1933-1945 yılları bütünüyle kayıp. 1946'dan itibaren yazışmalar ciltsiz dosyalara doldurulmuş. Hasta dosyalarını içeren birkaç istisna dışında kliniğe gönderilen bütün mektuplar kayıp.

Köşeli parantez [] içindeki sayılar arkasından gelen mektupları işaret ediyor.

Aynısı, yazı stiline dair yorumlar için de geçerli.

[Nr. 59]

[Elde yazılmış]

18.VIII.1904

Tıp Dr. Heller, Interlaken.

Sayın Meslektaşım,

Dün Rostov, Rusya'dan SABINA SPILREIN diye bir hanımefendi hastanemize yattı. Sizden tedavi gördüğünü belirtiyor. Hastanın davranışlarına dair kısa bir rapor gönderebilerseniz minnettar oluruz.

Şimdiden çok teşekkürler
Meslektaşınızdan en iyi dilekler.

p.p. Müdür
Dr. Jung Başhekim

24.VIII.04

Madam Spilrein, Hôtel Baur en Ville Zürih

Sayın Madam,

Madam Spilrein iki valizini de yanında istiyor. Kızınızın az sayıda yatak takımı olduğundan, mümkün olan en kısa sürede iki valizinizi de gönderirseniz minnettar kalırız.

Saygılar Müdür
p.p. Dr. Jung Başhekim

27.VIII.04

Madam Spilrein, Hôtel Bauer en Ville Zürih

Sayın Madam,

Kızınızın istekleri doğrultusunda, size yazdığı mektuplarda istediği her şeyi ona getirmenizi rica ediyoruz.

Geri kalan mektup ve kitaplarını saklayabilirsiniz.

Saygılar Müdür
Bleuler
[Nr 60]

10.IX.04

Bay Spielrein, Hôtel Baur en Ville, Zürih

Sayın Bayım,
Yarın kızınızı ziyaret edebilirsiniz.

Saygılarımla Müdür,
Bleuler

14.IX.04

Bay Spielrein, Universitätsstrasse 27, Zürih

Sayın Bayım,
Zürih'te kızınız için bir elbise yaptırmayı düşünüyorsanız, ölçüleri alması için tercih ettiğiniz terziyi ayarlamanızı tavsiye ederiz. Aksi takdirde hastanedeki terzimiz ölçüleri alacaktır, ama elbisenin kusursuz olacağı garantisini veremiyoruz.

Saygılarımla Müdür,
Bleuler
[daktiloyla yazılmış]

26.IX.04

Bay Spielrein, Rostov/Don, Rusya

Sayın Bayım,
Kızınızın durumu son zamanlarda fazla değişmedi ama yine de hafif bir iyileşme fark ediliyor. Taşkın durumları ve çocuksu şakaları kısmen azaldı, bazı günler tamamen olaysız geçiyor. Şimdi Madam Spielrein'in bilimsel araştırmalara olan ilgisini memnuniyetle teşvik ediyoruz, böylece patolojik takıntılarını saatlerce unutabiliyor. Sabahları büyük bir ilgiyle hastaların muayenesine katılıyor ve akşamüstleri de

hemşiresiyle yürüyüşe çıkıyor. Genellikle bu fırsatı birkaç çocuksu şaka yapmak için kullanıyor, ama bu şakalar zararsız özellikte. Geceleri iyi geçiriyor; gece korkuları büyük ölçüde azaldı. Fiziksel durumu iyi, ama hâlâ çabuk yorulma eğilimi var. Ödediğiniz depozito Eylül sonuna kadar dayanacak, 1250 Franklık gelecek çeyrek ödemesini şimdiden yaparsanız minnettar kalırız.

Saygılarımla Müdür,
Bleuler

12.X.04

Bay Spielrein, Rostov-on-Don, Rusya

Sayın Bayım,

Madam Spielrein'in tedavisi yararına, kızınızın 1.X tarihli mektubuna yanıt vermenizi rica ediyoruz. Heyecanla evden haber gelmesini bekliyor. İyileşmesi, biraz yavaş da olsa devam ediyor. Mutlu bir haber olarak, Madam Spielrein'in gelecek ilkbaharda burada, Zürih'te tıp okumaya karar verdiğini söyleyebiliriz. Genel olarak çok daha sakin ve tek bir işe konsantre olmayı daha iyi başarıyor. Büyük bahçemizde düzenli olarak yürüyüşe de çıkıyor. Fiziksel durumu memnuniyet verici.

Saygılarımla Müdür,
Bleuler

25.X.04

Bay Spielrein, Rostov-on-Don, Rusya

Sayın Bayım,

Madam Sabina Spielrein'in iki mektubunu gönderiyorum. Kızınızın sağlık durumu yavaş yavaş iyileşiyor. Birkaç kez hastanenin dışında eşlikçiyle birlikte yürüyüşe bile çıktı. Şu anda bilimsel bir projede doktorlarımızdan birine büyük bir ilgiyle yardımcı oluyor. Diğer görevlerle ilgili olarak hâlâ biraz ısrar eğilimi var. Gelecek ilkbaharda burada, Zürih'te

tıp fakültesine başlamaya karar verdi. Artık şehre aşına olduğu için başka üniversiteye gitmek istemiyor. O zamana kadar hastanın burada kalmasının en iyisi olacağını düşünüyoruz, hastanede olması şart değil ama bizimle iletişim kurulabilmesi için en azından şehirde. Eğitimine başlayana kadar, bir süre daha Rusya'ya dönmemesini ve hatta ailesiyle bile görüşmemesini şiddetle öneririz, görüşümüze göre tedaviye güçlü bir olumsuz etkisi olur. Kızınızın bağımsızlık ve kendine güven duyguları geliştirmesi gerekiyor, bu yüzden de ailesine karşı her tür kaygıdan ve aile yaşamının kısıtlayıcı özelliklerinden uzak durması şart. Buna ancak, ilgisini çeken bir etkinliğe kendisini tamamen adayabileceği yeni ve farklı bir ortamda biraz zaman geçirerek ulaşılabilir. Kızınız da, bunların iyileşmesi için gerekli koşullar olduğu görüşünde.

Hastanın fiziksel durumu memnun edici.

Saygılarımla Müdür,
Bleuler

28.XI.0

Bay N A Spielrein, Rostov-on-Don, Rusya

Sayın Bayım,

Kızınızın durumunda önemli bir değişiklik olmadığını bildirmekten memnuniyet duyuyorum, mektuplarını okurken siz de fark etmiş olmalısınız. Askeri eğitime katılmam gerektiğinden, son üç haftadır adresimde değildim. Bu süre boyunca hastanın durumu stabil kaldı. O zamandan beri de, Madam Spielrein düzenli çalışmaya alışamadığından, iyileşmesi yavaş bir şekilde devam etti. Maalesef hâlâ çok farklı fikirlerle dikkatinin dağılmasına izin veriyor. Ancak eskiden olduğundan çok daha net bir şekilde odaklanabiliyor. Son zamanlarda Profesör Bleuler'in verdiği sosyal görevlere başarıyla katıldı. Kendine hâkimiyeti oldukça geliştirdi, ama hâlâ bazen çocuksu ruh haline yenik düşüyor. Son mektuplarını size bu ruh hallerinin birindeyken yazdı. Hemen ardından bunu itiraf etti ve bu düşüncesizce davranı-

şından samimiyetle pişman oldu. Bu nedenle mektupları durumunda herhangi bir kötüleşme olduğu anlamına gelmiyor.

Fiziksel durumu mükemmel. Durumunun iyileşmesiyle ilgili şüphe uyandıracak hiçbir şey bulamadık, ama tedavi yine de hatırı sayılır bir süre daha devam edecek.

Saygılarımla Müdür,
Pp Dr. Jung Başhekim
[Nr 61]

6.1.05

Bay Spielrein, Rostov-on-Don, Rusya

Sayın Bayım,

Aralık ayı boyunca Madam Sabina Spielrein'in durumu stabil kaldı. Ancak yılbaşı, evi hatırlatmasıyla, ciddi bir gerginlik durumuna neden oldu, ama bu da geçti. Hasta hâlâ biraz bitkin ve bu yüzden de doktoru onun adına ailesine mektup yazılmasını istedi. Sizinle olan hatıraları onda büyük bir kaygıya neden olduğundan, Madam Spielrein'in önümüzdeki birkaç ay boyunca size doğrudan yazmaması gerektiğini düşünüyoruz. Onu bu sorumluluktan kurtarmak için de babasına yazmasını yasakladık. Son zamanlarda yaşadığı rahatsızlığa rağmen genel ilerlemesi memnun edici. Madam Spielrein artık neredeyse her gün bilimsel okumalar yapmakla ilgileniyor ve anatomi laboratuvarında uygulamalı bilimsel çalışmalara da başladı.

Size sevgi dolu selamlarını gönderiyor.

Saygılarımla Müdür,
Bleuler

22.1.05

Madam Spielrein, Rostov/Don, Rusya

Sayın Hanımefendi,

Çok sayıda zorluğa rağmen Madam Spielrein iyileşmeye devam ediyor. Kendisini, doğum gününde babasına selam-

larını göndermesi gerektiği düşüncesine soktu. Şimdi mütevazı da olsa ona selam göndermeyi başarmış gibi görünüyor. Ancak bu onda o kadar fazla kaygıya neden oldu ki, son raporumuzda belirtildiği gibi, bir süreliğine babasına başka mektup yazmasını yasaklamak zorunda kaldım. Bu kısıtlama onda büyük bir rahatlama sağladı, şimdi eskiden olduğu gibi sağlık durumuyla ilgili eve kısa bir rapor yazabiliyor. Bu nedenle düzenli bir haftalık rapor yazma görevini üstlenemiyoruz, iş yükümüz bunu yapmamıza izin veremeyecek kadar ağır. Şu anda hasta yavaş yavaş şehre yeniden alışıyor, diğer insanlarla yürüyüşe ve yemeğe çıkıyor. Dün öğle yemeğinde doktor asistanlarının masasına kendi isteğiyle katıldı ve bu önemli bir başarı olarak görülebilir. Son zamanlarda Madam Spielrein annesini tekrar görmek istediğini birkaç kez tekrarladı. Bu makul isteğe hiçbir itirazımız yok, hatta annesinin ziyaretinin oldukça olumlu bir etki yapacağına inanıyoruz. Bu nedenle Madam, önümüzdeki birkaç hafta içinde İsviçre'ye gelmenizi tavsiye ediyoruz. Ancak, ailenin diğer üyeleriyle bir buluşma şu anda tavsiye edilmiyor. Bu kızınızın isteği ve biz de, ziyaretin Nisan'dan önce yapılması gerektiği konusunda onunla aynı fikirdeyiz. Böylece, kızınızın sağlığı konusunda bizzat size rapor sunma fırsatını da değerlendireceğiz.

En kısa sürede yanıtınızı bekliyoruz.

Saygılarımla Müdür,
Pp Dr. Jung Başhekim

13.11.05

Madam Spielrein, Rostov/Don, Rusya

Sayın Hanımefendi,

23.1.1905 tarihli mektubumuzu almadığınızı farzederek (bir yanıt gelmedi), bir kez daha gönderiyoruz. Çok sayıda zorluğa rağmen Madam Spielrein'in durumu yavaş yavaş düzeliyor. Kendisini, doğum gününde babasına selamlarını göndermesi gerektiği düşüncesine soktu. Şimdi mütevazı da olsa ona selam göndermeyi başarmış gibi görünüyor.

Babasını hatırlayınca çok kaygılandığından, şimdilik babasına mektup yazmasını yasakladık. Ama ara sıra durumuna dair eve rapor gönderecek. Bay Spielrein'in talep ettiği gibi düzenli bir haftalık rapor yazma görevini üstlenemiyoruz: iş yükümüz bunu yapmamıza izin vermeyecek kadar ağır. Kızınızın iyileşmesi o kadar arttı ki, her gün öğle yemeğinde doktor asistanlarının masasına kendi isteğiyle katılıyor ve bu önemli bir başarı olarak görülebilir. Son zamanlarda Madam Spielrein annesini tekrar görmek istediğini birkaç kez tekrarladı. Bu makul isteğe hiçbir itirazımız yok, hatta annesinin ziyaretinin oldukça olumlu bir etki yapacağına inanıyoruz. Hasta böylece farklı konularda içini dökebilir. Ayrıca kızınızın hastalığı konusunda sizinle şahsen konuşmak istiyoruz...¹... çünkü bu mektup yazıldığından beri kızınız iyileşmeye devam etti. Günde birkaç saat bilimsel çalışmalarla meşgul oluyor. Histerik semptomları büyük oranda yok oldu ve bu yüzden iyileşmiş olarak kabul edilebilir.

En erken yanıtınızı samimiyetle bekliyoruz.

Saygılarımla Müdür
Bleuler
[Nr 62]

18.IV.1905²

Rostov-on-Don'lu (Rusya) Sabina Spielrein
17.VIII.1904'ten beri hastanemizde yatmaktadır. Uzun bir süreyi bizimle geçirmesi bekleniyor ve üniversitede derslere katılmayı planlıyor.

Dr. Jung Başhekim
[elde yazılmış]

¹ Metinde izleyen beş satır solmuş ve okunmaz halde.

² Alıcı bilinmiyor.

27.IV.1905

Sağlık Raporu

Bu hastanede kalan ve yaz döneminde tıp fakültesine kayıtt yaptırmayı planlayan Rostov/Don'lu Madam Sabina Spielrein akıl hastası değildir. Histerik semptomlar gösteren sinirsel bir rahatsızlığın tedavisi için buradaydı. Bu yüzden kaydının yapılmasını tavsiye ediyoruz.

Müdür,
Bleuler

23.V.1905

Bay Spielrein, Rostov/Don, Rusya

Sayın Bayım,

Madam Spielrein'dan, onun adına size yazmam ve size yazmaktan kaçınma nedeninin size karşı bir sevgi ya da minnettarlık eksikliğinden değil, sürekli olarak eve dair anıları hatırlamadığında daha iyi ve rahat hissetmesinden kaynaklandığı konusunda sizi bilgilendirmem talimatını aldım. Size şahsen açıkladığım gibi, her tür patolojik saplantılı fantezileri şahsınızla ilişkilendirmesi kızınızın sinirsel yapısının bir özelliği ve bu fanteziler onu endişelendiriyor ve rahatsız ediyor. Bu nedenle kızınız, size yazmazsa bunu sevgi eksikliği olarak kabul edebileceğinizden korkuyor. Onu sakinleştirmek için, size karşı sadece sevgi hissettiğini açıklamak amacıyla mektup yazacağıma söz verdim. Şimdi durumu memnuniyet verici. Her gün, büyük ilgi göstererek derslere katılıyor. Katılmayı ve mümkün olduğu kadar dakik olmayı bir onur meselesi olarak kabul ediyor. Tavırlarının hâlâ tamamen normal olmadığını kabul ediyorum, ama son ziyaretinizden beri önemli ölçüde düzeldi. Kızınızın bağımsız bir hayata başlamak için buradan ayrılma zamanının yakın olduğunu düşünüyoruz. Onunla bu konuda konuşacak ve kızınızın kararını size bildireceğiz.

Saygılarımla,
Dr. Jung Başhekim

31.V.1905

Bay Spielrein, Rostov/Don, Rusya

Sayın Bayım,

Madam Spielrein, kendisinden erkek kardeşinin bakımını üstlenmesi beklendiğinden, aşırı derecede kaygılı bir ruh haline girdi. Sinirlerinin zayıflığı göz önüne alınırsa, tamamen çalışmalarına odaklanmasını sağlayacak hoşgörüyü ihtiyacı var. Oldukça iyileşen durumunu korumak amacıyla, ailesinden gelen her tür zorunluluktan *tamamen özgür* kalması şart. Madam Spielrein kendisine, büyük ihtimalle bugün kiralayacağı bir daire buldu, önümüzdeki birkaç gün içinde taşınabilir.

Saygılarımla Müdür,
Bleuler
[daktiloyla yazılmış]

7.VI.05

Bay Spielrein, Rostov/ Don

Sayın Bayım,

Madam Spielrein'in 1.VI.05 tarihinde buradan ayrıldığını tarafınıza bildiririz. Yeni adresi Schoenleinstrasse 7, Zürih'tir. O zamandan beri beni ziyaret etti ve yeni dairesini sevdiğini söyledi. Bu sırada rahatsız edici ve sıkıntılı bir durum oluştu: erkek kardeşinin dairesi de yakınlarda ve bu da onunla sık sık karşılaşma olasılığı doğuruyor, bu durum sağlık durumuna büyük bir zarar verir. Maalesef kiralık oda bulmak çok zordu, aksi takdirde odasını seçerken bu faktörü de göz önünde bulundurabilirdi. Çok kereler vurguladığımız gibi, Madam Spielrein'in sağlığı için erkek kardeşiyle mümkün olan en az seviyede iletişim kurması çok önemli. En büyük oğlunuzu Zürih dışında bir üniversiteye gitmeye ikna edebilirsiniz çok mutlu oluruz. Aynı zamanda, en küçük erkek kardeşiyle iletişiminin mümkün olduğu kadar kesilmesi kızınızın devam eden iyileşmesinde büyük önem taşıyor. Maalesef bu durumun nasıl ayarlanabileceğini bil-

miyoruz, ama hastanın yararına bir çözümün bulunabileceğini umut ediyoruz. Zürih'i oğlunuz için tavsiye ettiğimizde, hastamızın erkek kardeşiyle ilişkilendirdiği saplantılı fantezilerden bihaberdik, aksi takdirde size Zürih'i önermekte tereddüt ederdik. En küçük oğlunuzun burada sadece geçici bir süre için bulunduğunu varsayıyor ve en büyük oğlunuzu başka bir yere yerleştirdiğinizde bunu aklınızda tutmanızı rica ediyoruz. Belki de iki erkek kardeşin aynı daireyi kiralaması iyi bir fikir olabilir.

Artık kızınıza doğrudan para göndereceksiniz, ama bu konuda bir gözetmenlik yapılmasını talep ederseniz parayı Madam Spielrein'in adına teslim almak konusunda memnuniyetle hizmetinizdeyim.

Saygılarımla,
Dr. C G Başhekim
[Nr 63]

25.9.1905¹

¹ Bu belge birkaç açıdan dikkate değer ve aşağıdaki kapsamlı açıklamayı hak ediyor:

25.9.1905 tarihi: Jung ile Freud arasındaki belgelenen ilk iletişim kaydı, Jung'un Freud'a gönderdiği *Kelime Çağrışım Testi* (McGuire 1974)'ne Freud'un 11.4.1906 tarihinde gönderdiği yanıttır. Bu yeni keşfedilen mektup, Jung'un Freud'la iletişime geçişinin ilk belgelenmiş kanıtı olarak kabul edilir. Herkesin Freud'a başvurmasının nedeninin, hastanın onun 'metodu'na uygun şekilde tedavi edilmesi olduğu farz edilebilir. Ancak mektubun resmi bir not kâğıdına ve Spielrein'in Klinikten tedavi edilmesinden yaklaşık dört ay sonra yazılmış olması, bu sırada Sabina Spielrein'in uzun süredir Jung'un özel ayakta hastası oluşu, Jung'un Freud'la iletişim kurmaya çalıştığı önerisini doğuruyor (özel hastalarla ilgili yazışmada resmi klinik antetli kâğıdın kullanılması, elimize ulaşmış olan Jung imzalı mektuplar arasında tek örnektir. Bu sırada Jung Prof. Bleuler'in yokluğunda onun yerine vekillik etmektedir.) Aynı zamanda Jung'un annenin isteğine uyuyor olması da mümkündür, mektubuna 'rapor' adını vermiş olsa da. Başka bir bakış açısından, aktarım fenomeni yeni oluşmuş değildir (anne, terapistine âşık olma 'talihsizliği' yaşadığı için kızını tedaviden almak istedi). Bir yandan 'Çağrışım, düş ve histerik semptom'(1906) makalesinde kendisine âşık olan bir hasta olduğunu yazar ve benzer duygusal bozukluklara sahip

Viyana'daki Profesör Freud'a Madam Spielrein hakkında rapor, gerekirse kullanılmak üzere annesi Madam Spielrein'a teslim edildi.

Sayın Profesör,

Madam Spielrein'in kızı, tıp öğrencisi Sabina Spielrein histeri rahatsızlığına sahiptir.

Kalıtsal bir zayıflıktan muzdarip, hem babası hem de annesi, özellikle de annesi histerik. Hastanın bir erkek kardeşi erken yaştan itibaren ciddi histeri krizleri geçirmiştir.

Hasta yirmi yaşına giriyor ve hastalığı yaklaşık üç yıl önce ortaya çıktı. Ama tabii ki patojenik deneyimleri çocukluk yıllarına uzanıyor. Sizin metodunuzu kullanarak klinik durumu baştan itibaren oldukça derinlemesine ve başarıyla inceledim. Analiz temel olarak aşağıdaki bilgileri ortaya koydu:

Dört yaşından yedi yaşına kadar hastaya babası tarafından verilen fiziksel cezalandırmalar maalesef hastanın zamanından önce ve şimdi de fazlasıyla gelişmiş cinsel farkındalığıyla ilişkili. Bu cinsellik hasta tarafından, bir mastürbasyon eylemine başlamak için uyluklarını birbirine sürtmek yoluyla çok erken yaştan itibaren ifade edilmeye başladı. Mastürbasyon, her zaman babası tarafından cezalandırıldıktan sonra gerçekleşti. Bir süre sonra cinsel uyarılmanın başlaması için dayak atılmasına gerek kalmadı; sadece tehdit ve şiddet içeren diğer durumlar, mesela sözlü taciz, el hareketleriyle tehdit etmek vs. yoluyla tetiklenir

---

olan Madam L.'den (hastanedeki başka bir hasta) bahseder. Bu iki hastanın kayıtları okunduğunda olayların 1905 ilkbahar/yazında gerçekleştiği görülür. Diğer yandan, Sabina Spielrein'in kayıtları onun en az iki doktora sürekli olarak 'âşık olduğunu' belgeler (biri bir amcası de diğeri de Heller Sanatoryumu'ndaki asistan). Hastanın patolojisine dair detaylı bilgi içeren '*eğer gerekirse kullanılacak* bir rapor' oluşturulması ve sonuçta 'anne Spielrein'a teslim edilmesi'nin sıradışı olmadığı söylenebilir. Bu durumda hastanın tedavisini Freud üstlenmedi. Sabina Spielrein Zürih'te kaldı ve Jung'la tedavisine devam etti. Bu belgenin orijinali Spielrein ailesinde kaldı. Sabina Spielrein, 10.6.1909 tarihinde Freud'a yazdığı mektupta bundan bahsetti (Carotenuto 1986:100).

hale geldi. Devamında hasta cinsel olarak uyarılmadan babasının ellerine bakamaz, ya da yemek odasından çıkartıldığını ve ardından kaba etlerine vurulduğunu hayal etmeden babasını yemek yerken seyredemez hale geldi. Bu ilişkilendirmeler, o da çok erken yaştan itibaren sık sık mastürbasyon yapmaya başlayan en küçük erkek kardeşi de kapsadı. Oğlana yapılan tehditler ya da kötü muamele hastayı cinsel olarak uyardı ve kardeşinin cezalandırıldığını her gördüğünde mastürbasyon yapmak zorunda kaldı. Zamanla şiddeti yansıtan herhangi bir durum, mesela itaat etmesinin söylenmesi bile onu cinsel olarak uyarır oldu. Yalnız kalır kalmaz saplantılı fantezileri aklına üşüştü; mesela, her tür işkenceyi hayal etmek gibi. Aynı şey rüyalarına da oldu; mesela, sık sık gördüğü bir rüyada öğle yemeğini yerken aynı anda tuvalette oturur ve her şey anüsü yoluyla doğrudan dışarı çıkar; aynı zamanda onu seyreden kalabalık bir insan grubuyla çevrilmiştir; başka bir örnekte büyük bir kalabalığın gözü önünde kırbaçlanır vs.

Böylece evdeki durumu doğal olarak tahammül edilmez hale geldi. Çok sayıda ciddi rahatsızlanmadan sonra, bir yıl önce İsviçre'ye, ilk olarak bir sanatoryuma getirildi. Ancak oradaki doktor onun açıkça kötü ruh haline ve zıt tavırlarına uygun değildi. Oradaki herkesi umutsuzluğa düşürdü. Sonunda özel klinik onunla daha fazla başa çıkamadı ve bir akıl hastanesi olan buraya getirildi. Başta herkesi bezdirdi, hemşirelere dayanma sınırlarını aşan eziyetlerde bulundu. Analiz ilerledikçe onun durumu da gözle görünür ölçüde iyiye doğru gitti ve sonunda çok zeki, hassas ve yetenekli biri olduğu ortaya çıktı. Karakterinde bir miktar duyarsızlık ve mantıksızlık var ve duruma uygun davranma anlayışına sahip değil, ama bu tabii ki Rusların özelliği olarak da görülebilir.

Durumu o kadar iyiye doğru gitti ki, geçtiğimiz yaz döneminde eğitim görmeye başladı. Aile üyeleriyle her buluştuğunda büyük acı çekiyor, bu annesinin anlayamadığı bir durum, ama yukarıdaki bilgileri okuyunca oldukça anlaşılabilir bir durum (anne Spielrein kızının kompleksinin en önemli kısmından haberdar).

Tedavi süresince hasta bana âşık olma talihsizliği yaşadı. sevgisini annesine gösterişçi bir tarzda anlatıyor ve annesinin umutsuzluğa kapılmasından duyduğu gizli sapkın zevk önemli bir rol oynuyor gibi görünüyor. Şimdi bu üzüntülü halinde anne kızının tedavi için başka bir yere götürülmesini istiyor, ben de doğal olarak aynı fikirdeyim.

Bütün sadakatimle hizmetinizdeyim,
Dr. Jung
[Nr 81]

19.XI.09

Madam S Spielrein, Scheuchzerstrasse 28, Oda IV

Sayın Madam,

Yönetim departmanı uygun şekilde mühürlü faturanızı bana gönderdi, artan 5 Frank'ı onlara geri gönderdim. Neden sizinle doğrudan iletişim kurmadıklarını anlamıyorum, ama hizmetinizdeyim ve her şeyin yolunda gittiğini umuyorum. Bana 3,40 Frank göndermek isterseniz, iki bağışın ödenmesini sağlayacağım.

1 ek

En iyi dileklerle,
Bleuler

9.XII.09

Madam S Spielrein, Scheuchzerstrasse 28, Oda II

Sayın Madam,

Önceki ödemenize ek olarak 4,40 Frank'ı aldığımı bildiririm. İsteğiniz doğrultusunda, bu tutarı Melanie ve kapıcı arasında eşit olarak böldüm, böylece ikisi de 5,50 Frank aldı.

En iyi dileklerle,
Bleuler
[Nr 116]

28.XII.1914

Madam Dr. S Spielrein-Scheftel

c/o Ms. Kupferschmied, Seefeldstrasse 47, Zürich

Sevgili Madam Doktor,

Çalışmalarınıza, elimizden geldiğince yardımcı olmayı çok isteriz. Ancak, şu anda hastanemizde hiçbir morfin bağımlısı bulunmuyor ve olma ihtimali de düşük, bu yüzden size nasıl yardımcı olabileceğimizi gerçekten bilmiyorum. Konuyu benimle görüşmek isterseniz lütfen bir randevu almak için telefonla arayınız.

Saygılarımla Müdür,

Bleuler

[Nr 152]

7.VII.1919

Madam Dr. S Spielrein-Scheftel

Pension Jolimont, Les Marecottes sur Solvan

Sayın Meslektaşım Madam,

Büyük ihtimalle *Sancte de Sanctis*'e sahibim, bu durumda size göndereceğim. Anket konusunda, hastanemizin adresini kullanmamanızı rica etmek zorundayım. Bildiğiniz gibi psikanalizin çok sayıda muhalifi var ve bir seferinde savcının da dahil edildiğini söylemeliyim. Böyle hassas bir konuda kamunun ilgisini üzerimize çekmemek iyi olur. Klinikimizin adresi yerine istediğiniz bir takma adı seçebilirsiniz.

Kızınızın iyi olduğunu duyduğuma çok sevindim, size en iyi dileklerimi gönderiyorum.

Müdür,

Bleuler

6. BÖLÜM

SABINA SPIELREIN. JUNG'UN BURGHÖLZLİ'DEKİ HASTASI¹

BERNARD MINDER

Burghölzli Kliniği ve C.G.Jung'un İlk Yayınlarında Histeri Konsepti

Hipnoz ve telkin Auguste Forel tarafından 1880'lerin başında Burghölzli'de tedaviye dahil edildi. 1887'de Nancy'de Bernheim ve Liebeault ile birlikte bu alanlardaki bilgisini derinleştirdi. Forel'in hafıza üzerindeki çalışmaları, psikoloji metodunun sonuçta biyolojik bir insan işlevi modeliyle ilişkili olduğunu gösterdi. Ancak aynı zamanda, Nancy ekö-lüyle olan bağlantısı, ruhsal yaşama dair anlayışının tamamen dinamik olduğunu da işaret etti. Daha sonra Freud'un çalışmalarına dair çekinceleri, onun libido teorisi ve çocukta cinselliğin gelişimine pek yakın durmadığını ortaya koydu. Her halükârda, hem kamu önünde hem de tıbbi çalışmalarında 'psikoloji' amacını benimsedi. 1898'den itibaren (1927'ye kadar) Eugen Bleuler Kliniğin müdürlüğünü üstlendi. Bleuler'in hipnozla olan bağlantısına dair kanıtlar, çalışmalarından ikisinde bulunuyor. 'On the psychology of hypnosis'de (1889), başkalarının yanı sıra Forel tarafından da hipnotize edilmesinin ardından, hipnoz altında kendine dair gözlemlerini açıklar. 1894'te 'Opinions'da, hipnoz ve telkin yoluyla ciddi bir şekilde kısıtlayıcı olan semptomlardan kurtulmalarını sağladığı altı iyileşmez denilen psikiyat-

---

¹ Bu makale ilk olarak Bernard Minder imzasıyla Almanca olarak 'Sabina Spielrein. Jungs Patientin am Burghölzli' başlığıyla *Luzifer-Amor, Zeitschrift zur Geschichte der Psychoanalyse*, Cilt. 7, No. 14, 1994'de yayımlandı. *Luzifer-Amor* ve C.G.Jung Mirasının nazik izniyle, *Journal of Analytical Psychology* Ocak 2001, Cilt 46, 1'de İngilizce olarak yeniden basıldı.

rik hasta vakasını bildirir. Aşağıdaki alıntı o zamana ait (s. 17): ‘1000 hipnoz süresince asla bir felaket yaşamadım’. Forel’in tam tersine, Bleuler Freud’un çalışmasına karşı tamamen farklı bir tutuma sahipti. 1896’da *Munich Medical Weekly*’de Freud’un kitabı *Histeri Üzerine Çalışmalar*’ı ‘normal ve patolojik psikoloji alanında son birkaç yılda çıkan en önemli yayınlardan biri’ olarak tanımladı. Ancak hastane kayıtları 1904’ten önce Freud’un fikirlerinin herhangi bir klinik uygulamasından bahsetmiyor.

1900’de C.G.Jung Burghölzli Kliniğindeki görevine başladı, bu dönemde bu ünlü klinik histeri konusunda dünya çapındaki tartışmada açıkça Fransız ekolünü temsil ediyordu. Bu nedenle bu etkinin Jung’un çalışmalarına da izini bırakmış olması şaşırtıcı değildir.

İlk çalışmalarının bazılarında Jung histeri konseptine dair fikrini ifade eder. Aşağıda, Sabina Spielrein’in Jung’un histeri hastalarına uyguladığı tedaviye olan etkisini anlatan bölümde daha detaylı bir şekilde göstereceğim gibi, Burghölzli’de çalışmaya başladığı ilk yıllarda bu klinik sendroma dair çok az deneyimi vardı. Histeri konseptine dair belirsizlik Jung-Freud yazışmalarında da ifade edilir. Bu yüzden Jung 4.12.1906 tarihli mektubunda şöyle yazar:

3.Uygulamada, histeri konsepti hâlâ net olmaktan çok uzak. Çok sayıda ılımlı *ebefreni* vakasına hâlâ ‘histeri’ teşhisi konuyor ve burada sonuçlar, kendi deneyimlerimden bildiğim kadarıyla, iyi değil. (...) Bu alanda ne kadar az açıklığın olduğu, *şüphe götürmez* bir katatoni vakasının histeri olarak kabul edildiği Heidelberg Kliniği’nin yeni bir yayınında görülüyor. (McGuire 1974:11)

Burghölzli’de geçirdiği sürede Jung, içlerinde doktora tezi ve ders verme liyakatinin de [üniversitede ders vermek için gereken niteleyici belge; çev.] olduğu yirmiden fazla çalışma yayımladı. Çok sayıda küçük makalenin yanı sıra, kelime çağrışım testine dair yayınları büyük bir yer kaplar. Böylece özellikle hoş olmayan duygularla bağlantılı olayları ‘unutmak’ histeri hastalarında tamamen tipik bir fenomen olarak tanımlanır (‘Hafıza becerisine dair deneysel gözlem-

ler', 1905); benzer şekilde, deneyde uyarıcı kelimelerin 'yanlış anlaşılması' bastırılmış komplekslerin bir belirtisi olarak görülür ('Normal öznelere çağrışımları, 1904). Bu çalışmalardan alınan aşağıdaki alıntılarla, Jung'un gördüğü şekliyle histeri konseptini tanımlamaya çalışacağım.

1906 tarihli makalesi 'İki karşıt psikiyatrik teşhise dair üçüncü ve son görüş'te şöyle yazar:

Histeri, duyguların aşırı güçlü olduğu, doğuştan ya da sonradan edinilmiş, hastalıklı bir durumdur. Bu yüzden hastalar sürekli kendi duygularının kurbanıdır. Ancak aynı zamanda, histeri genellikle duyguların *niteliğini* değil, sadece *niceliğini* belirler. Niteliği belirleyen şey hastanın karakteridir. (Jung 1906a, parag. 464)

Ve dahası:

Duygularının güçlülüğüne bağlı olarak, histerik kişiler her zaman kendi kurbanlarıdır; kendilerine değil, anlık duygulara aittirler. Bunun sonucunda, eylemlerini her zaman geçici ruh halleri belirler. Bunun muhakememizi ne kadar belirsizleştirebileceğini ve derin düşünmeyi engelleyeceğini hepimiz biliyoruz. (Jung 1906a, parag. 475)

'Bulgunun psikolojik teşhisi'nde (1905) şöyle yazar:

İkinci olarak, deney psikiyatri uygulaması için, özellikle de bir kural olarak bütün zihinsel yaşamın rahatsız olması histeride önemlidir, çünkü histeride her zaman bir kompleks söz konusu olduğundan, patojenik faktörü bulmak için en değerli belirtileri bize sunar. (Jung 1905b, parag. 754)

Ve 'Çağrışım, rüya ve histerik semptom'dan (1906):

Kompleks histeride anormal bir özerkliğe ve Ben-kompleksinin seçkin gücünü azaltan ve yerini alan aktif bir ayrı varlık eğilimine sahiptir. Bu şekilde eğilimleri, yargıları ve çözümleri sadece iradeden hastalığa doğru hareket eden yeni bir hastalıklı kişilik aşama aşama yaratılır. Bu ikinci kişilik normal Benden kalanı bitirip tüketir ve onu ikincil bir kompleks (maz-

lum) rolüne zorlar. Bu yüzden histerinin amaca yönelik bir tedavisi normal Benden kalanla güçlendirilmelidir ve bu da en iyi, Beni hastalık kompleksinin egemenliğinden kurtaran yeni bir kompleksin ortaya koyulmasıyla elde edilir. (Jung 1906v, parag. 861 & 862)

Burada Jung histerinin kökenlerinin dinamikleri konusunda daha detaya giriyor.

Diğer makalelerde Jung histerinin bireysel semptomlarının yanı sıra, histeri teşhisini öne süren çağrışım çalışmalarının bağlamında yaptığı gözlemler hakkında da fikir sunar. 1902 tarihli doktora tezinde uyurgezerliği ‘ciddi histerinin kısmi bir belirtisi’ (Jung 1902, parag. 5) olarak tanımlar ve bu koşullarda bilincin bölünmesi fenomenini tartışır. Doktora tezine yapılan bir eleştiriye yanıt olarak (‘Histeriyi yanlış yorumlamalara dair’, 1904) şöyle yazar:

Histeriyi yanlış yorumlamaya özel bir önem vermemin nedeni ruhsal işlevlerin, histerinin ve sonucunda ruhsal unsurların özerkliğe olan güçlü eğiliminin karakteristiği olan Ben-kompleksinden ayrılışını az ve öz olarak göstermesidir (*Tendenz der psychischen Elemente zur Selbstständigkeit*). (Jung 1904, parag. 159)

1903 tarihli makalesi ‘Delilik taklidine dair’de Jung, diğer konuların yanı sıra, ‘duyguları kusurlu ya da anormal bir şekilde nötralize etme ruhsal eğiliminin histeriyle örtüşüp örtüşmediği’ sorununu da tartışır:

Freud’un histeri teorisine göre ikisi birbirinin aynıdır. Janet duyguların etkisinin en açık şekilde histerik kişilerde görüldüğünü ve bunun da irade, dikkat, konstantre olma kabiliyetinin paralyze olduğu ve daha yüksek bir ruhsal fenomenin daha düşük olanların çıkarında zayıfladığı bir çözülme durumu ürettiğini buldu; yani eskiden iradenin kontrolünde olan her şeyin şimdi serbest kaldığı otomatik yöne doğru bir yer değiştirme söz konusudur. (Jung 1903, parag. 318)

Jung'un ilk çalışmalarında betimlendiği kadarıyla histeri bu. Jung-Freud yazışmalarından ve Jung'un yayınlarından bildiğimiz gibi, daha sonra Burghölzli'de çalışmaya başladığında ilgi alanı temel olarak erken bunamayı temel aldı. Özellikle klinik deneyiminin bir sonucu olarak ve aynı zamanda galvanometre ve pnömograf ile yaptığı sonraki deneyleri boyunca, Jung histeri ve erken bunama arasındaki benzerlikleri göstermeye çalıştı. Sabina Spielrein'la olan deneyiminin Jung'a yaptığı etkiyle ilgili olan bölümde yazdıklarına geri döneceğim.

Sabina Spielrein'in 17 Ağustos 1904'te Burghölzli'ye yatması bu arka plan dahilinde oldu. İlerleyen bölümde Sabina Spielrein'in hasta geçmişi, hastalığının gelişimi, hastaneye yatışı ve tedavisi, artık mevcut olan yeni malzemenin ışığında tanımlanacak.

Sabina Spielrein: Jung'un Burghölzli'de Hastası

Sabina Spielrein'in hastane notlarına bakmadan önce, mevcut materyali değerlendirebilmek için çalışanların durumuna ve görev çeşitliliğine daha yakından göz atmamız gerek. Şemada (altta) sadece Jung'un Burghölzli'de geçirdiği sürede değil (1900-1909), kliniğin 1870'te açılmasından itibaren, çok sayıda hastanın bakımından çok az sayıda doktor ve hemşirenin sorumlu olduğu açıkça görülüyor. Rapor yazmak, yetkililerle ilişki kurmak, eğitimler ve araştırma projeleri, hastalarla iletişim kurmak gibi zaman alan sorumluluklar dikkate alındığında, hastane raporlarının tutulmasına ayıracak çok az zaman kaldığı açıktır. Anlaşılır bir şekilde, hastaneye yatışın ilk döneminde yapılan girişler en fazla yeri kaplıyor. Geçmişi, hastanın fiziksel durumunu almaktan ve ilk terapötik tedbirleri başlatmaktan oluşuyorlar. Sonraki girişler çok kısa. Özel durumları, başka departmanlara transfer nedenlerini ve hastalığın gidişatının tanımlamasını içeriyorlar. Jung'un Burghölzli'de geçirdiği süre boyunca yeni gelen hastalara ait 2500 not grubuna genel bir bakış, yukarıda bahsedilen tanım şeklinin en azından o zamanlar bir kural olduğunu düşündürüyor. Tabii ki

çeşitlilik söz konusu, bir yandan klinik resim – yani bunama hastalarının açıklamaları histeri hastalarınınkinden daha kısa – ve diğer yandan hastanede kalış süresi önemli bir rol oynuyor.

Bu bakış açısından, Sabina Spielrein'in hastane notları birinci adım olarak incelenmeye değer.

Çalışan ve hasta sayısı 1870-1915

Yıl	31 Aralık'ta hasta sayısı	Giriş	Doktor	Bakım elemanı
1870	121	190	2	20
1875	251	271	3	40
1880	319	225	4	27
1885	329	295	4	49
1890	361	257	4	53
1895	364	219	4	56
1900	391	203	4	72
1901	360	236	4	84
1902	386	335	4	79
1903	380	303	4	91
1904	388	332	5	97
1905	379	340	5	96
1906	406	350	5	111
1907	410	294	5	109
1908	397	304	5	111
1909	374	379	5	104
1910	402	505	7	107
1915	399	591	10	109

Kaynak: Kliniğin teftiş bilançoları; Burghölzli Arşivi.

Hasta geçmişi, hastalığın gelişimi ve teşhis

Sabina Spielrein 17 Ağustos 1904'ten 1 Haziran 1905'e kadar, yani dokuz buçuk ay boyunca hastanede kaldı. Hastane kayıtları başta günlük, ardından Eylül (Jung askerlik görevini yapmaya gitmişti) ve Aralık'ta (bilinen bir neden olmadan) birkaç uzun ara ile birlikte, 1905 Ocak'ı sonuna kadar haftalık olarak toplam yirmi bir girişten oluşuyor. Bunları sadece iki giriş izliyor (Nisan ve Temmuz). Bu noktada, 13 Şubat 1905 tarihli mektupta belirtilen not edilmeli:

‘Histerik semptomlardan büyük ölçüde kurtuldu ve bu yüzden iyileşmiş kabul edilebilir’; sonuç olarak yüksek iş baskısı altında ‘gereksiz’ belgelemeye gerek yoktu. Bu, babanın hastanın gidişatına dair haftalık raporlar alma isteğinin reddedildiği, aynı mektuptaki bölümde açıkça belirtilir.

Ayrıntı: hastane kayıtları alışıldık kapak sayfasıyla açılıyor (bkz. 5. Bölüm). Giriş ‘Kalıtsal durum: evet’ ailenin zayıflığından bahsediyor (aşağıda göreceğimiz gibi). Soyadı yanlış bir şekilde ‘Spilrein’ (‘Spielrein’ yerine) olarak belirtilmiş. ‘Doğum tarihi’ olarak sadece doğum yılı not edilmiş (alışılmadık bir durum). ‘Din: İsrail’ girişi Yahudileri anlatmak için kullanılan alışıldık bir tanım. ‘Önceden kaldığı yer’ olarak girilen Heller Sanatoryumu’ndan ileride daha fazla bahsedilecek. Geri kalan bilgiler konusunda, ilk sayfadan hastaneye yatış ve taburcu olma tarihlerini, yaklaşık 2 yıldır hasta olduğu ifadesini¹ ve birinci sınıf bir hasta olarak tedavi edilmesinin yanı sıra, geçici ve kalıcı ‘histeri’ teşhisi konulduğunu da öğreniyoruz. Taburcu edilirken hasta ‘daha iyi’ olarak tarif ediliyor. Fiziksel durumuna dair bir rapor olmaması dikkat çekici. Bu eksikliği, yukarıda bahsedilen hatalarla birlikte, saatin geç olmasına bağlayabiliriz (gece 10.30’da varmıştı). Ama daha sonra da fiziksel durumuna dair bilgi kaydedilmemiş. Sadece 18 Ekim 1904 tarihli girişte ayaklarındaki ağrılarla ilgili bir muayene yapıldığından bahsediliyor: ‘Muayene tam tersini kanıtladı, sadece iki ayakta da aşırı bir hiperestezi var’. Ailesine yazılan mektuplarda fiziksel durumundan kısaca iyi, hatta mükemmel olarak bahsediliyor (26 Eylül 1904 ve 28 Kasım 1904). Somatik semptomlara belirgin bir eğilim gösteren ve bu yüzden görüş alanlarındaki kısıtlamalar için düzenli olarak muayene edilen ve dizestezi için iğneyle test edilen diğer kadın histeri hastalarının hastane kayıtlarıyla kıyaslandığında, bu durum dikkat çekicidir. Ayrıca menstrüasyon kayıtları ve menstrüasyon dönemlerine dair herhangi bir not da yoktur.

¹ Bu giriş, daha detaylı hasta geçmişinin aşağıda göstereceği gibi, yanlışır.

Kalıtsal zayıflığa dair, aşağıda verilen, belge en azından bir kez incelenmiş olmalı. Soyadının yine yanlış yazılmış olmasının yanı sıra, baba tarafından iki amca ve anneanne dışında bütün aile üyelerinden en azından psikolojik açıdan garip şeklinde bahsedilmesi de dikkat çekicidir (Bölüm 5:82). Bu belgelerin dayandığı açıklamaları kimin yaptığını bulmak imkânsız. Her halükârda ailede zayıflık, bir histeri hastalığının teşhis kriterini öne sürerek makul görünüyor. Metnin devamında hastane kayıtlarını bir ana çizgi olarak kullanarak histerinin teşhis tablosunu tamamlayacağım.

Aile hastalık geçmişi HASTANIN GEÇMİŞİ

Beş çocuğun en büyüğüydü. Hamilelik ve doğuma dair bilgi yok. Hastane kayıtlarında çocukluğunun ilk yıllarının iki yerde geçtiği belirtiliyor. Hastanın ifadesine göre: ‘Bir yaşındayken hassas ve keyifsizdim. Mide ağrıları çekiyordum. Ardından difteri, kızıl, kızamık ve binlerce kez anjın geçirdim.’ Annesinin ifadesi: ‘Çocukken her zaman hastaydım, özellikle de mide şikâyetleri vardı’. Daha ciddi bir hastalık ya da hastaneye yatışa dair bir bilgi yok. Okulda erken olgunlaşmış, akıllı bir çocuk izlenimi bıraktı. Beş yaşındayken, çoğunlukla ailesinden uzak geçirdiği beş yıl boyunca kapsamlı bir eğitim aldığı, Varşova’daki Froebel anaokuluna girdi. Altı yaşındayken Almanca ve Fransızca öğreniyordu. Üçüncü yabancı dil olarak Latince dersi ve ek olarak şarkı söyleme ve piyano dersleri aldı. Özellikle doğal bilimler konularıyla ilgileniyordu. Kendi ifadelerine göre çok fazla ders çalışmazdı. Ama annesinin söylediğine göre Gymnasium’da çok çalışkandı. O zamanlar ebeveynleriyle birlikte yaşıyordu. Gymnasium’a devam ederken tıp okumak istediğini ifade etti. Kliniğe yatmadan bir yıl önce okulu bıraktı. Hastane kayıtlarında dini eğitimine dair kısa bir not vardır: ‘Annesinden, oldukça dindar bir terbiye aldı. (Tanrı, melekler; günahlar cennette kırmızıyla işaretleniyor; bir kişi 7 yaşında itibaren günahlarından sorumlu.) Çocukken çok dindardı ve çok dua etti.’

Aile durumu

Aile varlıklıydı, baba bir işadamı, anne kızının kliniğe yatmasından bir yıl öncesine kadar ‘ihtiyaçtan çok zevk için’ çalışan bir diş hekimi. Kızı bir yabancı olarak Burghölzli’de üç ayı 1250 Frank olarak özel bir tarifeyle tedavi edilmiş olsa gerek. Dahası, Sabina ve erkek kardeşlerinin en az ikisi yurt dışında okuyabilmişti.¹ Baba asabi, sinirleri bozuk, nörastenik ve çabuk sinirlenen biri olarak betimlenmişti. Hastane kayıtlarındaki çok sayıda bölümden, sık sık ya da düzenli olarak çocuklarını dövdüğü ve kızına ‘tevazuyu’ inciten ‘uygunsuz’ bir şekilde hitap ettiği anlaşıyor. Babanın patolojisi çok sayıda bölümde daha detaylı bir şekilde öne çıkıyor. Sayısız kez intihar etmekle tehdit etti ve ‘aile üzüntülerine’ yemek yemeyi ve yataktan çıkmayı reddederek tepki verdi. ‘Mutsuz’ bir adamdı. Ayrıca ‘ailenin diğer üyelerine hakaret etti ve zulmetti’. Sabina’nın babasıyla olan ilişkisi çok değişti. Kesinlikle ‘babasını “acıyla” sevdi’ ve durumu aşırılaştığında ona karşı yakınlık hissetti, ama onunla olan ilişkisi ‘ilginç bir iğrenme’ ile bulutlanmıştı. Babasının kendisini anlamadığını düşünüyordu ve semptomatolojisi asıl olarak onunla ilişkili olarak ifade edilmişti (onu öpemiordu, ‘günaydın’ diyemiordu; aşağıya bakın). Kayıtlardan babanın evde ne kadar zaman geçirdiği açıkça anlaşılmıyor. Bir yandan Sabina büyük ihtimalle beş yıl boyunca Varşova’daydı (5 yaşından 10 yaşına kadar); diğer yandan babanın ne kadar sıklıkla iş yüzünden evden uzak kaldığını bilmiyoruz.

Anne, diğer şeylerin yanı sıra, ‘çocuksu bir doğanın dalgınlığı’ndan muzdarip olan, huzursuz ve histerik bir kadın olarak tarif ediliyor. Daha kesin bir tanım Aralık 1904 tarihli girişte bulunuyor:

---

¹ Çar’ın emriyle, Yahudi öğrencilerin Rusya’daki üniversitelere kabulü sınırlandırılmıştı. Bu, Yahudi entelijansiyasının (ve Çar karşıtı siyasi aktivistlerin) kitlesel göçüne yol açtı. Yüzyıl başındaki öğrenci kayıtlarına göre, Zürih o zamanlar gerçek bir Rus kolonisine sığınacak bir liman görevi gördü.

Annesi gördüğü her şeyi satın almak gibi garip bir alışkanlığa sahip ve satın almak için ikna edilebiliyor; her alışverişe gittiğinde eve kimsenin ihtiyaç duymadığı ama çok pahalı olan bir sürü şeyle dönüyor. Bütün bunları ödeyecek kadar parası asla yok ve bu yüzden akrabalarından borç almak zorunda ve ardından bu borçları ev bütçesinden ödemeye çalışıyor. [...] Anne pahalı eşyalarıyla büyük bir hanımefendi rolü yapmayı seviyor.

Anne de sayısız kereler kızına vuruyor. Anneyle olan ilişki daha yakın görünüyor. Bir yandan hasta hastanede olduğu sürece annesinin kendisini ziyaret etmesini istedi, diğer yandan anne bir sorun yaşanacağını hissettiren Jung'la ilişkisinden kızını korumaya çalıştı (25.9.1905 tarihli kayıt). Spielrein ebeveynlerinin evliliği bir bölümde 'mutsuz' olarak tanımlanır. Büyük ihtimalle 'Lublinsky' amca tarafından yapılmış olan bu ifade durumu geçiştirme olarak kabul edilmeli. Tarif edildikleri şekliyle bu ilişkideki iki tarafın kişilikleri göz önüne alındığında bir arada 'mutlu' olabilmeleri çok zordur. Anne mali kaçamaklarını kocasından gizlemeye çalışırdı. 'Anne baba arasında aşırı şiddetli kavgalar' olduğu da belirtilir. Üç erkek kardeş de az ya da çok psikolojik olarak garip şeklinde tanımlanır (biri 'histerik ağlama krizleri yaşıyordu, diğeri 'çok çabuk sinirlenir'di ve tikleri vardı ve üçüncü de 'melankolik ve ciddi ölçüde histerik'ti). Hastanın 'erkek kardeşleriyle yakın bir ilişkisi yok'tu. Buna zıt düşen bir şekilde, 'Vasiyet'inde (Bölüm 5:96), küllerinin üçüncü parçasına ne yapılacağını erkek kardeşine sorulmasını ister. Klinik yazışmalarından, onunla aynı zamanda Zürih'te yaşayan bir erkek kardeşinin sorumluluğunun hastaya yükleneceğini öğreniyoruz; bu fikir uygunsuz olduğu gerekçesiyle Klinik tarafından tekrar tekrar reddedildi. Tek kız kardeş altı yaşında, Sabina Spielrein 16 yaşındayken, tifodan öldü. 'Kız kardeşini "dünyadaki her şeyden çok" sevdi (...) Ölümü üzerinde korkunç bir iz bıraktı'.

Kliniğe yatmadan önce hastalığın gelişimi

Hastalığın gelişimine dair kısa bir özet, Jung'un 25.9.1905'te Freud'a yazdığı başvuru mektubunda verilir:¹

Hasta yirmi yaşına giriyor ve hastalığı yaklaşık üç yıl önce ortaya çıktı. Ama tabii ki patojenik deneyimleri çocukluk yıllarına uzanıyor. [...] Dört yaşından yedi yaşına kadar hastaya babası tarafından verilen fiziksel cezalandırmalar maalesef hastanın zamanından önce ve şimdi de fazlasıyla gelişmiş cinsel farkındalığıyla ilişkili. Bu cinsellik hasta tarafından, bir mastürbasyon eylemine başlamak için uyluklarını birbirine sürtmek yoluyla çok erken yaştan itibaren ifade edilmeye başladı. Mastürbasyon, her zaman babası tarafından cezalandırıldıktan sonra gerçekleşti. Bir süre sonra cinsel uyarılmanın başlaması için dayak atılmasına gerek kalmadı; sadece tehdit ve şiddet içeren diğer durumlar, mesela sözlü taciz, el hareketleriyle tehdit etmek vs. yoluyla tetiklenir hale geldi. Devamında hasta cinsel olarak uyarılmadan babasının ellerine bakamaz, ya da yemeğin dışarı çıkartıldığını ve ardından kaba etlerine vurulduğunu hayal etmeden babasını yemek yerken seyredemez hale geldi. Bu ilişkilendirmeler, o da çok erken yaştan itibaren sık sık mastürbasyon yapmaya başlayan en küçük erkek kardeşi de kapsadı. Oğlana yapılan tehditler ya da kötü muamele hastayı cinsel olarak uyardı ve kardeşinin cezalandırıldığını her gördüğünde mastürbasyon yapmak zorunda kaldı. Zamanla şiddeti yansıtan herhangi bir durum, mesela itaat etmesinin söylenmesi bile onu cinsel olarak uyarır oldu. Yalnız kalır kalmaz saplantılı fantezileri aklına üşüştü; mesela, her tür işkenceyi hayal etmek gibi. Aynı şey rüyalarına da oldu; mesela, sık sık gördüğü bir rüyada öğle yemeğini yerken aynı anda tuvalette oturur ve her şey anüsü yoluyla doğrudan dışarı çıkar; aynı zamanda onu seyreden kalabalık bir insan grubuyla çevrilmiştir; başka bir örnekte büyük bir kalabalığın gözü önünde kırbaçlanır vs.

---

¹ Bu belge farklı bakış açılarından bakıldığında önemlidir ve 5. Bölüm, 13 sayılı notta belirtilen kapsamlı açıklamayı doğrular. Ayrıca bkz. 7. Bölüm.

Bu özeti tamamlamak için, hastane kayıtlarından, saplantılı mastürbasyon yapma dürtüsü ve ardından gelen fiziksel patlamalar ve sonrasında da örneğin kahkahayla sembolize edilen bir boyun eğdirme davranışının yanı sıra, ‘suyunu tutamadığı’nı da öğreniyoruz. ‘Patolojik bir öfkeye kapılmadan ve sonunda da mastürbasyon yapmak zorunda kalmadan, birinin küçük düşürülmesini seyredemiyordu.’ Baba ve kızı arasındaki çatışmalar sadece fiziksel güç seviyesinde olmuyordu. ‘Cezalandırıldığında deneyimin doruk noktası babasının bir *erkek* oluşuydu.’ Ebeveynlerin toplumdaki rolü hakkında bir yorumla bağlantılı olarak, babanın tepkisi ‘... büyük olay çıkarttı, çıldırdı ve intihar etmekle tehdit etti’ oluyordu. Sık sık bu tür sahneler yaşanıyor, bazen günlerce sürüyordu. [...] Bir gün babasının kendini öldüreceğinden korkuyordu. Yine de ‘güçlü narsisizmi yüzünden babasına teslim olamıyor’. Çoğu durumda kızı babasının tepkilerini benimsedi:

On üç yaşındayken bir seferinde annesi onu cezalandırınca kaçtı ve birkaç yerde saklandı, buz gibi soğuk suya (kışın ortasında!) girdi ve soğuktan ölmek için bodruma gitti; bu şekilde ebeveynlerine işkence etmeye ve kendini öldürmeye çalıştı. 15 yaşındayken kendini açlıktan öldürmeye çalıştı çünkü annesini kızdırmıştı.

Dahası, ‘on iki gibi erken bir yaşta’ ‘apati dönemleri’ yaşadığı anlatılmış. Somatik semptomlar da ortaya çıktı.

Anne babası arasındaki özellikle şiddetli bir kavgadan sonra ilk kez ayağında dayanılmaz bir ağrı geliştirdi. [...] böylece uzun bir süre dışarı çıkamadı. Başka bir zaman, annesiyle çok zor koşullarda seyahate çıkması gerektiğinde ağrı geliştirdi.¹

---

¹ Sabina Spielrein’in ‘ayağı’ pek çok açıdan ilginçtir. Jung-Freud yazışmalarından ve ayrıca Jung’un 1907 yılında verdiği bir dersten bildiğimiz gibi, Sabina Spielrein ‘çocuksu sapkınlık’ (Freud’a göre anal erotizm) bağlamında dışkılamasını engellemek için ayağını kullanıyordu. Jung’un dersinden bir alıntı şöyledir: En erken semptomlar yaşamın ilk üç ve dört yılı arasında ortaya çıkar. O zamanlar hasta, dışkılamaya zorlanana

Ek olarak, sınır paranoyak durumlar ortaya çıktı:

Yedi ya da sekiz yaşından itibaren hasta bir ruhla konuşmaya başladı. [...] Bir süre sonra Tanrı, net cümleler yerine duyguları aracılığıyla konuşan bir iç ses formunda ona yanıt verdi. Ama ona bu iç ses *Almanca* konuşuyor gibi geldi. Yavaş yavaş, onun (yani sesin) Tanrı değil, onun tarafından gönderilen bir melek olduğu, çünkü kendisinin *sıradışı bir kişi* olduğunu düşünmeye başladı. Zamanla meleği kendisini destekleyen ve yol gösteren iyi bir ruh olarak görmeye başladı. Başlarda ruh da Almanca konuşuyordu, daha sonra Rusça konuştu. Sık sık, kelimelerin anlamını baştan, konuşulmalarından önce anladığını hissetti.’... Tanrı tarafından seçilen özel biri olduğu inancında ifade edilen ihtişam fikri, hastane kayıtlarındaki diğer bölümlerde de yer alıyor: ‘Sadece eğitilmiş insanların yanında olmak istiyor. Sadece iyi, akıllı insanlarla tanışmak istiyor. [...] Okula gitmeyi sevmeyi, öğretmenler çok aptal.’

Ek olarak, ‘Vasiyetname’ [Bölüm 5:96vd.) bu semptomatolojiye dikkat çekici bir tanıklık yapar.

Tabii ki bu fikirlerin arka fonunda bir gerçeklik vardır. Hem kendi hem de başkalarının değerlendirmelerinde hasta çok akıllı ve erken olgunlaşmış biri olarak tanımlanır.

‘Burghölzli kayıtlarında’ açıklandığı kadarıyla hastalığın gidişi bu şekilde. Bu noktada şaşırtıcı görünen, o durumda Gymnasium’daki eğitimini başarıyla tamamlayabilmiş olması. Sonunda sıra hastaneye yatışına geldi:

Böylece evdeki durumu doğal olarak tahammül edilmez hale geldi. Çok sayıda ciddi rahatsızlanmalardan sonra, bir yıl önce

---

kadar mümkün olduğu kadar uzun süre dışkısını tutmaya başladı. Aşamalı olarak bunu destekleyen bir süreç uygulamaya başladı: tek ayağının topuğunda çömeldi, aynı zamanda topuğuyla da anüsünü kapattı. Bu sapkın uygulamaya yedi yaşına kadar devam etti (Carotenuto). ‘Ağrılı ayak’ 1911’de tekrar ortaya çıktı. Jung’un Spielrein’a yazdığı mektuptan (büyük ihtimalle 21/22.9.1911) ‘ağrılı ayak’ yüzünden Sabina Spielrein’in Weimar Kongresi’ne katılmadığı ortaya çıkıyor (Carotenuto; ayrıca bkz. Jung’un bu fenomene dair yorumu). 1913’te Sabina Spielrein ‘Ayak sembolizminde kendi zevklerinin esiri olmak’ başlıklı bir makale yayımladı (bkz. Sabina Spielrein, ‘Toplu Yazıları’).

İsviçre'ye, ilk başta bir sanatoryuma getirildi. Ama doktor onun gerçek anlamda şeytani ruh halleri ve aksi tavırlarına uygun değildi. Oradaki herkesi umutsuzluğa düşürdü. Sonunda, özel klinik onunla daha fazla başa çıkamadı ve bizim akıl hastanemize getirildi. (Jung'un Freud'a mektubu, 25.9.1905 Bölüm 5:105f ve Bölüm 7)

Bu bölüm tam olarak doğru değil. Bu aynı konuya istinaden, hastane kayıtlarındaki ifade şöyledir: 'Bir ay boyunca Dr. Heller'la Interlaken'daydı. Oradan hiç memnun değil. Hiçbir şey yapılmamış. Monakov'a gitmesi gerekirdi.¹ Ama M. çok huzursuz olduğu gerekçesiyle onu kabul etmedi'.² Sonunda, Hotel en Ville'deki aşırı davranışlarının ardından, 17.8.1904 tarihinde Dr. B.'nin raporuyla desteklenen histeri teşhisiyle, akşam geç saatte Burghölzli'ye getirildi.

Geldiğindeki durumu ve hastanede yattığı sürece gösterdiği gelişme

Birbirinden bağımsız bölümleri anlamlarına göre bir araya toplayacağım ve bir yandan hastaneye kabul edildiğindeki durumuna dair gerçek bir kayıt bulunmadığından ve diğer yandan da, o zamanlar alışıldığı gibi, hastalık belirtilerinin tanımlayıcı ve özellikle, mesela aşağıdaki AMDP³'nin bugün olacağı gibi, semptom kategorilerine uygun olarak düzenlenmemesi nedeniyle, birbiriyle ilişkilendirerek burada sunacağım. Bunun ardından tedavi ayrıntılı olarak tartışılacak; aşağıya bakınız.

---

¹ Constantin von Monakov, bir Rus göçmen. 1866'da Zürih'e geldi. Tıp okudu. Bughölzli'de Prof. Hitzig'in emrinde asistanlık yaptı. Zürih Üniversitesi nöroloji bölümünde üniversite hocası oldu. Beyin anatomisi dalında çığır açıcı çalışmalarına ek olarak, 10-12 hastalı özel bir klinik de işletti.

² Bugüne kadar ne Heller Sanatoryumu'nda ne de Prof. Monakov'dan transfer belgesi bulundu. Jung'un 18.8.1904 tarihli mektubunda istediği, Spielrein'in 1904'te bir ay hastanede kalışına dair sanatoryum raporu saklanmamıştır.

³ Psikiyatride Metodoloji ve Belgeleme Derneği.

Bilinç ve yönelim konularında rahatsızlık yaşandığına dair kanıt yok. Konsantrasyonda aralıklı rahatsızlıklar vardı ('depresif, değişken ruh hali' bağlamında; aşağıya bakınız). En fazla göze çarpanlar, hastanın tikleriyle yakından ilişkili görünen karşı koyamadığı zorlanımları. 'Dengesiz bir hastanın başka bir koğuşa zorla götürüldüğünü görünce hemen bu karşı konulmaz dürtüyü hissetti' [mastürbasyon yapmak; yazar]. Bu rahatsızlıklar da yazışmalarda belirtiliyor: '... her tür patolojik saplantılı fantezileri sizinle ilişkilendirmesi kızınızın sinirsel eğiliminin karakteristiği' (23 Mayıs 1905) ve Freud'a yazdığı, daha önceden bahsedilen raporda: 'Yalnız kalır kalmaz saplantılı fantezileri aklına üşüşüyor, mesela her tür işkenceyi hayal ediyor; aynısı rüyalarında da oldu...' Gerçek bir psikoz belirtisi mevcut değil. Aşağıdaki bölümlerde tarif edilen hayaller patolojik olarak garip görünüyor, ama yaşadığı deneyimin dışsal açıdan gerçek olduğuna inandığına dair bir önerme yok. 'Bir seferinde iki başı olduğunu ve vücudunun kendisine yabancı geldiğini söyledi [...] Sanki biri onun başına üşüşmüş, sanki bir şey yatağında sürünüyormuş gibi hissetti, insan bir şey. [Ne?] Aynı zamanda sanki biri kulağına bağıriyormuş gibi hissetti. Sürekli kendini bir köpek ya da şeytan gibi iğrenç hissetti. [...] Elleri ona ait değilmiş gibi geldi. [...] Sırtında salyangoz gibi bir şeyin hareket ettiğini ve bir el gibi bir şeyin onu yanından kavradığını hissetti [...] güldü şimdi sesini çift duyabiliyorum, sanki iki kafam varmış ve sol tarafım kendi iradesiyle hareket ediyormuş gibi geliyor, dedi.' Ben rahatsızlığı belgelenmedi. Belirgin duygu rahatsızlıkları var. 'Hasta çok karışık, zorlanımlı bir şekilde gülüyor ve ağlıyor. [...] sürekli olarak kahkaha, ağlama, baş sallama arasında geçişler yapıyor; baştan çıkarıcı bakışlar.' Zinde olma zorlukları ve depresif dönemler: 'Bu aşırılıklardan sonra bazen ciddi depresif tepkiler var'. Zaman zaman çalışamayacak halde, çabuk yoruluyor ve yaşamda değer görmüyor. Geceleri sinir krizleri (çoğunlukla geceleri ışık istiyor), 'Dışarı çıkmaktan ve gelecekte korkuyor'. En dikkat çekici semptom tikler. Hastaneye yattığı günden itibaren ve hemen hemen orada kaldığı süre boyunca devam ediyor: bacakları seyiri-

yor, dilini dışarı çıkartıyor, başını hızla döndürüyor, yüzünü buruşturuyor, savunma amaçlı hareketler. Seğirmelerin eşlik ettiği bir kasılma sorunu bile var. ‘İğrenme ve tiksime ifade ediyorlar.’ ‘Hasta aynı zamanda çok sayıda mazohist özellikler sergiliyor. [...] Sürekli olarak yazardan kendisine acı vermesini, ona bir şekilde kötü davranmasını istiyor; ondan bir şeyi istemek değil emretmemizi talep ediyor. [...] Bu acılı tedaviyi bütün gücüyle arzuladı.’ Ve son olarak ‘mastürbasyon zorlanması’yla ilişkili olarak: ‘Olay süresince hasta kendisine her türlü eziyetin yapılmasını istiyor; bunları, özellikle de çıplak kalçalarına vurulmasını mümkün olan en canlı şekilde betimliyor ve uyarılmasını artırmak için, bunun büyük bir izleyici grubu önünde gerçekleştiğini hayal ediyor.’ Çok sayıda fiziksel şikâyetine ek olarak: ‘Kol ve bacaklarında, göğsünde ve başında saplanma türünde ağrılar’, el ve ayaklarında ağırlı aşırı hassasiyet, yürüyememe hali ve baş ağrıları.

Çok sayıda bölümde çok ‘hassas’ olarak tarif edilmiş: ‘En küçük bir saygı ya da güven eksikliğinde çok negatif tavırlarla ve sonrasında kötücül oyunlarla hemen intikam alıyor’. Bu dikkat çekici, kısmen çocuksu tavırlara hastanın kayıtlarında büyük yer ayrılmış. Çok sayıda zorlayıcı başkaldırma tanımı eksik değil. Jung Freud’a yazdığı raporda bu konudan bahseder: Karakterinde bir mitkar duyarsızlık ve mantıksızlık var ve duruma uygun davranma anlayışına sahip değil, ama bu tabii ki Rusların doğal bir özelliği olarak da görülebilir’.

Mevcut materyalin değerlendirilmesinden sonra ve o zamanlar anlaşıldığı şekliyle konseptle uyumlu olarak, doğru bir şekilde histeri teşhisi koyuldu.¹

---

¹ 1907 yılında Amsterdam’da verdiği derste Jung, hastane kayıtlarında tarif edilen hastalık belirtileriyle uyumlu olduğu görülebilen bir ‘bir *psikotik* histeri vakası’ndan bahseder. Sonrasında Klinikte üstlendiği teşhis anahtarında, bu ince tanım yer almaz; bu da ‘psikotik’ kelimesinin hastane kayıtlarının kapak sayfasında olmamasını açıklıyor.

Terapi

‘Metodunuzu kullanarak, hastalığı başlangıçtan itibaren detaylı bir şekilde ve başarıyla analiz ettim.’ Jung’un 25 Eylül 1905’te Freud’a yazdığı raporda yer alan bu ifade fazlasıyla önemli. Diğer materyallerle birlikte, Sabina Spielrein’in Freudcu psikanalizi uyguladığı ilk hasta olduğunu belirtiyor. Aşağıda daha detaylı bir şekilde göstereceğim gibi, bu tarihten önce hastaneye yatan bütün histeri hastaları hipnozla tedavi edilmişti.

Ancak Jung’un ifadesi konusunda, hastane kayıtlarının okunması hayal kırıklığına uğrattıyor. Notlar ‘metot’a dair hiçbir açıklama içermiyor.

Detay: ‘Hasta aşırı hassas, özellikle de herhangi bir uyara karşı. Bu yüzden katı yatak istirahati. Kitap, sohbet, ziyaretçi yok. Günde sadece bir kez doktor ziyaret ediyor. Hemşire saat başı sadece beş dakikalığına odasına giriyor. [...] Dün tıp asistanı yatağından çıkmasını yasakladı, bunun üzerine hasta yataktan kalktı ve enerjik bir şekilde asla itaat etmeyeceğini, iyileşmek istemediğini, kötü davranacağını söyledi. Yazar tarafından tatlı sözlerle ikna edilince hemen sakinleşerek yatağına döndü.’ İlave olarak, bir süreliğine annesine ve ardından da babasına yazması yasaklandı. Aklı başında davranacağına dair söz alındı. Zorla yatağa yatırıldı. Bu ‘terapötik’ metotlar yoluyla hastaneye yatırıldığı ilk iki ay, hastanın Interlaken’daki bakıcılarını umutsuzluğa düşüren ‘hilekârca tavır’ları kontrol altında tutulmaya çalışıldı. Bu sürede hasta o kadar ‘sakinleşti’ ki, fazla güç kullanımından vazgeçildi, çünkü doğrudan güç kullanımı, tehdit ve disiplin önlemlerinin, kökenleri ebeveynlerinin uyguladığı şiddetle bağlantılı çocukluk travmalarında bulunan semptomların şiddetlenmesine yol açtığı fark edilmişti. Davranışsal ve mesleki terapi açısından diğer metotlar hastaneye yatmasından sadece bir ay sonra denendi: ‘Artık Madam Spielrein’in bilimsel araştırmalara olan ilgisini harekete geçirebildik, böylece dikkati saatler boyunca patolojik saplantılarından uzaklaşabiliyor’ (Yazışmalar, 26 Eylül 1904). Klinikteki derslere kabul edilmişti (bkz. Hastane Kayıtları,

4.11.1904 tarihli giriş) ve daha sonra anatomi laboratuvarında çalıştı ve ilişkili deneylere katıldı.¹ Taburcu edildikten sonra bile, ailesine kızlarını herhangi bir tür aile görevinden serbest bırakması ve o sıralarda Zürih'te olan erkek kardeşiyle iletişime geçmesini engellemede ona yardımcı olması tavsiye edildi.

Fiziksel bakış açısından, iki bölümde ciddi baş ağrılarının tedavisinden bahsediliyor: bir seferinde taşıkardi ile birlikte görüldüğünde morfinle, diğer seferinde de 'kompresler'le.

Başlangıçta hasta işbirliği göstermemişti. Yoğun bir direnç söz konusuydu: 'Hastayı bu itirafı yapmaya ikna etmek için çok uğraşılması gerekiyor. [...] Onunla bilgi edinmeye yönelik yapılan her sohbet yumurta kabuğu üzerinde yürümek kadar zor'. Zaman zaman ebeveyninin verdiği cezalardan bahsedildiğinde şiddetle tepki gösterdi. Jung bir bölümde şöyle not ediyor: 'Bu noktada sayısız tik, surat ekşitmeler ve iğrenme hareketleri'. Spielrein'in hastanedeki ikinci gününde Jung bu rahatsızlıklarla arkalarında gizli olan ebeveyn şiddeti travması arasında bir bağlantı kurdu. 10 Ekim 1904 tarihli girişte şöyle yazar: Cezalandırma ana kompleksi oluşturuyor'. Ancak çocukluk dönemi cinsel travmasına olan doğrudan bağlantı, Kasım ayının sonunda hasta '...birdenbire mastürbasyon yapmaya başlayana' kadar gizli kaldı. Jung'un 1905'te bu raporda Freud'a açıkladığı gibi, cezalandırmanın '...maalesef hastanın erken ortaya çıkan ve artık fazlasıyla gelişmiş cinsel farkındalığıyla ilişkili' olduğuna dair işaretler eksik değildir. Bu yüzden kökeni çocukluğuna dayanan bir 'tevazu' sorunudur; cezalandırma-ların, babanın bir *erkek* olduğu 'zirve noktası'ndan. 'Hâlâ ara sıra uygunsuz yorumlar yapıyor'. Interlaken çizimiyle ilişkili olarak bile (bkz. Bölüm 5:91) Jung 10 Ekim 1904'te

---

¹ Hastane kayıtlarında Sabina Spielrein'in kendisinin bir çağrışım testi yaptığından bahsedilmiyor. Ancak yine de o sırada hastanede olan az sayıda histeri hastası arasında bir tek onun bu konuda dışta bırakılması pek olası değil. 29.1.1905 tarihli girişten öğreniyoruz: 'Kısa süre önce tanıdıklarıyla çağrışım yapmayı denedi ve kompleksini tetikleyen "dövmek" kelimesini söyleyemediği görüldü. Bu yüzden deney süresince bundan kaçındı'.

şöyle yazar: ‘...Dr. Heller’ı hastaya elektrik tedavisi uygulamakla gösteriyor. Pozisyon dikkat çekici ölçüde cinsel’. Hasta sonunda mastürbasyon yapma saplantısı hakkında konuşabildiğinde, Jung semptomun kökenlerini bulabildi: ‘Temelde bütün iğrenme hareketleri ve negatif tavırlarının kökeni bu komplekse indirgenebilir [fiziksel travmayla cinsel bağlantı; mevcut yazar]. Kendisini kötü ve yozlaşmış biri olarak görüyor ve bu yüzden diğer insanların yanında bulunmasına izin verilmemesi gerektiğini düşünüyor’. Enstetin ne Jung ne de Freud tarafından asla söz konusu edilmemesi bana çok şaşırtıcı geliyor. Freud Jung’a şöyle yazar (27 Ekim 1906): ‘Çocuksu libidonun baba üzerinde sabitlenmesi – tipik hedef seçimi; anal-otoerotizm’. 1907 tarihli konferansında Jung bu yorumu kabul etti. Hastane kayıtlarından, hasta yavaş yavaş iyileştikçe çocukluk travmalarını Jung’la birlikte analiz edebildiği ve onları neden-bilimsel bir faktör olarak kabul edebildiği görülüyor; asıl sonuçları ortaya çıkaranın ancak 1905 yılına girildikten sonra cinsel içeriklere giriş olduğu da açıktır.

Ancak rüyalarla olan çalışmaya yapılan referanslar çok sınırlıdır. Karşılaştırma olarak: Jung’un hastanede tedavi ettiği erkek ve kadın histeri hastalarından sadece iki vakada rüya analizleri belgelenmiştir. Biri Jung tarafından makalesi ‘Çağrışım, rüya ve histerik semptom’ (aşağıda bu konu daha fazla ele alınacak) ve diğeri de 2 Ocak 1908’de Freud’a yazılan mektupta bahsedilen vakaydı.¹ Sadece 11 Kasım 1904 tarihli giriş ‘ilişkili materyal’e dair olası bir çalışmadan bahseder: ‘Gözleri kapalı halde, aklından geçen bütün fantezileri yazmak için bir mektup yazmaya koyuluyor. Bu çağrışımlarda doktorlar ve hastanın en sevdiği etkinlik olan sayısız şaka merkezi bir rol oynuyor: ‘kompleks fantezi’nin

---

¹ ‘Şu sıralar alacakaranlık durumundaki ciddi bir histeri vakasını tedavi ediyorum. İyi gidiyor. Yirmi altı yaşında bir kadın öğrenci. Vaka, alışılmadık derecede ilginç. Diğer kaynaklar fazla kısıtlı olduğundan, neredeyse sadece rüya analizleriyle çalışıyorum. Aktarım rüyası en mucizevi şekilde, çok erken başladı, çoğu uyurgezer açıklığında’ (Jung’dan Freud’a 2.1.1908).

yanı sıra, yukarıda bahsedilen, mazohist içeriğe sahip rüyalar. Bu çağrışımların ya da rüyaların analizi somut bir anlamda hiçbir yerde bulunmuyor. Arada sırada ‘takip eden analiz’ olarak bahsediliyor. 29 Ocak 1905 tarihli girişte (sondan üçüncü) Jung şöyle not ediyor: ‘Son duygusal boşalmadan beri önemli bir iyileşme var. Hâlâ fazlasıyla duygusal ve alışılmadık derecede güçlü duygu ifadeleri söz konusu. Kompleks her uyarıldığında hasta hâlâ sırtı, elleri, dili ve ağzıyla tepki veriyor ama büyük ölçüde daha az’. Ve sonunda üç ay sonra, Sabina Spielrein’in eğitimine başlamasından kısa sonra gelen bir sonraki girişte: ‘Son birkaç haftada önemli ölçüde iyileşti ve gittikçe daha sakin. Artık dersleri dikkat ve ilgiyle dinliyor...’

Açıkça görüldüğü gibi, hastanedeki son aylarında Jung gelişmeleri detaylı bir şekilde belgelemekten vazgeçti. Bu yüzden daha sonraki tedavinin doğası çok açık değil. Kesin olan tek şey, 1 Haziran 1905’te ‘daha iyi’ olarak tedavi edilmesinden sonra, Spielrein’in dört yıl daha Jung’la tedavide kaldığı.

Bu noktada Sabina Spielrein’in hasta olarak sahip olduğu özel konumu vurgulayacağım. Bir hastanın derslere ve ‘kurum-içi’ bilimsel deneylere katılması, Jung’un Burghölzli’de geçirdiği zamanda benzersiz bir örnektir. Bir histeri hastasının fiziksel durumuna dair kayıp (ya da belgelenmemiş) rapor da çok dikkat çekicidir. Kesinlikle alışılmışın dışında bir tıbbi bakım gördü. Bunun olası bir nedeni, kesinlikle kişiliği ve C.G.Jung’la olan aktarım ve karşıaktarım durumudur; bir diğeri de Spielrein’in, Jung’un üniversitede ders verme hakkını elde etmesiyle aynı zamanda gerçekleşen ve terapistinin gururunu okşayan büyük bir başarı kazanmış olmasında yatar (17 Şubat 1905).

Sıradaki bölümde bu başarılı terapinin Jung’a ve Bleuler’in kliniğine sağladığı etkiyi araştıracağım.

C.G.Jung'un Çalışmasına ve Burghölzli Kliniği'nde Histeri Hastalarının Tedavisine Yaptığı Etki

Jung, Freud'a yazdığı mektupta mazeret sunar (5.10.1906): 'Hâlâ terapiyi ve histerinin doğuşunu anlamaktan çok uzağım çünkü histeri üzerine elimizdeki materyal çok yetersiz'. Bu yetersizlik aşağıda verilen figürlerle doğrulanıyor.

Kliniğin açılmasından sonraki ilk otuz yılda (1870-1900) yılda ortalama altı ya da yedi hasta, erkek ve kadın, 'histeri' teşhisiyle hastaneye yatırıldı. Bu bağlamda, teşhis anahtarının o zamanın değerlendirme raporlarında sayısız değişikliğe uğradığı, yani 'saf histerilerin' sadece söz konusu birkaç yılda teşhis edildiği belirtilmeli. Histeri daha çok 'periyodik, ana ya da ikincil delilik', 'basit psikoz', 'miras alınan idiopatik psikoz', 'miras alınan ve doğuştan psikoz' altında sınıflandırıldı ve/veya diğer klinik tanımlamaların, mesela 'histerik epilepsi', 'histero-epilepsi', 'histerik delilik', 'histeri ve aptallık' vs. teşhisi olarak ortaya çıktı. Terminolojideki bu karışıklık klinik yöneticilerinde yapılan değişikliklerle değil, o zamanki histeri konsepti konusundaki belirsizliği yansıttığı şeklinde açıklanmalı. Psikiyatriyi savunanların yayınlarında belirtildiği şekliyle Fransa'daki sayılarla kıyaslandığında, böyle bir teşhisin konulduğu çok az sayıda hastanın hastaneye yatırılmış olması dikkate değer. Dahası, yıllık istatistiklerde belirtilen sayılar kesin değildir. Hastane kayıtlarında yapılan detaylı bir inceleme farklı sayılar ortaya koydu (çoğunlukla yılda bir ya da iki hasta daha, bkz. aşağıdaki tablo).

Jung'un Burghölzli'de geçirdiği sürede
yeni hastaneye yatırılan kadın histeri hastaları

1900: 3(0)	1905: 9(3)
1901: 2(2)	1906: 3(0)
1902: 4(1)	1907: 3(0)
1903: 8(1)	1908: 10(2)
1904: 11(6)	1909: 7(0)

Parantez içindeki sayılar Jung'dan tedavi görenleri belirtir.

Kaynak: Burghölzli hastanesi kayıtları

Bu sayılar biraz daha açıklama gerektiriyor. Jung Burghölzli'deyken hiyerarşik yapıda klinik yöneticisi yardımcılığına kadar yükseldi, dolayısıyla çeşitli sorumluluk alanları vardı. 11 Aralık 1900'den 31 Mart 1902'ye kadar yardımcı tıp asistanıydı; 1 Nisan 1902'den 20 Eylül 1902'ye kadar baş asistandı; son olarak Fransa'daki Salpetriere'e gitti (14 Nisan 1903'te döndü) ve ileride göreceğimiz gibi, bu çok önemliydi. O yılın yazında bir dönem gönüllü statüsünde olduktan sonra, 18 Nisan 1905'e kadar yine başhekim vekili olarak göreve başladı. Son olarak 19 Nisan 1905'ten 15 Nisan 1909'a kadar, başhekimlik yaptı.¹ Bu, sadece 1905 ilkbaharından itibaren (başhekim olarak) ayakta tedavi edilen erkek ve kadın hastalara bakma yetkisine sahip olduğu anlamına geliyor. Başka bir deyişle: bu, Sabina Spielrein'in Burghölzli'ye yatırılmasından önce sadece sekiz histeri hastasını tedavi etme deneyimine sahip olduğunu gösteriyor (Fransa'da geçirdiği sürece sayısı bilinmeyen hastaların yanı sıra). Bu giriş niteliğindeki açıklamanın ardından, yine Jung'un ilk yayınlarına dönüyorum.

1901'de Prof. Bleuler Klinikte çağrışım deneyleri gerçekleştirmesi için Jung'u görevlendirdi; özellikle Aschaffenburg'un başını çektiği Alman psikiyatrisinde olmak üzere, bir süredir bu alanda araştırma gerçekleştiriliyordu. Aynı

---

¹ 7.3.1909'da, Prof. Bleuler'den eşlik eden bir mektupla birlikte, Jung 'kendini eskisinden daha çok "bilimsel araştırma"ya adanmak istediğinden' Klinikten istifa etmeyi teklif eder. Deneyini ilerletebilmek için, aynı mektupta gönüllü statüsünün korunmasını ister. Üç gün sonra, 10 Mart 1909'da, yürütme organı aracılığıyla sağlık otoritesinin yöneticiliğinin değişmesiyle bu talepler kabul edilir. Bundan kısa süre sonra Jung, Bleuler'in mektubunun eşliğinde, klinikteki başhekim vekili görevinden azledilmeyi ve onun yerine araştırma laboratuvarını işletme görevini üstlenmeyi talep ederek yürütme organına başvurdu. Talep, bazı koşullarla kabul edildi. (Kaynak: Zürih Kantonu Devlet Arşivi.) Bu istifa başvurusunda en ilginç olan şey tarihidir. Aynı gün Jung Freud'a bir mektup yazmış ama istifasından bahsetmemiştir. Bu mektubun ana konusu Sabina Spielrein'dir (McGuire 1974).

zamanda Alman psikiyatrisi on dokuzuncu yüzyılın sonunda ‘bedensel’ eğilimin büyük etkisi altındaydı. Tabii ki ‘ruhsal’ eğilimin de Almanya’da, Paul Julius Moebius gibi öne çıkan temsilcileri vardı. Aynı yıl Jung, 1902’de ortaya çıkacak olan doktora tezi ‘Sözde okült fenomenin psikolojisi ve patolojisi üzerinde’de Bleuler’in emrinde çalışıyordu. Bu çalışmanın bibliyografyasından, Jung’un temel olarak, psikolojik temelli zihinsel hastalıklara hipnoz ve telkin yoluyla yaklaşmayı deneyen Mesmerizm’i izleyen Fransız okulunun yazdıklarına yöneldiğini söyleyebiliriz. İlk bakışta zıt gibi görünen bu görevlerle, Jung karşıt konuların çözümlenmekten çok uzak olduğu bir alana girdi. Kliniğin tıbbi yönetimi Fransız okuluyla yakın bağlara sahipti. Auguste Forrel (6.4.1879-15.4.1898 arasında yönetici) Liebault ve Bernheim’le en yakın bağlantı içindeyken, Eugen Bleuler (16.4.1898-1927 arasında yönetici) Janet’le aşındı (Jung da 1902/1903’te Janet’la birlikteydi). Bütün bunlardaki ‘kusur’ bilimsel kriteriyanın bu yaklaşımlarla tatmin edici bir şekilde örtüşmediği eleştirisinde yatıyor. Deneysel çalışmaların yardımıyla bu boşluk kapatılacaktı. Çatışma çözülmüştü: Jung’un makalesi ‘Çağrışım deneyinin psikopatolojik önemi’den öğreniyoruz:

Bugünlerde psikolog olmayanlar arasında, psikoloji konusu önceki onyıllardan daha fazla ilgi yaratsa da, deneysel psikolojinin kısmen yeni oluşu bu konunun henüz çok az aydınlatıldığı ve konunun çok çeşitli açılarında büyük bir tartışmanın söz konusu olduğu anlamına geliyor. [...] Kimi psikolojiyi bir öğreti, kimiye bir bilim haline getirmek istiyor. Anlaşılır bir şekilde bu birbirinden tamamen farklı eğilimler birbiriyle çatışma halinde ve birbirini engelliyor. [...] Yani, varlığını *petitio* ilkesine borçlu olan bir dogma ve aksiyom olduğu sürece, açıklık beklenemez, çünkü iyi bilindiği gibi, her dogma belirli bir anlaşılmazlık içerir. Bu yüzden, henüz başlangıç döneminde olsa da bu alandaki çalışmalardan zengin bir ürün çıkacağı belli olan deneysel psikolojinin bizi aydınlatmasını bekliyoruz. (Jung 1906c, parag. 863)

Kısacası, o zamanlar bu ‘bilimsel çatışma’da Fransız okulunun konumunu savunmak önemliydi. Freud’un düşünce-

si kesinlikle dikkate alınmıştı, ama Burghölzli'deki klinik psikiyatride anlamı yoktu. Jung'un doktora tezinde Freud'dan sadece kısaca ve eleştirel bir bakışla bahsedilir. Jung *Anılar, Düşler, Düşünceler*'de şöyle yazar:

1900'lerin başında Freud'un *Düşlerin Yorumu*'nu okudum. O zamanlar kitabı bir kenara koydum çünkü henüz kavrayamamıştım. Yirmi beş yaşımıdayken Freud'un teorilerini anlayabilecek deneyime sahip değildim. Bu deneyim çok sonrasına kadar gelmedi. 1903'te bir kez daha *Düşlerin Yorumu*'nu elime aldım ve kendi fikirlerimle ne kadar bağlantılı olduğunu keşfettim. (Jung 1973:169-70)

Bu olaylar sırası Jung'un yayınlarında açıklanır. 1902 tarihli ikinci makalesi 'Tutuklu bir mahkûmda histerik kendinden geçme vakası'nda (tesadüfen ilk histerik hasta vakası; doktora tezindeki Madam S.W. bir hasta değildi), Freud ve Breuer'in çalışmalarından çok kısaca bahsedilir. 'Histerik dönüşüm' teriminden 'histerik semptomların doğuşunda ana fenomen' olarak bahseder (Jung 1902, parag. 298). Bir sonraki çalışması 'Manik ruh hali hastalığı'nda (1903) Freud'dan hiç bahsetmez. Aynı yıl 'Taklit edilen delilik üzerine' gelir. Aşağıdaki alıntı o kitaptan:

Duyguları hatalı ya da anormal bir şekilde etkisizleştirme [zihinsel; mevcut yazar] eğiliminin histeriyle ne kadar kesiştiğini belirlemek kolay değil, ama Freud'un histeri teorisine göre ikisi birbiriyle özdeş. (Jung 1903, parag. 318)

Burada fazla derinine girmeyeceğim Janet'in konumunu Freud'un bakış açısıyla karşılaştırır. Giriş niteliğindeki açıklamalarım bahsettiğim gibi, Jung o yıl boyunca Janet'la kaldı. Sabina Spielrein'in kliniğe yatırıldığı 1904 yılında, Jung üç makale yayımladı: 'Histerik yanlış okuma üzerine', 'Simüle edilen delilik vakasına dair tıbbi bir görüş' ve Franz Riklin'le 'Normal kişilerin çağrışımları'. Bu son makalede, 'serbest çağrışım' yoluyla bilinçdışındaki düşünce trenini

tamamlayabilen bir kişiyle ilişkili olarak Freud'dan kısaca bahsedilir.

Şimdi, Jung'un deneysel çalışması ve klinik deneyimi süresince bu noktada nerede durduğunu hayal edelim. Üç yıldır deneyleri üzerinde (Riklin'le birlikte) çalışmaktadır. 1903'te, Jung'un da yazdığı gibi, Freud'un *Düşlerin Yorumu*'nu yeniden keşfeder ve kendi çalışmalarıyla örtüştüğünü kabul eder. Doktora tezinin gösterdiği gibi, ilk baştaki ilgisi histeriye odaklanmıştı. Histeri konusundaki klinik deneyimi, yukarıda gösterdiğim gibi, kısıtlıydı. Yayımlanan ilk vakası Godwina F.'ydi (histerik kendinden geçme). Sabina Spielrein 1904 sonbaharında çok ciddi bir histeri vakası olarak kliniğe giriş yaptı. Bir nedenle, Jung onun üzerinde Freudcu 'metodu' denemeye başladı. Başta açıkça yararsız olduğu görülen disiplin önlemleri kullandıktan sonra, çocukluk anıları ve ilişkili 'çağrışımsal materyal'le çalışarak çok kısa sürede, Sabina Spielrein 1905 ilkbaharında tıp eğitimine başlayabileceği kadar iyi bir duruma erişti. Bu Jung üzerinde kalıcı bir etki bırakmış olmalı. Freud'a yakınlaşması Sabina Spielrein'in hastalık belirtilerinin cinsel bir zorlanımın ifadesi (kökleri çocukluk travmasında) olmasıyla güçlendi. Her şeyin üstünde, Spielrein'in semptomlarında bastırma mekanizmasının doğrulamasını ve ondan sonuçlanan terapötik yaklaşım için destek buldu. Ancak, bildiğimiz gibi, bu onu Freud tarafından savunulan 'cinsel travma'nın koşulsuzca kabul edilmesine yönlendirmedi. Jung *Anılar, Düşler, Düşünceler*'de şöyle yazar:

Konu bastırma kapsamına geldiğinde durum değişti. Burada Freud'a katılamadım. O içe atmanın nedeninin cinsel bir travma olduğunu düşündü [ve bu beni tatmin etmedi]¹. (Jung 1973:170)

Jung-Freud yazışmalarında da, 1906'da başlamasından itibaren, bu nokta bir tartışma konusu oldu. Başka bir bakış açısından da Sabina Spielrein'in vakası Jung'un çalışmala-

¹ Köşeli parantez içindeki cümle Almanca orijinalinde mevcut ama İngilizce versiyonda gizlenmiş – çn.

rında bir dönüm noktası oldu. Artık konu sadece Fransız okuluna bilimsel bir temel sağlamak değil, Freudcu yaklaşımı klinik çalışmaya katmaktı; bu Sabina Spielrein'la başladı ve Freud'un hâlâ oldukça tartışmalı görüşlerine destek sağladı. Auguste Forel görev başındayken Burghölzli'nin itibarı bütün Avrupa'da tanınıyordu. Bu koşullarda Freud'un düşüncesinin önünü açan ilk klinik olma riski büyüktü. O zamanki yönetici olarak Eugen Bleuler'in ortaya koyduğu bu çatışma, Jung-Freud mektuplarında ortaya çıktığı gibi, psikanaliz hareketine dair (Bleuler'in) değişken tutumunda açığa çıkar.

Kısacası, Jung şaşırtıcı vakasını yayımlamayacak kadar sağduyuluydu. Sadece 1907 yılında bir derste Jung, Sabina Spielrein'ı bir örnek olarak kullanarak Freud'un düşüncesinin temellerini izah etti. Haklı olarak, başladığı 'bilimsel araştırma' yolundan ayrılmamak için uğraşıyordu. Ancak şimdi Jung'un yayınlarına dönelim.

1905'de yayımlanan makalelerle ilgili olarak, önceki yılın deneyim ve çalışmasını temel aldıkları unutulmamalı. 'Kriptomnezi'de Jung diğer vakaların yanı sıra, büyük ihtimalle Sabina Spielrein olan histerik bir kadın hasta sunar. Hastane kayıtlarında aşağıdaki gözlemin yer almadığı doğru, ama giriş açıklamamda gösterdiğim gibi, Sabina Spielrein, Jung tarafından tedavi edilen Godwina F. dışındaki az sayıda histeri hastasından biriydi ("Tutuklu bir mahkûmda histerik kendinden geçme vakası'nda). Bu diğer vaka notlarına bakarak sadece Sabina Spielrein'in tarif edilen hasta olduğu sonucuna varabiliriz:

Yine de histeri, normal psikolojik mekanizmaların bir karikatüründen başka bir şey olmayan, daha şiddetli örnekler sunuyor. Son zamanlarda temel olarak babası tarafından acımasızca dövüldüğü için hastalanan genç bir histerik hanımefendiyi tedavi ettim. Bir seferinde, yürüyüş yaparken, bu hanımefendi paltosunu tozlu yere düşürdü. Kaldırdım ve bastonumla vurarak tozları temizlemeye çalıştım. Hemen ardından hanımefendi şiddetli savunma hareketleriyle üstüme atıldı ve paltoyu ellerimden zorla aldı. Bakmaya dayanamadığını, onun için katlanılmaz olduğunu

söyledi. Hemen bağlantıyı tahmin ettim ve davranışının nedenlerini anlatmasını istedim. Şaşırdı ve sadece paltosunun bu şekilde temizlendiğini görmenin fazlasıyla nahoş olduğunu söyleyebildi. Sigmund Freud'un verdiği isimle bu semptomatik eylemler, histerikler arasında çok yaygındır. Açıklama basit. Duygularla yumuşatılmış bir anı kompleksi, o anda bilinçte mevcut olmasa bile, bilinçdışındaki görünmez koltuğundan, sanki bilinçli zihinde mevcutmuş gibi belirli eylemlere neden olur. (Jung 1905a, parag. 170)

Ve dahası:

Histerik kişilerin çoğunluğunun hasta olmasının nedeni, duygularla yüklü ve bu yüzden bilinçdışında derin köklere sahip, dolayısıyla kontrol edilemeyen ve hastanın bilinçli zihnine ve iradesine zulmeden çok sayıda anıya sahip olması. [ve parag. 172]: Freud'un rüya analizini okumuş, ya da daha iyisi bunu kendi gerçekleştirmiş herkes, bilinçdışının en masum ve saygın insanlara, müstehcenliği kesinlikle dehşete düşüren cinsel sembollerle eziyet ettiğini bilir. (Jung 1905a, parag. 176&172)

'Kanıtın psikolojik teşhisi'nde şunu buluruz:

Bunlar [psikopatoloji veçheleri; mevcut yazar] Sigmund Freud'un usta işi psikanalizinin temel ilkeleri. Sadece insan Freud'un metodunu tamamen özümseyebildiğinde psikanaliz bakış açısından çağrışımları belirli bir kesinlikle değerlendirmeyi başarabilir. (Jung 1905b, parag. 761)

'Bir epilepsi hastasının çağrışımlarının analizi'nde (1905) Jung, dil sürçmesiyle ilişkili olarak Freud'un çalışması *Gündelik Yaşamın Psikopatolojisi*'nden kısaca bahseder. *Kelime Çağrışımında Çalışmalar* serisindeki üçüncü makale 'Çağrışım deneyiminde tepki-zaman oranı' Freud'la ilişkili olarak sadece terminolojisine dair, örneğin 'semptomların tedavisi', 'sansür' ve 'bastırma' gibi, birkaç açıklama içerir.

Jung'un bir sonraki makalesi 'Hafıza yeteneği üzerine deneysel gözlemler'de (1905) Freud'dan ilk kez, mutsuzlukla bağlantılı bastırılmış deneyimleri 'unutmak' ve 'hatırla-

mak istememek'le ilişkilendiren kendi gözlemleriyle ilgili olarak daha detaylı bir şekilde bahsedildi.

Bu gerçeği histeri hastalarında ayrıntısıyla kanıtlama başarısı Freud'a ve kısmen de Breuer'e – zaten bilindiği gibi – ait. Bunun geçerliliğinden ancak Freudcu psikanalizi test etmemiş biri şüphe duyabilir (parag. 640)... Bu araştırmalar [yani Riklin'in araştırmaları], bu noktada Freud'un öğretisinin doğruluğunu tamamen kanıtlıyor (parag. 657). (Jung 1905c)

Buraya kadar Jung'un Freud'un fikirlerini gittikçe artan bir heyecanla desteklediği çok açık. Ne kendi çalışmasıyla doğrudan bir karşıtlık var, ne de onunla birleşme söz konusu.

'Psikanaliz ve çağrışım deneyleri'nde Jung bu adımı atmaya cesaret eder. Giriş bölümünde Freud'un pozisyonuna verdiği desteği tekrar ifade ettikten sonra şöyle der: 'Bu yüzden Freud'un bilgi dağarcığına yeni yollar açmayı demememe izin verilmeli' (Jung 1906d, parag. 665). Bu makalede Jung, uykusuzluk, iç huzursuzluğu ve sinirlilik için hipnoz tedavisi talebiyle kendisine gelen 'Madam E' vakasını sunar. Ama: 'Hipnoz girişimi başarısızlığa uğradı çünkü hasta gözlerini hiçbir şey üzerinde sabitleyemedi. [...] Bu yüzden ona çağrışım deneyini uyguladım' (Jung 1906d, parag. 666). Psikanalizi doğrudan bu deneyle karşılaştırdı:

Tıpkı komplekse dokunulduğunda çağrışım deneyinde tereddüt etme, hatalı yeniden aktarma ve diğer bütün karakteristik rahatsızlıkların ortaya çıkması gibi, kişi komplekse yaklaştığında da analiz zorlukları her zaman ortaya çıkar. Freud, iyi bilindiği gibi, 'serbest çağrışımlar' uyguluyor. [...] Bu durumda psikanalizi kesin bir şekilde Freud'un çizgisinden uyguladım. (Jung 1906d, parag. 704)

Burada vakanın kendisini tartışmayacağım. Her halükârda tedavinin 'mutlu sonucu' oldu. Jung Freud'dan ne kadar farklı olduğunu belirtmekten kaçınmıyor:

Dolayısıyla, Freud'un yaptığı gibi sadece 'dışavurmaya' değil, iradenin canlanması ve güçlenmesine vurgu yapıyorum. [...] Bu da bana, Freud'un teorilerine ilgi çekme memnuniyetini veriyor—kalıcı hafıza kaybı kurbanı olma pahasına. (Jung 1906d, parag. 725&726)

Son olarak 1906'da, bu serideki yedinci makalesi 'Çağrışım, rüya ve histerik semptom'da Jung bir adım daha ileri gider. Bu, yaklaşık üç ay hastanede yatışının sonucu başarısız olan Madam S vakasıdır. Burada Jung, sonuç olarak 'önceki iki bölümde edindiğimiz, cinsel kompleksin form ve içeriğine dair bilgimizi hastalığın semptomlarına uygulamak için' 'serbest çağrışım'ı değil ama bir dizi rüyanın analizini çağrışım deneyiyle karşılaştırır (Jung 1906b, parag. 845). Daha önce bahsedildiği gibi, Jung vurgular:

Çağrışım deneyinde kompleksin neden olduğu müdahaleler, Freud'un belirttiği gibi, psikanalizde dirençten başka bir şey değildir. (Jung 1906b, parag. 859)

Jung'un yayınlarında ifade edildiği şekliyle, Freud'un fikirlerine karşı tutumu ile ilgili olarak Sabina Spielrein vakasının önemi bu kadar. Şimdi, Klinik yönetiminin bakış açısından, bu deneyimin histeri hastalarının tedavisine etkisinin ne olduğu konusu yanıtlanmayı bekliyor. Bu bağlantıda bu bölümün başındaki giriş yorumlarımdan bahsetmek isterim. Orada Burghölzli'nin Fransız okuluyla bağlantısına dikkat çekmiştim. Forel'in klinikteki döneminde tutulan hastane kayıtları çok basit. Hipnozdan sadece garip bir şekilde bahsediliyor. Eugen Bleuler hastane kayıtlarını açık bir şekilde düzenlemek için titiz kurallar düzenledi. Bleuler'in klinik yöneticisi olarak görevi devralmasından sonra hastaneye kabul edilen (17.9-14.11.1898) ilk histeri hastası (Jung'un doktora tezinde bir uyurgezerlik vakası olarak Madam E. şeklinde sunuluyor) çoktan hipnoz yöntemiyle tedavi edilmişti. Hastane kayıtlarındaki iki alıntı bunu açıkça gösteriyor. 26.10 tarihli girişte şunu okuyoruz:

22.10'dan beri hipnozla tedavi edildi; ilk hipnozdan sonra bütün gece uyudu, o zamandan beri hâlâ iyi, baş ağrısı oldukça azaldı [ve 7.11'de]: Günlük hipnoz yoluyla baş ağrısı önemli ölçüde azaldı.

Bu noktada, Madam E söz konusu olduğunda, tıpkı diğer çoğu vakada olduğu gibi ama Sabina Spielrein'in tam tersine, hastanın fiziksel durumuna dair detaylı bilginin verildiğini söyleyelim (ayrıca bkz. Jung'un doktora tezi, s. 6). Hastaneye yatırılmış erkek ve kadın histeri hastalarının görece az sayısı şimdi gördükleri tedaviyi takip etmemizi sağlıyor.

Jung'un göreve gelmesinden Sabina Spielrein'in hastaneye yatışına kadar histeri teşhisiyle hastaneye yatırılan toplam yirmi sekiz erkek ve kadın hastadan dokuzu açık bir şekilde hipnoz yöntemiyle tedavi edildi (kayıtlara göre). Tedavide belgelenen az sayıda girişim kısmen bazı bireysel vakalarda hastanede yatışlarının sadece birkaç gün sürmesiyle, kısmen de çağrışım deneylerinin 1901'de başlamasıyla yeni bir yaklaşımın bulunuşuyla açıklanıyor. Tek bir vakada bile 'serbest çağrışım' ya da rüya analizinin kaydedilmediğini belirtmek önemli. Önceki bölümde Sabina Spielrein'in hastane kayıtlarını detaylı bir şekilde inceledim. Hastaneye yatmasından sonra, hipnozun tedavi olarak uygulandığından sadece bir kayıt grubunda (Nisan 1909'a, Jung görevini bırakana kadar) bahsediliyor. 'Freudcu metot' raporlarıyla tamamen başka bir konu haline geliyor. 1905 ilkbaharından itibaren ilk önce tek tük, ardından sıklıkla, rüyalar ve analizlerinden bahsediliyor ve bu sadece Jung tarafından tedavi edilen birkaç hastayla (aralarında Jung'un yazılarında konu ettiği iki vaka da vardır) sınırlı değil. 'Freudcu metodu' izleyen ilk ve etkileyici başarısıyla Jung Freud'un düşüncesinin Klinik uygulamasına dahil edilmesini etkilemişti. Bu yüzden, Carotenuto'nun Jung ve Spielrein arasındaki ilişkiye getirdiği yorumu reddetsek bile, Jung'un 4 Haziran 1909 tarihli mektubunda yazdığı anlaşılırdır: 'O bir bakıma benim psikanalitik test vakamdı ve bu yüzden ona özel bir minnettarlık ve sevgi duyuyorum'.

Özet

Burghölzli Psikiyatri Kliniği'nde ilk başta 1880'den itibaren Prof. A.Forel yönetimi altında uygulandığı şekliyle hipnoz tedavisi kökenlerini Fransız okulundan aldı (Liebault ve Bernheim, Nancy'de; Janet Paris'teki Salpetriere'de). Hipnoz, yaklaşık yüz yıl boyunca sürdürülen 'fiziksel' ve 'ruhsal' arasındaki çatışmadan doğan eleştirilere karşı kırıldı. 1901 yılından itibaren Jung tarafından, Prof. E.Bleuler'in himayesinde gerçekleştirilen çağrışım deneylerinin amacı, bilimsel temelin eksik olduğu eleştirilerine yanıt vermektir. Çağrışım deneyleri süresince Jung, histerik kadın hastaların komplekslerine dair yaptığı kendi gözlemleriyle Freud tarafından kabul edilen histerinin doğuşunun dinamikleri arasındaki benzerliği keşfetti.

Uzun bir hastalık geçmişi ve 1904 yazında Interlaken'da hastaneye yatırılmasından sonra, Sabina Spielrein (1885-1942; ileride ünlü Rus psikanalist olacaktı) Burghölzli Kliniği'ne yatar. Çeşitli semptomlar gösteren ciddi bir histeri türünden muzdariptir. C.G.Jung başhekim vekili olarak hastanın tedavisini üstlenir. Histeri hastalarında fazla deneyim sahibi olmayan Jung, Freudcu 'metodu' ilk kez kullanarak, Sabina Spielrein'la birlikte kendisini de teste tabi tutar. Sonuç belirleyici olur. Altı aydan kısa süre içinde hasta semptomlarından büyük ölçüde kurtulur, öyle ki 1905 ilkbaharında tıp eğitimi almaya başlar. Bu çok etkileyici başarı Jung'un çalışmalarına da olumlu etki eder.

Sabina Spielrein'in hastaneye yatmasından önce Freud Burghölzli'de saygı görüyordu ama orada bir etkisi yoktu. Bunun kanıtları, Freud'dan ya hiç ya da çok kısa ve eleştirel bir şekilde bahsedildiği Jung'un 1905'ten önceki yayınlarında bulunabilir. 'Spielrein deneyimi'nden sonra Jung yazılarında Freud'u gittikçe daha heyecanla savunmaya başladı ve bu şekilde fikirlerinin klinik psikiyatriye girmesini sağladı. Bu yüzden Sabina Spielrein Jung-Freud ilişkisinin başında yer alır; sadece Jung için değil, bütün Klinik için – Jung'un 4.6.1909'da Freud'a yazdığı gibi, 'tabiri caizse bir psikanaliz

testi' olarak – bir dönüm noktasında kilit önemde bir deneyim oluşturmuştur (McGuire 1974:228).

Referanslar

C.G.Jung (1961). *Memories, Dreams, Reflections*. Kaydeden ve düzenleyen: Aniela Jaffe. Londra: Fontana, 1973.

—— (1902) 'A case of hysterical stupor in a prisoner in detention'. *CW* 1.

—— (1903) 'On simulated insanity'. *CW* 1.

—— (1904) 'On hysterical misreading'. *CW* 1.

—— (1905a) 'Cryptomnesia'. *CW* 1.

—— (1905b) 'The psychological diagnosis of evidence'. *CW* 2.

—— (1905c) 'Experimental observations on the faculty of memory'. *CW* 2.

—— (1906a) 'A third and final opinion on two contradictory psychiatric diagnoses'. *CW* 1.

—— (1906b) 'Association, dream, and hysterical symptom'. *CW* 2.

—— (1906c) 'The psychopathological significance of the association experiment'. *CW* 2.

—— (1906d) 'Psychoanalysis and association experiments'. *CW* 4.

McGuire, W. (1974) (ed.) *The Freud/Jung Letters*. Londra: Hogarth/Routledge & Kegan Paul.

7. BÖLÜM

BİR BELGE. JUNG'DAN FREUD'A 1905: SABINA SPIELREIN HAKKINDA BİR RAPOR BERNARD MINDER

Kısa süre önce keşfedilen, 25 Eylül 1905 tarihli bir mektup, Jung'un Freud'la iletişime geçmek için yaptığı ilk girişimin, yayımlanan yazışmaları temel alınarak düşünülenenden daha önce gerçekleştiğini kanıtlıyor. Mektup Sabina Spielrein'in hastalığının kısa bir geçmişini içeriyor. Freud'a hitaben yazılmıştı ve kızını, âşık olduğu Jung'dan ayırmaya niyetlenen Sabina Spielrein'in annesine teslim edildi. Ancak mektup hiçbir zaman Freud'a verilmedi.

Giriş

1980 yılında *Diario di una segreta simmetria-Sabina Spielrein tra Jung e Freud*'da Carotenuto, 1977'de Cenevre'de keşfedilen Sabina Spielrein'in günlük ve mektuplarını yayımladı. 1986'da Almandada ilk kez bu materyali C.G.Jung'un kayıp metinleriyle tamamlamak mümkün oldu.¹ Bu yayınlar aracılığıyla psikanaliz hareketinin bir öncüsü ön plana çıkartıldı – o zamanın önemli kadınlarının kaderine bir örnek oluşturan ve artık unutulmuş biri.

Sabina Spielrein 1885'te Rusya'da, Rostov-on-Don'da doğmuştu. Çocukluğunun ilk yıllarında ciddi histeri belirtileri geliştirdi. Çok akıllı bir kız olarak, yaşadığı psikolojik zorluklara rağmen okulunu büyük bir başarıyla tamamlayabildi. 1904'te umutsuz bir halde İsviçre'ye getirildi ve 17

---

¹ Carotenuto, A. (1986) *Tagebuch einer Heimlichen Symmetrie*. Freiburg: Kore Verlag.

Ağustos 1904'te Burghölzli Psikiyatri Kliniği'ne yatırıldı. 1909'a kadar Jung'un ayakta tedavi ettiği bir hastası olmaya devam etti. Yayımladığı materyalle Carotenuto Spielrein ve Jung arasındaki aktarım/karşıaktarım durumunun kötü bir şekilde geliştiğini iddia etmeye çalıştı.¹ Daha önceki bir makalede yayımladığım mektup (bkz. Not 4, Bölüm 6) Jung ve Spielrein arasındaki ilişkinin açıklığa kavuşturulmasına katkıda bulunur.

Bu mektup başka bir anlamda da önemli. Jung'un Freud'la iletişime geçme çabalarını belgeliyor. Bu mektup çabalarına karşılık olmayınca, Jung yine bir girişimde bulundu ve *Kelime Çağrışımı Üzerine Çalışmalar*'ı Freud'a göndererek işbirliklerinin temelini kurdu. İlk raporu Freud'a ulaşmadığından, ona yazdığı 23 Ekim 1906 tarihli ikinci mektubunda Jung, Sabina Spielrein'in hastalık geçmişi hakkında kısa bir taslağını sunar.²

Jung tarafından imzalanan bu mektup, Burghölzli Üniversitesi Psikiyatri Kliniği'nin 'kayıt defteri'nde çoğaltılmış halde bulundu. 1878'den itibaren (Klinik 1870'te açılmıştı) tıbbi yönetime hitaben yazılan ve hastaneye bırakılan bütün mektuplar kopyalanarak saklandı; 1936'ya kadar, ciltli formatta bütün halde saklandılar. Yatarak tedavi gören erkek ve kadın hastalarla ilgili yazışmaları içerirler. Özel tarzda mektuba nadiren rastlanır. Maalesef Kliniğe gönderilen sadece birkaç izole mektup örneği korunmuştur. Mevcut mektubu Carotenuto'nun çalışmasından kısmen biliyoruz, ama tarih, belgelenmiş Jung-Freud yazışmalarının 11.4.1906'da başladığı yorumuyla bir 'hata' olarak işaretlenmiş.

¹ Hastanede yattığı dönem kısa süre öncesine kadar bilinmiyordu. Hastane kayıtlarının tamamı doktora tezimin bağlamında (1992) yayımlandı, *Luzifel-Amor*: bkz. 6. Bölüm, n1. 'Spielrein vakası'nın Jung ve Klinik için önemi orada açıklanır.

² McGuire, W. (ed.) (1974) *The Freud/Jung Letters*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Mektubu yayımlamama izin verdikleri için Sabina Spielrein'in akrabalarına ve Burghölzli Kliniği'nin tıbbi yöneticisine (Prof. Dr. D.Hell) minnettarım.

Mektup ('rapor')

Kaynak: Burghölzli kayıt defterleri, Cilt 63; Burghölzli Arşivi.

Transkribe işlemi metne uygun yapılmıştır ama aynı satırlara karşılık gelmez.

25.9.1905

Viyana'daki Profesör Freud'a yazılan Madam Spielrein hakkında rapor, gerekirse kullanılması için annesi Madam Spielrein'a teslim edildi.

Sayın Profesör,

Madam Spielrein'in kızı, tıp öğrencisi Sabina Spielrein histeri hastalığı çekmekte.

Hasta kalıtsal bir zayıflıktan muzdarip, hem babası hem de annesi, özellikle annesi histerik. Hastanın bir erkek kardeşi erken yaştan itibaren ciddi bir şekilde histeriden muzdarip.

Hasta yirmi yaşına giriyor ve hastalığı yaklaşık üç yıl önce belirgin bir şekilde ortaya çıktı. Ama tabii ki patojenik deneyimleri çocukluğunun ilk yıllarına kadar uzanıyor. Metodunuzu kullanarak klinik durumunu başlangıçtan itibaren detaylı bir şekilde ve dikkate değer bir başarıyla inceledim.

Analiz temel olarak aşağıdakileri ortaya koydu:

Hastaya babası tarafından dört yaşından yedi yaşına kadar uygulanan fiziksel cezalar maalesef hastanın erken oluşan ve şimdi fazlasıyla gelişmiş cinsel farkındalığıyla ilişkili. Bu cinsellik hasta tarafından çok erken yaştan itibaren bir mastürbasyon eylemini başlatmak için uyluklarını birbirine sürterek ifade edildi. Mastürbasyon her zaman babası tarafından cezalandırıldıktan sonra gerçekleşti. Bir süre sonra cinsel uyarılmanın başlaması için dayak eylemi gerekmez oldu; sadece tehdit ve sözel taciz, ellerin hareketiyle tehdit

vs. gibi şiddet ima eden diğer durumlar aracılığıyla da tetiklenir oldu. Bir süre sonra hasta cinsel olarak uyarılmadan babasını ellerine bile bakamaz ya da yiyeceğin nasıl dışarı çıktığını ve ardından kalçalarına vurulduğunu vs. hayal etmeden onu yemek yerken seyredemez hale geldi. Bu ilişkilendirmeler, erken yaştan itibaren sık sık mastürbasyon yapan en küçük erkek kardeşine de geçti. Çocuğun tehdit edilmesi ya da ona kötü davranılması hastayı uyardı ve kardeşinin cezalandırıldığını her görüşünde mastürbasyon yapmak zorunda kaldı. Zamanla, şiddet yansıtan herhangi bir durum, mesela itaat etmesinin söylenmesi bile onu uyarmaya başladı. Yalnız kalır kalmaz saplantılı fantezileri aklına üşüştü, mesela her tür işkenceyi hayal ediyordu: örneğin, sık sık yemeğini yerken aynı anda tuvalette oturduğunu ve yediği her şeyin doğrudan alt taraftan dışarı çıktığını hayal etti; bu sırada onu izleyen kalabalık bir grup da çevresindedir; başka bir durumda büyük bir kalabalık karşısında kırbaçlanır vs.

Böylece evdeki durumu doğal olarak katlanılmaz hale geldi. Sayısız ciddi rahatsızlanmalardan sonra, yaklaşık bir yıl önce İsviçre'ye, ilk başta bir sanatoryuma getirildi. Ancak oradaki doktor onun gerçekten şeytansı ruh halleri ve çelişkili davranışlarına uygun değildi. Oradaki herkesi umutsuzluğa düşürdü. Sonunda özel klinik daha fazla dayanamadı ve hasta buraya, akıl hastanesine getirildi. Başlangıçta hemşirelere dayanma sınırlarına kadar işkence ederek, herkesi bezdirdi. Analiz ilerledikçe durumu da belirgin ölçüde düzeldi ve sonunda çok zeki ve hassas ve yetenekli biri olduğu ortaya çıktı. Karakterinde bir miktar duyarsızlık ve mantıksızlık var ve duruma ve dışsal yerindelik anlayışından tamamen yoksun, ama bu onun Rus oluşuna da atfedilebilir.

Durumu o kadar iyiye gitti ki, geçtiğimiz yaz döneminde eğitimine başladı. Aile üyeleriyle görüştüğünde büyük acı çekiyor, bu annesinin pek anlayamadığı bir durum, ama yukarısı okunduğunda anlaşılabilir (anne Spielrein kızının kompleksinin en önemli kısmını biliyor).

Tedavi süresince hasta bana âşık olma talihsizliğini yaşadı. Sevgisinden annesine gösterişçi bir tavırdaki söz ediyor ve annesinin hissettiği umutsuzluktan sapkınca zevk alması önemli bir rol oynuyor. Bu durumun ışığında annesi, eğer gerekirse, kızını tedavi için başka bir yere götürmeyi diliyor, ben de doğal olarak onunla aynı fikirdeyim.

Hizmetinizdeyim, saygılarımla,
Dr. Jung

Tartışma

Belgenin tarihi çeşitli açılardan önemli. Öncelikle, Jung'un Freud'la ilk iletişime geçme denemesi. Dahası mektup, Sabina Spielrein'in Burghölzli'den taburcu edilmesinden üç ay sonra tıbbi yönetimin antetli kâğıdına yazılmıştı. Jung'un ayakta tedavi ettiği hastası için tıbbi yönetimin antetli kâğıdını kullanmasını sağlayan şey neydi? En basit açıklama büyük ihtimalle aşağıdaki durumlarda yatar.

1904 Nisan'ından itibaren Jung, Prof. Eugen Bleuler'in yokluğunda vekillik yapmasının bir sonucu olarak başhekim pozisyonundaydı; 1905 Eylül'ünün sonundaki durum buydu.¹ Mektuptan öğrendiğimiz gibi, Spielrein'in annesi kızının tedavisini başka bir yere transfer etme niyetiyle Jung'u aradı. Jung'u Klinikte buldu ve Jung da elinin altındaki antetli kâğıdı kullandı. Bu önemli bir nokta, çünkü ayakta hastalar için Kliniğin antetli kâğıdının kullanılması alışılmadık görünüyor; Klinik arşivindeki Jung tarafından imzalanmış bütün mektuplar bunu doğruluyor.

Belgenin başlığı 'rapor'dur. Dolayısıyla kelimenin dar anlamıyla tıbbi bir sevk mektubu değildir. Bu, 'gerekirse kullanılması için' cümlesinden anlaşılıyor. Bu kelime formu, Spielrein'in annesinin Jung'la ilişkili olarak garip bir durumda kaldığını akla getiriyor. Sonuçta kızının Burghölz-

¹ Bleuler'in 7.9.1905'ten 28.9.1905'e kadar izine ayrılmak için 28.8.1905 tarihinde yöneticiye başvurusu, Bleuler'in göreve dönüş tarihi 28.9.1905; Burghölzli-Archive.

li'de kaldığı dokuz ay süresince Jung'dan gördüğü ilgi onda büyük bir iyileşmeye neden olmuştu. Altı ay sonra Klinikte tıp eğitimine başlayabilmişti. Şimdi 'eğer gerekirse' kızını olası bir sevgi ilişkisinden korumak zorundaydı. Mektubu ancak 'eğer gerekirse' kullanmaya niyetlendiğinden, emin olmadığı çok açıktır. Sabina Spielrein'in sonuçta neden Jung'la tedaviye devam ettiğini bilmiyoruz. Her halükârda hiçbir zaman Freud'un hastası olmadı.

Sıradaki soru, neden o kadar yer dururken Viyana'daki Freud'a başvurduğudur. Sonuçta Sabina Spielrein Zürih'te yaşıyor ve çalışıyordu. Bunun annesinin isteği olması mümkün. Daha olası bir diğer açıklamayı da aşağıdaki bağlantı sunuyor; Jung şöyle yazar:

Metodunuzu kullanarak hastalığı başlangıçtan itibaren detaylı bir şekilde ve dikkate değer bir başarıyla inceledim.

Sabina Spielrein, Jung'un Freudcu 'metot'u kullandığı ilk histeri hastasıydı (bkz. bu bölümdeki 2. not). Bu yüzden bir yandan hasta için mantıklıdır (tedavinin devamı açısından), diğer yandan da Freud'la çok arzuladığı iletişimin hemen başında, Jung ona Sabina Spielrein formunda ilginç bir vaka sunabildi. Ardından Jung, Freud'a *Kelime Çağrışımı Çalışmaları*'nı göndererek karşılıklı olarak faydalı ve verimli bir ilişkinin temellerini attı (bkz. Freud'un Jung'a yazdığı ilk mektup, McGuire 1974).

Jung'un raporu, Spielrein'in annesine teslim edileceği şeklinde çok alışılmadık bir ifadeyle başlar. Açıkça bellidir ki Jung ebeveyn gücüne güvenme yönündeki tıbbi görevine itaat eder. (Hasta o zamanlar henüz yirmi yaşında değildi.) Ailenin zayıflığına dair birkaç yorumu vaka-hastalık geçmişi ve terapötik yaklaşımının kısa bir açıklaması (rüya materyaliyle çalışmaya dair referanslar) ve tedavinin gelişimi izler. Etki, Carotenuto'dan bildiğimiz gibi psikopatolojiyi tam olarak doğrular. Yeni olan şey, Jung'un histerinin kökenlerinin dinamikleriyle ilgili olarak Freud'un yaklaşımına yönelmesidir. Burada şaşırtıcı olan – daha sonra Jung ve Freud arasında gerçekleşen yazışmalardaki gibi – 'hastaya

önceden... uygulanan fiziksel cezalar maalesef hastanın erken ortaya çıkan ve artık fazlasıyla gelişmiş olan cinsel farkındalığıyla ilişkili' olduğunun açık bir şekilde kabul edilmesidir. Yani 'cinsel farkındalık'la ilişkili bir travmadır, 'cinsel travma' söz konusu değildir. Ensest sorunu daha sonra bile hiç tartışılmaz. Jung'un bu alandaki anlaşılır te-reddüdü kısmen hastayı sadece 'oldukça detaylı' analiz etti-ği ifadesinden ve kısmen de 'karakteri'nin bir şekilde garip oluşumuyla açıklanır: 'bu kadarı tabii ki Rus oluşuna yük-le-nebilir'. 'Yüklenme' ifadesine dikkat edilmeli: burada 'çö-zülmemiş sorunların bir kenara bırakılması' anlamına geli-yor gibi görünüyor. Diğer yandan, duyarsızlık, mantıksızlık ve duruma göre ve dışsal uygunluk anlayışından yoksun olmanın Rus özelliği olduğu ifadesi de okurda rahatsız edici bir etki yapar.

'Rapor'un sonunda, neden yazıldığı sorusu yanıtlanır. Hasta Jung'a âşık olma talihsizliğini yaşamıştır ve görünüşe göre 'annesinin umutsuzluğundan gizli bir keyif alarak' hareket etmiştir. Jung'un makalesi 'Çağrışım, rüya ve histe-rik semptom'dan (1906)¹ bildiğimiz gibi, bu durum onun için yeni değildir. Bu makalede 1905 ilkbahar/yazında (has-tane kayıtları okunduğunda görüldüğü gibi), yani Spiel-rein'in annesinin ziyaretinden önce, Burghölzli'de hastane-ye yatırılan iki hastayla da benzer duygusal rahatsızlıklar yaşadığını rapor eder. Bu makalede asıl olarak söz konusu hasta çağrışım deneyimine tabi tutuldu ve bundan elde edilen bilgiler rüyaların analiziyle kıyaslandı. Makaledeki rüya analizlerinin ikisinden, rüya no.5 ve rüya no.7, alıntı yapacağım:

Burada zenci bir adam beyaz bir figüre dönüştü; yanan ev cin-sel kompleks. Madam L. [diğer hasta; mevcut yazar] yazara âşık olan bir hasta. Tıpkı hasta gibi, o da bir erotik kompleks yüzün-den hastalanmış. Bu yüzden hasta bu kişi aracılığıyla yazara âşık olduğunu ifade etti. Yani hasta enerjisine zarar veren, annesiyle

¹ Jung, C.G. (1906) *Experimental researches*. CW 2.

şefkatli ilişkisinin yerine doktoruyla erotik bir ilişkiyi yerleştirdi. (Jung 1906, parag. 835)

Hasta yazarla bir cinsel ilişkiyi arzuluyor... ama bu önceki analizimle, merhametsizce hayalini yerle bir ettiğim önceki analizimle onda yarattığım derin etkilenmeyle alakalı. (*a.g.e.* parag.839)

Dolayısıyla Jung aktarım sevgisi fenomeninden haberdardı ve bu hastalarla ilişkide net sınırlar kurabiliyordu. Ama Sabina Spielrein’la ilişkili olarak ‘talihsizlik’ten söz etmesi dikkate değer. Ayrıca bu noktada Sabina Spielrein’in hastalığının gelişimi boyunca birkaç kere benzer duygusal rahatsızlıklar yaşadığından da bahsedilmeli. Sonunda ister annenin baskısı yüzünden, isterse hastayla olan ilişkisinin gelecekteki gelişimini önceden sezerek, Jung’un hastanın ‘tedavi için başka bir yere’ gönderilmesi gerektiği düşüncesiyle ‘doğal olarak aynı fikirde’ olduğunu ifade etmesi ucu açık bir soru olarak kalmalıdır.

8. BÖLÜM

TEORİ VE PRATİKTE ZÜRİH PSİKİYATRİ OKULU. SABINA SPIELREIN'IN ZÜRİH BURGHOLZLI KLİNİĞİ'NDEKİ TEDAVİSİ

ANGELA GRAF-NOLD

Bazı dâhilerin delilik yüzünden perişan olduğu iyi biliniyorsa da, bazı dâhilerin ya da en azından yeteneklilerin histeri ve diğer zihinsel hastalıklar görünümü altında kafesteki bir kuş gibi uyukladığı ve cansızlaştığı doktorlar tarafından daha az biliniyor olabilir... (Forel 1889, yazarın çevirisi)

Hastaneye Yatış

17 Ağustos 1904 günü saat gece 10.30'da, 19 yaşındaki Sabina bir tıp polisi ve dayısı tarafından Zürih'teki Burghölzli 'Tedavi ve Bakım Hastanesine getirildi.¹ Getirildiği saat ve polisin mevcudiyeti hastaneye yatışın acil bir durum olduğunu düşündürür.

Hemen öncesinde kaldığı yerde tıp polisini kimin aradığı ve acil bir şekilde hastaneye yatırılmasını gerektiren şeyin ne olduğu belirtilmiyor. Öncesinde kaldığı yer 'Heller Sanatoryumu, Interlaken' olarak belirtilmiş. Yine de, C.G.Jung'un 'sizden tedavi gördüğünü ifade eden' Madam Sabina Spielrein'la ilgili kısa bir rapor talebiyle Interlaken'daki Dr. Heller'a bir mektup yazması, doğrudan oradan gelmediğini düşündürür.

---

¹ Sabina Spielrein'in Zürih'teki Burghölzli'de geçirdiği süreye dair bütün detaylar (aksi belirtilmedikçe) hastane kayıtlarından alınmıştır; yayınlayan: B.Minder *Luzifer-Amor. Zeitschrift zur Geschichte der Psychoanalyse* (1994), 14.

Bir şey kesin: Onu hastaneye kabul eden, zamanın başhekim vekili C.G.Jung'du. Dr. B tarafından verilen sağlık raporunu (hastane kayıtlarında yoktur) ve Lublinsky'nin ifadelerini (ona eşlik eden ve kendisi de doktor olan dayısı) kontrol etti, genç hastayı muayene etti ve durumu hakkında ona sorular sordu.

Jung, onun 'garip bir şekilde karışık zorlanımlı tavırla' gülüp ağladığını ve sayısız tiki olduğunu, başını sarsarak döndürdüğünü, dilini dışarı çıkarttığını ve bacaklarını kastığını not etti. Korkunç bir baş ağrısından muzdaripti; deli olmadığı ama otelede çok 'sinirlendiği' konusunda ısrar etti. Onu kimin ya da neyin sinirlendirdiği belirtilmemiş, sadece kimseye ya da hiçbir gürültüye katlanamadığı not edilmiş.

Bu kısa girişte Jung'un, bilimsel tıbbi standartlara uygunluğu bugün de geçerli olan ve bazı açılardan bugünün standartlarını da aşan objektif yaklaşımı dikkat çekici: gerçekler ve fantezileri birbirinden ayırarak, okurun hem hastanın semptomlarının hem de doktorun tepkilerinin psikodinamiklerini yeniden düzenlemesine imkân sağlıyor. Jung başka doktorların (Dr. B. ve Lublinsky) sunduğu sağlık raporlarını da dikkate alır,¹ rastgele bir yargıda bulunmadan gözlemler ve hastanın kendisiyle de konuşur. Ardından detaylı bir muayene gelir, ki Sabina Spielrein'in vakasında bu ertesi güne bırakılmıştır.

Jung, genç hastanın özel bir hemşireyle kadın koğuşuna yatırılmasını ayarladı. Sabina kendine ait bir odası olan özel bir hastaydı. Ebeveynleri onun için üç aylığına 1250 Frank ödemişlerdi², bu başhekimin maaşına eşit tutardır.³

¹ Hastaneye sadece iki haftadan eski olmayan sağlık raporuna sahip hastalar kabul edilirdi; hastanın akrabası olan doktorların yazdığı raporlar geçersizdi. Sadece bağımlı kişiler kendi iradeleriyle kabul edilebilirdi [Forel, A. 1894, Bleuler, E. (1916) 4. baskı, 1923:162].

² E.Bleuler'den Bay Spielrein'a mektup 26.9.1904.

³ Zürih Devlet Arşivi, hükümet kararı 20.10.1904.

Burghölzli Psikiyatri Hastanesi 1870-1904 ve Zürih Psikiyatri Okulu

Sabina Spielrein, Zürih şehrinin güneyinde, 33 hektarlık bir alanda yer alan Burghölzli tepesindeki görkemli bina kompleksinde yatan yaklaşık 400 hastadan biriydi. 250 hasta için tasarlanmış olan hastane, Zürih'in o zamanki koşulları göz önüne alınırsa, sıradışı ölçüde para harcanmış bir yapıydı. İnşaatin başlamasından altı yıl sonra, 1870'te tamamlandı.

Yönetim açısından bakıldığında yeni kurulan Zürih Üniversitesi'ne aitti ve bu genç ve hevesli üniversite şehrinin gelişimine tanıklık etti. Berlin'deki Charité Kliniği'nin yönetimini devralmadan önce Zürih Üniversitesi'nde Dahiliye profesörüymen kliniği tasarlayan Wilhelm Griesinger'in özlü sözüne uygun olarak slogan şöyledir: 'Zihin hastalıkları beyin hastalıklarıdır'; başka bir deyişle, tedavide ilerleme büyük ölçüde yeni gelişen beyin araştırmalarından bekleniyordu. Burghölzli akut 'iyileştirilebilir' hastalar için tedavi merkezi olarak kabul ediliyordu, 'iyileştirilemez' kronik hastalar ise 'bakılmak' için Zürih'den yaklaşık 60 km uzak-taki Rhine'de, boş bir adada bulunan eski bir manastırdan dönüştürülmüş Rheinau akıl hastanesine sevk ediliyordu.

1904'te, Sabina Spielrein hastaneye yatırıldığında, Burghölzli Kliniği Eugen Bleuler'in yönetimindeydi. 1898'de, Auguste Forel'in halefi olarak bu göreve seçildiğinde, 1870'te açılmasından beri Burghölzli'nin beşinci ve Zürih bölgesinden gelen ve yerel lehçeyle konuşan ilk yöneticisi olmuştu. Akıl hastanesi idaresinde yaklaşık 20 yıllık deneyimi vardı; 1886'da, 29 yaşındayken ve öncesinde bir yıl tıp asistanlığını yaptığı Forel'in teşviki ile Bleuler, sadece tek bir doktorun eşliğinde hastanenin 500 'sakin'inden sorumlu olduğu Rheinau akıl hastanesinin yönetimini devralmıştı.

Auguste Forel: Hipnoz ve Tekçi ‘Kimlik Hipotezi’

Forel’e gelince, 1879 yılında, 31 yaşında, itibarının azaldığı ve hiçbir uluslararası meslektaşının artık görevi üstlenmek istemediği bir dönemde Burghölzli’nin yönetimini eline aldı. Hepsi de beyin araştırmasında ün kazanmış olan üç selefi de iş miktarının yoğunluğundan ve yöneticilerin sorumluluklarını kesintiye uğratarak personel ve organizasyonla ilgili önemli kararları kendisi almaya başlayan eski bir çilingir olan nüfuz sahibi idareciyle yaşanan tartışmaların yıpratıcılığından şikâyet etmişlerdi.

Forel seleflerinin verdiği savaşıardan haberdardı. İsviçre’nin Fransızca konuşulan bölgesinden olmasına rağmen Forel Zürih’te okumuş ve Burghölzli’nin ilk yöneticisi olan ve iki yıl sonra, 1872’de istifa eden psikiyatri öğretmeni Bernhard von Gudden’in peşinden Münih, Almanya’daki psikiyatri kliniğine asistan olarak gitmişti. Zürih’e döndükten sonra Burghölzli’de başhekim olarak, selefi ünlü beyin araştırmacısı Eduard Hitzig’in verdiği mücadelelere tanıklık etti. Forel sonradan sadece tutkulu bir bilim adamı ve araştırmacı değil aynı zamanda sıradışı ölçüde etkili ve zeki bir idareci olduğunu da kanıtlayacaktı. Bu görevi üstlenmeden önce, ilgili devlet memurunun ofisinde oturma eylemi yapmak yoluyla, bütün öncüllerinin boş yere uğraştığı bir konu olan tıbbi yönetimin genel yönetime karşı kontrolü eline almasını sağladı.

Ardından kendi katı standartlarına uygun olarak Kliniğin günlük işleyişini düzenledi: doktorların bütün özel tedavilerini bırakmalarını istedi ve [hasta] yakınlardan hediye almalarını yasakladı; sadece hemşire ve hizmetliler için tek bir ortak bahşiş oluşturulmasına izin verdi (Forel 1935). Onun yönetiminde, seleflerinde olduğu gibi, tıbbi ve bakım personeli için ‘yerleşik vazifeleri’ vardı: daireler yönetici ve başhekim içindi; asistanlar ve stajyer doktorların odası vardı; hemşirelerin kendine ait odası yoktu ama hasta odalarında ya da koridorlarda kamp yataklarında uyuyorlardı. Evli insanların bile haftada bir gün izni vardı. Hastalarla

ilgili olarak, mektupları denetlemeden geçiyor ve ziyaretlerine bir gözlemci katılıyordu.¹

Bilimsel çalışma konusunda Forel, ‘Gudden’ın Mikrotomu’nun (Münih’te Gudden’in asistanı olarak dahil olduğu) yardımıyla hayvan beyinlerine dair incelemelerini gerçekleştirdiği bir beyin anatomisi laboratuvarı kurdu. 1886 yılında, asistanı Eugen Bleuler’in yardımıyla, sinir hücrelerinin anastomoz yoluyla değil (eskiden düşünülenin tersine) basit bir dokunuş yoluyla birbirine bağlandığını keşfetti; bu, nörolojinin gelecekteki gelişimi için devrim niteliğinde bir keşifti, daha sonrasında ‘nöron-teorisi’ konsepti olarak yaygınlaşacaktı.

Forel hassas gözlem yeteneğini ilk bilimsel tutkusuna borçluydu: karıncaları incelemek. Ve hassas gözlem, öğrencileri söz konusu olduğunda en fazla değer verdiği yetenektir.²

Ancal Forel’in psikiyatriye sunduğu en temel hizmet, hipnozu günlük psikiyatri uygulamasında terapötik bir araç olarak sunması ve bilimsel teorilerine dahil etmesinde yatar. Psikiyatri yaklaşımındaki değişiklik, 1883’te evlendiği genç Alman karısı Emma Steinheil’le geldi. Karısı, Forel’in belirttiği üzere ‘birkaç hastayla arkadaş oldu’, bir koroyu yönetti, hastaları ziyaret etti ve onlara müzik çaldı (Forel

¹ Kurum kararları, Yıllık Rapor, Burghölzli Akıl Hastanesi, 1869–1905.

² Baltimore’daki Johns Hopkins Üniversitesi’nin yöneticisi göreviyle Amerikan psikiyatrisinde akıl hocası olarak önemli bir rol oynayan Adolf Meyer (1866–1950) Forel’in eski bir doktora adayıydı ve yaşamı boyunca onunla aktif iletişimde oldu; 1893’te öğrencilere verdiği bir psikiyatri dersi hakkında Forel’e rapor sundu:

Doktorların hastalardan oluşan bir grupta canlandırma yapmasını sağlıyor ve işleyişi yönetiyorum. Sergileme süresince hiçbir teknik dil kullanmamaları gerekiyor; klinik gözlemlerin tanımının, sahte psikolojiye başvurmadan ya da sahte psikolojik açıklamalar kullanmadan, somut terimlerle ifade edilmesi gerekiyor.

Bir sömestir ve birkaç kliniğin ardında Burghölzli’de çalıştım, yanımda Amerika’ya getirdiğim tek şey psikiyatridir. Şimdi iyi bir kuruluş olduğunu kanıtladığını söylemeliyim ve zamanla siz aşırı cüretimi protesto etmeden, sizin öğrenciniz olduğumu söyleyebilecek kadar ilerlemeyi umuyorum.

1935). Onun etkisi altında Forel ilgisini beyin araştırmasından, hastalarının gündelik koşullar altında yaşadığı sıkıntılara çevirmeye başladı: yeni kurulan ipek endüstrisinde sömürücü işyerleri, bekâr annelere karşı ayrımcılık ve sıkıntıların elma şarabında boğma eğilimi. Nancy'deki Dahiliye Profesörü Hippolyte Bernheim'in kitabı *De la Suggestion et de ses Applications a la Therapeutique* (1884) onu o kadar büyüledi ki, Bernheim'den teknik üzerine bir haftalık kişisel eğitim aldı ve hemen ardından hem meslektaşları hem de hastalarla Burghölzli'de deneyler yapmaya başladı. Forel'in elde ettiği sonuçlar bazı durumlarda olağanüstüdür ve 'beyin – ve zihin – fenomeninin bütünlüğü', yani 'psikolojimizde bilinç ve bilinçdışının durumunun temel kimliği'ne dair tekçi görüşünde onu destekledi. Bir yandan beyin anatomisi ve fizyolojisi arasında, diğer yandan duygu ve bilinç durumları arasında temelde gerçek bir fark görmedi; 'önce dışarıdan, şimdi içeriden bakılan' aynı fenomen olduğunu öne sürdü (kimlik hipotezi). Bu hipotezle Forel, hipnozu bilimsel şarlatanlığın karanlığından kurtardı ve ciddi bir bilimsel araştırma ve düşünme konusu haline getirdi. 1889'da, 30 yıl boyunca dönüm noktası olma özelliğini koruyan ve tekrar tekrar gözden geçirilen, hipnotizm üzerine yazdığı kitabını yayımladı (Forel 1889). Bernheim'in kitabını 1888'de Almancaya çeviren ve Bernheim'i da ziyaret eden (Forel'in önerisiyle) Sigmund Freud, Forel'in kitabına dair detaylı ve hararetle bir tartışma gerçekleştirdi (Freud 1889, *SE* Cilt 1, s.91-102). 1892'de Forel, Freud'un da ikinci editör olarak katkıda bulunduğu *Zeitschrift für Hypnotismus und Suggestionstherapie*'yi (Hipnotizm ve Telkin Terapisi Dergisi) kurdu.

Kimlik hipotezinin, sadece psikoterapide değil yaşamın bütün alanlarında çok geniş kapsamlı etkileri oldu (Forel'in sürekli vurguladığı gibi); ayrıca başlıca ilgi konularından biri haline gelen alkolden uzak durmaya da uygulandı. Forel içkiden uzak durmayı hedefleyen bir Hristiyan kuruluşunun (Blue Cross) üyesi olan ayakkabıcısı tarafından alkol perhizi yapmaya ikna edildiğinde, sağlığı ve yaratıcılığında dikkat çekici bir ilerleme olduğunu fark etti (Forel 1935).

Durdurulamaz heyecanıyla, alkolden kaçınmaya yönelik sosyal bir hareket başlatarak kendi deneyimini aktardı.

Yoğun programı tedavide bütün girişimlere karşı koyan kronik fazla çalışma semptomlarına (kulaklarında sürekli çınlama) yol açtı. Alkolden kaçınma alanındaki bütün bu çalışmalarının kapasitesini zorladığı çok açıktı: ayakkabıcı tarafından yönetilen ve devletten bağımsız olan, alkolikler için bir tedavi kuruluşunu kurmak, İsviçre’de İyi Tapınak Şövalyeleri Birliği’ni kurmak,¹ ve Zürih’te alkol servis edilmeyen restoranlar açılması ve alkol servis etme izni olanların lisans sayılarını kısıtlamakla bağlantılı yeni bir yasanın düzenlenmesinde yaptığı siyasi lobi faaliyetleri. Yani 1898’de, 50 yaşındayken, Burghölzli’nin yöneticiliğini ve Zürih Üniversitesi’ndeki profesörlük görevini bırakmaya karar verdi; enerjisini daha çok karıncalara dair araştırmasına – ve ‘cinsel sorun’ hakkındaki kitabını tamamlamaya – vermek istiyordu. ‘Cinsel sorun’u dönemin acil bir sorunu olarak görüyordu; ‘insan ruhuna duyulan özlem ve farklı insan ırkları ve tarihsel dönemlere dair sosyal deneyimlerinin, doğal bilimlerin elde ettiği bulgular ve bu bulgular aracılığıyla gün ışığına çıkacak psikolojik ve cinsel evrim yasalarıyla uzlaşabileceğini düşünüyordu (Forel 1935, Önsöz).

Bu kitapta Forel çok somut ve pratik bir yolla dönemin Viktorya çağı tabularına karşı savaştı; üremenin bütün biyolojik açılarını ve o dönemde mevcut olan doğum kontrol yöntemlerini (yetersiz olsa da) tartıştı ve kadınlar için eksiksiz haklar, meşru ve gayrimeşru çocuklar için eşit yasal statü gibi son derece modern konuları öne sürdü. Kitap 1905’te, Freud’un ‘Cinsellik Üzerine’siyle aynı zamanda yayımlandı.

---

¹ Uluslararası İyi Tapınak Şövalyeleri (IOGT) 1851’de ABD’de alkolden uzak durmak ve ulusların birliği için öncü bir organizasyon olarak kuruldu; 1892’de Forel İsviçre şubesini ve 1906’da da, hâlâ mevcut olan Ulusal İyi Tapınak Şövalyeleri’ni (IOGTN) kurdu.

Eugen Bleuler: Psikiyatri ve Psikoloji

1898'de Forel'in yerine geçen Bleuler şüphesiz zor bir miras almıştı: ütopyacı ilerleme görüşü ve inancına tutkulu ve etkili bağlılığı yoluyla Forel'in psikiyatride yeni bir perspektif açtığı doğrudur; ayrıca bir meslek olarak popülerliğini ve sosyal ilişkilerini de artırmıştı. Ama ilerleme konusundaki iyimserliği hastane işletmenin kısıtlayıcı koşullarıyla çok farklı şekillerde ters düştü. Ve mutlak adanmışlığın (sonunda Forel'i bunalttı) ardından gelen herkes için çok fazla olduğu kanıtlanacaktı. Forel'in yorulmak bilmez etkinliklerinin bir sonucu olarak, Burghölzli'nin yöneticisi olarak karşı karşıya kaldığı aşırı yüklü görev listesine yeni görevler de yüklendi. Alkolden kaçınma kuruluşlarının yerel ve uluslararası komitelerine katılmak ve Forel tarafından kurulan alkol tedavisi merkezinin denetmenliği Bleuler'in işinin bir parçasıydı. Ek olarak sayısız mahkeme raporu vardı ve dahası, üniversiteyle daha yakın bir işbirliği de gerekli hale gelmişti; Forel'in müdahalesi yoluyla psikiyatri Zürih'teki tıp öğrencileri için bir inceleme konusu haline gelmişti, bu yüzden Burghölzli'nin üstlendiği kurs ve derslere, sınavların uygulanması ve Zürih tıp fakültesinde daha aktif bir işbirliği de eklendi.

Bleuler'in – ve karısının da – bu yükleri hiç şikâyet etmeden üstlenmesi şaşırtıcıdır. 1901'de, 44 yaşında bekar bir adam olarak, İsviçre'nin en fazla öne çıkan psikologlarından biri olan öğretmen ve yazar Hedwig Waser'le evlendi.¹ Genç Madam Bleuler akademik ve edebi hırslarını, hastane için sosyal etkinlikleri yürütmek ve 'alkolden kaçınan kadınlar federasyonu'nu organize etmek uğruna bir kenara koydu; ev halkını, ki bu kısa süre içinde beş çocuğu da kapsadı, artık yaklaşık 500 kişiden oluşan Burghölzli toplumuyla bütünleştirdi. Hastalar sık sık akşamüstü çayı içmeye gelirdi. Günde 14-16 saat çalışmak Bleuler için kuraldı; geceleri

---

¹ Hedwig Bleuler-Waser (1869–1940): 'Lebensruekblick', *Schweizer Frauen der Tat* Bd.2 ('Looking back over my life': *Swiss Women of Action*, Cilt 2).

bile huzur garantisi yoktu: dairelerinden bir merdiven doğrudan koğuşa açılıyordu (Bleuler, M. 1951).

Bleuler, bütün temel ve karakteristik fikirlerini benimseydiğinden, Forel için ideal bir halef gibi görünür: yorulmaz bir iş şevki, uluslararası alkolden kaçınma hareketi üyeliği, beyin araştırması geleneği, terapötik bir araç olarak hipnoz uzmanlığı ve sosyal, etik ve epistemolojik değerleri benimseyen ve 'bilimsel tekçilik' felsefesine odaklanan gelişme türüne yönelik güçlü bir inanış.

Bütün bunlara rağmen Forel selefinin başhekim Delbrück olmasını tercih ederdi ve sonuna kadar Bleuler'in hükümetin seçimi olduğu fikriyle uzlaşmadı (Forel 1935). Bu, Forel'in büyük bir etki sahibi olmayı sürdürdüğü 'Zürih okulu'nu da etkiledi; Burghölzli'deki etkinlikleri ayrıntılı biçimde izledi ve öğrencilerine ve dünya çapındaki meslektaşlarına yazdığı mektuplarda onlardan bahsetti; hatta hipnoza dair yazdığı kitabının çok sayıdaki baskısında Bleuler ve meslektaşlarından dikkat çekici ölçüde çelişkili terimlerle bahsetti.

Ama yine de Bleuler'in Zürih'te psikiyatriye dünya çapında bir ün kazandırdığı ve özellikle de Freud için verilen özel resepsiyon ve hastalık profillerinin psikodinamik odaklı tanımları aracılığıyla Zürih'te öne çıkan bir klinik psikiyatri okulu kurulmasını harekete geçirdiğine şüphe yok. Bu gelişmelerin temeli, Forel'e kıyasla Bleuler'in ilgi alanı ve yöneliminin daha psikolojik oluşudur: Rheinau enstitüsünün yöneticisi olarak bile psikoz hastalarının söyledikleriyle ilgileniyordu ve bunları not etmişti (Bleuler, M. 1988). Dahası, bekâr bir erkek olarak hastalarıyla çok yakın yaşamış, gündelik hayatlarını paylaşır hale gelmişti. Bu deneyimle hastanede kalanlar için 'aktif topluluk' kurulmasının tutkulu bir destekçisi haline geldi; hasta tarafından anlamlı olarak deneyimlenen bütün etkinliklerin güçlü bir terapötik etkisi olduğunu fark etmişti. Her hasta yetenekleri doğrultusunda hastanenin işleyişine katkıda bulunmak zorundaydı. Eugen Bleuler'in terapötik yaklaşımının merkez fikri olarak 'aktif topluluk' oğlu Manfred Bleuler (psikiyatrist ve 1942-1969 arasında Burghölzli'nin yöneticisi olarak

halefi) tarafından yayımlanacaktı (Bleuler, M. 1951). Bu kitapta Eugen Bleuler ‘ruhu tedavi etmek için en önemli araçlar’ın ‘sabır, sakinlik ve hastalara karşı içsel bir iyi niyet, bu üç özellik kesinlikle tükenmez olmalı’ olarak tanımlar (Bleuler, E. 1916). Buna sözde bir bağlılıktan çok daha fazlasını duyduğu kesin. Daha sonradan bir süre Bleuler’in asistanlığını yapacak olan Ludwig Binswanger de anılarında ‘sağlığının yanı sıra, hastanede bol miktarda bulunan hasta insanların da koşulsuzca kabulü ruhu disiplin, düzen ve adalet ruhundan çok daha fazlasıydı’ diye belirtti (Binswanger 1957).

Bu temelde Bleuler, Burghölzli devlet hastanesini ‘terapötik bir toplum’ olarak işletmeyi büyük ölçüde başardı. Bu konseptle uyumlu olarak doktorlar, bakım personeli ve hastalar hastanede yaşamak ve yerleşik bir toplum oluşturmak zorundaydı ve – doktorlar açısından – eşleri de hastaneyle bütünleşmek zorundaydı. Bleuler’in eşi Hedwig sadece hastanede sosyal etkinlikler düzenlemekle kalmadı, aynı zamanda bilimsel tartışmalara da katıldı, tıpkı Jung’un eşi Emma gibi. En azından ara sıra, Burghölzli’de ve Bleuler’in arkadaşı ve meslektaşı Constantin von Monakov’un özel nöroloji laboratuvarında iki haftada bir düzenlenen ‘nörolojik-psikiyatrik başvuru geceleri’ne katıldılar (Abraham 1976:62).

Constantin von Monakov (1853-1930) bir Rus göçmeniydi. Forel’in desteğiyle, 1885’te Zürih Üniversitesi’nde beyin anatomisi üzerine bir tezle doktorasını aldı ve ardından Zürih’te özel bir nöroloji laboratuvarı ve ayakta hasta tedavi eden özel bir nöroloji kliniği kurdu; 1893’te yatarak tedavi gören hastalar için de, elde ettiği kârla araştırmalarını finanse ettiği özel bir klinik açtı (Monakov 1970; Jagella, Isler, & Hess 1994).

Monakov yaralanmaların beynin belirli alanlarındaki işleyişe gösterdiği tepkiyi araştırıyordu; bununla, beynin işleyişine dair bu dinamik bakış açısını (Diaschisis teorisi) statik lokalizasyon teorisiyle karşılaştırarak, yaralanmaların anlık ve uzun vadeli sonuçları arasındaki farkı açıklayan bir teori geliştirdi. Psikiyatrik hastalık profillerini sınıflandırmak

üzerinde çalışan ve ruhsal travmanın psikolojik tedavisiyle ilgilenen Bleuler, hem nörolojik hem de felsefi ve terapötik fikirlerinde Monakov’la ortak bir zemine sahip olduklarını düşündü; kendisini Monakov’la karşılaştırıp kıyaslayarak şizofreni teorisini geliştirdi.

Rheinau hastanesinin yöneticisi olarak Bleuler, beyindeki çağrışım yollarında bir gevşemenin psikotik süreçlerin temelini oluşturduğu fikrini geliştirdi ve hipotezini diğer psikoloji ve psikiyatri kuruluşlarında gerçekleştirilecek psikolojik çağrışım deneyleriyle desteklemeyi umdu. C.G.Jung 1904 yılında psikoloji laboratuvarının organizasyonunu ve çağrışım deneylerinin yönetimini üstlendiğinde, araştırma şevki, Monakov’un hem ilgi hem de şüpheyile gözlemlediği tartışma akşamlarını geliştirdi: Burghölzli’nin klinik materyali Freud’un teorilerinin bakış açısından incelenmişti (özellikle de Jung, Maeder ve Riklin tarafından) ve çok sayıda erken bunama semptomu büyük bir inançla Freudcu mekanizmalar olarak yorumlandı, Bleuler tarafından bile (Monakov 1970:244).

Sabina Spielrein vakasının burada tartışılmış ve daha sonradan onun da tartışmalara katılmış olması olası. Bu ‘psikiyatri/nöroloji toplumu’ndan, 1907’de ‘Freud kulübü’ doğdu Monakov’un onaylamamasına rağmen; kendisinin yanı sıra, şehirden doktorlar ve ‘her tür “sınıflandırılmaz” hanımefendiler’ ve hatta her iki cinsiyetten öğrencilerin ‘kulübe’ katıldığını vurgular.¹

Bleuler bir süredir Freud’la tanışıyordu. Hâlâ Rheinau’nun yöneticiliğini yaparken, Freud’un yaptığı Bernheim’in ‘New Studies in Hypnotism’i ve Charcot’un ‘Polliclinic Lectures’ı çevirilerini gözden geçirmişti. 1896’da Bleuler, Breuer ve Freud’un imzasını taşıyan *Histeri Üzerine Çalışmalar*’a dair bir eleştiri yazısını *Munich Medical Weekly*’de yayımladı. Kitap beş detaylı vaka çalışmasıyla (Daha fazla-

---

¹ Monakov, ‘Bleuler ve eşi psikanaliz hakkında o kadar heyecanlıydı ki, manzum olarak ve Freud’un bir madalyonunun etrafta dolaştırıldığı hareketi bile kutluyorlardı’ diye tarif ettiği çok kalabalık bir toplantıyı özellikle hatırlar ((Monakov 1970:244).

sını yayımlayamamalarının nedeni, bu tür vakalarda her zaman olduğu gibi, cinsel olayların açığa vurulmasıdır) psikolojik mekanizmalara dair yepyeni bir perspektif açtı ve terapötik ve teorik bakış açısından temel sorunlar hâlâ yanıtlanmadan kalsa da – mesela ‘duygusal boşalma’nın nasıl gerçekleştiğine ve ‘boşalma metodu’un telkine dayanıp dayanmadığına dair yeterli açıklama yoktu – ‘normal ve patolojik psikoloji alanında son zamanların en önemli yayınlarından biri’ydi (Bleuler 1896:524vd.).

C.G.Jung ve Burghölzli

1900 Ekim’inde son senesindeki bir öğrenci olarak, C.G.Jung Burghölzli’de boşalmak üzere olan göreve başvurdu – çoğunlukla olduğu gibi – başka başvuran yoktu. 1900 Aralık’ında, neredeyse hiç para almadan – yılda sadece 1000 Frank – stajyer doktor olarak göreve başladı. 1925’te bir seminerde bu zamanları hatırlarken Jung Burghölzli’deki işinin ilk başta kendisinde önemli bir şoka neden olduğunu anlatır:

Altı ay boyunca yolumu bulmak [psikiyatride] için umutsuzca uğraştım ve gittikçe daha da şaşkına döndüm. Şefim ve meslektaşlarımla [başhekim ve bir asistan] kendilerinden çok emin olduklarını ve umutsuzca sürüklenen tek kişinin ben olduğumu görünce çok utandım. Anlamayı becerememem bende öyle bir aşağılık duygusuna neden oldu ki, hastaneden çıkmaya katlanamaz hale geldim. Düzgün bir şekilde kavrayamadığım bir mesleğe sahip bir adamdım. Bu yüzden sürekli içeride kaldım ve kendimi vakalarımın incelemelerine adadım. (Jung Seminer 1925:17 [bkz. MDR: 146])

Daha sonra Jung, ‘histerik alacakaranlık durumları ile normal psikolojinin sorunları arasındaki ilişkiye dair bildiklerimizi genişletmeyi’ önerdiği doktora tezi ‘Sözde okült fenomenin psikolojisi ve patolojisi üzerine’ye başladı (Jung 1902, parag. 35). Bu çalışmada, hastanede tanıştığı ve edebiyatta bahsedilen çeşitli türde bilinçlilik durumlarındaki

değişimlere, ama özellikle öğrencilik günlerinde deney yaptığı ‘zayıf bir soyaçekime sahip bir kızda uyurgezerlik vakası’ (Spiritüel Medyum) olan ‘Madam S.W.’ye (kuzeni Helly Preiswerk’e verdiği takma ad) odaklandı. Bu çalışmanın bir bölümünde (fazla önemli olmayan bir bağlantıda) Jung, Breuer ve Freud’un *Histeri Üzerine Çalışmalar*’ından ve iki bölümde de Freud’un *Düşlerin Yorumu*’ndan bahseder; genel olarak, öğrencilik yıllarında uygun bir şekilde özellikle Schopenhauer ve Eduard von Hartmann’a odaklanan ve ayrıca Pierre Janet ve Theodore Flournoy’u da yakından izleyen bilinçdışına dair bakış açısını sundu. Flournoy’un, Cenevre’deki bir medyumun transtaki durumuna dair kitabı *From India to the Planet of Mars* (1900) onu derinden etkiledi ve Cenevre’li deneysel bir psikolog olan ve Freud’la olan ilişkisi uzun yıllar sürecektir Flournoy’la arkadaşlığı başladı. Jung’un histerik ve özellikle de psikotik semptomların başlangıcıyla ilgili psikolojik koşullara dair bakışı onu kısa sürede tereddütlerinden ve durağanlığından kurtardı: eski psikozlu hastaların garip basmakalıp hareketleri ya da ‘anlamsız’ sözel ifadeleri bile, o bunların kişisel arzuları ve çatışmalarıyla olan bağlantısını belirlemeyi başarinca, birden anlam kazandı. Bu yüzden bu kavrayışı kimseyle paylaşmayacağı kendi kişisel keşfi olarak öne sürdü:

O zamanlar psikiyatri alanında hiçbir psikolojik bakış açısı yoktu. Her vakaya bir etiket takılıyordu; burada bir dejenerasyon ya da orada bir atrofi olduğu söyleniyor ve tamamlanıyordu – yapacak daha fazla bir şey yoktu. Hastalara dair psikolojik bir ilgi sadece hemşirelerde bulunuyordu ve onlar arasında, sunulan koşullara göre çok ilginç tahminler çıkıyordu ama doktorların bunlardan hiç haberi yoktu. (Jung Seminer 1925:17)

Bu açıklama yukarıda tarif edilen aşağılık hislerinin bir aşırı telafisi olarak anlaşılabilir; özellikle Forel daha sonradan Jung’un elde ettiği bulgulara dair abartılı gururundan şikâyet edecekti¹ ve Bleuler’a göre, yayınları, onun hakkında

¹ Jung ve Maeder, daha önceden Burghölzli hastanesinde tedavi ettiğim, anlaşılmaz bir şekilde konuşan paranoyak bir kadını analiz ettiler;

bir fikir beyan eden diğer meslektaşları gibi, onun özel ilgisine, anlayışına ve bağlılığına tanıklık eder (bkz. Ellenberger 1985:893).

Bu yüzden Jung için psikiyatrik semptomların psikojenezi, Forel ve Bleuler için olandan farklı, kişisel bir anlam kazanmış gibi görünüyor. Onlar için yorulmak bilmez bir düzen ve sosyal ve bilimsel ilerlemelere iyimser bir inanıştan ibaretken, Jung kişisel olarak bireysel hastaların semptomlarından etkilenmişti; anılarında şöyle yazar:

Hastalarımınla yaptığım çalışmalarda paranoyak fikirlerin ve halüsinasyonların bir anlam filizi içerdiklerini fark ettim. Psikozun ardında bir kişilik, umut ve arzulardan oluşan bir model yatar. Temelde hasta zihinde yeni ya da bilinmeyen hiçbir şey bulmuyoruz; tam tersine, kendi doğamızın özünü karşılaşıyoruz. (Jung 1961:148)

Sık sık yanlış anlaşıldığını hissettiğini görmek kolaydır. Bu koşulların göstergesi Forel ve Bleuler'in sık sık iş baskısı ve hastanenin aşırı kalabalık olmasından şikâyet ettiği, ama bireysel hastalara ayıracak özel zamanın azlığından şikâyet etmediği gerçeğidir.

Forel 1879'da Burghölzli'de çalışmaya 300 hastayla başlarken, Jung 1900'de başladığında sadece iki deneyimli doktor (yönetici ve başhekim) ve iki deneyimsiz doktor (bir asistan ve bir stajyer) 400 hastaya bakmak zorundaydı. Ellenberger'in belirttiği gibi, Bleuler günde üç ya da dört kez nöbet tutuyordu; ama sadece nöbet görevinden fazlasını yapmaya çalışsa da bu muayenelerin ne kadar sürdüğünü hesaplamak kolaydır. Tıp ekibinin her sabah toplanarak bireysel hastaları konuştukları doğrudur. Yine de bu koşullarda bireysel doktorun bireysel hastayla olan doğrudan kişisel ilişkisi kuraldan çok bir istisna olmuş olmalı. Jung'un gözlemlediği gibi, hastayla daha yoğun bir ilişki daha çok, o

---

belirgin konuşma bozukluğunun ardındaki deliliğin anlamını kısmen ortaya çıkartmışım... Doksanların başında o hastaları ve benzerlerini kliniğimde sunmuş ve eksiltili konuşma örneklerine dikkat çekmişim' (Forel, *Hypnotismus*, 6. baskı, 1921:233).

zamanlar bu konuda hiçbir eğitim almayan erkek ve kadın hemşirelerin alanıydı.

Bu yüzden Jung'un bu koşullarda işteki durumundan şikâyet etmesi mantıklıdır. 6 Ekim 1901'de, tıp asistanı Otto Diem'le birlikte 'Yönetici Bleuler, Zürih kantonunun merkez tıp ofisi' adresine bir mektup yazıp üçüncü bir tıp asistanı kadrosunun açılması talebinde bulundu. Jung ve Diem, 'bilimsel ve insani muamelede gerçekleşen ilerleme'ye, 1895'ten beri yatak banyosu, deli gömleği ve yatağa bağlamak gibi bütün zorlayıcı önlemlerden tamamen vazgeçildiğine ve 'modern bilimin gereklerine sadece sınırlı bir kapsamda adalet sağlamak için' gerekli olan temel, kesin ama aynı zamanda zahmetli ve zor incelemelere vurgu yaparak bu taleplerini elde yazılmış beş sayfada (Jung'un el yazısıyla) savundu; 1895'te çalışan sayısının 56 ve 1900'de de 86 olduğunu belirttiler ve hastaneye yatan ve taburcu olan hasta sayısındaki artışa ve mahkeme raporları nedeniyle artan iş yüküne dikkat çektiler. Son olarak ek kadro açılmasının 'genç psikiyatristlerin yorucu ve sorumluluk gerektiren görevlerini kişisel olarak daha tatmin edici hale getirirse' hastanenin yararına olacağını belirttiler.¹ Bleuler bir ek mektupla girişimi destekledi ve kıdemli icra memuru teklifi onayladı; ama kanton hükümeti reddetti. Sonuç olarak Otto Diem 1902 Şubat'ında görevinden istifa etti. Doktora tezini bitirmek üzere olan C.G.Jung görevinde kaldı ve 1 Nisan'da birinci tıp asistanı pozisyonuna yükseltildi. 1902 Mayıs'ında, tezini tamamladıktan sonra, gençliğinde tanıdığı bir üreticinin kızı olan, 22 yaşındaki Emma Rauschenbach'la nişanlandı. 23 Temmuz'da o da istifasını verdi ve 1 Ekim 1902'de kabul edildi.² Ne *Anılar*, *Düşler*, *Düşünceler*'de ne de Jung'un herhangi bir biyografisinde bu istifadan bahsedilir.

Jung'un hem profesyonel hem de özel geleceğini Burghölzli'nin dışında kurmayı planladığı açıktır. Önce

¹ Mektup 6.10.1901, Zürih Devlet Arşivi.

² 23.7.1902 tarihli istifa mektubu. Kıdemli yöneticiler toplantısının tutanakları, Zürih Devlet Arşivi.

Janet'ın üniversitede verdiği derslere katılmak, Berlitz okulunda İngilizce öğrenmek,¹ tiyatro ve konserlere gitmek ve doktora tezinde bahsettiği (çok eleştirel bir şekilde ve fazla saygı göstermeden) kuzeni Helly'yi görmek için Paris'e gitti. Kuzeni girdiği translara dair pek bir şey hatırlamıyordu ve ünlü bir modacının atölyesinde terzi olarak çok başarılı bir işi vardı.²

Jung 1903 Şubat'ında evlendi ve karısı Emma'yla birlikte Burghölzli'den çok uzakta olmayan Zürih Zollikerstrasse'deki bir daireye taşındı. 1903 Mayıs'ı geldiğinde yine Burghölzli'de çalışıyor, askerliğini yapan tıp asistanlarına vekillik ediyordu.

Bundan kısa süre sonra, başhekim Ludwig von Muralt vereme yakalanıp istirahate çekilmek zorunda kalınca, C.G.Jung onun vekilliğini de üstlendi. Von Muralt'ın yokluğu birkaç kez uzadı ve Jung'un başhekim olarak Basel'e gitme planları suya düştü. Ya Jung'un doktora tezinin Basel ruhban sınıfında yarattığı öfkenin çok büyük olması – Stefanie Zumstein Preiswerk'e³ göre – ya da Wolff adında bir Alman doktorun oradaki akıl hastanesinin yönetici kadrosuna atanması yüzünden bunun imkânsız olduğunu düşündü: 22 Ağustos'ta C.G.Jung eski arkadaşı Andreas Vischer'e 'İsviçre'deki akademik kariyerini' '*sonsuzca kadar* mahveden' 'Basel belası'ndan bahseder. Şöyle devam eder:

Wolff'un altı yerine bir değirmen taşının altına da oturabilirim, Wolff Wille [Jung'un Basel üniversitesindeki psikiyatri hocası] kadar yaşlanana kadar, otuz yıl boyunca yerinde oynamamak üzere tahtına yerleşti. Kraepelin'in çok uygun bir şekilde söylediği gibi, Almanya'da kimse Wolff'u ciddiye alacak kadar

¹ C.G.Jung'dan Andreas Vischer'e (tarihsiz mektup, S.Zumstein-Preiswerk'in izniyle).

² Jung'un 1925 tarihli geçmişe bakışında söylediği gibi, durumun asıl noktasını gözden kaçırmıştı: kendisinin bununla olan bağlantısı. 'Kız tabii ki umutsuzca bana âşık oldu, ama ona ve psikolojisinde oynadığım role hiç ilgi göstermedim' (Jung 1925, Seminar).

³ Zumstein-Preiswerk: kişisel yazışma.

aptal değil, o bir psikiyatrist bile değil. Artık Basel’da ilerleme fırsatım tamamen elimden alındı.¹

Jung bu mektubu gerçekten de dikkate değer bir konumdan yazdı:

Burada, Burghölzli’de oturuyorum ve bir aydır yönetici, başhekim ve birinci tıp asistanı rollerini oynuyorum. Söz konusu personel burada değil ve bütün bu rolleri tek bir kişide birleştirdim. Bu yüzden günde yirmi mektup yazıyorum, yirmi görüşme yapıyorum, oradan oraya koşturuyorum ve çok sinirleniyorum. Bu yaşam değişikliğinin sonucu olarak geçen sene altı kilo bile verdim, ama bu tabii kötü bir şey değil. Tam tersine, varoluşun genel belirsizliği o kadar büyük olmasaydı bütün bunlar iyi bile olabilirdi (hayatta gerçek uğraştan başka ne istiyoruz ki?).²

Jung’un Burghölzli’de ‘gerçek uğraş’ için endişelenmesine ne gerek yoktu ve kısa süre sonra ‘genel belirsizlik’ten kurtulacaktı: hastalık istirahatinde olan başhekim sonunda Eylül ayında istifa edince, Jung 1904 Ekim’inde düzenli olarak onun görevine getirildi ve karısı Emma ile birlikte (Aralık’ta ilk bebeğinin doğumunu bekliyordu) Burghölzli’de başhekimin dairesine taşındı. Akademik kariyerinde de yoluna çıkan fazla bir şey yoktu: dört ay sonra, 1904 Aralık’ında Zürih Üniversitesi’nde öğretmenlik görevi için baş vurdu.³

Hasta Geçmişi (Ağustos 1904)

1904 Ağustos’unda, yine Burghölzli’ye mi yerleşmesi yoksa profesyonel geleceğini başka bir yerde mi araması gerektiği sorunuyla uğraşırken, bütün hastalar için tek tıbbi sorumluluğu o yüklenmişti; bu yüzden hastaneye yeni yatan

---

¹ Andreas Vischer’e mektup, 22.8.1904 (S.Zumstein-Preiswerk’in izniyle).

² *a.g.e.*

³ C.G.Jung’dan Andreas Vischer’e 12.12.1904: ‘O zaman doktora tezi mi tamamladım, şimdi fakültede’ (S.Zumstein-Preiswerk’in izniyle).

19 yaşındaki hasta Sabina Spielrein'in hasta geçmişini o aldı.

Geceyi hastanın odasında geçiren hemşire oldukça sakin olduğunu rapor etti; Sabina sadece birkaç kez tedirginlik sergilemiş ve ışık yakılmasını istemişti. Bir seferinde iki başı olduğunu ve vücudunun kendisine yabancı geldiğini söyledi. Benzer bir ikiye bölünme deneyimi tedavinin bitmesinden kısa süre önce tekrar yaşanacaktı.

İlk önce görüştüğü dayının ifadeleri Jung tarafından 'yetersiz ve kaçamak' olarak değerlendirildi; bunu, dayının Alman diline yeterince hâkim olmamasıyla birlikte, onun 'yaşlı bir Rus Yahudisi' olmasına da bağladı. Hangi sorulara, hangi şekilde kaçamak yanıt verdiği ve bunda yaşlı bir Rus Yahudisinin tipik özelliği olan şeyin ne olduğu kaydedilmemiş. Her halükârda Sabina'nın, bir önceki gece acilen hastaneye yatırılmasına neden olan büyük tedirgin hali açıklanmamış. Jung, Sabina'nın geçmişinde 'her zaman biraz histerik' olduğunu keşfetti. Akıllı bir öğrenciydi ve başarılarıyla öne çıkıyordu. Yaklaşık üç yıldır hastaydı. Bir ayı Interlaken'daki Heller sanatoryumunda geçirmiş ve hiç memnun kalmamıştı. 'Monakov'a gitmesi gerekirdi ama fazla taşkınlık gösterdiğinden kabul edilmedi'.

Yani Monakov'un Sabina Spielrein'i Burghölzli'ye gönderdiği varsayılabilir: büyük ihtimalle tek akraba olarak Dayı Lublinsky'ye danışıldı; klinik formunda bu konuyla ilgili girişlerin hepsi daha sonradan düzeltildi.

Jung 'sürekli kahkaha ve gözyaşları, başın sallanması ve baştan çıkarıcı bakışlar' hatırlıyor.

Jung'un ertesi gün Sabina Spielrein'in kendisinden aldığı hasta geçmişi 'yumurta kabuğu üzerinde yürümek kadar zor'dür. Yine de hastasının negatifliğini 'güçlü bir savaşla' kırmayı başardığı açıktır. Jung'un iyileşmek istiyorsa 'her şeyi' söylemesi isteği, Sabina tarafından eğer her şeyi söylerse 'onu o kadar üzer ki her şey sonrasında çok daha kötü olur. O zaman doktor olanları görür' tehdidiyle karşılandı. 'Asla bundan bahsetmeyeceği ve bahsedemeyeceğinde birkaç kez ısrar etti ve zaten iyileşmek falan istemediğini belirtti.'

Sabina fiziksel geçmişini ve hayatının dışsal detaylarını fazla sorun çıkarmadan vermiş gibi görünüyor. ‘Hassas’ bünyesi stres içindeydi (‘mide ağrıları, bin kez anjin, erken gelişmiş, hassas’).

‘Erken gelişmiş’ ‘entelektüel gelişmişlik’ anlamını ifade ediyor. Jung’un not ettiğine göre ‘Sabina Gymnasium’da fazla çalışmadı ama entelektüel açıdan çok ileri[ydi]’. Beş yaşındayken memleketi olan ve ailesinin oturduğu Rostov-on-Don’dan 1000 kilometre uzaktaki Varşova’da bir Froebel anaokuluna gitti. Bunun ailesinden uzakta, bir çocuk yuvasında kalmasını gerektirip gerektirmediği kaydedilmemiş. Ardından, Gymnasium’a girene kadar evde eğitim gördü. Bundan hoşlanmadı çünkü öğretmenler, ‘çok aptal’dı. Ayrıca piyano çalıyor ve şarkı söyleme dersleri alıyordu. Her şeyden çok da doğal bilimlere ilgi duyuyor ve tıp okumak istiyordu.

Zürih o zamanlar, Rusya’daki siyasi reformlar süresince, özellikle de 1861’de serfliğin kaldırılmasıyla, yeni bir dönemin başlayacağını hisseden ve eğitim almak ve toplumda yeni roller edinmek için çabalayan ‘Rus kadın öğrenciler için bir cazibe merkeziydi. 1863 tarihli bir Rus üniversite yasası kadınları her tür yüksek eğitimin dışında bırakmıştı. Bir serfin kızı olan genç bir Rus kadını, Nadescha Suslova, Zürich Üniversitesi’ne kayıt olmuş ve oradaki ilk kadın öğrenci olarak – Forel’in öğrencisiydi – eğitimini tamamlayıp 1867’de başarıyla ve hiçbir engelle karşılaşmadan doktora-sını tamamlamıştı. Bu Rus çevrelerinde duyulunca, genç Rus kadınlarından oluşan bir kitle Zürich’e aktı. Zürich’te, memleketlerindeki siyasi ayaklanmalara hevesle dahil olan ‘Rus kolonileri’nde bir arada yaşıyorlardı (Bankowski-Zullig 1988). Aralarında, Rusya’daki üniversitelerde şiddetle ayrımcılığa uğrayan Yahudi öğrencilerin, kadın ve erkek, sayısı çok yüksekti.

Sabina varlıklı bir Yahudi işadamının beş çocuğunun en büyüğüydü. Üç erkek kardeşi vardı – ‘dünyadaki her şeyden daha çok sevdiği’ küçük kız kardeşi 6 yaşında, Sabina 16 yaşındayken tifodan ölmüştü. Annesi diş hekimiydi (bu

o zamanlar her ne anlama geliyorsa) ama mesleğini arada bir uyguluyordu.

Ebeveynlerinin kızlarının eğitimi çok ciddiye aldıkları çok açık, ama cinsiyetler arasındaki rolleri değiştirmekle ilgilendikleri – ya da Rus devriminin ideallerini gerçekten destekledikleri – düşünülemez bile. Ailede egemen olan ilişkiler şüphesiz fazlasıyla ataerkildi.

Jung'un Sabina'yla verdiği ve kazandığı gerçek 'savaş' onu 'itirafa ikna etmesidir. Ve Breuer ve Freud'un *Histeri Üzerine Çalışmalar*'ındaki vaka geçmişlerinde olduğu gibi, itiraf kendisinin ayıplanacak bir eylemi hakkında değil, tekrar tekrar utandırılmış ve ızdırap çekmiş olmasıyla ilgilidir: babasının 'pek çok kez, en son on bir yaşındayken, bazen de kardeşlerinin önünde çıplak kaba etlerine vurduğunu itiraf eder'.

Jung'un 'savaş'ı kazandığı süreci takip etmek mümkündür: Sabina Spielrein'i müphemliği yoluyla ele alır. Kendi duyguları ve davranışı ile babasının duygu ve davranışları arasında ilişki kurmasına yardım etmesinin sonucunda, Spielrein bir anlığına kendisini içsel olarak babasından ayırabildi ve kendi örtüşmesini yeniden keşfedebildi:

Hasta babasını 'acılı bir şekilde' seviyor. *Hasta* ona sırt dönmüyor, *babası* onu gerçekten anlamıyor, ona incitici şeyler söylüyor.

Güçlü narsisizmi yüzünden babasına teslim olamıyor ve *babası* üzüldüğünde onunla konuşamıyor ve yine derinden acı çekiyor.

Babası hastaya vurmuş ve o da karşılığında onu öpmek zorunda kalmış.

'Bu noktada' diye belirtir Jung, 'sayısız tik ve iğrenme hareketleri ortaya çıktı'.

Babasının kendisini dövdüğü 'itirafı'ndan sonra, 'bu noktada tiklerin duygularla uyumlu olduğunu fark etti. 'İğrenme ve tikslenme ifade ediyorlar'.

Bunun ardından tiklerin kaybolması önemli değil. Tam tersine, birkaç gün içinde Jung bu tiklerin 'kompleksleriyle bir şekilde bağlantılı olan sohbette ortaya çıktığını' belirledi.

Bu yorum, Jung'un o zamanlar Franz Riklin ile birlikte yoğun bir şekilde yürüttüğü çağrışım testlerinden bahsediyor. O zamanlar – Jung'a göre – amacı 'sayısız bağın, çağrışım sürecini bilinçteki bütün ruhsal ve fiziksel alan fenomenlerine bağladığı' dikkatin çağrışım sürecindeki etkilerini incelemek olan 'The association of normal subjects' hazırlanıyordu (Jung 1904, parag. 4). Jung, 'duygu tonlu kompleks'in varlık belirttikleri, yani 'özel bir duygu tonlu olaydan bahseden fikirler toplamı' olarak uyarıcı kelimeye olan mimik tepkilerini saydı (*a.g.e.* parag. 167, fn.).

Ayrıca Jung'un 'itiraf'ı almak için hipnoz ya da telkin kullanmadığı da (Freud'un *Histeri Üzerine Çalışmalar*'da önerdiği gibi) not edilmeli; Sabina Spielrein'in kompleksi üzerinde, serbest çağrışımında ona eşlik etmek ve onunla birlikte gerçekleştirmek yoluyla çalışır. Başka bir deyişle, katılım ve gözlemin dengelendiği bir pozisyon üstlenir.

Ama Sabina negatifliğiyle savaşa devam eder: 'asla bundan bahsetmediği oluyordu ve her halükârda iyileşmeyi hiç istemedi'. Jung bu direnci hastanın hassasiyetinin bir ifadesi olarak yorumlayarak dikkate değer bir yardımseverlikle karşıladi: 'Aşırı hassas, yazarı her şeyi dinleyecek vaktinin olmamasıyla, gerçekten ilgi duymamakla, sadece – mış gibi yapmakla vs. suçluyor.' Böylece Jung, Sabina Spielrein'a karşı 'aşırı hassas' olduğunu gösterdi.

Bunu izleyen iki gün Jung, Sabina'yla hasta geçmişi oluşturmaya devam etti ve annesiyle de konuştu. Sabina'nın ebeveynleri ve erkek kardeşleriyle olan ilişkisinden daha fazla bahsettiği bu süreçte gerçekten şoke edici bir manzara ortaya çıkar: üç yıl önce, Sabina 16 yaşındayken şöyle söyledi: 'diğer insanların eşlikçiliği uğruna ebeveynlerimden vazgeçebilirim' (bununla söylemek istediği, gençliğinin etkisiyle bağımsızlığı arzuladığından, diğer insanlarla ilişkisinin ailesiyle olan ilişkisinden daha önemli olduğudur). 'Bunu duyunca babası çıldırdı ve intihar etmekle tehdit etti.' Babanın intihar tehditleri bir güç aracı olarak sürekli mevcuttu: 'mutsuz olması acı verici, sürekli ölmekten bahsediyor. Ev halkının diğer üyelerine hakaret ve zulüm etmesi de onun canını sıkıyor.' Babanın ona hakaret ve zulüm ettiği

gerçeği vurgulanmıyor; ve cezalandırmalara cinsel gücün de dahil olması fikri doğrudan ifade edilmiyor ama Jung şöyle kaydediyor: ‘deneyimin zirve noktası babasının bir *erkek* oluşuydu’ ve ‘Şimdi bile ara sıra uygunsuz yorumlar yapıyor’.

Jung’un yazdığı gibi, anneye ‘benzer bir ilişki’nin mevcut olduğu ifadesi, babayla hüküm süren, korkunun egemen olduğu ilişkiye sadece genel olarak bağlanabilir. ‘Bu son yıl boyunca bile annesi onu erkek kardeşleri ve onların arkadaşlarının gözü önünde dövmeye çalıştı.’ Sabina’nın umutsuzluğu, hâlâ okulda olduğu dönemde bile aşırı derecede artmıştı: ‘Bir zamanlar, o on üç yaşındayken, annesi onu cezalandırdı, Sabina saklandı ve soğuktan ölmek için kışın ortasında buz gibi soğuk suya girdi.’ Karlsbad’da ‘15 yaşındayken kendini açlıktan öldürmeye çalıştı’ ‘çünkü annesini kızdırmıştı.’

Jung görünüşe göre hastalığın geçmişiyle ilgili olarak Sabina’nın annesini, kızının ifadelerini hiçbir şekilde aktarmadan sorgulamıştır. Madam Spielrein (tıpkı dayı gibi) her şeyden önce Sabina’nın zekâsı ve başarılarına (erken gelişmiş, zeki, 6 yaşında Almanca ve Fransızca öğrenmiş, Gymnasium’da çok çalışkanmış) odaklandı.² Benzer bir tutum, ‘on iki yaşında Sabina’nın duyarsızlık ve bütün insanlara acıyarak baktığı dönemleri oldu’ ifadesinde de vardır. Ama ‘on beş yaşında yaşama nedeninin farkına vardı ve çalışmaya başladı’. Sadece iyi, eğitilmiş ve akıllı insanlarla bir arada olmak istiyordu. Sabina’nın kısa süre önce ‘doktor olan yaşlı dayısına âşık olduğu’ ifadesi özellikle gariptir (ona eşlik eden Lublinsky dayısına mı ‘âşıktı?’). Annesi ‘kızına karşı

¹ 1895–98 arasında tuttuğu çocukluk günlüğünde (Wackenhut & Willke 1994) Sabina annesiyle birlikte Berlin ve Karlsbad’a yaptığı bir yolculuktan bahseder. Tek başına idare edemeyecek kadar ‘gergin’ olan annesinden tam anlamıyla sorumlu olmaktan yakındır. Burda bahsedilen olay yayınlanan günlükte yer almıyor.

² Akademik başarının ebeveynleri için çok önemli olduğu gerçeği, babası tarafından kontrol edilen 1895-98 tarihli günlük girişlerinde de açıktır (Wackenhut & Willke 1995).

yaptığı bütün hataları ve sonuç olarak Sabina'nın derinden hayal kırıklığına uğradığını ve üzüldüğünü' anlattı.

Jung'un notlarına dahil etmediği şey her neyse, Bana Spielrein ardında çok rahatsız edici bir izlenim bırakmış olmalı, çünkü Jung kapak sayfasına 'histerik!' yazdı, altını çizdi ve 'çocuksu bir doğanın histerik yokluğu' diye not etti. Ancak, kapak sayfasında yer alan aile hakkındaki bilgiler incelenirse (hepsi de düzenlenmiş ve detaylandırılmıştır) ve Sabina'nın bu ailedeki pozisyonu hayal edilirse, annesi yaşlı dayısına duyduğu sevgiyi bile mahvetmeye çalıştığında hissettiği üzüntü ve umutsuzluk anlaşılabilir: bir erkek kardeş histerik ağlama krizleri geçiriyordu, diğerinin tikleri vardı ve çok çabuk öfkeleniyordu, üçüncü 'melankolik', ciddi bir şekilde histerikti ve 'acı çekmek için hata yapıyordu'. Babasının ('sinir hastası, çılgınlık noktasına varacak kadar öfkeli ve sürekli intihar etmekle tehdit eden) onu yanında tutmaya çalışmasına nasıl katlanacaktı?

Bir hasta geçmişinde alışılmadık şekilde, hastanın aldığı dini terbiye tartışmaya dahil oluyor. Dini değerlerin (özellikle annesi tarafından uygulanan) cayma ve kaygıya doğru yönelmiş olması Sabina'nın aile ilişkilerinde tipik gibi görünüyor. 'Günahlar cennette kırmızıyla kaydedilir: bir kişi yedi yaşından itibaren günahlarından sorumludur.' Ancak Sabina'nın tepkisi daha kişiseldir: 7 ya da 8 yaşından itibaren 'bir ruhla konuşmaya başlar'.

Çocukken çok dindardı ve sürekli dua etti. Bir süre sonra Tanrı, net cümlelerden çok duyguları aracılığıyla konuşan bir iç ses formunda ona yanıt verdi. Ama bu iç ses *Almanca* konuşuyordu (anadili Rusçadır; o zamanlar Almanca öğrenmekteydi). Aşamalı olarak, o sesin Tanrı değil, onun tarafından gönderilen bir melek olduğu, çünkü kendisinin *sıradışı bir insan* olduğu fikrine ulaştı... Sanki, söylenmelerinden önce kelimelerin anlamını biliyormuş gibi hissetti. (Bölüm 5:88; italikler orijinal)

Jung'un bu konudan fazlasıyla etkilenmesi olasıdır: biyografisinden bildiğimiz gibi, bir teoloji profesörü, antik diller konusunda bir uzman ve Basel üniversite şehrinin

Protestan kilisesinde önde gelen bir rahip olan annesinin babası ‘ruhlar’la konuşuyordu. Ayrıca Jung kendi geçmişinden, ilk başta küçük çaplı bir küçük düşürölme bağlamında kaydettiği ‘sıradışı kişi’ olma hissini tanıyordu (Jung 1961, s.39 vd.). Dahası, Sabina’nın ‘ruhunun’ yabancı bir dilde konuşması, ona Flournoy’un Helene’sini ve doktora tezinde anlattığı gibi, translarında yüzeysel bir genç kızdan soylu bir dil konuşan bilge bir yaşlı adama dönüşen kendi kuzeni Helene’yi de hatırlatmış olmalı.

Teşhis: Histeri

Jung ve Bleuler Sabina’ya ‘histeri’ teşhisini koydular – hem tedavinin başında hem de sonunda. Bu teşhis önceleri Zürih kliniğinde nadiren koyulurdu (Minder, o zamana kadar Jung’un Burghölzli’de iletişim kurduğu sekiz histeri vakası sayar) (Minder 1992). Yine de histerinin o zamanlar klinik psikiyatri araştırması için ana paradigma gibi bir şey olduğuna şüphe yok. Alman psikiyatrisinin duayeni olan Otto Binswanger’in imzasını taşıyan 900 sayfalık bir monografi yeni yayımlanmıştı (Binswanger 1904).

Hem Bleuler hem de Jung konu hakkında özellikle düşündü. Doktora tezinde Jung kuzeni Helene örneğinde, çok sayıda ‘sözde gizli fenomen’i histerik semptomlar olarak açıkladı. Böyle yaparak, ‘histerik’ uyurgezerlik fenomeni ve çift bilincin yanı sıra, çeşitli ruhsal işlevlerin (normalde bilinçli iradenin hemen altında yatan) ‘otomatik kontrolü’ ve ayrıca sıradışı ‘başarılar’ın (bilinmeyen dillerde konuşmak, ‘kehanet’) tartışıldığı modern Fransız psikiyatri ve psikoloji literatüründe (Charcot, Janet, Binet, Flournoy) özellikle ilgi çekti. Jung 16 yaşındaki kuzeninin ruhsal bir medyum olarak gerçekleştirdiği performanslarında, ergenlik hayallerini yaşadığı ve romantik fantezilerde bilinçli bir bilgiye sahip olmadığı ilişkileri canlandırdığı uyurgezer epizotları gördü. Geçmişinin farklı aşamalarında çeşitli ‘bilinçaltı kişilikleri’ temsil edildi ve Jung ‘bastırılmış düşünceler-

rin bağımsız hayatını ortaya koyan' Freud'un rüyalar üzerine yaptığı araştırmaları hatırladı.¹

1904'te, Sabina'yla çalışmaya yeni başladığında Jung, histerik yanlış okumalara ya da genel olarak 'histerik sürece' dair görüşlerini yeniden düzenlemek için, 1902 yılında bir kitap formunda hazırlanan doktora tezinin gözden geçirilmesiyle gönderilen bir yanıtı kullandı. Hastasının 'histerik yanlış okuması' bilinçte ikiye ayrılma varsayımı ile açıklanabilir ve 'histerinin karakteristiği olan Ben-kompleksinden ruhsal fonksiyonları ayırma ve sonucunda özerkliğe yönelik güçlü ruhsal unsurlar eğilimini kısaca kanıtlar' (Jung 1904, parag. 159). Ve daha da önemlisi, Jung şu keşfe büyük önem verir: klinik manzaranın analizi [gözden geçirenin düşündüğü gibi] Fransız yazarlara değil, Freud'un histeri araştırmalarına dayanır! (*a.g.e.* parag. 165) Bu bakış açısına tutunan Jung hiç şüphesiz tıptaki akıl hocası ve patronu Eugen Bleuler'le aynı fikirdedir, Bleuler'in ilgisi daha pratik bir yöne kaymış olsa da. Gerçekten de, 1916'da yayımlanan kitabında Bleuler, Freud ve Breuer'in 'histeri araştırmaları'ndan bahsetmez. Yine de şöyle belirtir: 'Hastalıklı mekanizmalara bilincin erişmesini sağlayan ve onları "dışa vurup rahatlatan" psikanaliz çok sayıda vakayı iyileştirir (Bleuler, E. 1916).

1902 tarihli, hipnotizma hakkında olan bu kitabında Forel de, ciddi vakaların bile 'fikirler yoluyla oluştuğu ve fikirler yoluyla ortadan kalktığı'na dair kanıtlar sunan çok sayıda yazar arasında ('Charcot, Breuer, Vogt ve çok daha fazlası') Freud'u da andı (Forel 1902:136). Ve bir diğer bölümde histerik hastalıklarda kişinin 'Freud'un prosedürüne uygun olarak, nedeni her zaman önceden oluşmuş bir duygusal travmada aramak' gerektiğini belirtti. Ama 'saldırgan sorgulama' yoluyla 'ortama göre davranma ya da uygunluk ihlali'ne karşı uyarır. Ayrıca 'Freud'un yaptığı gibi izole bir olaydan bir dogma' inşa edilmemesi gerektiğini de söyledi (*a.g.e.*: 168). Forel söz konusu 'izole edilmiş olay'da 'cinsel

¹ Jung, C.G. 1902:86 (78?). Bu bölüme yazdığı dipnotta Jung, Breuer ve Freud imzalı *Histeri Üzerine Çalışmalar*'dan bahseder.

taciz' adını kullanmaz. Bleuler de histerinin psikojenezi hakkında sadece genel anlamda konuşur. 'Histerik sendrom'u 'daha ılımlı nevrotik semptomları ve dikkat çekici ruhsal bağlantıları ile' 'psikopatik tepki oluşumları (durumsal psikoz)' arasında sayar. Hepsinden önce, hepsi de 'benzer insanların benzer tepkileri' ile üreyen ve en iyi 'psikojenik' olarak tanımlanan ruhsal ve fiziksel semptomların (alacakaranlık durumları, anestezi, hiperestezi, felç, havale, kusma) karışımını vurgular. Histerikler kendi koşullarında tutkularının normal bir şekilde farkına varamayan ve ek olarak karakteristik bir şekilde 'güçlü bir ikiye bölünme kapasitesi ya da bastırılmış arayışlarını kendilerinden uzak tutma kapasitesine sahip' 'duygusal insanlar'dır ('*Affektmenschen*') (Bleuler, E. 1916:421).

Forel'in bakış açısından histeri izole bir klinik sahne değil, her şeyden çok 'patolojik çözülme'ye dayanan (telkine açıklık ve kendi kendine telkin) 'semptomlar kompleksi ya da bir sendrom' olarak sunulur. 'Bunun bir sonucu olarak, bilinç kısıtlandığında, kişiliği kendisiyle birlikte sürükleyebilen ve sonuçta mükemmel bir fenomen yaratarak ama aynı zamanda bu hastaların etkileyici, histerik bir yalan söyleme ve rüya benzeri kararsızlığına yol açarak ikili bir Bene bölünen çok yoğun, spontane uyurgezerlik bağlantıları oluşur' (Forel 1902:138).

Forel Charcot'nun histeri teorisine zaten şüpheyle bakıyordu; Charcot'nun 'damga'sı teşhis işaretleri değil, sonucunda güçlü (oto) bir telkine açıklığın sabitleştiği yapay durumlar olarak değerlendirilmeliydi. Tedavide, telkin yapmak çok büyük dikkat gerektiren hipnozdan çok daha iyiydi. 'Eski kural geçerli: dostça, tutarlı ve sağlam.' Histeri hastalarının işbirliğini kazanmak ve aynı zamanda onlarda saygı uyandırmak önemliydi: 'onlarla asla alay edilmemeli ve onlara karşı güvensizlik, hoşnutsuzluk ya da küçümseme sergilenmemeli, aksi takdirde onlara büyük zarar verilmiş olur' (*a.g.e.*: s. 138).

Bleuler de 'en önemli ruhsal araçların' hastalara karşı sabır, sakinlik ve içsel iyi niyet olduğunu, bu üç özelliğin hiç tükenmez olması gerektiğini söyler (Bleuler, E. 1916:389).

En somut ilkeleri pragmatik olduğu kadar idealisttir de: ‘Sadece ilgi çekmek isteyen bir doğaya sahip histerik patlamaların ve diğer semptomların temelini onları kasten görmezden gelerek yok etmek’ ve ‘sendromların gelişip beslendiği koşulları değiştirmek’ diye yazar Bleuler. Ama her şeyden önce ‘eğer mümkünse, sadece dışsal ilişkileri değil, hastanın yaşamın anlamını reddetmesine neden olan içsel olanları da hesaba katarak hastalarda bir yaşam amacı yaratmak’ (a.g.e.: 389).

Yaygın olan hastalanma isteği ise sağlık gerektiren pozitif çabalarla telafi edilmelidir.

Tedavi (Eylül 1904-Haziran 1905)

Sabina Spielrein’in tedavisi pek çok açıdan hem Bleuler hem de Jung için bir test vakası olmuştı: Jung’un 1903’ta istifasının ardından yeni işbirlikleri için bir test vakası ve Bleuler’in, herkesin yeteneklerine göre çalıştığı ve iyi niyet, sabır ve sakinlikle desteklendiği bir terapötik toplum olarak hastane fikrinin test vakası; artık ‘hasta zihinde gerçekten nelerin gerçekleştiği’ni anlamak için çağrışım deneyleri ile desteklenen Jung’un çalışmaları için bir test vakası (Jung 1961:135).

23 Ağustos’ta Jung, Sabina Spielrein’in yarı-bilinçli bir durumda yaşadığı dikkat çekici deneyimi not etti: ‘Sanki biri onun başına üşüşmüş, sanki (biri) bir şey, insan bir şey ya-tağında sürünüyormuş gibi hissetti. Aynı zamanda sanki biri kulağına bağırıyormuş gibi hissetti.’ Ve: ‘Sürekli kendini bir köpek ya da şeytan gibi iğrenç hissetti.’ Ve özellikle: ‘Elleri ona ait değilmiş gibi geliyor.’ Bu giriş değerlendirilmemiş ya da üzerinde yorum yapılmamıştır.

Ama 5 Ocak’ta, Sabina’nın durumu zaten büyük ölçüde düzeldikten ve 1905 ilkbaharında Zürih’te tıp eğitimine başlamasına karar verildikten sonra, durumu dikkate değer ölçüde kötüleşti ve semptom tekrar ortaya çıktı: Gece büyük bir kavgı: odasında bir kedi ya da başka biri olabilir, biri aniden kulağına konuşmaya başladı. Sırtında salyangoz gibi bir şeyin yürüdüğünü hissetti ve bir şey el gibi yanını

kavradı.’ Günümüzde çok sayıda terapist hiç şüphesiz bu tanımlarla ilişkili olarak gece gerçekleşen cinsel taciz anılarından şüphelenir (Herman 1981).

5 Ocak 1905 günü gerçekleşen bu halüsinasyon deneyimiyle bağlantılı ‘duyguların analizi’, onu tedavi eden doktorun not ettiği gibi, 1904 Yılbaşında ‘büyük bir kavga (babayla öfkeli sahneler)’nın anısını ortaya çıkarır. Daha kesin bilgi verilmemiş, sadece Sabina’nın ‘çok etkilenererek’ tarif ettiği ‘çok sayıda benzer sahne’ yaşandığı söylenmiş. Özellikle 13 yaşındayken babasının onu dövmeye çalıştığı bir sahne vardır: ‘onu özel bir odaya götürdü ve uzanmasını emretti; kız kendisini dövmemesi için ona yalvardı (adam eteğini arkadan yukarı sıyırmaya çalışıyordu). Sonunda baba pes etti, ama kızını diz çöküp dedesinin fotoğrafını öpmeye ve her zaman iyi bir çocuk olmaya yemin etmeye zorladı. Bu aşağılayıcı sahneden sonra oğlanlar (erkek kardeşleri) onu selamlamak için dışarıda bekliyordu.’

Bu tarife göre babanın verdiği cezalar kapalı kapıların ardında gerçekleşen küçük düşürücü ritüellerdi ve sırf bu yüzden bile cinsel taciz alt tonu içerirler. ‘Babasının, onu utandıran ifadeleri’ de bu yönü işaret eder. Yazar (C.G.Jung) Sabina’nın bunlara özel bir vurgu yaptığını not eder.

Babasının hangi ‘ifadeler’le onu utandırdığı kaydedilmemiş. Ama ‘uzan’ emriyle bağlantılı olarak cinsel doğaya sahip hakaretler kullandığını varsayabiliriz; bunlar genç bir kızı ‘bir köpek ya da şeytan gibi iğrenç hissettirme’ etkisine sahiptir.

Ardından, Jung’un en önemli gerçek olarak kabul ettiği şeyi kabul eder: ‘Üç saatlik bir analizin ardından (!) dört yaşından beri cinsel uyarılma deneyimlediği ortaya çıktı.’ İdrar yapmak için bir baskı hissediyor ve bacaklarını birbirine bastırmak zorunda kalıyordu. Daha sonra ‘orgazmik bir boşalma’ yaşadığını okuyoruz. Sonunda erkek kardeşinin dövüldüğünü görmesi ya da duyması ‘mastürbasyon yapmak istemesi’ için yeterliydi; ‘ya da yatağa uzanıp mastürbasyon yapmasını sağlamak için birinin onu tehdit etmesi yeterdi.’ Analizi yürüten doktorun – stil Jung’a aittir –

yazdığı gibi, son zamanlarda sadece hafif bir telkinle, mesele birinin ona gülmesi, yani aşağılandığını hissettirmesi bile ‘bir orgazm yaşamasına neden olmak için’ onda bu dürtünün uyanmasını sağlıyordu.

Bu ifadeler Jung’un cinsel etkinliği Sabina Spielrein’in tarafından gördüğünü düşündürüyor. Her halükârda bu bölümlerden Jung’un kızını dövme ve onu utandırma yoluyla onda yarattığı karışık hislerden babayı sorumlu tutup tutmadığı açıkça anlaşılmıyor. Metnin geri kalanında görüldüğü gibi, hastanın ‘bütün iğrenme ifadeleri ve negatif tavırlarının nedeni görülebilecek’ kompleks yüzünden çok acı çektiği şüphesizdir. Hasta kendisini gerçekten kötü ve yoz bir insan olarak görüyor ve bu yüzden başka insanların yanında olmasına izin verilmemesi gerektiğini düşünüyor.’ İtaat etmeye zorlanmak kompleksini tetikliyor ve mastürbasyon yapmasına neden oluyordu. Ve ‘eylem boyunca hasta kendisine her tür eziyetin yapılmasını istiyor; mümkün olduğu kadar canlı bir şekilde, özellikle uyarılmasını artırmak için çıplak kalçalarına vurulduğunu gözünde canlandırıyor, bunun büyük bir izleyici kitlesinin önünde gerçekleştirdiğini hayal ediyor’.

Bu ‘eyleme’ dair analizi Jung’un bir bütün olarak drama ya dikkat göstermeyip daha çok ‘şehvetli’ hastaya odaklandığı izlenimini doğuruyor. Bu bağlamda Jung’un uzun analizinin (uzun saatler sürmüştü) 1905 Ocak’ında, Freud’la kişisel olarak tanışmadan ve Freud’un ‘Cinsellik Üzerine’sinin yayımlanmasından önce gerçekleştiği belirtilmeli; Jung’un ‘çocuk cinselliği’ne odaklanması, Freud’un baştan çıkarma teorisini bırakmasının ardından odak değişikliği yaşayacağını önceden haber verir.

Ayrıca, Jung’un analizinin ilk başlarda açıklamaya çalıştığı şeyi hiç açıklamadığı da belirtilmeli: yatağında sürünen bir şey/biri olduğuna dair dikkat çekici ve düşündürücü halüsinasyon.

Sabina’nın ‘çekirdek-kompleks’ analizi ne üretmiş ve nasıl sonuçlar ortaya çıkartmış olursa olsun, çok korktuğu kötü seyircilere Bleuler dahil değildir. Jung’un uzun analizinin ertesi günü Bleuler, Sabina’nın gelişimine dair haftalık

rapor talep eden babaya bir mektup yazdı.¹ Madam Spielrein'in durumu stabil, diye belirtti Bleuler. Ancak Yılbaşı 'evi hatırlattığı için', artık azalmış olan 'ciddi bir endişe durumu' doğurdu. Yine de çok yorgun hissediyordu ve doktorundan kendi adına ebeveynlerine mektup yazmasını istedi. 'Size dair anıları onu çok tedirgin ettiğinden,' diye devam eder Bleuler, 'birkaç ay boyunca Madam Spielrein'in size doğrudan yazmaması gerektiği görüşündeyiz. Onu bu sorumluluktan kurtarmak için de babasına mektup yazmasını yasakladık.'

Bunun dışında, iyileşme süreci iyi gidiyordu:

Madam Spielrein artık neredeyse her gün bilimsel okumalar yapıyor ve ayrıca anatomi laboratuvarında uygulamalı bilimsel çalışmalara da başladı.²

Size en sıcak selamlarını gönderiyor.

Saygılarımla, Yönetici,

Bleuler.

Yani doktor emriyle babanın kızı üzerindeki kontrolü Bleuler'in kendisi tarafından büyük ölçüde sınırlandırılmıştı. Bay Spielrein otoritesine bu ciddi müdahaleyi ancak hırsını beslediği şüphesiz olan 'Madam Spielrein'in uygulamalı bilimsel çalışmalara başla'masının verdiği tatminle telafi etmişti.

Kızının tedavisi için yüksek bir tutar ödeyen Bay Spielrein bu iyileşmeyi farklı hayal etmiş olabilir. Bleuler'in ona yazdığı ve günümüze kadar gelen mektupların hepsi, onaylamama ve özenli bir cana yakınlığın garip bir karışımını sergileyecek şekilde yazılmıştır. Eylül ayında Bay Spielrein kızını ziyaret etmek için Zürih'e gitti; ve o zaman bile kızı-

¹ Sabina okuldayken babası ona düzenli olarak günlük tutturur ve yazdıklarını okurdu. Bu günlükler kısmen korunmuş ve 1994'te Almanca çevirisiyle yayımlanmıştır (Wackenhut & Willke 1994).

² Sabina Spielrein, bahsedildiği gibi, Burghölzli'de *psikoloji* laboratuvarında çalıştı; görünüme göre Bleuler, babasının kızının tıp çalışmalarının ciddiyetinden şüphe duymasını önlemek için onu *anatomi* laboratuvarında çalıştıyormuş gibi tarif etmiştir.

na artık hayal ettiği gibi özgürce davranamayacağını fark etmiş olmalı. ‘Sevgili Bayım, Kızınızı yarın ziyaret edebilirsiniz’, Bleuler’in otele gönderdiği kısa mektupta böyle yazılıdır. Birkaç gün sonra Bleuler Bay Spielrein’in kızı için yaptırmak istediği bir elbise hakkında endişelenir. Bleuler Bay Spielrein’in görevlendirdiği terzinin Sabina’nın ölçülerini bizzat almasını ister, böylece elbise üstüne tam oturacaktır. Bay Spielrein’in 11 Eylül 1904’te Burghölzli’ye yaptığı ziyaretten Sabina’nın hastane notlarında bahsedilmez. Üç gün önce, 8 Eylül’de Jung, Sabina’nın ‘birkaç olay çıkartmak için’ babasının dönüşünü (bir haftalık yokluktan sonra) ‘kullandığını’ belirtir: örneğin koridordaki pencerenin parmaklıklarına tırmandı ve onu, kendisini akşam ziyaret etmeye zorladı; üstünde geceliğiyle, bir battaniyeye sarılmış halde kapı aralığına oturdu ve kimse onu fark etmeyince bir çırpınma krizine tutuldu ve kendisini ‘tamamen bitkin’ halde yatağına götürmelerine izin verdi. Ardından, Bleuler yine Rostov-on-Don’daki Bay Spielrein’a yazar: kızının durumu pek değişmemiştir ama ‘hafif bir iyileşme’ fark edilmektedir ve bazı günler oldukça huzurlu geçmektedir. ‘Neyse ki’ ‘Madam Spielrein’in bilimsel araştırmalara olan ilgisini canlandırmayı’ başarmışlardı ‘aklı böylece patolojik saplantılarından saatlerce uzaklaşıyor. Sabahları çoğunlukla hasta muayenelerine büyük bir ilgiyle katılıyor ve akşamüstleri de hemşiresiyle yürüyüşe çıkıyor.’

‘Zararsız özellikte çocuksu şakalar’ yapmak için bu fırsatı kullanır. Sabina’nın gece korkuları babasıyla konuşulmuştu; Bleuler önemli ölçüde azaldıklarını yazar. Fiziksel olarak da iyidir ama kolay yorulmaktadır. Son olarak gelecek dört ayın ödemesini ister.

Hastane notlarındaki 29 Eylül tarihli bir girişte Jung, Sabina’nın ‘zararsız özellikteki çocuksu şakaları’ndan bazılarını sayar: ‘hemşireleri delirtmek için intihar hareketleri, kaçmak, insanları korkutmak, ihlal yasakları vs.’ Bazen bu aşırılıkların ardından kendini depresif hisseder ve durumunda en ufak bir düzelme eğilimi olmadığını düşünür. Ondan (Jung) iyileşmesine dair en ufak bir tereddüt göstermemesini ister. Jung ayrıca Sabina’nın kendi başına

okuması için bırakıldığında konsantre olamadığını, ama 'doktorun varlığının bile saatlerce odaklanmasını sağladığını' belirtir. Dolayısıyla Jung bazen onun yanında saatler geçirmiş olsa gerek.

İki hafta sonra Bleuler yine babayla iletişim kurar: 'Madam Spielrein'in tedavisinin yararına' hastanın 1 Ekim'de yazdığı mektuba yanıt vermesini ister. Hasta yavaş yavaş iyiye gitmektedir ve sevindirici bir şekilde, gelecek ilkbaharda Zürih'te tıp eğitimine başlamaya karar vermiştir.

Sabina'nın raporlarına göre en küçük bir çatışmada bile büyük bir sinirsel çöküşle tepki vermeye alışkın olan Bay Spielrein, Bleuler'in taleplerini babalık haklarına müdahale ve küçük düşürücü ve küstah bir hareket olarak görmüş olmalı. Kızının mektuplarını nasıl ve ne zaman yanıtlayacağı ve kızının nerede okuyacağı onun bileceği iş değil miydi? Rus kadın öğrencilerin çoğu yurt dışında okumasına izin vermesi için babalarına karşı büyük bir mücadele vermek zorunda kaldığını belirtirdi. Ve kızını sıkı kontrol altında tutan ve 16 yaşında belirttiği bağımsızlık isteklerine intihar etme tehdidiyle yanıt veren Bay Spielrein, Zürih'ten gelen küstahlıkların sonucu olarak ciddi krizlere girmiş olmalı.

Maalesef Bay Spielrein'in kızının ve yöneticinin mektubuna cevap yazıp yazmadığı ya da nasıl yazdığı bilinmiyor. Her halükârda Bleuler vazgeçmedi. 25 Ekim'de Sabina'nın iki mektubunu Bay Spielrein'a gönderdi; bu da, Sabina kliniğin koruması altında olduğu sürece babasıyla arasında özel bir iletişim kurulamayacağı anlamına geliyordu. Bleuler babanın karşı karşıya kaldığı küstahlığı Sabina'nın yavaş iyileşmesi haberiyle nasıl yatıştıracağını biliyordu: bir eşlikçiyle birlikte hastanenin dışında yürüyüşe çıkmaya başlamıştı bile. Ek olarak, 'bilimsel bir projede doktorlarımızdan birine¹ asistanlık yapıyor ve bu çok ilgisini çekiyor' diye belirtir. Bleuler yine Sabina'nın Zürih'te tıp okumaya karar verdiğinden bahseder ve Rusya'ya geri dönmesinin söz konusu olmadığını açıkça belirtir. 'Hatta eğitimine başla-

¹ Franz Riklin ve Jung o zamanlar 'The association of normal subjects' üzerinde çalışıyordu.

madan önce ailesiyle bir araya gelmesi bile bizim görüşümüze göre çok zararlı olur,' diye yazar Bleuler.

Kızınızın bağımsızlık ve kendine güven duyguları geliştirmesi gerekiyor, bu yüzden ailesinden gelen duygusal endişeler ve aile hayatının bütün kısıtlamalarından uzak durması şart. Bu ancak kendisini bütünüyle ilgisini çeken bir etkinliğe adayabildiği yeni ve farklı bir ortamda biraz zaman geçirmesiyle mümkün olabilir. Bu koşulların iyileşmesi için gerekli olduğu görüşüne kızınız da katılıyor.

Bu gerçekten de Bay Spielrein için yeni ve alışılmadık bir tarzdır; hoşlandığı düşünülemez bile, ama İsviçreli doktorların kızının öğrenimine duyduğu güvenden gururlanmış olsa gerek. Sabina da babasıyla ilişkili olarak yeni rolüyle ilgili kendini kötü hissetmiş olmalı. Ona ihanet mi etmiştir? Onu mahcup etmiş, önemsememiş midir? Eskiden hep intihar etmekle tehdit eden babası bunu atlatabilecek midir? Mektuplarını nasıl karşılayacaktır? Babasına karşı gelirse kendisi bunu atlatabilecek midir?

Bay Spielrein'in Bleuler'e verdiği tepki, Sabina'nın Ekim'de yazdığı mektuptan durumunda büyük bir kötüleşme olduğu sonucuna vardığını belirttiği bir mektup oldu; büyük ihtimalle onu kızının taburcu edilip başka bir hastaneye transfer edilmesini talep etmekle de tehdit etmişti. 28 Kasım'da C.G.Jung, Sabina'nın mektuplarını mazur göstermek ve iyileşme beklentisini sürdürmek için 'yöneticinin adına' babayla yazışma işini üstlendi: neyse ki kızının durumunda, kendisinin mektuplardan çıkarttığı gibi bir değişme yoktu. Jung üç haftalık askerlik görevinden geri döndüğünden beri iyileşme süreci ilerlemişti. 'Madam Spielrein' artık çok daha iyi konsantre oluyordu. Son zamanlarda Prof. Bleuler'in düzenlediği bir sosyal toplantıya 'başarıyla' katılmıştı. Tabii ki hastanın çocuksu ruh hallerine karşı koyamadığı bazı günler oluyordu; son mektuplarını bu ruh hallerinden birindeyken yazmıştı. 'Hemen ardından bana itiraf etti ve düşünmeden yaptığı bu eyleminden gerçekten

pişmanlık duyuyor. Yani mektupları durumunda bir kötüleşme olduğu anlamına gelmiyor.’

Bu ifade, hastane notlarında kaydedilen yorumlarla doğrudan zıt düşer: Bleuler’in iyi niyeti, sabrı ve sakinliği ‘neredeyse tükenmez’ olduğu halde, Jung’un yokluğuyla 1904 Kasım’ında Sabina’nın durumu yine kötüleşti: Bleuler 4 Kasım’da ‘Başhekimin yokluğu nedeniyle hasta son haftada kendisini neredeyse tamamen bıraktı ve kötüleşti,’ diye yazar. ‘Çok sayıda fiziksel şikâyeti var, düşünemediği ve klinikteki dersleri takip edemediği vs. konusunda ısrar ediyor’ [klinik psikiyatri dersi]; bir uyku ilacı istedi ve eğer verilmezse gece ‘olay çıkartmakla’ tehdit etti. Gerçekten de gece saat 1’de gürültü yapmaya başladı. Hemşire onu yatağına geri götürmeye çalışınca onu tekmeleyerek karşı koydu: ‘Başhemşire çağrılınca aptalca bir şekilde hastayı zorla yatağa yatırarak durumu çözdü. Sonra olay biraz duruldu.’ Yani Bleuler durumu kontrol altına alması için gecenin 1’inde başhemşirenin çağrılmasına karşı çıkmadı! Gün içinde Sabina iyi değildi; kliniğe gitti [klinik dersine] ama sonrasında sanki çivilenmiş gibi duvara yapışık halde kaldı, belki de Bleuler’in oradan geçmesini bekliyordu. O zaman Bleuler onu koğuşa geri götürdü, önceki gece neler olduğunu anlatmasını istedi ve bunu yapınca hastanın çok daha iyi görüldüğünü fark etti. Yine de hasta bir uyku ilacı istedi ama içmedi, çünkü Bleuler’in söylediğine göre, birisi ilacı almazsa Bleuler’in memnun olacağını söylemişti. Bleuler ayrıca Sabina’nın derste kendisine uzatılan bir mektuptan ‘epilepsi teşhisi yaptığını ve doğru bir şekilde gerekçelendirdiğini’ belirtir. Bir hafta sonra Bleuler’in girişi dramatik intihar tehditleri bildirir; hasta bıçakları saklamış ve ‘veda mektupları’ bırakmış, koğuştaki gaz işçilerinin merdivenine el koymuş ve ‘üstünden atlaması için’ koridorda engeller [banklar] bırakmıştır. Bleuler’i engellerin üstünden atlarken izlemekten keyif alır, ama ‘kendisi en küçük bir atlama girişiminde bulunmaz: ayak tabanlarını acıtmış’ diye belirtir Bleuler. Gülmekten söyleyemediği ve ‘hastane doktorlarının ana rolleri oynadığı’ şarkılar besteler.

Çalışmadığından, hayatın anlamsız olduğundan şikâyet eder ve yine açıkça intihardan bahseder; perde iplerinin odasına geri getirilmesini ister, böylece ‘geceleyin olay çıkartabilecek’ ve o iplerle kendini boğmaya çalıştığını sergileyebilecektir.

20 Kasım’da Jung, dönüşünün ardından yine ‘hızlı bir kötüleşme’ olduğunu not eder: ‘her tür eşek şakası’, ‘hemşireye o kadar çok eziyet etti ki yerini değiştirmek zorunda kaldık’, ‘koridordaki merdiveni tekmeliyor’, ‘yeri çiziyor’. Şehre inmeyi reddeder, ayağındaki ağırlardan şikâyet eder, kendini açlıktan öldürmek için yemek yemeyi reddeder, ‘bütün varlığıyla hastalanmaya, tekrar iyileşmeden önce en az iki ay bilincini kaybetmeye ihtiyaç duyduğunu söylüyor’. Ekimde, üç haftalık yokluğundan önce Jung, Sabina’nın ‘baba kompleksi’yle yoğun bir şekilde uğraştı.

Ekim ayında, Sabina’nın Burghölzli’ye yatırılmadan önce bulunduğu Heller sanatoryumuna ait bir faturanın yanı sıra, Sabina’nın birkaç çizimini de hastane notlarına ekledi. En dikkat çekici olan çizim şudur: aciz bir şekilde ve panik içinde yatan bir kadının üzerinde bir adam oturmaktadır. Jung, ‘Bu, bir hastaya elektrik tedavisi uygulayan Dr. Heller. Pozisyon dikkat çekici ölçüde cinsel’ diye yazar ve devam eder: ‘Hasta çok sayıda mazohist özellikler sergiliyor, mesela garip bir tiksinti duyduğu babasıyla olan ilişkisi. Cezalandırma, ana kompleksi oluşturuyor.’ Sabina ondan bile sürekli ‘kendisine acı vermesini, bir şekilde kötü davranmasını’ talep eder; ‘ondan bir şey istememeli, emretmelidir’. Dr. Heller’ın uyguladığı dikkat çekici tedavi, tabii ki Sabina’da şiddete uğrama durumunu yeniden canlandırmıştır. Jung, Sabina’nın çizimini babasıyla olan ilişkisiyle ilişkilendirir – ama babanın sadizminin ya da tavırlarındaki cinsel çağrışımların, Sabina’nın acizliğinin ve paniğinin değil, sadece mazohizminin üzerinde durur.

Ekim’deki bir diğer tema, bir günlük yatak istirahatinden sonra ‘bir duygunun dışı vurumu olan’ Sabina’nın ayağındaki ağrıdır. Analiz, ebeveynleri arasındaki bir kavganın ardından yapılan rahatsız edici bir yürüyüşle ilişkisini ortaya koydu: sonrasında ‘baba öfkeden hasta bir halde iki gün

yatakta kaldı, ne konuştu ne de yemek yedi'. Bir akrabaları ziyarete gelince Sabina babasından kalkmasını ve yürüyüşe çıkmayı istemek zorunda kaldı, böylece hiçbir sorun yokmuş gibi davranacaklardı. Ayağındaki ağrılar da o zaman başladı, bir süreliğine yürüyemedi. Ayrıca, annesiyle birlikte 'çok zor koşullarda' Viyana'ya gitmek zorunda kaldığında da aynı ağrılar ortaya çıktı. Sabina artık yavaş yavaş daha özgür bir hayata alışması gerektiğini biliyordu. 'Dışarı çıkmaktan ve gelecekten korkuyor; bu yüzden ayağındaki ağrıyı bahane ederek dışarı çıkışını mümkün olduğu kadar çok erteliyor.'

Son olarak Sabina'nın Mars fantezileri de bir tema oluşturur. 'Mars hakkında fantastik hikâyeler' anlatarak diğer hastaları eğlendirir.

Her gece, bütün kontraseksüel fantezilerini yansıttığı Mars'a seyahat ettiğini söylüyor. Mars'ta insanlar yemek yemek yerine ozmoz yoluyla besleniyor. Üremiyorlar, çocuklar bireylerin bilinç dışında hızla gelişiyor ve bir gün hazır halde ve hiçbir zorluk olmadan ortaya çıkıyorlar.

Jung, Sabina'nın fantezi hikâyelerinden rahatsız olmuş görünüyor; 'bir oyuncaktan vazgeçmek istemeyen inatçı bir çocuk gibi' bu hikâyenin doğru olduğunda ısrar ettiğini söyler. Sabina okuması için Jung'a Flournoy'un *From India to the Planet Mars*'ını vermiş ve ardından onu benzer hikâyelerle etkilemeye mi çalışmıştır?¹ Ya da Mars, onun gerçek durumuna hiç benzemeyen Mars, güvenli bir fantezi dünyası mıdır?² Bleuler de Sabina'nın Mars hikâyelerinden ha-

---

¹ Diğer şeylerin yanı sıra Marslı dilini de konuşan medyum Helene Smith hakkındaki bir makaleden bahsediliyor.

² Jung'un Sabina'nın 'Mars fantezileri' üzerine yazdığı notlar, Jung'un 1910 yılında özel olarak tedavi ettiği ve sık sık bahsettiği, ay fantezisine sahip bir başka hastayı andırır: kültürlü bir aileden gelen kız sesler duydu, yemek yemeyi reddetti ve bir daha konuşmadı; 15 yaşındayken 'erkek kerdesi tarafından baştan çıkarılmış ve okul arkadaşlarının tacizine uğramıştı'. Jung kızın o zamandan itibaren kendini gittikçe izole ettiğini ve insanlardan saklandığını, 17 yaşında katatonik durumda

berdardır ama Bleuler'in 1904 Kasım'ında bahsettiği gibi, Sabina bu hikâyeleri onunla fazla detaylandırmamıştır çünkü 'kimse ona inanmaz'.

22 Ocak 1905'te, Jung yönetici adına raporuyla birlikte şahsen anne Spielrein'la iletişim kurarak ondan Zürih'i ziyaret etmesini ister. Sabina'nın babasına doğum günü tebriği gönderdikten sonra çok sinirlerinin çok gerilmesinden beri babasına yazmasını yasakladıklarını da açıklar. Babanın istediği gibi haftalık bir rapor, doktorların iş yükü nedeniyle imkânsızdır. 'Hasta' yavaş yavaş tekrar şehre, yürüyüşe çıkmaya ve başka insanlarla yemek yemeye uyum sağlamak-tadır. 'Dün öğle yemeğinde kendi isteğiyle asistan doktorların masasına oturdu, bu önemli bir başarı olarak görülebilir.' Bunun dışında annesini tekrar görmeyi çok istemekte ve doktorlar da bu isteği desteklemektedir. 'Diğer aile üyeleriyle görüşmesi şu anda tavsiye edilmiyor.' O zaman kızının sağlık durumuna dair sözlü bir rapor sunabilecektir.

Yahudi bir baba olarak Bay Spielrein'in kızı ve doktorlarıyla sadece eşinin konuşmaya davet edilmesini hiçbir şekilde kabul etmeyeceği tahmin edilebilir. Anne Madam Spielrein için de durum oldukça rahatsızdır.

Üç haftanın ardından Madam Spielrein'dan hiçbir yanıt gelmeyince Bleuler, Jung'un mektubunu bazen kelimesi kelimesine, bazen de küçük ama önemsiz olmayan değişikliklerle kopyalayarak tekrar denedi. Anne Spielrein'in ziyareti önemliydi, çünkü o zaman Sabina çeşitli konularda içini açabilirdi. Bunun dışında, iyileşme süreci iyiye gidiyordu; artık 'her gün yemekte asistan doktorların masasına oturuyor'du. Ve: 'büyük ölçüde histerik semptomlardan kurtuldu, dolayısıyla iyileşmiş kabul edilebilir.'

---

kliniğe yatırıldığını yazar. Fantezilerinde kız bir vampir tarafından tehdit edilerek 'ay yörüngesindeki konut'ta kadınlar ve çocuklarla birlikte yaşar. Fazlasıyla direndikten ve birkaç kere kötüleştikten sonra 'yeryüzündeki hayatın kaçınılmaz olduğunu' anladı ve 'aşamalı olarak kaderine boyun etti' (Jung/Jaffe 1962:150vd. Jung'un bu vakaya dair yorumları için bkz. Hofer 1993:307 & 312-18).

Madam Spielrein'in görüşmeye geldiği varsayılabilir. Ancak hastane kayıtlarında ziyaretinden bahsedilmiyor.

Hastane kayıtlarındaki 29.1.1905 tarihli bir giriş, Sabina'nın bütün tanıdıklarıyla çağrışım deneylerine katıldığında tetikleyici 'dövme' kelimesini söyleyemediğinden bahseder; ayrıca, Burghölzli'deki ilk gecesinde olduğu gibi başında garip bir hisle bir tür afallama durumuna girmiştir: akşam yaptığı ziyarette Jung hastayı 'yüzünde şehvetli ve dalgın bir ifadeyle' kanapede yatar halde buldu. Bir şey söyleyince hasta aniden güldü ve şöyle dedi: 'Şimdi sesini çift duyuyorum, sanki iki kafam varmış, sol tarafım kendi iradesiyle hareket ediyormuş gibi geliyor.' Jung sorduğu sorularla, Sabina'nın bu duruma Forel'in hipnotizma üzerine olan kitabını okurken düştüğünü ortaya çıkardı. 'Baba kompleksini tetikleyen bölümü bulmak için' kitabı eline alınca hasta aniden savunmacı hareketler ve tikslenme işaretleri yaptı ve Forel'in, İsviçreli yazar Gottfried Keller'in otobiyografik bir masalından bir anekdotla birlikte 'sahte hatıra' fenomenini açıkladığı bölümü işaret etti. Keller 7 yaşında bir çocukken, okulundaki kendisinden yaşça büyük dört çocuğun öğretmenlerin isimlerini söylemesi ve kötü dil kullanmasını sağlamak için kendisini kaçırıp dövmekle suçladığı şeklinde sahte bir hikâyeye uydurduğunu anlatır. Peki bu hikâyedeki tetikleyici kelime en önemli faktör olan 'dövme' midir, yoksa hasta kendi anılarının gerçekliğinden şüphe duyduğu için mi dehşete düşmüştür? Her halükârda kısa sürede iyileşmiş görünür. Üç ay sonra, 29 Nisan 1905'te Jung şöyle yazar: 'Son birkaç haftada oldukça iyiye doğru gitti ve gittikçe daha sakin. Artık dersleri bilinçli bir şekilde ve ilgiyle (zooloji, botanik, kimya, fizik) dinliyor. Hâlâ ara sıra ruh halinde dalgalanmalar oluyor, özellikle de evden gelen mektuplarla bağlantılı olarak.'

En dikkat çekici olan şey, Jung'un adres belirtmeden hazırladığı, üniversite yetkililerine hitaben olduğu açıkça görülen sağlık raporudur: Rusyalı Madam Spielrein 17.8.1904 tarihinden beri klinikteydi; büyük ihtimalle bir süre daha burada kalacak ve 'üniversitede derslere katılmaya' niyetli. Şüphesiz bu rapor fazla güven doğurmaz; Jung hastanede

geçirdiği süreyi vurgulayarak hastanın okuma niyetini üstü kapalı ve hatta kuşkulu nitelikte bırakır.

Birkaç gün sonra daha açık bir sağlık raporu vererek Sabina Spielrein'in düzenli bir öğrenci olarak üniversiteye kaydolmak için ihtiyaç duyduğu desteği veren kişi Bleuler olur. 'Bu hastanede kalan ve tıp fakültesine kayıt yaptırmayı planlayan Madam Spielrein zihinsel olarak hasta değildir,' diye belirtir Bleuler. 'Histerik semptomlar gösteren bir sinir rahatsızlığının tedavisi için buradaydı. Bu yüzden kaydının yapılmasını öneriyoruz.'

Taburcu Edilme

1 Haziran 1905'te Sabina Spielrein taburcu edildi. Hastane raporlarında 'Artık şehirde bağımsız bir şekilde yaşıyor ve derslere katılıyor' diye yazılıdır.

Taburcu olmasından bir hafta önce, 23.5.1905'te Jung yine Sabina'nın adına babasına mektup yazıp, ona yazmaktan kaçınmasının nedeninin sevgi ya da minnettarlık eksikliği değil, 'eve dair anıları sürekli olarak hatırlamazsa daha iyi ve rahat hissedeceği' olduğunu belirtti. Dahası, 'her tür patolojik saplantılı fantezileri' babasının kişiliğiyle ilişkilendirmesi 'sinirsel doğasının özelliği'dir. Jung'un babaya bu şekilde hitap etmesinin altında yatan bilinçli ya da bilinçdışı niyetin ne olduğu net değil. Babasının öfkesinden çok korkan Sabina tarafından mı zorlanmıştı? Kendini, durumu bu şekilde 'açıklamak' zorunda mı hissetmişti? Sabina'nın eğitimi için desteğini kazanmak üzere babanın gönlünü mü alıyordu? 'Sabina'nın tavırlarının hâlâ tamamen normal olmadığını kabul eden Jung, bağımsız bir deneyime başlamasının zamanı olduğunu' kurulamayacağı söyleyerek devam eder. 'Onunla bu konuda konuşacağız ve kızınızın kararını size bildireceğiz.'

Kızının kararını beklemeye alışık olmadığı kesin olan Bay Spielrein, hemen en büyük oğlunu okuması için Zürih'e gönderdi – ve yeni kazandığı bağımsızlığında Sabina yine aile taleplerinin peşinde olduğunu hissetti. Tabii ki Bleuler de bu şekilde düşündü. Sabina'nın taburcu olmasından bir

gün önce babasına şöyle yazdı: ‘Madam Spielrein erkek kardeşine bakmasının bekleneyeceği düşüncesiyle aşırı tedirgin oldu.’ İyileşmeye devam edecekse ‘ailesinden gelen bütün zorunluluklardan özgür olması’ şarttır. Burghölzli’den babaya gönderilen son mektup dikkat çekici bir şekilde Jung’dan gelir. Sabina Spielrein’in taburcu edilmesinden bir hafta sonra, 7.6.1905’te, Jung babaya Sabina’nın maalesef erkek kardeşinin dairesine yakın olan yeni adresini verir ve ‘erkek kardeşiyle mümkün olan en az iletişimi kurması’ kızının sağlığı için çok önemli olduğundan, erkek kardeş için başka bir kiralık ev bulunmasını ister. ‘Erkek kardeş kompleksi’ hastane kayıtlarında açık bir şekilde tartışılmaz, ama babanın vekili olarak işlev görüyor gibidir. ‘Zürih’i oğlunuz için tavsiye ettiğimizde, hastanın erkek kardeşiyle ilişkilendirdiği saplantılı fantezilerden habersizdik, aksi takdirde size Zürih’i tavsiye etme konusunda tereddütlü davranırdık,’ diye yazar Jung. Ayrıca artık kızına doğrudan para göndermesini ister. ‘Ama bu konuda bir denetim olmasını isterseniz, hizmetinizde olmaktan ve Madam Spielrein adına parayı teslim almaktan memnuniyet duyarım.’

Jung’un, Bay Spielrein’in taleplerini makul seviyede tutmak için yeterli olabilecek, Bleuler’ın 31 Mayıs tarihli mektubundan bahsetmemesi şaşırtıcıdır. Jung’un talimatlarında hiç şüphesiz – Bleuler’ın açık ifadelerinin tersine – sınırlar ihlal edilir: Gerçekten de babanın erkek kardeş için başka bir ev bulacağını düşünmüş müdür? Peki Sabina’nın adına parayı teslim almak için neden ‘hizmetinde’dir?

Bu – babanın yerine – Sabina’nın bağımsızlığını desteklemek yerine onu kontrol altında tutmaya çalıştığı anlamına gelmez mi? Jung mali konularının vesayetini üstlenmeye o kadar hevesliyse Sabina’nın baba kompleksini gerçekten anlamış mıdır? Sabina’nın yeteneklerine gerçekten ne kadar değer verir? Hastaneden taburcu olması gerçekten de onu özgürlüğüne kavuşturmuş mudur?

En azından Sabina Spielrein kendi özgürlüğü için kendi savaşlarını vermiş gibi görünüyor. 24 Nisan 1905’te, derslere başlamasından önceki gün, Rusça bir günlük tutmaya

başladı ve bunu Jung'dan sakladı. Okumak konusunda endişelidir ve 'bu mutlu anı' 'kısmen ölüm karanlığı' içinde bekler.

Başım ağrıyor, kendimi hasta ve zayıf hissediyorum. Gücüme inanmıyorum, aslında hiçbir şeye inanmıyorum. Jung koridorda ilerliyor. Birazdan buraya gelecek: ne yaptığımı görmemesi için defteri saklamalıyım, ama neden ona göstermiyorum ki? Ancak şeytan bilir! (Wackenhyt & Wilke 1994:185vd)

Özellikle üniversitede kendini sınıf arkadaşlarından çok uzakta hissetti; 'çok daha derin, daha ciddi, daha gelişmiş bir eleştiri kapasitesine sahip, daha bağımsız...' olduğunu hissetti. Yine de bilimsel alanda çalışma kapasitesinden şüphe duyuyordu.

Öncelikle, sağlığım bana izin verecek mi? Ve daha da önemli-si: yeterince yetenekli miyim? Bir yandan, bilimsiz hayat benim için düşünülemez bile. Bilim olmadan benim için geriye ne kalıyor? Evlilik mi? Bu düşünce beni dehşete düşürüyor: bazen kal-bim sevgi, şefkat istiyor, ama bu, en acınası düzyazıyı saklayan yanıltıcı, geçici, yüzeysel bir an... Ruhumu açabileceğim iyi bir dostumun olmasını isterdim, ebeveynlerin çocuklarını sevdiği gibi beni sevebilecek ve anlayacak, benden büyük bir insanın sevgisini istiyorum (ruhsal sevgi). Benim için ebeveynlerim hiç de ebeveyn değil gibi... Ama bu hikâyeyi anlatmak istemeyecek kadar iyi biliyorum.

Ve birdenbire devam eder: 'Keşke Jung'um kadar bilge olsaydım! Lanet olsun! Benden bir şey olup olmayacağını bilmek istiyorum,' diye sorar ve devam eder: 'Ve bir erkek olmamam ne kadar aptalca: onlar için her şey çok daha kolay. Bütün hayatın onların istediği gibi olması çok acımasızca. Ben bir köle olmayacağım!'

Bir ay sonra, 8 Haziran 1905'te, yani kendi dairesine taşınmasından bir hafta ve Jung'un babasına mektup göndermesinden bir gün sonra, kardeşinin yakınında olmasından değil, insanlara yakın olduğu için endişelidir:

Nedense insanlara yakın olmaktan korkuyorum. Özgürlüğüm için korkuyorum. Şimdi sahip olduğum tek şey özgürlüğüm ve bu son hazineyi bütün gücümle koruyorum. Kişiliğime dair en ufak bir eleştiriye bile katlanamıyorum, basit bir talimat formunda olsa bile: cezalandırıcı bir vaaz gibi geliyor...

Yine de:

Sadece Jung'dan gelen her şeye katlanabilirim. Beni azarladığında inanılmaz acı veriyor. Ağlamak, durması için yalvarmak istiyorum, çünkü kişiliğim baskı altına alınmış gibi geliyor, ama diğer yandan ona karşı koyamıyorum. (a.g.e.: 186)

Hiç şüphesiz Jung, Sabina'yı derinden etkilemişti. Sabina ona en utanç verici sırlarını, gizli düşünce ve duygularını itiraf etti. Ve büyük ihtimalle Jung'un sabrı ve Sabina'nın onunla deneyimlediği duygusal yaşama derinden adanmışlığı ve heyecanı sayesinde, 'bilimsiz bir hayat Sabina için düşünülemez hale geldi'.

Ancak, tedavinin taslağını belirleyen Jung değil Bleuler'di. Tedavisi, Forel tarafından önceden Burghölzli'de tanınmış olan fikirlerle uyumluydu: ciddi travmatizasyon kurbanı olarak tedavi görüyordu. Ana semptomları 'histerik' olarak teşhis edilmişti ve 'histeri' (şimdi olduğu gibi, o zaman da tartışmalı bir terimdi) Bleuler ve Freud anlayışında 'travmatik nevroz' olarak görülüyordu. Son yüz yılda 'travmatik nevroz'un geçirdiği bütün değişimlere rağmen, Bleuler'in tanımladığı temel terapötik ilke hâlâ geçerlidir: hastalara sabır, sakinlik ve içsel iyi niyetle yaklaşmak ve hastanın rol yapmasını engelleyen ve kaynak ve yeteneklerini güçlendiren bir ortam yaratmak.

Sabina Spielrein vakasında alışılmadık olan şey Bleuler'in onu koşulsuzca destekleyişidir; gerçekten 'ele geçirilmiş' hissettiği babası ve ailesinden bağımsız kalmak için neredeyse umutsuzca verdiği uğraşta Bleuler'in sağlam desteğine güvenebilmişti. 'Çocuksu eşek şakaları'na, hemşirelere eziyet etmesine ve devam eden intihar tehditlerine rağmen Bleuler onu sadece doktorlarla yemek yemeye değil, kendi

evine de davet etti; onu derslerine kabul etti, devam eden psikolojik araştırmaya dahil etti ve son olarak da tıp okumak üzere üniversiteye koşulsuz kabul edilmesini tavsiye etti. Bleuler'in, Sabina'nın zorba tavırları ve şiddetli dürtülerinin iyi niyet ve hoşgörüyüyle yanıtlanması ve aynı zamanda müstakbel bir meslektaş ve çalışan olarak saygı görmesi ilkesinin doktorlar, hemşireler ve kliniğin diğer hastalarının hoşgörülebilir limitinin sınırlarını zorladığına şüphe yok.

Bleuler'le kıyaslandığında Jung'un Sabina'ya karşı tutumu ve onunla kurduğu ilişki aynı ölçüde yoğun ama daha az tutarlıydı. Sabina çocukluğunun ilk yıllarından itibaren travma geçirdiğini açıkça belirtmiş olsa da, Jung'un onun travmasını anlayıp anlamadığı ve nasıl anladığı açık değildir. Yine de, analizini ve vardığı sonuçları şimdi yargılayabiliriz, Sabina'nın komplekslerine dair yaptığı hırslı incelemenin sonucu travma ve ona neden olan kişinin arka fona karıştığı idi. Aralarında, daha sonradan güçlü olduğu kadar eleştirilecek yanlara sahip olduğunu da kanıtlayacak yakın bir ilişki kuruldu.

Sabina'nın hastaneden taburcu edileceği 'mutlu an'ı neden 'bir şekilde ölümcül karanlık' durumunda beklediğini anlamak kolay. Durumu neredeyse umutsuz görünüyordu: 20 yaşında ve ciddi sosyal endişelere sahip olan bir Rus Yahudisi, neredeyse bütün açılardan kendisine yabancı olan bir topluma nasıl kendini dahil edecekti? Sadece üniversitenin taleplerini yerine getirmekle kalmayıp, aynı zamanda tıp öğrencileri arasında kadın bir öncü rolünü nasıl üstlenecekti? Ona destek olacak kimse olmadığı ve ekonomik olarak bağımlı kalacağı gerçeğine rağmen babası ve ailesinden nasıl ayrılacaktı?

Hastaneden 'tedavi olmuş' değil, 'iyileşmiş' olarak taburcu edildi. Zürih'te bir öğrenci olarak yeri vardı ve okumaktan zevk alıyordu. Ama henüz 'özgür' değildi. Kim gelecekte ona destek olacaktı ve onu 'ebeveynlerin çocuklarını sevdikleri gibi' sevecek birini bulacak mıydı?

Referanslar

Abraham, H. (1976) *Karl Abraham. Sein Leben für die Psychoanalyse*. Müni: Kindler.

Bankowski-Zullig, M. (1988) 'Zürich-das russische Mekka'. In *Verein Fem. Wissenschaft*, ed. Zürich: efef.

Bernheim, H. (1884) *De la Suggestion: des Applications a la Therapeutique*. Paris: Doin.

Binswanger, L. (1957) 'Erinnerungen an Eugen Bleuler'. *Schweizer Med. Wochenschrift*, 35/36, 1112f.

Binswanger, O. (1904) *Die Hysterie*. Viyana: Holder.

Bleuler, E. (1892) Review: Bernheim, H, 'Neue Studien über Hypnotismus, Suggestion und Psychotherapie'. Çeviren: Sigmund Freud. *Munchner Med Wochenschrift*, 39, 431.

— (1896) Review: 'E. Breuer, S. Freud: Studien über Hysterie'. *Munchner Med Wochenschrift*, 43, 524f.

— (1923/1936) [1916] *Textbook of Psychiatry*. İng. ed. A.A.Brill. Londra: Allen & Unwin.

Bleuler, M. (1951) 'Geschichte des Burghölzli und der Psychiatrischen Universitätsklinik'. *Zürcher Spitalgeschichte*, 2:377–425.

— (1988) *Vorwort zu Bleuler E. [1911]*. Tübingen: Ed. Discord.

Breuer, J., & Freud, S. (1895) *Studies on Hysteria. SE 2*.

Carotenuto, A. (1982) *A Secret Symmetry*. New York: Pantheon Books. [*Diario di una segreta simmetria. Sabina Spielrein tra Jung and Freud*. Roma, 1980].

Ellenberger, H. (1985) *The Discovery of the Unconscious*. Londra: Allen Lane/The Penguin Press.

Flournoy, T. (1900) *From India to the Planet Mars. A Case of Multiple Personality with Imaginary Languages*. Foreword C.G.Jung, ve Commentary M.Cifali, ed. ve gir. S.Shamdasani. Princeton, NJ: Princeton University Press, 1994.

Forel, A. (1889) *Der Hypnotismus und die Suggestive Psychotherapie*. Stuttgart: Enke, 1902, 4. Baskı. 5. İngilizce çevirisi ed. H.W.Armit: yay. 1906 Rebman of London & New York.

— (1937) *Out of my Life*. New York, 1937. [*Rückblick auf mein Leben*. Zürich, 1935.]

— (1968) *Briefe/Correspondence*. Ed. H.Walser. Bern: Huber.

Freud, S. (1889) Review of Auguste Forel's *Hypnotism*. SE 1.

Herman, J.L. (1981) *Father-Daughter Incest*. Cambridge, MA & Londra: Harvard University Press.

Hofer, R. (1993) *Die Hiobsbotschaft C.G.Jungs. Folgen sexuellen Missbrauchs*. ('C.G. Jung's Message to Job. Consequences of Sexual Abuse'). Luneburg: zu Klampen.

Jagella, C, Isler, H., & Hess, K. (1994) '100 Jahre Neurologie an der Universität Zurich (1894–1994); Constantin von Monakov (1853–1940). Hirnforscher,

Neurologe, Psychiater, Denker'. *Schweizer Journal für Neurologie und Psychiatrie*, 145, Supplement.

Jung, C.G. (1902) *On the Psychology and Pathology of so-called Occult Phenomena* CW 1.

—— (1904, 1906) *Diagnostische Assoziationsstudien*. G. W 4.

—— (1911/1912) 'Wandlungen und Symbole der Libido' ('Libido'nun Dönüşüm ve Simgeleri') *Jahrbuch für psychoanalytische und psychopathologische Forschungen*, ed. E.Bleuler & S.Freud. I (Teil 1), II (Teil 2).

—— (1913) *The theory of psychoanalysis* CW 4.

—— (1961) *Memories, Dreams, Reflections*. Kaydeden ve düzenleyen Aniela Jaffe. Londra: Fontana, 1973.

—— (1989) 'Analytical Psychology'. Notes of the Seminar given in 1925 by C.G. Jung. Edited by W.McGuire. Princeton NJ.: Princeton University Press.

McGuire, W. (1974) (ed.) *The Freud/Jung Letters*. Princeton, NJ.: Princeton University Press.

Minder, B. (1994) [1992] 'Sabina Spielrein: Jungs Patientin am Burghölzli Zurich'. *Luzifer-Amor. Zeitschr. f. Geschichte der Psychoanalyse* 7, 14, 55–127. [Med. Diss. Universität Bern]. *Journal of Analytical Psychology*, 46, 1, ve bu kitap, Bölüm 6.

Monakov, C.V. (1970) *Vita mea. Mein Leben*. Eds. A.W.Gubser & E.W.Ackerknecht. Bern: Huber.

Wackenhut, I. & Willke, A. (1994) *Sabina Spielrein. Missbrauchüberlebende und Psychoanalytikerin* ('Sabina Spielrein, Taciz kurbanı ve psikanalist'). Diss. Med: Fak. Med: Hochschule Hannover.

9. BÖLÜM

SABINA SPIELREIN'İN BURGHOLZLI HASTANESİNDEKİ RAPORLARINA DAİR YORUMLAR

COLINE COVINGTON

Hastalarının anlattığı hikâyeleri kelimesi kelimesine kabul etme temelinde, Freud baştan çıkartma teorisi ve onun kökünde yatan patojenik davranışı geçmiş travmasında hipotezlendirdi. Freud'un analizde 'boşalma metodu' hastanın bilinçdışındaki travmatik anıları hatırlamasını ve geçmiş ve mevcut zaman arasında bilişsel bir bağ kurmasını sağladı. Hafıza ve travma arasındaki ilişki 1872'de Charcot'un Paris'teki Salpetriere Hastanesinde histeri hastalarını hipnoz yoluyla tedavi edişinin bilim ve tıp çevrelerinde büyük bir ilgi çekmesinden beri bir tartışma ve spekülasyon konusu haline gelmişti. 1885'te Freud Charcot'un yanında staj yapmaya başladı. Bu süre boyunca Janet histerinin altında yatan bastırılmış psikolojik travmayı ortaya çıkartmak için hipnozun nasıl kullanılabileceğini de gösteriyordu. 1888'e kadar Janet birkaç histeri vakasını yayımlamıştı. Dört yıl sonra Freud Charcot'un derslerinin çevirisini tamamladı ve histeriye dair kendi görüşünü de bir dipnotta sundu:

Hangi formda ortaya çıkarsa çıksın, histerik krizin özü bir anı, hastalığın başlangıcı için önemli olan bir sahnenin halüsinasyon formunda yeniden yaşanmasıdır... anının içeriği, hastada histerinin ortaya çıkmasını tetiklemedeki yoğunluğuyla sınıflandırılan ruhsal bir travmadır ya da belirli bir anda oluşması nedeniyle bir travmaya dönüşen olaydır. (Freud 1886-1899:137)

Üç yıl sonra, 1895'te Freud şöyle yazdı: 'Histerikler asıl olarak anılar yüzünden acı çeker'. Charcot ve Janet'in ahla-

ki ve psikolojik travmaların histeriye yol açtığı hipotezini bir adım daha ilerleterek, Freud histerinin daha çok baştan çıkartma ya da cinsel saldırı travmasıyla bağlantılı olduğu varsayımını kabul etti. ‘Anılar’ çarpıtılmış hatıralar formunda ifade edildi. Ancak Freud’un baştan çıkartma teorisinden vazgeçtiği 1897’den sonra histerinin kökleri daha fazla yayıldı ve sadece psikolojik olaylarda, yani çocukluktaki bastırılmış cinsel fantezilerde yattığı gerekçesiyle ‘psikolojileştirildi’.

Bu kısa hikâyeden, histeri etiyojisine dair görüşlerin nasıl dışsal faktörlerden yavaş yavaş içsel, psikolojik faktörlere doğru değiştiğini görebiliyoruz. Bu teorik değişimin Jung’un Sabina Spielrein’a uyguladığı tedavide de görülebildiğini öne sürmek ve bunun nedenlerinden bazılarını keşfetmek istiyorum.

Jung, kompleks düşüncesinde kişisel, geçmişe dair deneyimleri ve çağrışımları doğuştan psikolojik olanlarla (başlangıçta ‘kökensel görüntüler’ ve daha sonra arketip olarak tanımladığı) birleşen kendi histeri teorisini geliştirdi. Freud’un ‘Histerikler temel olarak anılar yüzünden acı çeker’ diye yazmasından on yıl sonra Jung ‘histeride daima bir kompleks iş başındadır’ diye yazdı. Histeriyi, duyguların fazlasıyla güçlü olduğu, doğuştan ya da edinilmiş bir hastalık durumu olarak tanımladı. Dolayısıyla hastalar az ya da çok ölçüde kendi duygularının kurbanlarıdır. Ama aynı zamanda, histeri genel olarak duyguların özelliğini değil, sadece miktarını belirler. Özelliğini belirleyen şey hastanın karakteridir. (Jung 1906a, parag. 464, Bölüm 6:112)

Jung histeride hafızaya karşı ‘her zaman iş başında’ olan kompleksin özellikle köklerine inmez. Ancak Jung’un burada tanımladığı şey hafızanın (ya da hafıza tarafından temsil edilen ve komplekste saklanan fikrin) travmatik bir hale geldiğinde duygulardan ayrıştığıdır. Bu ayrışma sonrasında duygunun bedenselleştirilmesine yol açar.

Sabina Spielrein Burghölzli’ye yatırılıp 17 Ağustos 1904 akşamı Jung’la görüştüğünde, Jung ona histerik teşhisi koydu. Notlarında şöyle belirtir: ‘Hasta çok karışık, zorlanımlı bir şekilde gülüyor ve ağlıyor. Çok sayıda tik, sarsılarak

başını döndürüyor, dilini dışarı çıkartıyor, bacakları seğiriyor. Korkunç bir baş ağrısından şikâyet ediyor, deli olmadığını, sadece üzgün olduğunu, otelde, insanlara ya da gürültüye dayanamadığını söylüyor' (Bölüm 5:85). Günümüzde Sabina'ya psikozlu teşhisi de konabilirdi. Dahası, hasta Burghölzli'ye gönderilmişti çünkü öncesinde yattığı Heller Enstitüsü'nde tedavi edilememişti. O zaman hastane notlarından, Sabina'nın tavırlarının ne kadar zor olduğunu ve ilgi çekmek ve özellikle doktorları ve hastane çalışanlarını kendisini cezalandırmaları için tahrik etmek üzere nasıl kargaşa çıkartmaya çalıştığını görüyoruz. İstismar edilmekten korktuğundan kendisi istismar eden birine dönüşüyor. Jung şöyle yazar: 'En ufak bir saygı ya da güven eksikliği durumunda hemen negatif tavırlarla ve ardından az ya da çok şeytansı hilelerle misilleme yapıyor' (*a.g.e.*: 88). Hastane notlarında ayrıca Sabina'nın tavırlarının, kötü davranarak ilgiyi üzerine çekemeyeceğini açıkça belirten kararlı ve cezalandırıcı olmayan bir yaklaşımla idare ve kontrol edildiği de görülüyor. Hastaneye yatışını izleyen ve 'kesin yatak istirahati' verildiği ilk birkaç günden sonra Jung şöyle yazar:

Dün tıbbi asistan yataktan çıkmasını yasakladı. Bunun üzerine hasta ayağa kalktı ve enerjik bir şekilde asla itaat etmeyeceğini, iyileşmek istemediğini, kötü davranacağını ifade etti. Yazar tarafından uygun şekilde ikna edilince tamamen sakinleşti. (*a.g.e.*:87)

Sabina'nın patlamaları Burghölzli'de geçirdiği ilk haftalarda önemli ölçüde azalırken, terkedilmekle ilgili yaşadığı zorluklar görünür hale geldi. Bu ilk olarak 29 Ağustos'ta, Jung'un yazdıklarından fark ediliyor:

Başhekim burada değil (27 Ağustos'tan beri). Dün (28 Ağustos) baş ağrısı, gittikçe kötüleşiyor. İlaç istedi ama reddedildi. Gece yatakta, nabız 180, bu yüzden sonunda Morfin verildi... o zaman gece iyi geçti. (*a.g.e.*: 89)

Bir ay sonra, Sabina'nın Jung'a gittikçe bağlandığı fark ediliyor. 29 Eylül'de Jung şöyle yazar:

Hastanın durumuna karşı geniş bir sezgisi var ama iyileşmeye dair en ufak bir eğilimi bile yok. Yazar'dan, kendisi hakkında en ufak bir şüphe hissini açığa vurmamasını, sadece sabır ve iyileşeceğine dair sağlam bir inanç sergilemesini istiyor; iyileşmesinin tek yolu bu olur.

Hasta kendi halinde okurken dikkat süresi çok kısa ama doktorun mevcudiyeti bile saatlerce konsantre olmasını sağlayabiliyor. (*a.g.e.*: 90)

Sabina'nın iyileşmemeye kararlı oluşu, sadece ayrılıktan değil, Jung'la ilişkiye girerse istismar edileceğinden de korktuğunu gösteriyor. Bir sonraki ayrılığın etkileri, Jung'un bütün gün dışarıda olduğu 16 Ekim'de rapor edilmiş. Jung şöyle yazar:

Bu süre boyunca hasta çok tedirgindi. Ertesi gün sürekli olarak ve büyük bir arzuyla Yazar'ın sol elini acıtuncaya kadar sıkı-tığını hayal ettiğini belirtiyor. Bu acılı muameleyi bütün gücüyle istiyor. Ertesi gün sol elinde aşırı hassasiyet var. 'Sadece bu ağrıyı hissetmek istiyorum' diyor sakince, 'Bana gerçekten kötü bir şey yapmanı, bütün varlığımla karşı olduğum bir şeyi yapmaya zorlamanı istiyorum'. (*a.g.e.*: 92)

Sabina'nın babasına duyduğu 'acı verici' sevgiyi Jung'a yansıttığı burada çok açık. Açık olan bir diğer şey, Jung'la bir sevgi ilişkisine girmeye karşı kendisini korumak için 'gerçekten kötü' bir şeyden acı çekmeyi kullanışı ve bu şekilde onu istismar eden babasıyla olan ilişkisini tekrarlama ya çalıştığıdır.

Hastane notları Sabina'nın nasıl idare edildiğine dair bazı bilgiler veriyor. Doktorlar ve bakım görevlileri sürekli nöbet tutuyor ve ailelerinin sahip olduklarıyla geçiniyordu. Graf-Nold'un belirttiği gibi, Bleuler günümüzde yerleşik bir terapötik cemiyet olarak kabul edilebilecek bir şeyi başarıyla kurmuştu (Bölüm 8:149). Bleuler'in üç 'ruhu tedavi aracı' – 'hastalara karşı sabır, sakinlik ve içsel iyi niyet' (*a.g.e.*: 148) – Sabina'nın kimsenin onu istismar etmeyeceğine güvenmesini ve iyileşmesinin devam etmesini sağlayacak önemli içeriklerdi.

Yine de, Sabina ve Jung arasında tam olarak ne geçtiğine dair çok az bilgi veriliyor, özel terapötik yaklaşımı hakkında da fazla bilgi edinemiyoruz. Jung kariyerinin başındaydı ve Freud'un konseptlerini ilk kez uyguluyordu. Aynı zamanda, Jung'un aktarım fenomeni konusunda zaten bilgisi olduğunu (Bölüm 5, not 13:109) ve büyük ihtimalle Sabina'nın kendisine yönelik erotik aktarımının da farkında olduğunu da biliyoruz. Sabina'nın annesiyle yaptığı görüşmede Jung, Sabina'nın, ikisi de onu hayal kırıklığına uğratan önceki erotik aktarımları hakkında bilgilendirildi – bir süre önce bir doktor olan dayısına ve sonrasında da başka bir doktora âşık olmuştu (*a.g.e.*: 109). Her iki durumda da Sabina'nın babasıyla olan ilişkisini yinelediği çok açıktır – red noktasına kadar. Tam tersine Jung, Sabina'nın erotik aktarımını kabul edebilmişti ama yeni başlayan kendi aktarımı yüzünden Sabina'nın aktarım yansımalarından kendisini ayırt etmekte zorlanıyordu.

Sabina'nın Jung'a olan erotik aktarımının kökleri, hastane kayıtlarında tanımlandığı gibi, anne babasıyla olan nefret dolu ilişkide görülebilir. Babasıyla olan sado-mazohist ilişki onunla hissettiği utanç duygusunun, fiziksel dayaklardan türettiği heyecan ve rahatlamanın ve babasının depresyonu ve periyodik intihar tehditlerinin neden olduğu kaygıların etrafında dönüyor gibi görünür. Jung şöyle yazar:

Babasına sığınamıyor, babası onu gerçekten anlamıyor, acı verici şeyler söylüyor. Hasta güçlü narsisizmi yüzünden babasına teslim olamıyor ve babası üzülüşünde onunla konuşamıyor ve çok acı çekiyor. Hastaya vurmuş ve o da karşılığında onun elini öpmek zorunda kalmış. (Bu noktada sayısız tik, yüz buruşturma ve tiksime işaretleri.) (*a.g.e.*: 86)

Sabina, daha fazla tik eşliğinde, Jung'a 11 yaşına gelene kadar babasının çıplak kalçalarına vurduğunu ve bazen bunu kardeşlerinin gözü önünde yaptığını anlatıyor. Jung daha sonra şöyle yazar:

Üç yıl önce hasta babasına, başka insanların yanında olmak için ebeveynlerinden vazgeçebileceğini söyledi. Büyük olay çıktı, baba delirdi ve intihar etmekle tehdit etti. Sık sık buna benzer, bazen günlerce süren sahneler yaşandı. Ayrıca babanın evin diğer üyelerine de hakaret ve zorbalık etmesi de hastayı üzüyor. Babasının mutsuz olması, sürekli ölmekten bahsetmesi vs. ona acı veriyor. Babası ona nazik davrandığında hasta babasına kötü davrandığı için pişman oluyor. Hep, babasının bir gün kendini öldürmesinden korkuyor. (a.g.e.: 86)

Sabina'nın babası, depresyonunu kızını (ve hiç şüphesiz diğer aile üyelerini) manipüle etmek için kullanan mazohist bir zorba olarak betimleniyor – Sabina onsuz yaşamayı tercih ettiğini ima edince de intihar etmekle tehdit ediyor. Burada Sabina'nın babasıyla olan ilişkisinde karşı karşıya kaldığı çatışmayı görebiliyoruz – terk etmek onu öldürmek anlamına geliyor. Onun yanında kalabilir (ve bu nefret dolu ilişkiyi sürdürebilir) ya da dayanılmaz (ve patolojik) bir suçluluk duygusu çekebilirdi. Baba ve kız arasında ayrım yoktu. Sabina'nın babasında bir anne araması gibi, babası da kızında aynı şeyi arıyordu. İleride Jung'la olan aktarım ve karşı aktarımda bunun nasıl tekrarladığını görebiliriz. Sabina'nın, iyileşmesinin tek yolunun Jung'un ona karşı 'sonsuz sabır ve iyileşeceğine dair sağlam bir inanç' göstermesi olduğunda ısrar etmesi şaşırtıcı değil. Sabina'nın kendisini babasıyla özdeşleştirmesi de raporlarda açıkça görülüyor. Doktorlara ve hemşirelere karşı buyurgan, kıskırtıcı ve cezalandırıcıdır, karşı çıkıldığında ya da yalnız bırakıldığında intihar etmekle tehdit eder ve histerik semptomlar geliştirir.

Sabina'nın annesiyle olan ilişkisi de benzer şekilde fırtınalı ve sado-mazohist özelliktedir. Jung şöyle yazar:

Bu son yıl boyunca bile anne kızını erkek kardeşleri ve onların arkadaşlarının gözü önünde dövmeye çalıştı. On üç yaşındayken annesi hastayı cezalandırdı, hasta kaçıp değişik yerlere saklandı, buz gibi soğuk suya girdi (kışın!) ve kendini soğuktan öldürmek için bodrum katına gitti. Bu şekilde anne babasına eziyet etmek ve kendisini öldürmek istedi. 15 yaşındayken Karlsbad'da kendi-

ni açlıktan öldürmeye çalıştı çünkü annesini kızdırmıştı. (*a.g.e.*: 87)

Sabina, tıpkı babası gibi, kendisini öldürmekle tehdit ederek annesine misilleme yaparken aynı zamanda kendisini de cezalandırmaktadır. Jung şöyle yazar: ‘Kendisi de fazlasıyla kötü ve yoz bir insan ve bu yüzden diğer insanların yanında olmasına izin verilmemesi gerektiğini düşünüyor’ (*a.g.e.*: 95). Başka insanlarla ancak acı verici muamele ve suçluluk duygusunu manipüle etmek yoluyla ilişki kurabiliyor. Bu, sürekli kendisini cezalandırmaları için tahrik ettiği hastane personeline yönelik kışkırtıcı tavırlarında çok açık ve dolayısıyla narsisist suçluluk duygusunda kendisini onaylıyor. Sabina’nın ‘kötü ve yozlaşmış biri’ olduğundan emin olması, ebeveynlerinden gördüğü istismar edici muameleyi açıklıyor ve güçlendiriyor. Sevilme için Sabina ebeveynlerinin kendisinden beklediğini hayal ettiği beklentileri doğruluyor – özellikle babanın elinden cezalandırma ve küçük düşürme, ardından cinsel heyecanla ilişkilendirilir hale geliyor.

Sabina’nın annesi hakkında verilen tek özel bilgi, Jung’un bir yürüyüş sırasında Sabina’nın ‘mağazalara karşı büyük bir iğrenme sergileme, dilini çıkartma vs’ tavırlarına karşı annenin takındığı tutumu kaydedişidir (*a.g.e.*: 94). Jung şunu keşfeder:

Annesi gördüğü her şeyi satın almak gibi garip bir alışkanlığa sahip ve satın almak için ikna edilebiliyor; her alışverişe gittiğinde eve kimsenin ihtiyaç duymadığı ama çok pahalı olan bir sürü şeyle dönüyor. Bütün bunları ödeyecek kadar parası asla yok ve bu yüzden akrabalarından borç almak zorunda ve ardından bu borçları ev bütçesinden ödemeye çalışıyor. En önemlisi, baba bu konuda bir şey bilmemeli, bu yüzden babanın bu işlerden haberdar olabileceği konusunda sürekli bir endişe var... (*a.g.e.*: 94)

Sabina’nın annesi bugünün jargonuyla bir ‘alışverişkolik’ olabilir – her şeyi satın almaya yönelik saplantılı ihtiyacı büyük olasılıkla ‘pahalı eşyalara sahip hanımefendi’yi oy-

nama ve hediye yağmuruna tutarak ailesinin sevgisini zorla kazanmak narsisistik zevkini ve sürekli borç alma ihtiyacını doğurdu. Buna şahit olan Sabina annesinin boşluğunu ve onu tatmin edemeyen babasına karşı saldırısını hissetmişti. Sabina'nın 'hanımefendilere ve mağazalara' (a.g.e.: 94) duyduğu kendi tiksintisi annesinin kendisinden nefret etmesiyle kendini özdeşleştirişini ve annesinin sevgisini kazanmak ve babasının açıkça başarısız olduğu konuda onu tatmin etmeye çalışmak için feminen olandan kaçınmayı isteyerek yöneldiği homoseksüel çözümünü gösterir.

Jung'un Sabina'ya dair anlattıklarından, ona istendiğini hissettirecek bir anne ve sevgi dolu bir baba bulmaya ne kadar ihtiyaç duyduğunu görebiliriz. Sabina'ya uyguladığı tedaviden edindiğimiz izlenim, tıpkı Bleuler gibi, sabırlı, sakin ve destekleyici olduğudur – Sabina'nın istendiğini ve kabul edildiğini hissetmesini sağladı. 'Şeytansı hilelerine' cezayla karşılık vermedi, kendi yaşamında deneyimleyemediği bir tür sevecen üst Ben sunabildi. 1917'de Sabina ona şunları yazdığında Jung'un ne verdiğini kabul eder: 'Uygulamada önemli olan hastaya dair sezgisel anlayıştan çok, daha az kesin olan sınıflamadır, çünkü uygulamalı psikoterapi iyileştirme sanatıdır. Bilimsel bulgulara sadece referans noktası olarak ihtiyaç duyuyoruz (alıntı: Cifali 1988/2001: 132). Sabina'nın görüşü Jung'un 'bir kompleks her zaman iş başındadır' diye yazdığı histeri tedavisine dair anlayışı ve yaklaşımıyla uyumludur (Jung 1905b, parag. 754, alıntı Bölüm 6:113). Bir yıl sonra, 1906'da Jung bu görüşü makalesi 'Çağrışım, düş ve histerik semptom'da detaylandırır. Şöyle yazar:

Kompleks histeride anormal bir özerklik ve aktif ayrı varlık eğilimine sahip, bu da Ben-kompleksinin gruplaştıran gücünün yerini alır. Bu şekilde, eğilimleri, yargıları ve çözümleri iradeden sadece hastalık yönüne ilerleyen yeni bir hastalıklı kişilik aşamalı olarak yaratılır. Bu ikinci kişilik normal Benden geriye kalanı tüketir ve onu ikincil (baskılanmış) bir kompleks rolüne zorlar. Bu yüzden amaca yönelik bir histeri tedavisi normal Benden geriye kalan şeyi güçlendirmelidir ve bu da en iyi Beni hastalık

kompleksinin egemenliğinden kurtaran yeni bir kompleks sunularak elde edilir. (Jung 1906c, parag. 861-2; bkz. Bölüm 6:113)

Burada Jung'un kompleksin özerkliğine ve Bene olan tehdidine yönelik tanımı, Otto Rank'ın 1914'te *Çift* üzerine yazdığı, Benin yıkımına karşı bir savunma formu olarak ortaya çıktığını varsaydığı çalışmasının bir öncüsü olarak görülebilir.

Beş yıl sonra Freud makalesi "Tekinsiz"de 'gölge benlik' görüşünü 'içgüdüsel dürtülerden doğan ve büyük ihtimalle içgüdülerin doğasında var olan – zihnin belirli açalarına uğursuz karakterini vererek, zevk ilkesine üstün gelecek kadar güçlü bir zorlanım' olan tekrarlama zorlanımıyla ilişkilendirir (Freud 1919:360-1).

Jung'un 'amaca yönelik histeri tedavisi' Benin 'onu hastalık kompleksinin egemenliğinden kurtaran yeni bir kompleks sunularak' güçlendirilmesi gerektiğini öne sürer. Bu durumda Jung'un tekrarlama zorlanımı görüşü – ya da 'histeride her zaman işbaşında' olan kompleks – gelişmemiş ya da yeterince güçlü olmayan Bene karşı bir savunma görevi gördüğüdür. Bu perspektiften bakıldığında, Jung'un (ve sonrasında Janet'in) terapötik ilişkiye yaptığı vurgu, daha sonradan Ben yapısının eski müdafaalarından kurtulmasını sağlayacak şekilde güçlenip değiştirilebileceği şekilde içselleştirebileceği, günceldeki farklı bir nesneyi hastanın deneyimlemesini sağlama anlamında mantıklıdır. Jung'un özdeşleşme ve içselleştirme sürecine verdiği önemde ayrıca nesne ilişkileri teorisi ve ıslah edici duygusal deneyim kavramına olan ilk bağları da görebiliriz. Jung'un iyileştirici faktör olarak andığı 'yeni bir kompleks'in sunuluşudur – bunun yanı sıra Freud'un hastaların geçmişlerinden ayırt edilmesini sağladığını savunduğu travma yoluyla keşif ve çalışma.

Jung'un kelime çağrışımına dair önceki çalışması ona kompleksi ortaya çıkartmak için gerekli yöntemleri kazandırdı. Hastane raporları, Jung'un Sabina'ya uyguladığı tedavide kelime çağrışımı testini kullandığını öne sürer ve Sabi-

na'nın da sonrasında bu testi Burghölzli'deki diğer hastalara uyguladığını belirtir. Jung 29 Ocak 1905'te şöyle yazar:

Son duygusal boşalmadan beri önemli gelişme var. Hâlâ fazlasıyla duygusal ve alışılmadık derecede güçlü duygu ifadeleri. Kompleksin her uyarılışında hâlâ sırtı, elleri, dili ve ağzıyla tepki veriyor ama önemli ölçüde az. Artık bu durumun farkında ve tiksinti ifadelerini ellerinin ardına gizliyor. Son zamanlarda tanıdıklarıyla iletişime geçmeye çalıştı ve bu durumda tetikleyici 'dövme' kelimesini söyleyemediği görüldü. Bu yüzden deney boyunca bundan kaçındı. (Bölüm 5:95vd.)

Tetikleyici kelimelerin kullanımı yoluyla Sabina'nın taciz hatıraları yüzeye çıkabildi ve öfkesini açığa vurabildi, sonucunda da duygularını bedenselleştirme ve tacizle dolu geçmişini zorlanımlı bir şekilde dışa vurma ihtiyacı önemli ölçüde azaldı. Jung, tıpkı Freud gibi, histerinin kişisel tarihsel etiyojisini onayladı ve Sabina örneğinde oldukça etkiyici bir şekilde, bastırılmış hatıraların geri kazanılması yoluyla semptomun hafifletilebileceğini kanıtladı. Ama Jung daha sonradan kelime çağrışımı üzerine yaptığı çalışma yoluyla kompleksin, sadece kişisel çağrışımları değil arketipsel ya da ortak olanları da dahil ettiği bir arketipsel gruplaşmanın sergilenmesi olarak ya da bu arketipsel gruplaşmadan türediği görüşüne vardı. Jung'un Sabina'nın ona karşı aktarımının farkında olduğuna şüphe olmasa da, onun bu aktarımı ne kadar kapsamlı yorumladığını bilmiyoruz. 'Beni hastalık kompleksinin egemenliğinden' kurtarmak için tedavide 'yeni bir kompleks' inşa etmenin önemine daha fazla vurgu yapıyor gibi görünür. Bu şekilde Jung daha fazla amaca yönelik ya da homeostatik bir terapi görüşüne doğru ayrıştırmak için tedavinin yönünü geçmişin geri kazanılmasından uzaklaştırır. Bu bakış açısından, semptomlar tarihsel insan eseri olarak değil, ruhta düzeltilmesi gereken bir dengesizliğin belirtisi olarak kabul edilirler. Bu değişim ayrıca Jung'un hastalarının aktarımından ve kendi karşı aktarımından duyduğu çok açık rahatsızlıkla tutarlıdır. Örneğin, Freud'a hitaben yazılmış ve 'eğer gere-

kirse kullanılmak üzere' Madam Spielrein'a teslim edilen 25 Eylül 1905 tarihli bir raporda (bu rapor hiçbir zaman Freud'a gönderilmedi) Jung, Sabina'nın erotik transferi hakkında kısmen savunmaya geçerek şöyle yazar: 'Tedavi süresince hasta bana âşık olma talihsizliğini yaşadı' (Bölüm 5:106).

Jung, Sabina'nın 'baba kompleksi' ile boğuşurken ve Sabina ile ilgili olarak kendisi de *loco parentis* [ebeveyn yerine] davranırken, biz Jung'un Sabina'nın erotik aktarımını hangi dereceye kadar babasıyla olan ilişkisinin bir tekrarı olarak görebildiğini de bilmiyoruz. Tıp fakültesindeki ilk gününü izleyen 25 Nisan 1905 tarihli günlük girişinde Sabina şöyle yazdı:

Benim için bilim olmadan hayat tamamen anlamsız. Bilim yoksa benim için ne olabilir ki? Evlenmek mi? Ama bu düşünce beni dehşete düşürüyor: bazen kalbim şefkat ve sevgi için yanıp tutuşuyor; ama bu sadece en acınası amacı saklayan aldatıcı, geçici, dışsal bir görüntü. Bedeli kişiliğin boyun eğdirmesi... Hayır! Öyle bir sevgi istemiyorum: Karşısında ruhumu çıırılçıklak bırakabileceğim iyi bir arkadaş istiyorum; beni ebeveynlerin çocuklarını sevdiği ve anladığı şekilde sevecek benden büyük bir adamın sevgisini istiyorum (ruhsal yakınlık). Ama ebeveynlerim – öyle değiller – Keşke Jung'a kadar bilge bir insan olsaydım!... Ve erkek olmamam ne kadar aptalca: erkeklerin işi her yerde daha kolay. Hayatta her şeyin istedikleri gibi olması ne kadar ayıp. Bir köle olmak istemiyorum!' (Alıntı: Brinkmann&Bose 1986; bkz. Bölüm 10:194)

Sabina kendisine partner değil bir ebeveyn olacak birine duyduğu özlemi açığa vuruyor – hâlâ Jung'da baba sevgisi arıyor (yani bilimsel başarıları her şeyin üstünde ödüllendiren ve bir kadın olduğu için kendisini kötü hissettiren bir babaya zihninde hâlâ bağlıdır – erkeklerin hayatındaki kolaylığı kıskanıyor ve evliliği boyun eğmeyle bir tutuyor). Bleuler, Sabina'yı babasıyla iletişime geçmekten korur ve biz de onun bu ilişkinin Sabina için ne kadar yıkıcı olduğunu gördüğü izlenimine kapılırken, Jung'la ilgili olarak aynı hisse sahip değiliz. Jung, Sabina'nın baba kompleksini ele

alır ama Jung'un babasından ayırmak için Sabina'ya yardım edip etmediği ve altta yatan anne ihtiyacını anlamasına yardımcı olup olamadığı sorusuyla karşı karşıya kalıyoruz.

1909 Haziran'ında Freud'a yazılmış yayınlanmamış bir mektupta Sabina '...Birkaç ay önce sana yazma isteğimi bastırmak zorunda kaldım çünkü rüyamda kadın göğüslerin vardı...' diyerek rüyasını anlatırken, erotik özelliği olan, erkeklerde bir anne arayışında annelik aktarımını keşfetmekten duyduğu korkuyu açığa vurur (alıntı: Wackenhut & Wilke: 200-202 bkz. Bölüm 10:207). Sabina'nın Dr. Heller'dan aldığı elektrik tedavisinin çizimleri hakkında yazarken, Graf-Nold aynı zamanda Jung'un yanıtını da sorgular. Şöyle yazar:

Jung, Sabina'nın çizimlerini babasıyla olan ilişkisine bağlıyor – ama babanın sadizminin ve tavırlarındaki cinsel çağrışımların ya da Sabina'nın güçsüzlüğünün ve paniğinin değil, sadece mazohizminin üstünde duruyor. (Bölüm 8:166 vd.)

Jung, Sabina'nın babasının sadizmi – ve Sabina'nın sadizmi – hakkında konuşabilmesinin nedeni kendi baba kompleksi ve babasına olan nefretinin farkında olmaması olabilir mi? Jung'un, Sabina'nın babasına olan erotik aktarımın altında yatan annelik aktarımını görememesi aynı zamanda kendisinin feminen tarafından duyduğu korkuyu ve ayrıca anneden yoksun oluşunun bilinmesinden duyduğu korkuyu da akla getirebilir. Jung, Sabina'nın bir anne olarak kendisine yönelik erotik yansıtımlarına dolaştı ve onun için bir anne haline geldi – çünkü Sabina bir anne arıyordu. 1908 Aralık'ında, bir umutsuzluk anında Jung, Sabina'ya yazıp kendisinden intikam almamasını isterken, aynı zamanda annesi olarak ona yönelik kendi aktarımını ortaya serdi. Şöyle yazar:

Diğer kişiyi cezalandırmadan, mahkûm etmeden ya da içini kurutmadan nasıl seveceğini anlayan bir kişi arıyorum... Hastalığınız zamanında size verebildiğim sevgi, sabır ve fedakârlığın

birazını şimdi bana geri verin. Şimdi hasta olan benim. (Bölüm 3:38)

1908'in sonlarına doğru, Sabina Zürih'ten, Rostov'daki annesine yayımlanmamış bir mektup yazar:

Kısa süre önce Jung, büyük bir heyecan uyandıran makalesini tamamladı, ('Bireyin kaderinde babanın önemi'), bu makalede gelecek (sevgi) hedefi seçiminin çocuğun ebeveynleriyle olan ilk ilişkilerinde belirlendiğini gösteriyor. Yani benim onu sevişim, kesin bir şekilde onun beni sevmesiyle belirleniyor. O benim için bir baba ve ben de onun için bir anneyim, ya da daha doğrusu, annenin yerini alan ilk kadını (annesi o iki yaşındayken histeriden çöküntüye uğramış); ve (vekil) kadına o kadar bağlandı ki, o kadın yanında olmadığına halüsinasyonlarında onu gördü vs... Karısına neden âşık olduğunu bilmiyorum... Karısının 'tam anlamıyla' tatmin edici olmadığını söyleyelim, şimdi de bana, bir histeriğe âşık oldu; ve ben de bir psikopata âşık oldum, nedenini açıklamaya gerek var mı? Hiçbir zaman babamı normal halde görmedim. 'Kendisini tanımak' için gösterdiği 'büyük çaba, en iyi, bilimsel çalışmalarına dünyadaki diğer her şeyden daha fazla önem veren Jung'da ifade edilir... Fazlasıyla gelişmiş bir hassasiyetle birleşen inişli çıkışlı dinamik bir karakter, acı çekme ve şefkatli olma 'ad magnum' ihtiyacı... Keşke yandaki odada saklanıp benim için, kaderim için ne kadar endişelendiğini duyabilseydin... O zaman duyguları, mesela onun için kutsal olmam, affedilmek için yalvarmaya hazır oluşu vs. için kendisini ölçüsüzce suçlamaya başlıyor. Sevgili babamın da senden aynı şekilde özür dileyişini hatırla!... Beni düşünerek sayısız gece acı çekti... Kendini kaderimden sorumlu hissediyor... (Bölüm 10:203)

Sabina burada Jung ve babası (ya da aktarımında Jung'un onun için temsil ettiği kişi) ve benzer şekilde, Jung için temsil ettiği kişi (Jung'un aktarımında) arasındaki bağlantıyı anladığını açıkça gösteriyor. Acı verici bir şekilde açık olan diğer bir şey de Jung'un kendi histerik annesini iyileştirme ihtiyacı ve ona karşı, Sabina'ya karşı ifade ettiği gibi, duyduğu sorumluluk hissidir. Hem Jung hem de Sabina için erotik aktarımları depresyonlarını maskeleyen ve kendile-

rini bir anneye duydukları ihtiyacı fark etmekten koruma görevi gördü.

Hayatına dair sonraki materyal ve anlatılanlardan, Sabina'nın tedavi olduğu ama iyileşmediği anlaşılır. Jung'da daha iyi kalpli ve sevecen bir baba bulabilse de, Sabina'nın annesine duyduğu küçümseme ve babasına sahip olma arzusu, onu bir anneye duyduğu ihtiyacın ve babasına olan sado-mazohist bağlılığının farkına varmaktan korudu. Jung'un kendi babasına ve otorite figürlerine karşı olan karışık duyguları da kendisinin, annesinden ayrılmasına yardım edebilecek ve sevgi dolu bir anneye duyduğu ihtiyacı daha iyi tanımasını sağlayabilecek bir babaya duyduğu ihtiyacın farkına varmaktan korunma yöntemi olabilir. Bu içsel babanın eksikliğini duyan Jung, sonuçta aynı şeyi Sabina'ya veremedi. Sabina'nın tedavisinden kısa süre sonra Jung görünüşe göre psikotik bir sinir bozukluğu geçirdi. Bunun ardından kadın hastalarına karşı (bunlara ev halkından Toni Wolff da dahildi), çocukluk hatıralarını canlandırdığı ilgi çekici erotik aktarımlar sergilemeye devam etti – hemşiresiyle olan yoğun ve annesiyle olan daha mesafeli ilişki ve onu ve annesini sevecek bir babaya duyduğu ihtiyacın farkına varmamak için babasını ortadan kaldırma isteği. Sabina ve Jung için çözümlenmeden kalan şey belki de, kendilerini onlara karşı gereğinden fazla sorumlu hissettiren ve onlardan ayrılmayı dayanılmaz hale getiren bu depresif ebeveynlere yönelik nefretten duydukları suçluluk duygusudur.

Jung'un gelişen teorik yaklaşımının bu kendini inkâr özelliğine yerleştiğini görebiliyoruz –Sabina ile olan çalışmasında zorlanım tekrarı ve geçmişte tekrar etme fikrini gittikçe daha fazla reddetti. Tam yerinde, kompleks düşüncesini ve onun miras alınan ya da arketipsel özelliklerini kabul etti. Vurguyu yapısal eksikliklerden türeyen çatışmalara doğru değiştirerek Jung aslında kendi içsel hedeflerini kendi nefretinden korumaya mı çalışıyordu? Bu ışıktaki bakıldığında, Sabina'nın Jung'la tartışarak formüle ettiği ölüm içgüdüğü konsepti (tezi 'Var olma nedeni olarak yıkım'), ilişki deneyimlerinin sonucuna karşı doğuştan dürtü ya da

itkiden kaynaklanan saldırganlık ve nefretini anlama yöntemi olarak görülebilir. Sabina'ya göre sevgi yıkıcılıkla ilişkiydi ve belki de bu zihninde mazohist babasına olan bağıni koruma şekliydi.

1912 Haziran'ında Dr. Paul Scheftel'le evlenmesinin ardından Freud'la yazışmalarından, Sabina'nın onunla analizini sürdürme düşüncesiyle iletişim kurduğu açıktır. Ağustos 1912 tarihli mektubunda Freud şöyle yazar:

Artık evli bir kadınsınız ve benim için bu, Jung'a olan nevrotik bağımlılığınızdan yarı yarıya kurtulduğunuz anlamına geliyor. Aksi takdirde evlenmeye karar vermezsiniz. Diğer yarı hâlâ yerinde; sorun bu konuda ne yapılacağı. Benim isteğim tamamen iyileşmeniz... Benimle psikanaliz yaparak zorbayı defetmeye hâlâ kararlı olup olmadığınızı bana 1 Ekim'den önce bildireceğinizde anlaşıştık. Bugün bu karar hakkında bir-iki kelime etmek istiyorum. Hakkında çok sayıda iyi kelime ettiğiniz adamın da hakları olduğunu düşünüyorum. Bunlar, evlenmenizden çok kısa süre sonra tedavi olmanızla zarar görebilir. Bırakalım önce sizi kendisine ne kadar bağlayabileceğini görsün ve eski hayalleri size unutturmayı denesin. Sadece temizlemeyi başaramadığı kalıntı psikanalize aittir. Bu sırada, hem eski hem de yeni adamın bir arada sahip oldukları haklardan daha fazlasına sahip olan başka biri ortaya çıkabilir. Bu aşamada analiz için en iyisi biraz geri planda kalmak. (Cartenuto 1982:116-17)

Freud, Sabina'yı yeni evli yaşamının ve annelik beklentilerinin keyfini çıkarmaya teşvik ederken, aynı zamanda analizinin tam bir iyileşme sağlamadığını da görür – Sabina analizini tamamlamamıştır. Aynı zamanda, Sabina'nın Jung'a yönelik aktarımının yoğunluğunun ve bu analizi takip eden zorlukların farkında olan Freud'un, olayların bu şekilde gelişmesiyle rahatlayıp rahatlamadığını merak etmemek imkânsızdır.

Jung ve Sabina tekrarlama zorlanımının gücünün farkında olsalar da, geçmişlerinin üstesinden gelme ve onu tekrarlamama çabalarını tam anlamıyla analiz edememişlerdi. 1 Eylül 1919 tarihli bir mektupta Jung, Sabina'ya şöyle yazar:

S.'nin J.'ye duyduğu sevgi, J.'nin önceden sadece belli belirsiz şüphelendiği bir şeyin farkına varmasını sağladı, yani kaderimizi şekillendiren, bilinçdışındaki bir güç, daha sonradan onu çok önemli şeylere yönlendiren güç. İlişkinin 'yüceltilmesi' gerekti, çünkü aksi takdirde sanrı ve deliliğe (bilinçdışının somutlaşması) götürürdü. Bazen yaşamayı hiç hak etmememiz gerekiyor. (Bölüm 3:57)

Jung 'kaderimizi şekillendiren, bilinçdışındaki güç'ü, tekrarlama saplantısına bağlamaz. Ancak 'ilişkinin 'yüceltilmesi' ve dışarı vurulmaması gerektiğinden emindir. Ama 'yüceltmenin' Jung'un Sabina ve kendisi arasında aktarım ve karşıaktarımda ortaya çıkan güçleri çözmeyi ve üstesinden gelmeyi denemek için bildiği tek yol olduğu izlenimini ediniyoruz. Jung ayrıca Sabina'ya yaptığı analizden ne kadar fayda sağladığı konusunda da çok açıktır. Jung ya da Sabina'nın anlamayı ve üzerinde çalışmayı başaramadığı şey, belki 'acı verici sevdaları'nın ardında yatan bilinçdışı nevrotik suçluluk duygusu ve bunun hayatları boyunca farklı şekillerde onların peşini bırakmayacağıydı.

Referanslar

Carotenuto, A. (1982) *A Secret Symmetry: Sabina Spielrein Between Jung and Freud*. New York: Random House.

Cifali, M. (1988/2001) 'Une femme dans la psychanalyse, Sabina Spielrein: un autre portrait'. *Le Bloc-Notes de la Psychanalyse*, 1988, 9:253–65/'Sabina Spielrein: A woman in psychoanalysis, another picture'. Fransızcadan çeviri: *Journal of Analytical Psychology*, 2001, 46, 1.

Freud, S. (1886–1899) *SE* 1:137.

— (1886–1939) *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud*. Londra: The Hogarth Press and the Institute of Psycho-Analysis, 1953–1974.

— (1919). *The "Uncanny"*. London: Penguin Freud Library (14).

Graf-Nold, A. (2001) 'The Zurich School of Psychiatry in theory and practice: Sabina Spielrein's treatment at the Burghölzli Clinic in Zurich'. *Journal of Analytical Psychology*, 46, 1, ve bu kitap, Bölüm 8.

Jung, C.G. (1904) 'Burghölzli Clinic Hospital Records of Sabina Spielrein'. *Journal of Analytical Psychology*, 46, 1:15–42.

— (1908–1919/2001) 'The Letters of C.G.Jung to Sabina Spielrein'. *Journal of*

Analytical Psychology, 46, 1.

—— (1973) 'Experimental researches'. *CW* 2.

Lothane, Z. (1999) 'Tender love and transference: Unpublished letters of C.G. Jung and Sabina Spielrein'. *International Journal of Psychoanalysis*, 80, 6: 1189–1204, ve bu kitap, Bölüm 10.

Minder, B. (2001) 'Sabina Spielrein: Jung's patient at the Burghölzli'. *Journal of Analytical Psychology*, 46, 1, ve bu kitap, Bölüm 6.

10. BÖLÜM

ŞEFKATLİ SEVGİ VE AKTARIM: C.G.JUNG VE SABINA SPIELREIN'IN

YAYIMLANMAMIŞ MEKTUPLARI

ZVI LOTHANE

Bu makale, 1999 yılında ilk yayınlandığı yer olan *International Journal of Psychoanalysis*'in (Cilt 80, Bölüm 6: 1189-1024) izni ile tekrar yayımlanmıştır. Ancak Tartışma, bu edisyon için özel olarak yazılmıştır.

Yazar, Sabina Spielrein ve Carl Jung arasında 1904-1910 yıllarında yaşanan ilişkinin cinsel özellik de taşıdığı ve tedavi sırasında doktor - hasta sınırında etik bir ihlal oluşturduğu yönündeki geniş kabul görmüş yoruma katılmaz. Spielrein, 1904-1905 yılında Jung'un hastası olarak kaldığı Burghölzli hastanesinden taburcu olmasıyla tedavisinin sona erdiğini ifade etti. Jung, nüksetmeyi önlemek için 'ilişkiyi sürdürdüğünü' savundu ve aynı zamanda ilişkinin bir arkadaşlık olduğunu ifade etti. 1994 yılında yayımlanan materyaller (mektuplar, taslaklar, günlükler, hastane çizelgesi) ve Cenevre'deki Claparede arşivinde yazarın bulduğu yayımlanmamış mektuplar, daha önceden yayımlanmış belgelere 1980'den beri ikincil literatüre egemen olan Carotenuto'nun yorumlarına yeni bir ışık tuttu. Yeni materyaller Spielrein-Jung ilişkisine daha nüanslı bir bakış sunuyor ve terapötik ilişkide erotik olmayan sevginin işlevine işaret ediyor. Spielrein-Jung ilişkisine dair Freud-Jung arasında gerçekleşen yazışmalara yeni bir bakış, Spielrein tarafından bir seks skandalı çıkartıldığına yönelik Jung'un algısının nedeni, başka bir kadınla ilgili dedikoduları yanlış anlamasıydı; bu olayın Freud ve Jung arasındaki ilişkiye kötü bir etkisi olmadı.

Çok sayıda Avrupa dilinde ‘sevgi’ kelimesi hem sevecen, müşfik bir hoşlanmanın söz konusu olduğu kişisel bağlanma, hem de başka bir kişiye duyulan tutkulu erotik arzu anlamına gelir. Herhangi bir durumda, hangi tür sevginin kastedildiğini ancak bağlam söyler; ve bazen bağlam bile bizi belirsizlik içinde bırakır. Psikanaliz tarihindeki en ünlü sevgi düğümlerinden biri olan ve doğası hâlâ literatürde bir tartışma konusu olan Sabina Spielrein (1885-1941) ile Carl Gustav Jung (1875-1961) arasındaki ilişkide de söz konusu olan budur.

Spielrein-Jung ilişkisi hakkındaki bilginin mevcut durumuna kısa bir bakış, bu makalede önerilen düzeltmeleri anlamakta yardımcı olabilir. 1980’e kadar Spielrein sadece Freud’un dipnotlarında bahsedilen bir isim (1900:131; 1911:80; 1920:55) ve Freud/Jung mektuplarında bir konudan ibaretti (McGuire 1974). Freud’un Cenevre’deki destekçisi olan Edouard Claparede’nin biyografı yazarı Carlo Trombetta 1977’de Jungcu Aldo Carotenuto’ya Cenevre’de Spielrein’in Almanca günlük ve mektuplarını keşfettiğini anlattı. 1980’de Carotenuto kitabı *Diario di una Segreta Simmetria-Sabina Spielrein tra Jung e Freud (Gizli bir simetrinin günlüğü - Sabina Spielrein Jung ve Freud arasında)*’da bunları İtalyanca yayımladı, 1982’de İngilizceye çevrildiler ve 1986’da, Jung’un Spielrein’a yazdığı ve o zamana kadar yayımlanmamış olan mektupları da içeren Almanca versiyonu yayımlandı. Carotenuto’nun çalışması, Kerr’e (1993) kadar ve onu da içerecek şekilde hacimli ikincil literatür trendini başlattı. Bernard Minder (1993, 1994) tarafından Spielrein’in hastane çizelgesi ve diğer belgelerinin yayımlanmasıyla yeni bir çığır açıldı. Ayrıca 1994’te, Spielrein’in yine yayımlanmamış, Rusça (Almanca çevirisiyle) ve Almanca yazdığı günlük ve mektuplarını da içeren Almanca bir doktora tezinin savunması Wackenhut ve Wilke tarafından Hannover’de yapıldı. 1994’te kamuya açık hale gelen belgeler hikâyenin kendisine ve onu çevreleyen uyumsuzluk durumuna yeni bir ışık tuttu. Hikâyenin kahramanlarının bıraktığı yazılı ifadelerde sunulduğu gibi, Carotenuto ve Kerr’in ‘Jung - Spielrein ilişkisini yeterince detaylı bir şekil-

de yeniden oluşturdıkları' iddiasını yeniden değerlendirmek (Gabbard&Lester 1995: 72) ve burada sunulan ve Cenevre'deki Claparede arşivinde incelediğim ilave yayımlanmamış belgelerin desteklediği bilgilerin ışığında yeni görüşler geliştirmek için, gerçekleri bu olayların farklı yorumlarından temizleyerek açığa kavuşturma ihtiyacına işaret ederler. Yeni bilgiler bu ilişkiye dair daha kesin ve nüanslı bir perspektif sunuyor.

1904-1911 arasındaki söz konusu dönem dört aşamaya bölünebilir: A. 1904-1905 yatılı tedavi; B. 1906-1908 derinleşen dostluk; C. 1909-1910 erotik - duyuşsal ilişki; D. 1911 ve ötesi: sonuç.

A.

Yatılı Tedavi (1904-1905)

1904

17 Ağustos 1904'te, Rostov-on-Don'dan annesiyle birlikte Zürih'e gelmiş olan 19 yaşındaki Sabina Spielrein özel bir psikiyatri hastanesinden, yöneticiliğini Eugen Bleuler'in yaptığı Burghölzli Cantonal Akıl Hastanesine transfer edildi. Jung'un hastası oldu, histeri teşhisi konuldu ve Jung "[Freud'un] metodunun yardımı ile klinik koşulları neredeyse eksiksiz analiz etti ve iyi sonuçlar aldı" (Lothane 1996). Jung o zamanlar 'karısı ve iki çocuğuyla Burghölzli'nin ana binasındaki bir dairede yaşıyordu' (McGuire 1974:4 fn1). Minder'e göre (1994) Spielrein sıradan bir hasta değildi, özel bir konuma sahipti: fiziksel muayene yapılmamış ve Jung tarafından, ünlü çağrışım deneylerine hem deney konusu hem de araştırma asistanı olarak katılmak üzere davet edilmişti. Dolayısıyla, başlangıçtan itibaren Jung ve Spielrein, hastane çizelgelerinde de belirtildiği gibi, güçlü profesyonel ve kişisel bağlar kurdu.

1904 sonlarına doğru Jung, Spielrein'in koğuştaki davranışlarıyla iyi başa çıkar: 'bir çocuk olarak çok sayıda yaramaz şaka yaptı' (Minder 1994:101) diye yazar Jung; şimdi, 'en ufak bir saygı ya da güven eksikliği hissettiğinde bile,

tamamen negatif tavırlar ve bir dizi büyük ya da küçük şeytani hile formunda, [personelden] anında intikam alıyor' (s. 103); 'çocuksu eşek şakaları (hemşireleri delirtmek için intihar hareketleri...). Yazara [Jung] asla şüphe duymaması, sonsuz bir sabır ve iyileşeceğine dair kesin inanç duyması için yalvarıyor çünkü iyileşmesinin tek yolu bu' (s. 104-105).

1905

8 Ocak'ta Jung şöyle yazar;

Belirgin bir kötüye gitme... Tam bir yıl önce, Yılbaşında evde büyük bir skandal yaşanmış (babanın öfke krizleri). Bu bağlantıda, bir dizi benzer olay ve sonunda da baba tarafından dövülmüş, bunu büyük heyecan duyarak anlattı: 13 yaşındayken baba onu dövmekle tehdit etmiş; odasına götürmüş, yere uzanmasını emretmiş; hasta babasından nazikçe ona vurmamasını istemiş (baba arkadan elbisesini kaldırmak üzereymiş) bunun üzerine baba biraz yumuşamış ama onu diz çökerek dedesinin portresini öpmeye ve iyi bir çocuk olmaya çalışacağına yemin ettirmiş... Üç saatlik uzun bir analizin ardından, bu dövmelerle bağlantılı olarak, daha dört yaşında cinsel heyecan duymaya başladığı ortaya çıktı... Bazen orgazm yaşaması için, boyun eğmeyi simgelemesi nedeniyle birinin ona gülmesinin bile yeterli olduğunu belirtiyor. (Minder 1994:109)

29.1.1905'te Jung çizelgeye şöyle yazar: 'son duygusal boşalmadan beri dikkate değer bir iyileşme' (s. 110).

17.4.1905'te, hâlâ Burghölzli'de yaşarken, Zürih Üniversitesi tıp fakültesine başvurdu. Rusça günlüğünde, üniversitedeki ilk gününün arifesinde Spielrein 'o mutlu anın' önceindeki duygularını 'öldürücü derecede fena' olarak tarif etti ve başının 'başdönmesi ve zayıflıktan patladığını' belirtti (24.05.1905 tarihli giriş, Brinkmann&Bose 1986:215; Wackenhut&Wilke 1994:177; bundan böyle B&B ve W&W olarak kısaltılacak). 25 Nisan tarihinde üniversitede geçirdiği ilk günden ezici ölçüde etkilenmişti:

İlgiyle bekliyordum ve şimdi tam tersine, bana çok ağır geldiğini hissediyorum! Kendimi diğer öğrencilerden çok uzakta hissediyorum... bu çocuklara içini açmak imkânsız. Kendimi daha bütün, ciddi, önemli ölçüde gelişmiş, bağımsız... hissediyorum. Bilimsel çalışmalar yapabilecek miyim?... Benim için bilim olmadan hayat tamamen anlamsız. Bilim yoksa benim için ne olabilir ki? Evlenmek mi? Ama bu düşünce beni dehşete düşürüyor: bazen kalbim şefkat ve sevgi için yanıp tutuşuyor; ama bu sadece en acınası amacı saklayan aldatıcı, geçici, dışsal bir görüntü. Bedeli kişiliğin boyun eğdirmesi... Hayır! Öyle bir sevgi istemiyorum: Karşısında ruhumu çırpıçplak bırakabileceğim iyi bir arkadaş istiyorum; beni ebeveynlerin çocuklarını sevdiği ve anladığı şekilde sevecek benden büyük bir adamın sevgisini istiyorum (ruhsal yakınlık). Ama ebeveynlerim – öyle değiller – Keşke Jung'a kadar bilgi bir insan olsaydım!... Ve erkek olmamam ne kadar aptalca: erkeklerin işi her yerde daha kolay. Hayatta her şeyin istedikleri gibi olması ne kadar ayıp. Bir köle olmak istemiyorum!' (B&B 1986:215-16; W&W 1994:177).

Zürih Üniversitesi tıp fakültesindeki notlarına göre (Swales 1992) Spielrein 17.4.1905'te kayıt oldu ve 27.4.1905'te gerekli sağlık raporunu kayıt ofisine teslim etti:

27.IV.1905

Sağlık raporu

Bu hastanede kalan ve yaz döneminde tıp fakültesine kayıt yaptırmayı planlayan Rostov/Don'lu Madam Sabina Spielrein akıl hastası [yani psikozlu] değildir. Histerik semptomlar gösteren sinirsel bir rahatsızlığın tedavisi için buradaydı. Bu yüzden kaydının yapılmasını tavsiye ediyoruz.

Müdüriyet: Bleuler

(Minder 1994:118-19; bkz. Bölüm 5:103)

Bleuler'in Jung'un histeri teşhisini onaylamasına rağmen, üç yıl sonra Jung'un (1908) onu gelişigüzel bir şekilde histerik psikozla değiştirdiğini, Carotenuto'nun ise Spielrein'a yanlış bir şekilde şizofreni teşhisi koyduğunu belirtmek önemli; iki görüş de artık savunulmuyor. Spielrein 1 Hazi-

ran 1905'te taburcu oldu ve Zürih  ehir merkezindeki bir pansiyona ta ındı.

Eski yatılı hasta ve yeni hevesli tıp   rencisi olan Spielrein Rusça g nl   nde, tıp eğitiminde ilerledikçe kazandığı başarıları tarif etmeye devam eder ve Jung'la dostluğu derinle tik e duygusal ve entelektüel anlamda olgunla ır:

Şimdi sahip olduğum tek şey  zg rl   m ve bu son  d l  bütün gücümle savunuyorum. Ki ili ime dair en küçük bir eleştiriye bile katlanamıyorum ve basit bir talimat formunda bile gelse i neleyici bir vaaza d n  ebiliyor... bu beni çok  fkelendiriyor. (Bunun neden olduğunu bilmiyorum.) Sadece Jung'dan gelen görüşlere katlanabiliyorum... Yarın tıp kütüphanesine gidip, daha önce tesadüfen katalogda gördüğüm [Eduard von] Hartmann'ın '[Philosophy of] The Unconscious'unu ödünç alacağım. Junga'da bu kitabı g rd   mden beri okumaya değer olduğunu düşünüyorum. (W&W, Rusça günlük, giriş tarihi 8.6.05:178, 179)

Ek olarak, Spielrein 26.8.05 tarihinde Mamochka'sına (anne anlamına gelen Rusça sevgi sözcüğü) yazdığı bir mektupta Jung'la olan başına dair yeni bir betimleme sunar:

Sevgili Mamochka,

Şimdi biraz yorgunum ama çok huzurluyum. Daha önce hiç olmadığım kadar, çılgıncasına mutluyum. Aynı zamanda canımı yakıyor ve mutluluktan a lamak istiyorum. Bütün bunların nedeninin Junga olduğunu tahmin etmi sindir. Bugün onu ziyaret ettim. Beni Remi hakkında rahatlatı ı [Spielrein'in bakımı altında Burghölzli'de yatan bir kadın hasta]; ona göre Remi'nin durumu dikkat çekici ölçüde iyileşti ve onun için harcadı ım parayı ondan değil hayır kuruluşundan istememi tavsiye etti; ama diğer yandan, dernek bu parayı başka birine yardım etmek için kullanabilir. Bu konuyu, Junga'nın delikli bir şapka giymemem ve ayakkabılarımı da onartmam gerektiğini söylemesinin üzerine a tı . Paramın bittiği, ama şimdiye kadar çok fazla aldı ımdan artık ebeveynlerimden daha fazla para isteyemeyece im yanıtını verdim. Bunun  zerine beni, parayı neye harcadı ımı söylemeye zorladı. Sonra da bana 100 Frank borç vermeyi ve size bu konuda yazmayı teklif etti. Ama ben şiddetle karşı çıkınca, şapka ve

ayakkabıların onarılması için ondan 10 Frank almayı kabul etmeye zorladı. Bu taktiği nasıl buldun? O kadar utandım ki yer yarılsa da içine girsem istedim, ama bu adamla tartışılmıyor. Diğer yandan, iyi bir iş yaptığı için memnun oldum ve çabalarını engellemek istemedim. Ona sakın tek kelime bile etme. ‘Hayırseverlik çalışmaları’nın hedefi olmak ve benim için para harcamasının bir şekilde keyif verici olması garip. Tabii ki ona parasını geri ödeyeceğim, ama o bunu henüz bilmiyor. İşte böyle, Jung’a’nın nasıl biri olduğunu görüyorsun. Bugün Profesör’ün [Bleuler] yanından ayrılınca ölüme mahkûm edilmişim gibi hissettim, ama o [Jung] yeteneklerime duyduğum inancı tamir etti ve beni çok mutlu etti! Cuma günü (1 Eylül) saat 3’te beni ziyarete geliyor. Keşke o zamana kadar borş çorbası pişirmeyi öğrenebilseydim! Bugün Jung’la birlikte hastanemizde viziteye çıktım. Bana hayranlık duyan birkaç kadın var. Ama uyku galip geliyor, yatmaya gidiyorum. O kadar heyecanlıydım ki, ona gönderdiğin hediyeyle ilgili özrünü iletemedim; ama Remi’nin bana gönderdiği mektubu onun yazdığını söylediğimde ne kadar korktuğunu söylemeyi unuttum, o da sana bu şekilde işkence etmemem gerektiğini söyledi... [W&W’de yanlış bir şekilde 26.8.08 tarihi atılmış].

Bu bir genç kız kalbi, ya da Spielrein’in deyişiyle ‘benim de dahil olduğum sözde mütevazı kızların psikolojisi’ (Carotenuto, 1982:4); ve bir tıp fakültesi profesörü, akıl hocası ve *in loco parentis* koruyucusu olarak görev gören Dr. Jung’a yönelik aktarımdır.

25 Eylül 1905’te Jung ‘İhtiyaç duyulursa Frau Spielrein’a teslim edilecek, Viyana’daki Profesör Freud’a Fraulein Spielrein hakkında bir rapor’ yazdı (Minder 1993, 1994). Rapor şu kanıyla sona erer: “Tedavisi süresince hasta bana âşık olma talihsizliğini yaşadı. Bu sevdıyla ilgili olarak annesine çılgınca konuşmaya devam ediyor ve annesini korkutmaktan aldığı gizli kindar keyif amaçladığı şey değil. Bu yüzden anne, eğer gerekliyse, kızını başka bir doktora göndermek istiyor, ben de doğal olarak hemfikirim” (Lothane 1996:205; bkz. Bölüm 5:106). Raporun ana amacı Jung’la kendi ilişkisini kurmuş olan anne Madam Spielrein’i rahatlatmak gibi görünüyor. Her halükârda, rapor Freud’un eline hiç geçmedi ama anne ve kızın aklına, 1909 yılında çok

farklı koşullar altında Freud'la görüşüldüğünde somutlaşan bir fikir geldi.

Spielrein'in kendi durumunda, Jung'la olan tedavisi 1905 yılında hastaneden taburcu edildiğinde sona erdi, bunu Freud'a yazdığı 11 Haziran 1909 tarihli mektupta belirtiyor: 'Dört buçuk yıl önce Dr. Jung doktorumdu, ardından dostum ve son olarak da "şair"im yani sevdiğim haline geldi. Sonuçta bana geldi ve olaylar "şiirin" genellikle gittiği yönde şekillendi' (Carotenuto 1982: 93). Carotenuto'dan etkilenen diğer isimler gibi, ben de başta bu 'şiir'in 'fiziksel sahip olma eylemi' (Carotenuto 1982:219) ya da cinsel birleşme için kullanılan üstü örtülü bir şifre olduğuna inanmıştım. Bu gerçekleşiyse bile, ki bundan şüphe duyuyorum, Burghölzli'de gerçekleşmiş olmasına inanmak güçtür. Jung - Spielrein ilişkisini 'analizi izleyen yılları karakterize eden yaygın bir şekilde sınır tanımayan bir ilişki' olarak sınırların ihlalini kabul eden Gabbard ve Lester bile (1995) 'fırtınalı sevgi ilişkisi'nin resmi doktor hasta ilişkisinin sona ermesinden sonra yaşandığını öne sürer.

B.

Derinleşen Dostluk (1906-1908)

Burghölzli'den taburcu edilmesinden sonra Spielrein'i tedavi etmeye devam ettiği ve bu bakımı dostlukla birleştirdiği izlenimini yaratan Jung'du. Freud ve Jung arasındaki yazışmalar 1906'da başladı ve ikinci mektubunda (23 Ekim 1906) Jung ilk kez adını vermeden Spielrein'dan bahsetti: 'Şu sıralar bir histeri hastasını sizin metodunuzla tedavi ediyorum. Zor bir vaka, 20 yaşında Rus bir kadın öğrenci, 6 yıldır hasta' (McGuire 1974:7). Yer, sıklık ve tedavi konularında detay yok, hastanın zorlu olduğuna dair şikâyet ise belirsiz: bu zorluklar nedir? Bu mektubun öncesinde ya da sonrasında Spielrein'in günlüğünde hiçbir ipucu yok. Üç yıl sonra, 7 Mart 1909'da Jung Spielrein'dan şöyle bahsedecakti:

Yıllar önce cömert bir çabayla çok yapışkan bir nevrozdan kurtardığım, güvenimi ve dostluğumu hayal edilebilecek en küçük düşürücü şekilde çiğneyen bir kadın hasta. Sadece ona bir çocuk verme zevkini kendime yaşatmadığım için iğrenç bir skandal çıkarttı. Ona karşı hep centilmence davrandım... Yine de kendimi temiz hissetmiyorum, asıl canımı yakan da bu, çünkü niyetim hep şerefliydi... Bu sırada engin miktarda evlilik bilgeliği edindim, şimdiye kadar kendime uyguladığım bütün analizlere rağmen çokeşliliğe dair tamamen uygunsuz bir fikrim vardı. (McGuire 1974:207)

Jung'un Spielrein'dan, kendisine bir çocuk vermesini talep eden geçmişteki bir hastası olarak bahsettiğine dikkat edin.

Jung değer verdiği eski hastasına yönelik cömert çabalarını sürdürmek için iki nedeni olduğunu, 4 Haziran 1909 tarihli bir mektupta şöyle ifade eder: (1) 'Mutlu anı'ya dair Amsterdam'da verdiğim derste kısaltılmış formda yayımlandı [1908'de]; (2) '*Es war mein psychoanalytischer Schulfall sozusagen, weshalb ich ihr eine besondere Dankbarkeit und Affektion bewahrte*' (Freud-Jung Briefwechsel, McGuire 1974:252) – yani bir bakıma, psikanaliz ders kitabı vakam, bu yüzden ona özel minnettarlık ve ilgimi sundum' (McGuire 1974:228'le kıyaslandığında: 'bir bakıma, test vakamdı bu yüzden onu özel bir minnettarlık ve ilgiyle hatırladım'da 'psikanaliz' kelimesi kullanılmaz). Dahası Jung, Spielrein için gösterdiği fedakâr çabalarını rasyonelleştirdi:

Desteğimi çekersem hastanın kötüye gideceğini deneyimlerimden bildiğimden, ilişkiyi yıllar içinde uzattım ve onunla dostluğumu sürdürmeye ahlaki olarak kendimi zorunlu hissettim, sonunda bir tekerleğin kendiliğinden dönmeye başladığını gördüğümde de ondan ayrıldım... Temiz bir ayrılık olduğunu söylememe bile gerek yok. [Otto] Gross gibi, hastam da bir babayla savaş vakası, harika olan her şeyin adına engin bir sabırla, bu amaçla dostluğumuzu bile istismar ederek, *gratissime* (!) tedavi etmeye çalıştım. Ayrıca, doğal olarak, cana yakın bir kompleksin büyük bir İngiliz anahtarını işe koyması gerekti. (McGuire 1974:229)

Bu doğrudur, Jung ödeme almadı ama Spielrein'in annesi, Zürih'e kızını ziyarete geldiğinde, annenin mektubunda tarif edildiği gibi ona çok sayıda hediye verdi. Ama Jung temiz bir ayrılık yapmadı:  cret almadan yaptđı belirsiz bir terapiyle dostluğu karıştırıyordu. Bu, devam eden terapiyi bir cinsel ilişkiyle karıştırmak kadar ağır bir etik ikilemdir.

Önceden, Bleuler'in Spielrein'a yazdığı mektupları (Minder 1994) yanlış yorumlayarak, Spielrein'in ayakta gördüğü terapi için 1909 yılında Burghölzli'ye yaptđı ödemeleri gösterdiğini düşünmüştüm (Lothane 1996:207). Gerçekte bu ödemelerin terapiyle hiç ilgisi yoktu. Minder da, Spielrein'in '1909'a kadar Jung'un ayakta tedavi ettiği hastası olarak kaldığını' yazdığında yanıldığını belirtti (kişisel yazışmalar-da) (Minder 1993:114).

1906

O yıl Almanca günlüğüne kopyaladığı, Jung'a yazılmış bir diğer mektupta Spielrein, Jung'un mektubu kendisini 'kulağa ne kadar aptalca gelirse gelsin, 20.000 ton daha hafif hissettirdiği' için minnettarlıkla doldu; ayrıca Jung'un 'büyük zekâsı ve karakteri'ne duyduğu hayranlığı ifade etti

...ve çok harika olan (sadece bilimsel değil, etik anlamda da) dersiniz. Büyük bir heyecan ve duygu yaratmayı başarıyorsunuz – bu nasıl mümkün oluyor? Size kusursuz bir potansiyel enerji bahşedilmiş ve gerçekte yaptđınızdan çok daha fazlasını başarabilirsiniz. – Keşke o zaman (hastaları büyük bir  zen ve sevgiyle tedavi ettiğinizde) etik anlamda ne kadar m kemmел olduğunuzu bilebilseydiniz!... Tamamen dönüşüm geçirmiştim, insanlara karşı yumuşak ve sıcaktım. Gözyaşları içinde eve gittiğimde bile sakindim ve kararımdan emindim – insanın başka hiçbir şeyi ihtiya ı yok, hepsi şiirle geliyor... Sizi çok seviyorum ve bu yüzden belki de orada olmayan bir şeyi hayal ediyorum (ya da belki de oradadır?) (mesela beni k   msemeniz, size musallat olmamı istememeniz vs.) Bu her seferinde bende duygusal fırtınalara ve işkence duygusuna neden oluyor... Bu nedenle en az    yıllığına Zürih'ten ayrılmak istedim, ama daha iyi bir  niversite bulamadım... Ne düşünüyorsunuz? Sizi    yıllığına yalnız bırakmayı

denemeli miyim? (Almanca günlük, 29.8.06, W&W: 205:207; B&B: 218-219)

Önceden bahsedilen kasvetli düzyazının tam tersine, bu şiir henüz, 1909'da gerçekleşecek sevgi dolu ve duysal, erotik, mest edici değiş - tokuşların doğasına sahip değildir; daha çok, heyecanlı, çok akıllı ve idealize eden genç bir kişide öğretmene duyulan bir tür sevgi – boşalma – kahraman - tapma hayranlığı ve ebeveynin yerini alma durumudur. Erotik bir akımdan beslendiği düşünülse bile, burada erotik bir sınır ihlali fark edilmez. Aynı mektupta Jung'a şu itirafta da bulunur:

son zamanlarda zihnim çok açık değildi çünkü sürekli sessiz bir umutsuzluk durumundaydım ve sürekli ders çalışmaktan beynim aptallaşmıştı. Skandal yaratmaktan başka bir şey yapmadım ve yaramaz fantezilerle doluydum ve en çılgın antisosyal oyunları oynadım (biri skandaldan bahsedince sanki sol arka tarafında küçük bir hayvan varmış gibi geliyor). Sonunda hastaneye küçük bir şırınga ve biraz KCN [potasyum siyanür] getirmiş ve benimle konuşan herkesin üstüne sıkmaya başlamıştım. KCN sadece etki yapması içindi çünkü şırınga sadece suyla doluydu. (W&W: 206)

Bu sözler, Jung'a Spielrein'in hastanede kaldığı sürede gösterdiği tavırları hatırlatmış olabilir.

Bunu izleyen iki girişte Spielrein 'zekâsı (sizinkinden farklı olsa bile) böylesi bir ahlaki güç, karakter ve idealizmle birleşmiş bir insanla daha önce hiç tanışmadığını ve '[Jung'un] mektupları ona büyük neşe verdiğinden, o yanıt vermese de kendisine mektup yazmasını', mektuplarının 'zaman zaman kişiliğinin daha iyi bir kısmını harekete geçirdiğini, bu yüzden bir zayıflık anında onu [Jung'u] düşünüp kendini daha güçlü hissettiğini' belirtir. Ardından tıp öğrencisi Spielrein, filozof Ernst Mach'ın duygular hakkında ve biyolog August Weismann'ın tek hücreli organizmaların ölümsüzlükleri hakkındakiler de dahil olmak üzere, çok sayıda felsefi kavram hakkında uzun bir söylev başlatır.

1907

6 Temmuz'da Freud'a yazdığı bir mektupta Jung, Spielrein'in bir Rus şairden alıntı yapmasının anlamını çarpıtarak, çarpıcı derecede şehvetli bir okuma yapar:

Bir histeri hastası bana bir şiirden bahsetti... bir mahkûm hakkında... [mahkûm] kafesi açar ve çok sevdiği kuşunun uçup gitmesine izin verir... Hasta, aslında en büyük isteğinin, gerçekleştiremeyecek isteklerini gerçekleştirecek olan benden bir çocuk yapmak olduğunu itiraf ediyor. Bu amaçla doğal olarak önce 'kuşu serbest' bırakmam gerekir. (McGuire 1974:72)

Spielrein'in şiirden ne zaman bahsettiği net değil, ama Jung o sırada Spielrein'dan hâlâ hastası olarak bahseder, ama daha fazla detay vermez. Ancak, Jung genç kadının bir çocuk, ikisinin 'Siegfried' çocuğu için duyduğu gerçekten derin annelik özlemini ve aktarım doğasını gözden geçirir. Eski bir hastasıyla yaşadığı karmaşık bir dostluğa boğazına kadar battığını da açığa vurmaz.

1908

11.5.1908'de Spielrein tıp fakültesi ön sınavlarını geçti ve Ağustos'ta ailesiyle birlikte Rostov-on-Don'da uzun süredir beklediği yaz tatilini geçirmek üzere yola çıktı. Carotenuto'nun Almanca yeniden basımı (1986:189-197) Jung'un 1908'de Spielrein'a yazdığı, ilk kez yayımlanan on bir mektup ve bölüm içeriyordu, bu metinler bu makalede de kullanıldı. Bu mektuplarda Jung, Spielrein'la çok sayıda buluşma ayarlar (sonuncusu 22.VII.1908'de), mektuplarını 'dostunuz' diye imzalar ve ona karşı olan duygularından bahseder. 20.VI.08'de: 'Sizde kendini duygusallığa vermemiş, temel ve en içsel hayat çekirdeği kendi özgürlük ve bağımsızlığı olan bir "*esprit fort*" insanoğlu bulmak beni ne kadar mutlu ederdi' (s. 190; bkz. Bölüm 3:33 vd.). 12.VIII.08'de:

Mektubunuz beni mutlu etti ve sakinleştirdi. Uzun sessizliğinizden endişelenmişim... Ebeveynlerinizin büyük kişiliğine duyduğum hayranlığı ifade etmeliyim... Mektubunuza gelince, her şey iyi ve harika; mutluluğunuz beni mutlu ediyor. Bu şekilde uzun zamandır korktuğunuz Rusya ziyareti çok daha kolay olacak. Benim ruh halim bir volkan gibi sallantıda, şimdi her şey altın sarısı, birden her şey gri görünüyor. Mektubunuz bulutların arasından süzülen bir güneş ışığı gibiydi. (s. 191-192; bkz. Bölüm 3:35)

Sıradaki, Jung'un bugüne dek yayımlanmamış ve ilk kez burada sunulan mektubunun tarihi 27.VIII.1908'dir ama 19.8.1908 tarihli posta puluna sahip. Tarih 27.VII.08 de olamaz çünkü o zamanlar Spielrein hâlâ Zürih'teydi. Mektubun gönderildiği adres şöyledir:

Fraulein tıp. ögr. Sabina Spielrein
pr. adr. Herrn N.Spielrein
Rostow o/Don
Rus ülkesi

Rus posta pulu: Rostov Don 19.8.08
(yer adı okunmuyor) 27 VIII 08.

Meine Liebe!

Ich habe soeben Ihren freundlichen Brief erhalten und daraus den Eindruck empfangen, dass es Ihnen in Rostow nicht ganz wohl ist. Ich begreife. Ich bin Ihnen für Ihre lieben guten Worte dankbar. Ich bin jetzt wieder ganz ruhig. Die Ferien haben meine Nerven ganz beruhigt. Ich mache jeden Tag eine grosse Bergtour, meistens ganz allein. Das thut mir sehr gut. Die Complexe ordnen sich so allerichtig ein, dass man wieder klar sieht. Es kommt für Sie immer ein grosses Plus von Freundschaft heraus und ein herzlicher Wunsch, dass Ihnen Ihr Leben gelingen möge mit einem Minimum von Unzweckmassigkeiten und den damit verbundenen Schmerzen. Verlieren Sie nie die Hoffnung, dass ein Werk, das mit Liebe gethan wird, zu einem guten Ende führt. Ich kann Ihnen heute nur ganz kurz schreiben, da ich EBEN sehr müde von einer grossen Tour nach

Hause gekommen bin. Schreiben Sie mir immer ins Burghölzli.
Mit herzlicher Liebe Ihr J.

Tıp fakültesi öğrencisi Madam Sabina Spielrein'a, Bay N. Spielrein'in bakımında

Canım!

Dostça mektubunuzu daha yeni aldım ve Rostov'da pek de iyi olmadığınız izlenimine kapıldım. Anlıyorum. İyi ve nazik sözleriniz için size minnettarım. Artık oldukça sakinleştim. Tatil sinirlerimi önemli ölçüde sakinleştirdi. Her gün, çoğunlukla tek başıma dağlarda uzun yürüyüşler yapıyorum. Bana çok iyi geliyor. Kompleksler açıkça ortaya çıkıyor ve yine net bir şekilde görülebiliyor. Büyük bir dostluğu hak ediyorsunuz ve hayatınızın başarılı ve hiçbir amaç ve onunla bağlantılı acı olmadan, minimum hedef sahibi olması gerektiği dileğimi kalpten sunuyorum. Sevgiyle yapılan işin güzel bir sona götüreceğine dair umudunuzu asla kaybetmeyin. Bugün ancak kısa bir mektup yazabiliyorum çünkü uzun bir yürüyüşten çok yorgun bir halde ŞİMDİ eve döndüm. Lütfen bana yazdığınız mektuplarınızı Burghölzli'ye göndermeye devam edin. Kucak dolusu sevgilerimle, Sizin J[ung]unuz.

Daha önce bahsedilen, Freud'a gönderdiği 6 Temmuz 1907 tarihli mektubun tam tersine, 'sevgiyle yapılan iş' kesinlikle cinsel sevgi değil, karşılıklı saygı, dostluk ve empatiye dayalı, sevgi dolu bir ilişki anlamındadır, bu bir ruh eşinden diğerine gönderilmiş bir mesaj, psikolojik ve ruhsal bağlılık bildirisi. Jung ruhsal olarak acı çekmektedir ve zorlandığı görülür. Ayrıca Spielrein'a, onunla bir hayat yaşama hayalinin hayatın asla tam olarak gerçekleştirilemeyeceğini de ima ediyor. Spielrein hâlâ Jung'la tedavi mi görmektedir, yoksa empati ve bir çeşit destekleyici terapiyi belirsiz bir şekilde karıştırarak dost muydular?

Aşağıdaki tarihsiz Rusça mektup anne Madam Spielrein tarafından Rostov'dan kızına gönderildi, kızının gidişinden ve Jung'un ona gönderdiği bir mektuptan bahsettiğinden, 1908 yılında, Jung'un 27 Ağustos 1908 tarihli mektubundan sonra yazılmış olabilir:

Rostov, (?) 1.9.1908

Sevgili Sabinochka!

Sen gittiğinden beri huzursuzum ve nereye yazacağımı bilmiyorum. Bir an bile dinlenemiyordum, kendim hakkında düşünecek vakit bulamamak için odaları temizleyerek kendimi meşgul ettim. Gece seni ve onu düşündüm ve bir haber alma umudumu tamamen yitirdikten sonra ve senin için duyduğum endişeler zirveye ulaştığında, aniden sana hitaben yazılmış bir mektup aldım. O kadar üzgündüm ki tek kelime bile okuyamıyordum. Mektubu açtığım için beni affetmeni istiyorum, ama sen zaten okumama izin verirdin ve seninle ilgili ne yazdığını bilmek zorundaydım, bütün ruh halim ona bağlıydı. Mektup beni sakinleştirdi. Başka bir şeyle hafif renklenen derin bir dostluk, bu da çok normal. Sık sık sen, kolera, ruhun hakkında düşünmüş. Büyük ihtimalle çatışma sancıları yaşıyor ve sana ve kendisine sevgi hislerini serbest bırakmak yerine bastırmayı, ama tamamen de öldürmemeyi tavsiye ediyor. Doğru anlamış mıyım? Bunu yapabilecek olan kişi zafer kazanacak, yoksa kenarda kalacak. Zafer kazanacağına eminim. Bunun sevdiklerinin, yani karısı ve çocuklarının iyiliği için gerekli olduğunu yazıyor. Peki ya sen? Belki de yanlış anlamışımdır? Neyse, mektubunun tonunu çok sevdim, özellikle de seni ve kendisini içine koyduğu sınırları. Bence bundan iyisi olamaz. Onda kendini bir sevgi dokunuşuyla (bundan fazlasına izin yok ve bununla mutlu olmak zorundasın) sana adanmış biri, sen derin bir saygı ve takdir duyduğun ve saygı ve takdir gördüğün bir kişiye sahipsin, daha fazla neye ihtiyacın var ki? Mutlu olman gerek çünkü bu senin dilediğinden çok daha fazlası. Karısından boşanmasını isteyeceksen konu tamamen değişir, ama istemeyeceksen bu iş daha ileri gitmemeli. Önemli olan onu elde edebileceğini bilmek, ama buna değmez. Şimdi olduğundan daha iyiye gitmez. Kendine eziyet etme, sana işkence etmemeleri için duygularını bastır ve onunla bir arkadaş olarak görüşmeye devam et. Onun da sana ihtiyacı var, ama o acı çekmiyor, tam tersine iyiye doğru gidiyor. Lütfen, lütfen ona mektubu açtığımı söyle-

me. Reçel konusunda, onun için meyve getirdiğini ama daha fazla getiremeyeceğini söyle. Şık bir daire kirala, onu davet et ve bütün detayları bana yaz. Onunla sevgi hakkında konuşabilirsin ama dirençli kal, ona üstün gelmelisin. Şimdilik duygularını saklama... (Mektubun orijinali Idéfilm Stokholm tarafından sağlanmıştır)

Bu sırada ilişkilerinin belirleyici özelliği, annenin doğru bir şekilde sezdiği gibi, erotik duygu ve fantezilerin bulaştığı karşılıklı destekleyici bir dostluk gibi görünüyor. Bu görüş, Spielrein'in 13 Haziran 1909'ta Freud'a yazdığı, Jung'un Freud'a olan düşkünlüğünün farkında olduğundan da bahsettiği bir mektupta da ifade edilir '1 ya da 2 yıl önce, aramızda [yani kendisi ile Jung] daha yakın bir erotik ilişki henüz söz konusu değilken' (Carotenuto 1982:100), yani Jung'un 27 Ağustos 1908 tarihli, yayımlanmamış mektubunun gönderildiği zamana uzanıyor.

Şimdi Spielrein'in annesine yazdığı, Zürih'ten Rostov'a gönderilmiş tarihsiz ve yayımlanmamış bir mektuba bakalım. Spielrein kısa süre önce Jung'un bitmiş bir makalesinden ve 27 Kasım 1908 tarihli mektubundan bahsetmesi nedeniyle, 1908'in sonlarında yazılmış olmalı: 'Karım doğum yapmak üzere... İlk sayının materyali [*Jahrbuch für psychoanalytische und psychopathologische Forschungen*] artık tamamlandı [makalemi de içeriyor] 'Bireyin kaderinde babanın önemi.' (McGuire 1974:179). Spielrein'in 1905'ten beri ne kadar olgunlaştığı şaşırtıcıdır:

Sevgili Mamochka,

Yazamıyorum çünkü, neyse, önemli konuları bir mektupta anlatmak imkânsız. Söyleyecek çok şey var. Maalesef Zürih Rostov'dan çok uzak. Onun mektuplarını sana gönderemem çünkü çok riskli ve hepsini anlatmak da çok uzun ve yorucu. Kesin bir karar verebilseydim, büyülmüş bir kralıkta yaşıyor olurum; aynen öyle, düşünmekten yoruldum ve anlamı da yok, çünkü *ducunt volentem Dei, nolentem trahunt* yani tanrılar istekliye yol gösterir ve istekli olmayana toza çevirir [aslında, Genç Seneca'dan: *ducunt volentem fata*

[=*kader*), *nolentem trabunt*]. Junga daha yeni, büyük bir heyecan uyandıran makalesi 'Über die Rolle des Vaters in Schicksaale [sic] des Einzelnen'i bitirdi, gelecek [sevgi] hedefi seçiminin çocuğun ebeveynleriyle yaşadığı ilk ilişkilere bağlı olduğunu gösteriyor. Yani, onu sevmemi kesin bir şekilde onun beni sevmesi belirliyor. O benim için bir baba ve ben onun için bir anneyim, ya da daha doğrusu, annenin yerini alan ilk kadını (annesi o iki yaşındayken histeriden yatağa düşmüş); ve [vekil] kadına o kadar bağlandı ki kadın yanında olmayınca onu halüsinasyonlarında görüyor vs. vs. Neden karısına âşık olduğunu bilmiyorum... Karısının 'tam olarak' tatmin edici olmadığını söyleyebilirim ve şimdi de Jung bana, bir histeriğe âşık oldu; ben de bir psikopata âşık oldum, nedenini açıklamama gerek var mı? Babamı hiçbir zaman normal olarak görmedim. 'Kendini tanımak' yolundaki çılgın uğraşısı en iyi, bilimsel çalışmalarına dünyadaki her şeyden daha önem veren Jung'da en iyi ifade ediliyor... Çok gelişmiş bir hassasiyet, acı çekme ve '*ad magnum*' [tam olarak] şefkatli olma ihtiyacıyla birleşen dengersiz bir dinamik karakter. sevgi ve şefkatle ona istediğin her şeyi yapabilirsin ve istediğin her şeyi elde edebilirsin. Benim önümde arka arkaya o kadar duygulandı ki gözyaşları yanaklarından aşağı yuvarlandı! Yan odada saklanıp benim ve kaderim için ne kadar endişelendiğini duyabilseydin, sen de gözyaşlarına boğulurdun. Ardından duyguları, mesele onun için kutsal biri olmam, affedilmek için yalvarmaya hazır olduğu vs. için kendini suçlamaya başlıyor. Biraz duygusal olduğundan cümlelerini birebir alıntılayamıyorum, ama sen doğru bir şekilde hayal edebilirsin. Babamın aynı şekilde senden özür dileyişini hatırla! Kendisine yönelttiği bütün bu serzenişleri anlatmak hiç hoşuma gitmiyor, çünkü ikimiz de eşit ölçüde suçluyuz ya da suçsuzuz. Bak, kaç tane kadın hastası oldu, hepsi de hiç istisnasız ona âşık oldu, ama o sadece doktor olarak davranabildi çünkü o âşık olmamıştı! Ama duygularıyla ne kadar umutsuzca boğuştuğunu biliyorsun! Ne yapılabilirdi ki? Sayısız gece beni düşünerek acı çekti. Ayrılma ihtimalini de göz önünde bulundurduk. Ama uygulanamayacağı için bu çözümü reddettik,

çünkü ikimiz de Zürih'te yaşıyoruz... Kaderimden kendini sorumlu hissetti ve bu kelimeleri telaffuz ettiğinde inledi... mutluluğumun önünde durmak istemedi...ve geleceğim için korkmakta haklıydı (eğer ayrılırsak). – Bu sohbet neredeyse iki hafta önce gerçekleşti ve ikimiz de gerçek anlamda eziyet çektik, tek bir kelime edemedik vs. Kalpten kalbe konuşma sona erdi. *Ducunt volentem Dei, nolentem trahunt*. En şefkatli şiirde hareketsiz kaldık... Yarın karanlık ve soğuk getirsin! Bugün kalbimi güneşe sunacağım! Neşeleneceğim! Genç olacağım! Mutlu olacağım, istediğim şey bu! [son dört cümle gramatik olarak eril özelliktedir, sanki Jung'un ruh halini tasvir ediyor gibidir] Sonra bir günde bir kartpostal ve bir mektup aldım, üzülmemeliyim ve geçen cuma yine geldi. Yine, alışıldığı gibi şiir, başıma açtıkları yüzünden onu bir gün affedebilecek miyim; gece uyumadı, bitkin halde; artık mücadele edemiyor. – Ama aynı şekilde, söylemem gerek; ona yaptığım şey için bir gün beni affedebilecek mi! Fark, onun için bilimsel çalışmaların hayatındaki her şeyin üzerinde olduğunu ve bilim aşkına her şeye göğüs gerebileceğini bilmem... Sorun, zekâmın bütün bu hikâyeyle nasıl bir bağlantı kuracağı ve durum şu ki, zekâ nasıl bağlantı kurulacağını bilmez. O ve ailesi hakkında değil kendim hakkımda yazmalıyım. Benim için soru, bu şiddetli hayat girdabına bütün varlığımla teslim olup güneş parladığı sürece mutlu mu olacağım, yoksa karanlık çöktüğünde duygunun bir çocuğa ve bilime, yani çok sevdiğim bilimsel çalışmalara aktarılmasına izin mi vereceğim? Öncelikle, bu hikâyenin nasıl sonlanacağını kim biliyor ki? 'Bilinmezlik Tanrı'nın yöntemi.' Neyse, bugünün gençliği bu konulara farklı bakıyor ve tekrar âşık olmam ve başarı kazanmam, yani kendime bir koca bulmam çok olası. – Ama bunun hâlâ çok uzak bir gelecekte olduğunu unutma, bu yüzden de endişelenme. *Şimdiye kadar durduğumuz şiir seviyesi tehlikeli değil ve bu seviyede kalacağız, koşullar değişmezse belki de ben doktor olana kadar.*–

Şimdi sana yazmamın tek nedeni bir annenin kutsaması olmadan, yani sen eylemlerimi onaylamadan ve ben iyi olduğum sürece memnun olacağını söylemeden mutlu hisse-

dememem. Sonrasında mı? En iyi durumda bile sonrasında ne olacağını ve mutluluğun bizi nerede beklediğini söyleyemeyiz. En son örneği düşün. Jung'un hastalarından biri, ona duyduğu sevgiyi unutma çabasında, dağlara gitti ve genç bir adama deli gibi âşık oldu ve cinsel ilişkiye girdi. Şimdi hamile ve onu baştan çıkartan adamın dar görüşlü biri olduğu ortaya çıktı ve onu hemen terk etti. Şimdi kadın ona katlanamıyor ve umutsuzca intihar etmek istiyor ve Junga onu bir kez daha kurtarmamış olsaydı bunu yapardı da...

Bu mektubu olduğu gibi değerlendirebilir miyiz, yoksa Spielrein'in 'asıl gerçek'i annesinden sakladığından şüphelenmeli miyiz? Anneye yazılan bu mektupta, 'şiir' şefkatli sarılmalar anlamına geliyor ve 1905'ten beri üç yıl içinde yirmi üç yaşından beklenenin çok ötesinde olgunlaşmış, kendisi ve arkadaşı hakkında derin bir içgörüyeye sahip, güçlü ve ilkeli bir kadın profili çiziyor. Ayrıca Jung'la kendisinin empati ve şefkatli sevgi sınırlarını çiğneyip cinsel birliktelik yaşamadığını da ima ediyor.

Acıklı bir not, 4.XII.08'de Jung tarafından yazıldı:

Çok pişmanım ve bana gözdağı veren zayıflığım ve lanetli kaderimden pişmanım... Son zamanlarda aklıma sürekli olarak **çocukluk anılarımın** üşüşüğünü söylediğimde güleceksiniz [koyu renk Jung'a ait]... Olduğum kişi için beni affedebilecek misiniz? Sizi korkunç biçimde incittiğim ve size karşı doktorluk görevimi unuttuğum için?... Benim talihsizliğim, hayatımda fırtınalı, sürekli değişen bir sevginin neşesi olmadan yaşayamamam... Son olaydan beri size karşı güvenlik anlayışımı tamamen yitirdim... Niyetlerinizden endişelenmem gerekmemesi için kesin anlaşmalara ihtiyacım var. Aksi takdirde çalışmalarım zarar görecektir ve bu, benim için anlık problemler ve çekilen acılardan çok daha önemli. Hastalığınız süresince size verebildiğim sevgi, sabır ve fedakârlığın bir kısmını bana geri verin. Şimdi hasta olan benim... (Crotenuto 1986:195-6; bkz. Bölüm 3:37 vd.)

Roller tersine dönmüştü: eski hastadan terapist görevi görmesi istenmekteydi.

C.

Erotik Duyusal İlişki (1909-1910)

Spielrein 1909'de ne yaptı da Jung kendisini tehdit altında hissedip 7 Mart 1909'da onun 'rezil skandalı' hakkında Freud'a bir rapor yazmaya karar verdi, bilmiyoruz (McGuire 1974:207). Ama annesine yazdığı Rusça bir mektubun yayımlanmamış bölümünde rastlanan oldukça masum bir tarifte görüldüğü kadarıyla farklı hiçbir şey yapmamıştı:

Sevgili Mamochka:

Bu dünyada gerçekten mucizeler oluyor. Hiç niyet etmediğim halde Jung'a'yı hipnotize etmeyi başardım. Nasıl mı oldu? Anlaştığımızdan 5 dakika önce geldi. Kapıya vurdu ve 'Ja!' diye yanıtladım. İçeri girdi ve çok utandım çünkü onun gelmesini beklemiyordum ve saçımın yarısı yapılmamış halde, elimde tarakla orada dikildim... Kanepeye oturdu ve bakmayacağına söz verdi, ama 'bakmamanın' yüzünü elleriyle kapatmak ve parmaklarının arasındaki boşluklardan beni gözetlemek olduğunu baştan bilmiyordum. Durumu idare etmek zorunda kaldım. Aceleyle giyinmeyi bitirdim, lambanın üzerine kırmızı bir örtü koydum ve ona doğru yürüdüm. Birbirimizi selamladık... [sanki uzun bir ayrılık yaşamışız gibi]... Sonra, her zamanki gibi, bütün gece beni düşündüğünden uyuyamadığı, sonsuza kadar mutlu olmamı istediği vs. hakkında uzun söylevlerinden birine başladı. Bu tür konuşmaların şu anda beni rahatsız ettiğini, onu her halükârda sevdiğimi ve bir gün ayrılmanız gerekirse ayrılacağımızı, ama şimdilik böyle bir şey düşünmediğimi ve iyi olduğumu söyledim. Sonra beni öptü ve azarladı. 'Was ist?' ve hemen ardından mutlulukla ışıldadı. Ben onun için bir anneyim, o benim için bir baba, mümkün olan dünyaların en güzeli! Ama hepsinin en iyisi, bana yeni bir saç modeli yapma fikri verdi: kafamdaki tarağı çıkarttı ve saçımı açtı, ben Mısırlı bir kadına benzeyince de mutluluktan havalara uçtu(!)...

Biri Jung'un karısının yazdığı isimsiz bir mektup, diğeri de Spielrein'in annesinin Jung'a yazdığı ve Jung'u beki de

Spielrein'in intikam almasını engelleme çabasıyla küstah bir yanıt yazmaya teşvik eden mektubun ardından (Carotenuto 1982:93-4) çarklar dönmeye başladı. Minder'in bahsettiği gibi, aynı gün Jung'un "kendisini her şeyden önce bilimsel çalışmalarına adanmak istediği" gerekçesiyle, Bleuler'den gelen bir mektupla birlikte, hastaneye [Burghölzli] istifasını sunması' dikkate değerdir (Minder 1994:125; bkz. Bölüm 5:134). Belki de Jung Bleuler'in ayıplamasından, bir 'skandal' çıkmasından korkmuştu. İki gün sonra, 9 Mart 1909'da yazdığı yanıtta Freud şöyle der:

Reddedilmenin nevrotik nankörlüğüyle haşır neşir olduğunuz kadın hasta hakkında benim de kötü haberlerim var... Muthmann [Freud yanlısı İsviçreli bir psikanalist] beni görmeye geldiğinde, kendisini sizin metresiniz olarak tanıtan bir hanımefendiyle konuştu... Hareketlerimize yön veren sevginin iftirasına uğramak ve incinmek – kesinlikle terk etmeyeceğimiz işimizin tehlikeleri. (McGuire 1974:210)

Ama o kadın Spielrein değildi! Bu sırada Jung iddialarını sürdürdü:

Spielrein tabii ki sistematik olarak, talihsiz olarak değerlendirdiğim, beni baştan çıkartma planlarını yapmaya devam ediyordu. Şimdi intikam almak istiyor. Son zamanlarda karımdan boşanacağım ve bir kız öğrenciyle evleneceğim dedikodusunu yayıyor, bu da çok sayıda meslektaşımı telaşlandırdı. Ne planladığını bilmiyorum. İyi bir şey olmadığını tahin ediyorum, tabii ki siz bir aracı olarak onu etkilemezseniz. (McGuire 1974:228-9)

Spielrein'ı yanlış yere suçlarken Jung kendi eylemleri ve tavırlarını kesinlikle inkâr etmeyi sürdürdü.

30 Mayıs 1909 tarihli bir mektupta Spielrein, Freud'un kendisini kabul etmesini istedi, böylece Freud başarılı bir arabulucu olarak konuya dahil oldu. 18 Haziran 1909 tarihli bir mektupta Freud, Spielrein'a konuya daha uygun, içruhsal bir çözüm (*'eine würdigere, sozusagen endopyschische Erledigung der Sache,'* FJB: 259) bulmasını önerdiği konusunda arkadaşının içini rahatlatmıştı, burada 'içruhsal', Spielrein'a

gerçekte var olmamış, kendi içsel karmaşası ve aktarımından doğan bir şeyi hayal ettiğini söylemek anlamına gelir. Freud batıl inançları ve paranoyak fikirleri ‘*dışsal dünyaya yansıyan psikolojiden başka bir şey değil*, [yani] bilinçdışındaki ruhsal faktörler ve ilişkilerin üstü örtülü bir kabulü (içruhsal algı [1907’de eklendi, Strachey])’ olarak yorumladığında içruhsal terimini tanılamış oldu (Freud 1901:258; italikler Freud’a ait).

İlginç bir şekilde, Dora Vakası’ndaki (1905a: 100) bir dipnotta Freud onun rüyalarını unutmamasını açıklamak için, ‘içruhsal algı’ ve ‘içruhsal savunma’nın yanı sıra ‘içruhsal direnç’e de başvurur. Bir diğer önemli kullanım, ‘içruhsal algıların... arayanın açıklamasında temel’ olduğu Schreber Vakası’ndadır (Freud 1911:79). Ama kim neyi hayal ediyordu?

O yıl, Spielrein günlüğünde Freud’a yazdığı (W&W 1994), yayımlanmamış ve içeriği ve tonu oldukça duygusal olan bir diğer mektuptan alıntı yapar. Bu mektubun gönderilip gönderilmediği kesin bilinmiyor. Tarihsizdir ve ‘S. g. H.P.’ya hitaben yazılmıştır (muhtemelen: Sehr geehrter Herr Professor’=sevgili Profesör Freud). Freud’dan ‘2 mektup aldıktan sonra... uzun zamandır söz verdiği son mektubu’ olduğunu söyler, yani Freud’un 8.6.1909 tarihli ikinci ve 24.6.1909 tarihli üçüncü mektubu arasına uyuyor, ama bu kesin değil. Birkaç alıntı şöyle:

Neden şimdi? İlk seferinde bir rüyada çok güzel temsil edilmişsiniz. Birkaç ay önce size yazma arzumu unutmak zorunda kaldım çünkü rüyamda kadın göğüsleriniz vardı, Prof. Forel kadar yaşlı ve kovmak için çok çirkin. Ama fazlasıyla kurnazdınız. Size ağabeyle birlikte geldik (Dr. Jung); ağabeye ilgi gösterdiniz ama bana sıfır. İlk iki mektubunuzu aldıktan sonra rüyamdan mutlu olduğumu kabul edeceğim: doğasına bakarak yargılamak doğru görünmedi. Tarih üçüncü hakkında sessiz kalıyor.

Şimdi bugünün rüyası geliyor. Hastanedeyim ve sizinle Dr. Jung’un yandaki odada konuştuğunuzu işitiyorum. Olduğum odaya girmek üzere olduğunuzdan, gitmeli miyim? Hayır, işime devam ediyorum, sonunda size şaka yapma fırsatı bile bulabilirim. Siz içeri giriyorsunuz ve benim hakkımda şöyle düşündüğün-

nüzü hissediyorum: ‘Kızım ile eş tutmaya çalıştığın güzellik bu mu?’ Aynada kendimi görüyorum ve utanıyorum çünkü kendimi hiç de güzel bulmuyorum. Her hareketimi cinsel bir anlamla yorumlamanızdan korkuyorum. Kendimi sersem gibi hissediyorum ve birkaç numara yapıyorum. Tek bildiğim, Dr. Jung’un bana çok dostça davrandığı, ama sizin davranmadığınız. Kısa süre sonra diğer odaya geçiyorsunuz. Yüzünüze bakıyorum ve genç, yakışıklı ve çok hoş olduğunuzu görüyorum. Kendimi hasta hissediyorum, kalbim ve boğazım sıkışıyor, başımı sıkmam gerek; neden beni dinlemiyor? Neden hakkımda o kadar kötü düşünüyor?... Genç bir insanın kendi kişiliğinin derinliklerinde mektuplarının üzerinde düşündüğünü görebilirsiniz. Birincisi, rüyam daha iyi olan kişiliğinizin dışarıda görünür olduğunu söylüyor (bu konuda bilinçdışım beni asla yanıltmaz) ve ikincisi, rüyam hakkımda ne düşündüğünüzü umursadığımı gösteriyor; heyecanımda beni hiç de tanımadığınızı, size kanıt göndermek yerine sadece bunun doğru olduğunu belirttiğimi unuttum. Doğal olarak, bunu benim uydurduğumu düşünüyorsunuz!...

Bu mektubu Dr. Jung’a gösterebilirsiniz... ama ona ihanet etmeyin benim küçük vicdan azabım: birinin onun dürüstlüğüne inandığından emin olunca kişiliğinin daha iyi olan kısmı için büyük bir destek haline geliyor, özellikle de duygularında çok gururlu ve değişken olduğu göz önünde bulundurulursa... Ben hiçbir şekilde onun düşmanı değilim... Onu, üstünde çok büyük emeğim olan ve şimdi bağımsız bir şekilde yaşayabilecek en büyük çocuğum olarak görüyorum; onun hakkında size bu şekilde konuşmamın nedeni onu sevmeniz: size yazmaya karar verdiğimde size her şeyi anlattığını bilmiyordum. Doğru olduğunu biliyorsunuz!...

‘Bireyin kaderinde babasının önemi’ teoreminize tamamen katılıyorum. Sadece, kısa süre önce Dr. Jung tıpkı onu sevdiğim şekilde başka herhangi birini de sevebileceğime beni ikna etmek istediğinde çok şaşırmıştım. Burada bir tesadüf olmadığı, kişinin [sevilen] özünde benzerlikler görmeyi sevdiğini, bu yüzden kişinin ilk önce kendi ailesini sevdiğini ve ardından daima sevilen kişide benzerlikler keşfettiğini göstermek için uzun bir mektup yazmak zorunda kaldım (hâlâ bende). Annemin sevdiğim kişiyi üçüncü kez benden almaya çalışması kulağa garip gelmiyor mu? Dr. Jung’dan önce iki adama karasevdayla tutulmuştum (henüz âşık olacak kadar olgunlaşmamıştım). İkisi de benden çok hoş-

landı, ama hâlâ çocuk olduğumdan ikisi de anneme sıırıslıklam âşık oldu. (W&W: 200-2)

Bazı yorumcular önceleri Jung ve Freud'un durumla başa çıkma yönteminin fazla onurlu olmadığını düşünmüşlerdi (Bettelheim, Carotenuto 1982; Cremerius, Carotenuto 1986; Lothane 1987, 1996). Ama yeni belgeler, Freud Jung mektuplarına yeni bir bakış sundu ve bu da bende farklı bir görüşe yol açtı. Fikir ayrılığına düşmeden, 7 Temmuz 1909 tarihli mektubunda Freud 'içruhsal' aktarımı sadece Spielrein'a değil Jung'a da adil bir şekilde uygular, Jung'un Spielrein'in aktarımına verdiği tepkiyi karşılıklı bir ayna aktarımı, bugünkü adıyla karşıaktarım olarak sınıflandırır:

Bu tür deneyimler, acılı olsalar da, gereklidir ve kaçınması da zordur. Onlar olmadan hayatı ve neyle karşı karşıya olduğumuzu gerçek anlamda bilemeyiz. Ben kendimi o kadar kaptırmadım, ama birkaç kez çok yaklaştım ve ucuz kurtuldum... Ama kalıcı bir hasar yok. 'Karşıaktarım'a hâkim olmak için ihtiyaç duyduğumuz kalın deriyi geliştirmemize yardım ediyorlar, bu da sonuçta bizim için kalıcı bir sorun; bize kendi duygularımızı en yararlı biçimde değiştirmeyi öğretiyorlar. 'Her şerde bir hayır vardır' (McGuire 1974:230-1)

Barron ve Hoffer (1994) Spielrein bölümünün Freud'a karşıaktarımı keşfetmek için ilham verdiğini düşünür. Belki de Freud hipnoz-boşalma terapisti olarak çalıştığı günleri de düşünüyor ve önceki bir 'doktor ve hasta arasındaki kişisel duygusal ilişki' deneyimini hatırlıyordu, bu deneyimi 1925'te tekrar gözden geçirecekti: hipnoz-boşalma yöntemiyle tedavi ettiği bir hasta 'uyandı... [ve] kollarını boynuma doladı... Olayı kendi karşı koyulmaz kişisel çekiciliğime bağlamayacak kadar mütevazıydım ve... hipnozun ardındaki gizemli unsurun doğasını kavradım' (Freud 1925:27). Ya da Bleuer'in tedavi ettiği Anna O.'yu ve Bleuer'in erotik aktarım ve karşıaktarımdan tamamen bihaber oluşunu mu düşünüyordu? Ya da Dora'dan öğrendiği dersleri (Freud

1905a): ‘Aktarım üzerinde zamanında uzmanlaşmayı başaramadım’ (s.118); ‘İlk uyarı işaretine karşı sağırdım, önünde geniş bir zaman olduğunu sanıyordum... aktarım beni hazırlıksız yakaladı’ (s. 120); ve son olarak, ‘sorunları için radikal bir tedavi bulma tatmininden beni mahrum bıraktığı için onu affedeceğime söz verdim’ (s. 122). Freud’un yaş ve klinik deneyim avantajına sahip olduğu ve yine, Anna O., Bleuer ve kendisi üçgeninde olduğu gibi, tarafsız bir gözlemci olduğu açıktır.

Yorumlama işe yaradı ve dışsal olaylar da önemli ölçüde iyiye doğru ilerledi. 21 Haziran 1909’da Jung Freud’a şöyle yazabildi:

iyi haberler... Sabina olayıyla ilgili. Fazla karamsar bir bakış açısı geliştirmişim... evime geldi ve çok saygın bir şekilde konuştu, bu sırada benim hakkımda dolaşan dedikoduları onun çıkartmadığı da ortaya çıktı. Bu koşullarda yeterince anlaşılır olan referans görüşlerim dedikoduyu ona mal etti. Bunu hemen düzeltmek istiyorum. Dahası, kendisini aktarımdan en iyi ve hoş şekilde kurtardı ve nüksetme de yaşamadı (ayrılmanın ardından bir ağlama krizi dışında)... Umutsuz vicdan azabına karşı koyamasam da, işlediğim günahlar yüzünden acı çekiyorum, çünkü suçlu büyük oranda benim... doğal olarak arka planda Eros gizleniyor. Yani bütün diğer istek ve umutları tamamen hastama atfettim, ama aynı şeyi kendime uygulamadım... Hastamın cinsel cazibesinin kurbanı olduğum yanılışıma kapıldım... [ve] hastanın kısa süre önce arkadaşım olduğu ve bana kesinlikle güvendiği gerçeğinin ışığında, davranışımın bir tür hilekârlık olduğunu babam olarak size gönülsüzce itiraf ediyorum. Şimdi sizden büyük bir iyilik istiyorum: lütfen konuyu, özellikle de, büyük pişmanlık duyduğum, ailelerine yazdığım mektubu [Carotenuto 1982:96-7] size bütünüyle açıkladığımı ona söyler misiniz? Siz ve o benim ‘perfect honesty’mi [Oriijinalde İngilizce kullanılmış *-kusursuz dürüstlük*] biliyorsunuz. Sizi bu karmaşanın içine çeken aptallığım yüzünden sayısız kez özür diliyorum. (McGuire 974:236-7)

Jung’un kendi aktarımını, içruhsal ‘aktarım fikirlerini’ kabul edişi hem onu hem de Spielrein’ı temize çıkartır. Sonuç, içruhsal algıların, savunmaların ve yansımaların tek

kurbanının Spielrein değil, aynı zamanda ve ondan çok daha fazla Jung olduğudur: Spielrein'in bir skandal yarattığı kurgusu yüzünden korku, suçluluk duygusu ve utanç baskısı altında olan kişi oydu. Ama Spielrein'i başka bir kadınla karıştırdı: kendi zihnindeki dışında skandal yoktu.

Gerçek 'skandal', Sabina'nın 11.9.1901 tarihinde günlüğünde özetlediği gibi, anne Spielrein'in müdahalesi ile başladı:

Birbirimizi tanıdık, gerçekleştiğini fark etmeden birbirimizi sevdik; kaçmak için çok geçti; pek çok kez 'sessiz kucaklama' içinde oturduk. Evet, önemliydi! Sonra annem araya girdi, annemle onun, onunla benim aramızda çatışmalar çıktı. Bu koşullar altında ondan ayrılamadım. Birkaç ay sonra, kendimi daha güçlü hissettiğimde, dersinden sonra onu yakaladım. Başta aceleyle gitmek istedi, çünkü onun düşmanı olduğumu sanıyordu ve belki de bir skandal çıkmasından korkuyordu. Sersem çocuk. Onu rahatlattım, onunla hiçbir şey 'başlatmak' istemediğimi, gelmemin tek nedeninin ona değer vermem olduğunu, onu kibar, asil biri olarak görmek istediğimi ve bu yüzden de anneme ve bana karşı takındığı korkunç tavırlar konusunda onunla yüzleşmek istediğimi söyledim. Davranışları hemen değişti; büyük bir pişmanlık gösterdi, bizimle ilgili yalanlar anlatan kötü birinden bahsetti... En yakın dostlar olarak ayrıldık. (Carotenuto 1982:11-12)

10 Temmuz 1909'da Jung tekrar Freud'a rapor yazabildi: 'Artık tatmin edici bir şekilde çözülmüş olan Spielrein meselesindeki nazik yardımınız için teşekkür etmek istiyorum' (McGuire 1974:240). 24 Haziran 1909'da Freud, Spielrein'a karşı hem centilmence hem de onurlu bir uzlaşma jesti yaparak konunun kapandığını duyurdu:

Bugün bana teklif ettiğiniz ziyaret konusunda Dr. Jung'dan bir şey öğrendim ve şimdi bazı konuları doğru tahmin ettiğimi ama bazılarını da yanlış ve sizin aleyhinize yorumladığımı görüyorum. Bu konuda beni affetmenizi istiyorum. Ancak, hatalı olduğum ve genç arkadaşımın da kabul ettiği gibi, suçun kadına değil erkeğe atılması gerektiği gerçeği, kadınlara büyük saygı sunma ihtiyacımı tatmin ediyor. Sorunu çözmek için kullandığı-

nız asi yönetime duyduğum hayranlığı ifade etmeme lütfen izin verin.

Her zaman dostunuz olan Freud
(Carotenuto 1982:114–15).

Kayıtlar, 1909'da Spielrein ve Jung'un, Spielrein'in sarılma, öpüşme, birbirinin gözlerinin içine bakma ve romantik bir şekilde kendinden geçme gibi duysal yakınlıklar için kullandığı kısaltma olan 'şiir' halinde olduklarını düşünüyor. Bir skandal söz konusu muydu? Hayır. Jung'u etkileyen bir sonuç oldu mu? Hayır. Jung'un bir skandal olarak hayal ettiği şey sonuçta bir çay fincanındaki fırtınadan başka bir şey değildi. Bir sonuç daha: Spielrein Freud ve Jung arasında hiçbir soruna neden olmadı, ayrılımlarının nedeni Schreber Vakası alanında çatıştıkları libido teorisi konusundaki doktrinal farklardı (Lothane 1997a).

İlginç bir şekilde, 'şiir' fırtına dindikten sonra da bir süre devam etti. Spielrein'in 21 Eylül 1909 tarihli günlük girişinde dürüst olduğuna inanabiliriz: 'Dostluk. Bu kadar aniden değişebilir mi? Annem birbirimize sevgimizi verdikten sonra dostum ve benim için arkadaş kalmanın imkânsız olduğunu söylüyor. Bir erkek uzun vadede saf bir dostluğu sürdüremez. Ona iyi davranırsam sevgi ister' (Carotenuto 1982:6). Burada sevgi seks anlamına geliyor, ama görünüşe göre Spielrein annesinin öğütlerine kulak veriyor. Sadece iki gün sonra, 'ona sürekli işkence eden bir hainlik yaparak... doktora tezini Prof. Bleuler'den geri isteyip dostuna göndermeye' karar vermesinin ardından, günlüğüne şöyle yazar:

[Doktora tezi hakkındaki] tartışmamızın en önemli sonucu ikimizin de diğerini yine hararetle sevdiği oldu... Sonra o gittikçe yoğunlaştı. Sonunda ellerimi birkaç kez kendi kalbinin üstüne bastırdı ve bunun yeni bir dönemin başlangıcını gösterdiğini söyledi. Bununla neyi kastetmiş olabilir? (Carotenuto 1982:8-9).

Bleuler'in Burghölzli antetli kâğıdına yazdığı ve eksiksiz haliyle ilk kez burada yayımlanan 16.10.1909 tarihli tavsiye

mektubunda görüldüğü gibi, 1909'un sonuna doğru Spielrein Zürih'ten ayrılıp Heidelberg'e taşınma fikri üzerinde düşünüyordu:

Aşağıda imzası olan kişi, geçtiğimiz iki ay boyunca Fraulein Sabine [böyle kullanılmış] Spielrein'in bu psikiyatri hastanesinde tıbbi kâtip [kabaca, Almanca 'Famulus'a denk gelen kelime] olarak çalıştığını doğrular. Biraz gergindi ama özenli bir şekilde çalıştı. Ayrıca kendisinin iyi bir itibara sahip, çok zeki ve bilime büyük ilgi duyan bir genç kadın olduğunu biliyorum ve Heidelberg Üniversitesi'ne kaydının yapılmasını tavsiye etmekten memnuniyet duyuyorum. (İmzalayan) Prof. Bleuler

Annesine söylediği gibi, taşınmayı düşünemiyordu bile; Zürih'teki çözüm yoluna girmişti.

1910

Jung'la birlikte doktora tezi üzerinde çalışırken, Spielrein 11.9.1910'da günlüğüne şöyle yazar:

Arkadaşıma duyduğum sevgi beni çılgın bir parıltıyla eziyor. Bazen şiddetle karşı koyuyorum, bazen bütün parmaklarımı öpmesine izin veriyorum ve dudaklarına yapışıyorum, sevgiden bayılacak hale geliyorum. Yani, genellikle saf bir ruha sahip olan ben, kendime bu tür fantezileri kurma izni veriyorum. (Carotenuto 1982:11)

Bu fanteziler 'şiir' ve eskiden olanların hatıralarının bir karışımıdır. Ama Spielrein'in çözümü:

eh, o halde başka birini sevmeye çalışmalıyım, bu hâlâ mümkünse. Onun tarafından seilmek ve saygı duyulmak istiyorum, hayatımı onunla birleştirmek istiyorum... Bir erkek bebek düşüncesinden, özlemini çektiğim Siegfried'imden vazgeçmek kolay değil, ama ne yapılabilir ki? (s. 13)

9.11.1910 tarihli girişte bir şiir daha tarif ediliyor:

Evet, en güçlü şiir büyük ihtimalle bir hafta önce Salı günü gerçekleşti. Düşüncelerimizdeki dikkat çekici paralellik için beni sevdiğini söyledi; bazen onun düşüncelerini önceden tahmin edebiliyorum; beni muhteşem, gururlu karakterim için sevdiğini söyledi, ama ayrıca benimle asla evlenmeyeceğini de söyledi... Kendimi, onun için en iyisini dileyen bir anne gibi hissediyorum. (s. 33)

O yılın Aralık ayında Spielrein yazılı tıp fakültesi sınavlarına girdi.

D.

Sonsöz (1911)

20 Ocak'ta Spielrein sınavlarını geçti ve 9 Şubat'ta doktora tezinin savunmasını yaptı (Swales 1992:16) ve okutmanı Jung bu tezi o yıl *Jahrbuch*'un, Freud'un Schreber hakkındaki makalesinin de yer aldığı sayısında yayımladı. 11 Ekim'de Frl. Dr. Spielrein Viyana Psikiyatri Derneği'nin toplantılarına katılmaya başladı (Nunberg & Federn 1974) ve 27 Ekim'de Freud Viyana Derneği'nin ikinci kadın üyesine şöyle yazdı:

Sayın Frau Doktor, Bir kadın olarak olayları daha doğru bir şekilde gözlemleme ve duyguları diğerlerinden daha doğru değerlendirme yeteneğine sahipsiniz... Son gecemiz [25 Ekim, Nunberg & Federn 1974: 293-8] tam anlamıyla mükemmel bir gece değildi... Tutumunuzu ve geleceğe güvenle bakışınızı gerçekten takdir ediyorum. Sonuçta bunu ben de uzun yıllardır ve çok daha zor koşullar altında yapıyorum. Grubumuzda kendinizi evde hissetmenizi umuyorum. İçten selamlarımla, Freud (Carotnuto 1982:115)

Spielrein iki alanda daha titiz bir gözlemci olduğunu kanıtladı. Viyana Psikanaliz Derneği'nde (8 Kasım 1911) zamansızlık ve bilinçdışı üzerine yapılan bir tartışmada, 'yeni bir deneyimin yerine çocukluktan kalma bir deneyimi yerleştirme eğilimi olduğu gerçeğinden' bahsetti ve bunu da 'sapkınlıklar (eşcinsellik, biseksüellik), çocukluktaki seks

teorileri ve erken bunamada görülen düşüncelere gerileme' ile ilişkilendirdi ve ardından, Goethe'nin *Faust*'undan, Tausk'la uyumlu 'Anneler'i hatırlattı (Nunberg & Federn 1974:302-303). Bir sonraki toplantıda (15 Kasım), Reik'in ölüm ve cinsellik üzerine yaptığı sunumun ardından, Spielrein 'bugün tartışılan konuların çoğunu makalesi "Var olma nedeni olarak yıkım"da (Spielrein 1912) ele aldığını söyledi, Stekel ise 'yıkıcı içgüdüden'den bahsetti (Nunberg & Federn 1974:316-7). Anakliz, cinsel içgüdüler ve agresif içgüdüler hakkındaki bu görüşler, psikanalizin öncüsü Freud'un Spielrein'a minnettarlığını ifade ettiği (1920:55) *Haz İlkesinin Ötesinde*'de agresif dürtülerin eşanlamlısı olarak kullandığı ölüm içgüdüsüne karşı cinsel ve Ben içgüdülerini sürdüğü geleceğin ikili içgüdü teorisinin habercisidir.

TARTIŞMA

İngilizcede sevme ve hoşlanma kavramları mevcuttur. Başka dillerde sevmek ya (1) agape, caritas, filia, sympathia adı verilen apaçık sevgi anlamına gelir, ya da (2) şehvet, yani libido, Freud'un daha sonra vereceği isimle id anlamına gelir, yani hem cinsel arzu ve cinsel zevk, hem de daha sonradan Freud'un Ben olarak adlandıracığı bağıllık olarak sevgi anlamlarını kapsayan bir terimdir (Lothane 1982, 1986, 1987a, 1987b, 1987c, 1988, 1989, 1997b, 1997c, 1998a). Psikanaliz literatüründe ayrım, güçlü cinsel arzular hissetmek anlamına gelen 'libidinous' ve Freud'un *Cinsellik Teorisi Üzerine*'de (1905) açıkladığı nevroz libido teorisine ait olan teknik terim 'libidinal' arasında yapılmıştır. Aseksüel ve cinsel olan bu iki sevgi türü arasındaki çatışma, Batı'daki iki bin yıl süren yanlış anlamalar ve zulümler boyunca kırmızı bir iplik gibi uzayıp gider. Ve sevginin olduğu yerde her zaman çatışma, ahlaki çatışma vardır; dolayısıyla sevgi ve etik insanlık için birbirinden ayrılmaz durumdadır (Lothane 1994, 1998b, 1999).

Din cinselliği etin günahı ve şeytanın işi olarak mahkûm edince, kadın ve erkekler günah dolu cinsel aşırılıkla suçlandı, cadı ve büyücü olmakla suçlandı ve kazığa bağlanarak

yakıldı. Psikanalizin topluma yaptığı etki konusunda, cinselliği, temel önemdeki *Üç Makale*'sinde (1905b) öne sürdüğü gibi cinsel içgüdüsel enerjinin yürüttüğü doğal bir fenomen olarak yeniden tanımlayarak, Freud libidoyu günah ızdırabından kurtardı ve insan cinsel ifadelerinin türlerini temize çıkartarak yeni bir hoşgörü ruhunu teşvik etti.

Jung 1904'te Spielrein'i 'Freud'un metodu'yla tedavi etmeye başlayınca *Histeri Üzerine Çalışmalar* (1895) ve *Düşlerin Yorumu*'nda (1900) öne sürdüğü metot üzerinde uzmanlaştı. Freud'un metodunun yardımıyla Jung, *Çalışmalar*'da özetlediği gibi, Spielrein'in mevcut hastalığının çocukluk travmalarıyla ilişkisini ortaya çıkartabildi ve komplekslerinin analizini, *Düşlerin Yorumu*'nda açıklanan temel varsayımlara dayanan kendi çağrışım deneyleriyle birleştirebildi. Freud'un metodunu, yazarların sonradan akılcı ve bilişsel terapi, düzeltici duygusal deneyim, davranış değişikliği ve benzeri şekillerde adlandıracağı ölçütlerle tamamladığını öne sürüyorum.

Freud ve Jung yazışmalarına başladıklarında, Freud nevrozların cinsel etiyolojisi teorisini yayımlamış ve aktarımın libidinal teorisini savunmayı tamamlamıştı (1905a, 1905b). Yazışmalarda üç tartışmanın bir birleşimini buluyoruz: Spielrein vakası, Schreber vakası (Lothane 1997a) ve sonunda aralarının açılmasına neden olan, libido teorisi ile ilgili bir polemik. Böylece, ikinci mektubunda (23 Ekim 1906 tarihli) Jung, nevrozların cinsel etiyolojisine dair '[Freud'un] geniş kapsamlı görüşleri hakkındaki çekinceleri'ni (McGuire 1974:7) belirtir ve ilk kez adını belirtmeden Spielrein'dan bahseder ve Freud'dan şu yanıtı alır (27.10.1906'da): 'Kesinlikle fazla çekince göstermediniz ve bütün bu sürecin altında yatan dürtünün cinsel doğaya sahip olduğunun ana kanıtı olan "aktarım"ı çok açıkça görüyor gibisiniz' (a.g.e.:8). 6 Aralık'ta Freud daha detaylı yazar:

Uyguladığımız tedavilerin bilinçdışında (aktarım) egemen olan libido takıntısından ortaya çıktığının ve bu aktarımın... bilinçdışının dilini anlama ve tercüme etmede gerekli dürtüyü sağladığının büyük ihtimalle farkındasınızdır; eksik olduğu yerde hasta kendi

tercümemizi ona sunduğumuzda yeterince çaba göstermez ya da bizi dinlemez. Temel olarak, tedaviyi sevginin [*eine Heilung durch Liebe*, sevgiyle iyileşme, FJB, s.13] etkilediği söylenebilir. Ve aslında aktarım, nevrozların bireyin sevgi hayatı [*Liebesleben*] tarafından belirlendiği görüşüne en fazla ikna edici, tek tartışma götürmez kanıtı sunar. (McGuire 1974:12-13)

Bu sevgi yoluyla şifa bulma konusu belirsizdir. Libidinal aktarım sevgisi sadece tek yöne, hastadan doktora doğrudur, analist hareket etmeyen bir hareket ettirici, hastanın bilinçli ve bilinçdışı düş ve arzularının objektif bir tercümanıdır. Burada doktorun erotik aktarımına yer yoktur. Ama Freud *Üç Makale*'de (1905b) köklerini “duyusal akım”dan alan libidinal bağlanmaları, bağımsız gelişim hatlarını açık bir şekilde onaylayarak, şefkati yansıtan bağlanmalar ya da “duygusal akım”dan ayırdığından (Freud 1905b: 207), şunu soruyoruz: yukarıdaki paragrafta ‘sevgi’ ve ‘sevgi hayatı’ ifadeleri sadece cinsel ya da id-sevgi mi demektir, yoksa cinsel olmayan, yani Ben-sevgisi anlamına da mı gelir? ‘Sevgi teorisi üzerine üç makale’ başlıklı, yani aktarımsız, erotize edilmemiş, ortak bağlılık, hoşlanma ve empatiye dayanan bir sevgiyle ilgili bir çalışma Freud tarafından yazılmadığına göre (konu 1920’ler ve 1930’larda bir dizi sosyoloji makalesinde tartışılacak olsa bile), yukarıdaki mektupta bir başlangıcın işareti verildi ve çığır açan *Histeri Üzerine Çalışmalar*’da (1895) daha fazlası da söylendi. Jung, Freud’un ikili, yani analiz edilen ve analist arasında paylaşılan sevgi, dil, hafıza, anlam ve anlamın yorumuna dayanan karşılıklı, terapötik etkileşim modeli (Lothane 1997b) açıklamasını sunduğu ‘Histeri psikoterapisi’ndeki bölümünde aşağıdaki satırları okuyacaktı:

Süreç doktor için zahmetli ve zaman alıcıdır. Psikolojik olaylara büyük bir ilgi duyulmasını gerektirmenin yanı sıra, hastaya kişisel bir ilgi duyulmasını da gerektirir. Kötü düşünceli ve itici, daha yakından tanıyınca insanda sempati hisleri uyandırmayan birinde histerinin ruhsal mekanizmalarını incelediğimi hayal edemiyorum; oysa, aşırı zayıf ya da romatizmal hastaların tedavisini gerçekleştirebilirim, bu tür hastalara dair kişisel onayımdan

bahsetmiyorum bile. Hastadan yapılan talepler az değil. İşlem, belirli bir zekâ seviyesinin altına uygulanamaz... Hastaların eksiksiz rızası ve dikkati gerekli, ama her şeyden de çok, analiz kaçınılmaz olarak en mahrem ve gizli ruhsal olayların açığa vurulmasına yol açtığından, güvenlerini kazanmak şart. (Freud, 1895:265-6)

Almancada insan sempatisi, Max Scheler'in (1923) çalışmasının başlığında olduğu gibi, bariz sevginin eşanlamıdır. Ve Freud karşılıklı hasta-öğrenci ve doktor-öğretmen rollerini daha da detaylandırır:

onu [hasta] işbirlikçi yapıyoruz, ona kendisiyle ilgili olarak bir araştırmacının objektif ilgisini aşıyoruz ve böylece, sevecen bir temele dayandırarak direnci hafifletiyoruz... Bu hiç şüphesiz, formüllerde psikoterapöti etkinliğini ifade etmek mümkün olduğunda geçerli. Kişi en iyi gücünün yettiği kadar çalışır, bilgilendirici (cehalet korkuya yol açınca), bir öğretmen, dünyaya daha özgür ya da üstün bir bakışın temsilcisi, günah çıkartan bir rahip olarak, adeta, yaptığı günah çıkartmanın ardından empati ve saygısının devam edişiyle. Kişi kendi kişiliğinin kapasitesi ve özel bir duruma duyabileceği empati miktarının izin verdiği kadarıyla hastaya insani yardım vermeye çalışır... Direncin üstesinden gelmek için kullanabileceğimiz entelektüel nedenlerin yanı sıra, yokluğu neredeyse hiç görülmeyen duygusal bir faktör, doktorun kişisel etkisi de söz konusudur... (Freud 1895:282-3)

Bu cümleler, Jung'un, söylediği gibi, Burghölzli'de Spielrein'a Freud'un metodunu kullanarak uyguladığı tedavi ve analizden esinlenen ikili bir bariz sevgi modelini yansıtıyor. Soru, onun da aynı bölümün ilerleyen kısımlarında sorunlu aktarım fenomenini keşfine de aynı ilgiyi gösterip göstermediği. Bu sürecin zorlukları arasında Freud üçüncü olarak aktarımdan bahseder: “‘Hasta, doktor figürüne analizin içeriğinden doğan acı verici fikirleri aktarmakta oluşunu fark edip korkarsa.’ Bu sık olur ve bazı analizlerde normaldir. Doktora olan aktarım *sahte bir bağlantı* yoluyla gerçekleşir.’ (Freud 1895:302). Freud, ‘erotik düşünce treni’nin anlamını keşfetmeye çalışmak için analitik anlamda hasta-

nın direncini kırmakla, hastanın işbirliğinin, sevgiyle telafi edilmesi gereken kişisel bir fedakârlık haline geldiğini açıkça belirtir. ‘Sevgi telafisi’nin erotik olmayan bir arkadaşlık, destek ve hastanın ihtiyaçlarına ve kırılganlığına karşı saygılı bir ilgi anlamına geldiği, doktorun gösterdiği çaba ve arkadaşça tutumu, böyle bir telafi için yeterli olur (Freud 1985:301). Sürecin karşılıklı doğasını kabul etmek, sevgi yoluyla şifa bulmanın aynı zamanda analist tarafından hastaya verilen özen ve Ben-sevgisi anlamına da geldiğini ima eder. Freud şöyle vurgular: ‘[hastanın] [doktorla] kişisel ilgisinin, en azından bir süreliğine, gereksiz yere ön plana çıkması kaçınılmaz. Gerçekten de, doktor açısından bu tür bir etki sorunun çözümü için bir vazgeçilmez... Zarara yol açtığım yerde, nedenler başka bir yerde ve daha derinde yatar’ (a.g.e.: 265). Karşıaktarım konsepti burada net olmayan ‘Zarara yol açtım,’ sözleriyle ima edilir ve Jung’un Freud’u ‘doktorun kendisiyle ilgili teknikte diğer yenilikler’ hakkında konuşurken duyduğunda retrospektif düşüncelere sahip olmuş olabileceği, sözüm ona ‘skandal’dan bir yıl geçmeden, Nürnberg İkinci Psikanaliz Kongresi’nde (30 ve 31 Mart 1910) bu isim verilmişti:

Bilinçdışındaki hislerine hastanın yaptığı etkinin bir sonucu olarak ortaya çıkan ‘karşıaktarım’ın farkına varmalıyız ve doktorun kendisindeki bu karşıaktarımın farkına varacağı ve üstesinden geleceğinde ısrar etme eğilimindeyiz. Artık dikkate değer miktarda insan psikanaliz uyguladığına ve gözlemlerini birbiriyle paylaştığına göre, psikanalizin doktorun kendi komplekslerinin ve içsel direncinin izin verdiğinin ötesine gidemeyeceğini fark ettik; ve etkinliğine kendini analiz ederek başlaması ve hastasını gözlemlerken bir yandan da kendi analizini daha derinleştirmesini talep ediyoruz. Bu tür bir kendi kendine analizden sonuç almayı başaramayan herhangi biri hastalarını analiz yoluyla tedavi etme düşüncesinden bir an önce vazgeçmelidir. (Freud 1910:144-5)

Freud’un sözleri Jung’a 1908 yılında Sabina’ya yazdıklarını hatırlatmış olabilir: ‘Büyük bir arkadaşlık kazandınız ve hayatınızın başarılı olmasını gönülden diliyorum... Sevgiyle

yapılan işin iyi biteceğine dair umudunuzu asla yitirmeyin' (Öncesinde yayımlanmamış olan 1908 tarihli mektup). Belki de Jung, sadece Sabina'nın değil, kendisinin de ona âşık olma 'talihsizliğini yaşadığı' Burghölzli'deki günlerinde çözümlememiş karşıaktarımına geri dönüyordu. Freud'un Dora'ya olan hırsları, duyguları ve eylemleriyle mücadelelerini hatırlamış olabilir. Tek fark şuydu: Spielrein'in Burghölzli'deki kalışı ve tedavisi süresince, hastalığın gidişatında gösterildiği ve klinik tabloda belgelendiği gibi ön plana çıkan şey Sabina'nın erotik ve agresif aktarımı değildi. Ama Jung'un sevgi dolu ilgisi, adanmışlığı ve sabrı Spielrein'in nevrozunun iyileşmesine yardımcı oldu. Ama hastane döneminin ve taburcu olduktan sonraki dönemin, şimdiye kadar sayısız yorumcu tarafından yapıldığı gibi birleştirilmek yerine ayrı ayrı ele alınması gerektiğini düşünüyorum.

Böylece, 1908-1909'da Spielrein'in Jung'la tedavisinin bitmesiyle, erotikleşen sevgiye dönüşen bir dizi duygu olarak, serbest tedavi ve kırılgan bir eski hastaya destekten oluşan, kendi zihnindeki bir karışımı maruz göstererek, Spielrein'dan ilgi, dostluk ve empati bekleyen kişi, itirazlarına rağmen Jung'du. O zamanlar Jung otuzlu yaşlarının başındaydı, evli ve iki çocuk babasıydı, Spielrein ise ondan on yaş küçüktü, ilk yetişkin tutkulu sevgi deneyimini yaşıyordu. İnsan, Jung'un 'bazı ruhsal komplekslerin engelleyici etkisi' (Freud 1912:180) altında mı olduğunu ve 'duyusal akım ve (...) duygusal akım (...) arasındaki çatışmayı bir kez daha formüle edip etmediğini merak ediyor: ...Sevdikleri yerde arzulamazlar ve arzuladıkları yerde sevemezler. "Karmaşık hassasiyet" [Jung'un terimi] yasalarıyla uyumlu bir şekilde duyusalılığı sevdikleri öznenen uzak tutmak için, sevmeleri gerekmeyen hedefler ararlar' (Freud 1912:183).

Jung karısını seviyordu; onu Spielrein için terk etmeyeceğini açıkça belirtti ve çokeşli eğilimleri için başka bir çözüm buldu. Spielrein Jung'la evlenmek ve ondan çocuk yapmak istiyordu ama bu hayalinin boşunalığını gördü ve daha sonradan öğrenileceği gibi, sadece evlilikteki iniş çıkışları deneyimlemek için Dr. Paul Scheftel'le evlendi.

Ama dikkatimizi cinsel ve cinsel olmayan sevgi arasındaki farka yöneltelim. Bu perspektiften bakıldığında, *Üç Makale*'nin tekli libidopsikolojik modeli sevginin erken Ben psikolojisinden bir ayrılma olarak görülebilir. Freud'un Schreber analizindeki (1911) Ben psikolojisine geri dönüş 'Narsisizm üzerine: giriş'te meyvesini verdi. Bu son çalışmada 'aktarım nevrozlarının analizi ile yönlendirildiğimiz Ben-içgüdüleri ve cinsel içgüdüler arasındaki antitez' (Freud 1914.79) Freud'un 'hayati kendini koruma işlevleri'nin (*a.g.e.* 87) tedarikçisi olarak anneye yönelen 'anaklitik' ya da 'bağlanma' türü sevgi-hedefi seçimini tanımlamasına yol açtı, 'bir kişi... (a) onu besleyen kadını, (b) onu koruyan erkeği ve yerlerini alan vekiller dizisini sevebilir' (*a.g.e.*: 90), yani, anaklitik ya da bağlanmanın hayati yaşama değeri erkek ve kadında benzerdir. Böylece Ben-içgüdüleri konseptleri ve anaklitik sevgi-hedefi seçimi türü, Freud'un baştan itibaren egopsikolojik ilişki modeli olduğu ama geçici olarak libido teorisinin gölgesinde kaldığı görüşünü destekliyor (Lothane 1997a). Fairbairn 'libido Benin işlevidir' ve 'Ben ve dolayısıyla libido temelde hedef aramaktır' görüşlerini ifade ettiğinde (1963) yeni bir hedef ilişkisi bakış açısı sunmuyordu: metapsikoloji üzerine Freud'la tartışıyordu. Baştan beri Freud hem libidinal hem de anaklitik akımların aktarımında yer aldığını biliyordu ve bu metodolojik yaklaşım daha sonraki metinlerinde de devam eder.

Böylece Freud'un Sokrates tarzı diyalogunda, 'Tarafsız Kişi' (aslında Obersanitätsrat Durig) ona 'Peki ya dirence karşı kabul ettiğin özel kişisel etki ne olacak?' diye sorduğunda Freud şöyle yanıtlar:

Bu kişisel etki en güçlü dinamik silahımız. Duruma eklediğimiz ve o sayede daha akıcı hale getirdiğimiz yeni unsur. Açıklamalarımızın entelektüel içeriği işe yaramıyor... Nevrotik işe koyuluyor çünkü analize güveniyor ve ona inanmasının nedeni analist figürüne karşı özel bir duygusal tutum edinmesi... bu özellikle uzun 'imalı' etkiyi semptomları bastırmak için değil - bu analitik metodu diğer psikoterapi süreçlerinden ayırır - hastayı direncin üstesinden gelmesini sağlayacak bir itici güç olarak kullanıyoruz...

hastayla olan duygusal ilişki... basitçe söylersek, âşık olmanın doğasıdır... [bu] zor beğenmeyi artırır, duygusal ve cinsel tatmin ister... nevrozun yerini almıştır ve... işimiz, bir hastalık formunu diğerinden ayırma sonucunu elde eder. (Freud 1926:224-6)

Açıkça, aktarım bir lütuf ve bir felaket olabilir. Freud, iyiliksever sevgi bağlarını aktarımda erotik taleplere esir olmanın tehlikelerinden doğan hisseleri birbirinden ayırır. Bu temaları son ele alışında şöyle yazar:

Aktarım ilişkisi... nevrotiğin bir nevi eğitimi için bir fırsat sunar; ama bu noktada bu yeni etkinin kötüye kullanılmasına karşı bir uyarıda bulunulmalı. Yine de analist bir öğretmen, model ve diğer insanlar için ideal olmanın cazibesine kapılsa da, analitik ilişkideki görevinin bu olmadığını unutmamalıdır [...] Hastayı iyileştirme ve eğitme yönündeki bütün çabalarında analist onun bireyselliğine saygı duymak zorundadır [s.175]... Sadece, biz analistler bir otorite figürü ve ebeveynlerinin yerini alan biri, bir öğretmen ve eğitimci olarak hasta için çeşitli görevleri üstlenebileceğimiz ikazını aklımızda tuttuğumuzda; analist olarak onun için en iyi olan şeyi yaparız, Benindeki zihinsel süreçleri normal bir seviyeye yükseltiriz, önbilinç materyali oluşturacak şekilde bilinçdışına itilip bastırılan şeyi dönüştürür ve böylece yine Beni ne sahip olmasını sağlarız. (Freud 1940:181)

Sevgi dersleri her kuşakta öğrenilir, bastırılır ve yeniden öğrenilir (Lothane 1998). Freud'un, Fereczi (1988) ve Balint (1965) tarafından güçlü bir şekilde yeniden ifade edilen orijinal mesajı şimdi analistler arasında kabul görüyor.

Kısa süre önceki bir yazısında J.Novick ve K.K.Novick şöyle yazar:

Freud, insan sevgisi ve cinselliğini keşfeden çok sayıda sosyal uzman arasında en önde gelendi. Sadece bir teori değil, en mahrem insan duygularını göreceli bir nesnellikle araştırmak için bir yöntem de sundu. Psikanaliz metodu ve aktarım fenomeni yoluyla Freud ve onu izleyenler kaynakları, kapsamı, çeşitliliği, aktarımları, türevleri, sapkınlıkları ve sevginin yüceltilişini tanımlayabildi. Ama bütün bu bilgi ve teori yapısının temeli *hastanın*

psikanalitik gözlemindeydi. Analistin hastaya duyduğu karşılıklı sevgi hakkında çok az şey söylendi. Hastadaki sevgi ve cinsellik hakkında yazılan çok sayıda cildin tersine, analistin hastaya duyduğu sevgi hakkında, birkaç dikkat çeken istisna dışında (Ferenczi, Searles, Weinstein, Coen, Kernberg, Gabbard, Lothane, Charles) çok az tartışma vardır. Bu görece ihmalin nedenlerinden bazıları kavramsal, etik ve pratik olarak belirlenebilir. (Novick & Novick 2000:189; vurgular orijinalden alındı)

Ve şu sonuca varılır: ‘Sunumumuzda ima edilen şey, psikanalizin hem aşamalı bir gelişim yoluna doğru bilişsel-duyumsal bir onarım hem de hasta ve analist için olgunlaştırıcı bir gelişim deneyimi olabileceği varsayımıdır’ (*a.g.e.* 214). Jung-Spielrein ilişkisinden alınan pozitif ders her iki karakterin de terapötik işbirliğinde ve analiz tedavisinde temel bir unsur olarak karşılıklı, gerçekçi, objektif, fedakâr sevginin önemini öğrettiği ve buna bir örnek oluşturduğudur.

Teşekkürler

1998 yılında hoş evlerinde notlar almamı sağlayarak bu makalede kullanılan materyalleri yayınlamama izin verdikleri için Cenevreli Bayan ve Bay Morsier’e minnettarım. Spielrein’in Claparede’le kişisel bağlantısı, aile geçmişi Spielrein’inkine benzeyen bir kadınla, filozof A.A.Spir’in kızı olan Yahudi-Rus Helene Spir’le evlenmesiyle şekillendi. Piaget ve de Saussure’le birlikte Spielrein, 1920’de kurulan ve başkanlığını Claparede’in yaptığı Cenevre Psikanaliz Derneği’nin bir üyesiydi (Spielrein 1922). Claparede’in evinde ve ofisinde saklanan Spielrein’in evrakları, Claparede’in ölümünden sonra, dul eşi ve kızı tarafından sonradan ün kazanan Cenevreli nöroloji profesörü Dr. Georges de Morsier’e verilmiş, o da bu evrakları oğluna ve gelini Madam Helene de Morsier’e bırakmıştı. Dolayısıyla, burada bahsedilen belgeler ‘Archives privées de feu le Professeur Georges de Morsier, Fonds Edouard Claparede’den alınmıştır. Heidelberg Üniversitesi Tıp Tarihi Enstitüsü üyesi

Profesör Wolfgang U.Eckart'ın gözetiminde tamamlanan 1993/1994 tarihli Wilke & Wackenhut doktora tezinden bana ilk kez bahseden ve bu tezin bir kopyasını bulan Cenevre Üniversitesi'nde psikolog ve tarihçi olan Dr. Fernando Vidal'in yaptığı yardımlara minnettarım. Bu doktora tezi, Carotenuto'ya (1982, 1986) dahil edilmeyen, öncesinde yayımlanmamış materyaller içerir (bkz. bu kitabın 6. ve 7. Bölümleri). Bu materyallerin bazı bölümleri daha önce Brinkmann & Bose (1986) ve Cifali'de (1983) yayımlanmıştı.

ADDENDUM 2003

Bu yılın Mart ayında New York Psikanaliz Derneği'nin haftalık toplantısında Elisabeth Marton'un filmi *My Name was Sabina Spielrein*'i (2002) seyretmemizin ardından seyircilere bir kamuoyu yoklaması yaparak araştırmama başladım: kaçınız Spielrein ve Jung'un cinsel birleşme yaşadığına inanıyor ve kaçınız inanmıyor. Kabaca seyircilerin yarısı evet oyu ve yarısı da hayır oyu verdi. Kesin bir şekilde bilimsel olmasa da, bu sonuç inatçı bir psikolojik gerçeği işaret ediyor: Görmek inanmak ve inanmak da görmektir, insanlar duyguları, yansımaları ve aktarımlarının dikte ettiği şeylere inanmaya eğilimlidir. Bu kitaptaki bölümümde sunulan yeni bulgular *non liquet* (=net değil) hükmünü akla getiriyor ve en azından Spielrein/Jung ilişkisinin cinsel doğasına dair mantıklı şüpheler doğuruyor. Varacağımız hükme, iki kişiliğin söylemekten yorulmadığı bilgi rehberlik etmeli: seks söz konusu değildi. Nihai analizde sorun, onların bu ifadesine inanıp inanmayacağımız. Ben onlara inanmayı tercih ediyorum, ama ahlakçılık yüzünden değil, o dönemde evlilik öncesi cinsel ilişkilerin, özellikle Spielrein için, bugünkünden farklı olması; dahası, tatmin edilmemiş cinsel arzu, tatmin edilmiş cinsellikten daha yakıcı ve romantiktir. Ancak cinsel mit, bir dizi teatral ürün ve popüler basında ve mesleki dergilerde bol miktarda makale için sansasyonel materyal sağlayarak kendine sağlam bir yer edindi.

Bu hikâyenin, şimdiye kadar fark edilmeyen bir yüzü daha var (Lothane 2003). Spielrein Jung’la evlenip ondan çocuk yapmayı hayal ederken, Jung’un karısını terk etmeye hiç niyeti yoktu, zaten çocuğu vardı ve Spielrein’a romantik evlilik dışı ilişki yaşamaya, yaratıcı ruhunu beslemeye ihtiyaç duyduğunu belirtmişti. Dolayısıyla Jung bir seçim yapmak durumundaydı: (a) Spielrein hikayesini bazıları için kabul edilebilir, bazıları için de yasal, ahlaki ya da dinsel alanda tartışmalı olan ve kendisi için duygusal bir sorun oluşturacak ve belki de Freud gibi, asla almayacağı bir terapötik analiz gerektirecek evlilik dışı ilişki olarak görmek; ya da (b) Spielrein’la olan ilişkisini bir suistimal, bir sınır ihlali, cinsel istismar vakası, Spielrein Burghölzli’den taburcu edildiğinde terapinin sona erdiği görüşünde olsa da Jung hastası olarak konumunda kelime oyunu yapmaya devam ettiğinden, devam eden terapi bağlamında psikanaliz etiğinin ihlali olarak tanımlamak. Jung, Freud’a bu açılardan ikisini de sunar, yani evlilikte hem içruhsal hem de kişilerarası çatışmaların bir işareti olarak çokeşlilik eğilimleri olduğunu ifade ederken, bir yandan da Spielrein’i ismiyle anmaya başlamadan önce ve başladıktan sonra, Freud’a yazdığı mektuplarda kendi kişisel sorunu ya da çatışması olarak değil de terapi-deki hastası olarak Spielrein’in sorunu olarak tanımlayarak sürekli bu ilişkiden bahsetmeyi tercih etti. Kişisel bir patoloji yerine terapötik bir hatayı kabul etmek için bile olsa suçu Spielrein’a atmak onun için çok daha kolaydı ve bu stratejiye gururu yol açmış olabilir. Freud hem memnun hem de kalender davranarak aynı şeyi yaptı ve sonunda hem Spielrein’a hem de Jung’a desteğini sundu. Ayrıca Jung ve Freud’un bu önyargılı seçiminin beklenmedik bir fayda sağladığı da konuşuldu: Freud’un, terapidaki erotik komplikasyonların oluşturduğu şeytanları çıkartmak için yeni bir isim icat etmesini sağladı: karşıaktarım, hastanın aktarımının karşılığı.

Teraziyi aktarım-karşıaktarım sınırının aşıldığı miti yararına yatırmak, bir dizi temsilci ve dinleyici yararına da sonuç verdi. Bazı analistler, örneğin merhum Johannes Cremerius ve diğerleri, Jung’un sözde sınır ihlaline, belki bu

tür eğilimler deneyimlemiş ya da onlara teslim olmuş analistler arasında bir savunmayı, doğrucu bir öfkeyi açığa vurma fırsatı buldu. Mit ayrıca özellikle Almancada, Spielrein'i iddialara göre bahtsız ve umutsuz bir kadın üzerinde yasaya aykırı erkek gücünü kullanan kötü kalpli baştan çıkartıcı olan Jung'un cinsel tacizinin kurbanı olarak sunulan büyük ölçekli bir feminist edebiyata da ilham verdi. Spielrein'in cinsellik yaşanmadığına dair annesini temin etmesinin gerçekliğinden şüphe duyulsa bile, onun karakterinin güçlülüğünden ya da karakter güçlülüğü konusunda Jung'a üstün ya da en azından eşit olduğundan şüphe duymak ya da hem kendisinin hem de Jung'un eşit ölçüde sorumlu olduğunu iddia ettiğinde ona inanmamak için neden yoktur. Hayır, Sabina Spielrein Jung'un kurbanı değildi, Jung da onun baştan çıkarıcılığının kurbanı değildi. Birbirlerinin gücüne saygı duydular, karşılıklı bağlılıklarına, sevgi ve dostluklarına ve birbirlerine sağladıkları entelektüel uyarıma değer verdiler. Sonuç olarak bize yeni ufuklar açan bir dizi fikir miras bıraktılar: psikozlu hastaları tedavi yöntemi, sevgi ilişkilerinde agresyon ve mazohist acı çekmenin rolü, erkeğin feminen ve kadının maskülen tarafı ve Spielrein'dan da, yeni ortaya çıkan çocuk psikanalizi alanına orijinal katkılar.

Çeşitli yazarlar, Spielrein'in sözüm ona mazohizminin başka bir tür kurban olma nedeni olduğu yönünde de çok sayıda spekülasyon yaptı: Moskova'da akrabalarıyla (ünlü yeğeni merhum Menikha İsakovna Spielrein da dahil olmak üzere) güvenli bir şekilde yaşamak yerine tehlikeli bir yola atılarak, 1942 yılında, Rostov şehrinin Alman işgalciler tarafından ele geçirilmesinden sonra şehrin dış mahallelerindeki Zmeiov Ravine'de yaşayan Yahudi toplumuna yapılan katliamda iki kızıyla birlikte ölmesine yol açtığı. Freud'un Viyana'dan zamanında ayrılmamasının nedeninin, Londra'ya kaçması için Prenses Marie Bonaparte tarafından Nazilere ödenen büyük fidye değil, mazohizmi olduğu da iddia edilebilir. Spielrein'in mazohizminin de kanıtlanmadığını düşünüyorum: Nazilerin Yahudiler için planladıklarını çok az kişi biliyordu. Klinik ve uygulamalı psikanalizde, kişi

yorumlamak için acele etmeden önce tarihsel koşullara büyük dikkat göstermelidir. Bu dikkat sadece Sabina Spielrein ve Carl Gustav Jung'un nedenlerini ve eylemlerini anlama çabamda değil, itibarlarını geri kazandırma amacımda da bana yol gösterdi.

Referanslar

Balint, M. (1965) *Primary Love and Psycho-Analytic Technique*. London: Tavistock Publications.

Barron, J.W. & Hoffer, A. (1994) 'Historical events reinforcing Freud's emphasis on "holding down the countertransference"' *Psycho-analytic Quarterly*, LXIII: 535–40.

Brinkmann, E. & Bose, G. (1986) *Sabina Spielrein. Marginalien*. Berlin: Brinkmann & Bose: 215–23.

Carotenuto, A. (1982) *A Secret Symmetry—Sabina Spielrein Between Jung and Freud*. New York: Pantheon Books.

—— (1986) *Tagebuch einer Heimlichen Symmetrie*. Freiburg/Breisgau: Kore.

Cifali, M. (1983). 'Sabina Spielrein. Extraits inedits d'un journal'. *Le Bloc-Notes de la Psychanalyse*, 3:147–70.

Fairbairn, W.R.D. (1963) 'Synopsis of an object-relations theory of the personality'. *International Journal of Psycho-Analysis*, 44:224–5.

Ferenczi, S. (1988) *The Clinical Diary of S.Ferenczi*. Ed. J.Dupont. Cambridge, MA: Harvard University Press. [Orijinali 1932'de yazıldı.]

Freud, S. (1895) *Studies in Hysteria*. SE 2.
 — (1900) *The Interpretation of Dreams*. SE 4.
 — (1901) 'The psychopathology of everyday life'. SE 6.
 — (1905a) 'Fragment of an analysis of a case of hysteria'. SE 7.
 — (1905b) *Three Essays on the Theory of Sexuality*. SE 7.
 — (1910) 'The future prospects of psycho-analytic therapy'. SE 11.

—— (1911) 'Psycho-analytic notes on an autobiographical account of a case of paranoia (dementia paranoides)'. SE 12.

—— (1912) 'On the universal tendency to debasement in the sphere of love (contributions to the psychology of love II)'. SE 11.

—— (1914) 'On narcissism: an introduction'. SE 14.
 — (1920) *Beyond the Pleasure Principle*. SE 20.
 — (1925) *An Autobiographical Study*. SE 20.
 — (1926) 'The question of lay analysis'. SE 20.
 — (1940) *An Outline of Psycho-Analysis*. SE 23.

Freud, S. & Jung, C.G. (1974) *Briefwechsel*/Frankfurt/Main: S.Fischer.

Gabbard, G. & Lester, E. (1995) *Boundaries and Boundary Violations in Psychoanalysis*. New York: Basic Books.

- Jung, C.G. (1908). 'Die Freud'sche Hysterietheorie'. *Monatschr. Psychiat. Neurol.*, XXIII: 310–22.
- Kerr, J. (1993) *A Most Dangerous Method*. New York: Knopf.
- Lothane, Z. (1982) 'Dialogues are for dyads'. *Issues in Ego Psychology*, 5:19–24.
- (1986) 'La realtà d'amore, l'amore della realtà'. In *Il Foglio e l'Albero*. Milano: Spirali/Vel.
- (1987a) 'Love, seduction, and trauma'. *Psychoanalytic Review*, 74:83–105. 224
- (1987b) 'The primacy of love: Love ethics versus hermeneutics'. *Academy Forum*, The American Academy of Psychoanalysis, 31, 1:3–4.
- (1987c) 'Love and destructiveness'. *Academy Forum*, 31, 4:8–9.
- (1988) 'Freud: amore, seduzione e trauma'. *La Cifra*, 1:291–302.
- (1989) 'The nature of love'. *Academy Forum*, 33, 1, 2, Spring/Summer: 2, 11.
- (1992) 'The human dilemma: heterosexual, homosexual, bisexual, "holosexual"' *Issues in Ego Psychology*, 15:18–32.
- (1994) 'The revival of ethics'. *Academy Forum*, 38, 1, 2:4–6.
- (1996) 'In defense of Sabina Spielrein'. *International Forum of Psychoanalysis*, 5: 203–17.
- (1997a) 'The schism between Freud and Jung over Schreber: Its implications for method and doctrine'. *International Forum of Psychoanalysis*, 6, 2: 103–15.
- (1997b) 'Freud and the interpersonal'. *International Forum of Psychoanalysis*, 6: 175–84.
- (1997c) 'Omnipotence, or the delusional aspect of ideology, in relation to love, power, and group dynamics'. *American Journal of Psychoanalysis*, 57:25–46. [Also in C.Ellman, & J.Reppen, eds., *Omnipotent Fantasies and the Vulnerable Self*. Northvale, NJ: Aronson.]
- (1998a) 'The feud between Freud and Ferenczi over love'. *American Journal of Psychoanalysis*, 58:21–39.
- (1998b) 'Ethics, morals, and psychoanalysis'. *Dynamische Psychiatrie* (Dynamic Psychiatry), 31:186–215.
- (1999) 'Ethics in psychiatry and psychoanalysis. Psychopathology'. *International Journal of Descriptive Psychopathology Phenomenology and Clinical Diagnosis*: 32, 3:141–51.
- (2000). *Tenero amore e transfert: lettere inedite tra C.G.Jung e Sabina Spielrein*. *Studi Jungiani*, 6:97–121.
- (2001). *Zartlichkeit und Übertragung—Unveröffentlichte Briefe von C.G.Jung und Sabina Spielrein*. In: Krager, A., Knellessen, O., Lettau, G. & Weismüller, C. (Hg.). *Sexuelle Übergriffe in Psychoanalyse und Psychotherapie*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 2001.

— (2001). Nezhnaia liubov i transfer: neopublikovannyye pis'ma K.G.Junga i Sabiny Shpil'rein. *Vestnik psikhanaliza* (Spetsvypusk, Nr. 1), sayfa 87–106.

— (2003). Nachwort. In: Traute Hensch (Hg.): Sabina Spielrein Tagebuch und Briefe. Die Frau zwischen Jung und Freud Giesen 2003: Psychosozial-Verlag/ Edition Kore, s. 249–278.

McGuire, W. (1974) (ed.) *The Freud/Jung Letters*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Mahony, P., Bonomi, C. & Stensson, J. (eds.) (1997) *Behind the Scenes: Freud in Correspondence*. Oslo: Scandinavian University Press.

Marton, E. *Ich hieß Sabina Spielrein My name was Sabina Spielrein* (2002). Orijinal versiyon Almanca, yeniden sunan Helgi Felix/Ide Film Felixson AB.

Minder, B. (1993) 'Jung an Freud 1905: Ein Bericht über Sabina Spielrein'. *Gesnerus*, 50:113–20.

— (1994) 'Sabina Spielrein. Jung's Patientin am Burghölzli'. *Luzifer-Amor*, 14: 55–127.

Novick, J. & Novick, K.K. (2000) 'Love in the therapeutic alliance'. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 48:189–218.

Nunberg, H. & Federn, E. (1974) *Minutes of the Vienna Psychoanalytic Society*. New York: International Universities Press, Vol. III.

Scheler, M. (1923) 1. *Wesen und Formen der Sympathie* Der *Phänomenologie der Sympathiegefuhle* 2. *Vermehrte und durchgesehene Auflage*. Bonn: F.Cohen.

Spielrein, S. (1911) 'Über den psychologischen Inhalt eines Falles von Schizophrenie (Dementia praecox)'. *Jahrbuch psychoanal. psychopathol. Forschungen*, 3: 329–400.

— (1912) 'Die Destruktion als Ursache des Werdens'. *Jahrbuch*, 4:465–503.

— (1922) Report on the Geneva Psychoanalytic Society. *Int. Z. arztl. Psychoanal.*, 8:234–5.

Swales, P.J. (1992) 'What Jung did not say'. *Harvest Journal of Jungian Studies*, 38: 30–7.

Wackenhut, I. & Willke, A. (1994) *Sabina Spielrein. Missbrauchüberlebende und Psychoanalytikerin. Eine Studie ihres Lebens und Werkes unter besonderer Berücksichtigung ihrer Tagebücher und ihres Briefwechsels*. (Sabina Spielrein. Survivor of abuse and psychoanalyst. A study of her life and work with particular reference to her diaries and letters.) Inaugural Dissertation, Medizinische Hochschule Hannover, Almany.

11. BÖLÜM

**‘ŞEYTANLA ANLAŞMA YAPIYORSUN AMA
ATEŞTEN Mİ KORKUYORSUN?’**

**SABINA SPIELREIN VE C.G.JUNG:
PSİKANALİZİN İLK DÖNEMLERİNDEN
ENGELLENMİŞ BİR SKANDAL**

SABINE RICHEBÄCHER

Geçmiş asla ölmez. Geçmiş bile değildir.
(William Faulkner)

1838 yılında açılmasından itibaren Zürih Paradelplatz’daki Baur en Ville Hotel şehrin en zarif binalarından biri oldu. 17 Ağustos 1904’te orada büyük bir karmaşa yaşanıyor: Rostov-on-Don’lu varlıklı Yahudi tüccar Naphtul Spielrein’in kızı o kadar büyük bir yaygara çıkartmış ki, Burghölzli psikiyatri kliniğine yatırılması gerekli.

Bir tıp polisi memuru ve dayısı Lublisky’nin eşliğinde ve Dr. Bion ve Lublinsky’nin yazdığı bir sağlık raporuyla birlikte, genç bir Rus kadın akşam saat 10.30’da Burghölzli’ye getirildi. Deli olmadığı, sadece otelde sinirlendiği konusunda ısrar ediyor; insanlara ya da gürültüye katlanamıyor. Bu sırada garip bir karışım halinde gülüyor ve ağlıyor, başını döndürüyor, dilini dışarı çıkartıyor, bacaklarını kasiyor ve baş ağrısından şikâyetçi. Kayıt işleminin ardından özel bir hemşireyle E11 koğuşuna yerleştiriliyor. ‘Oldukça sakin bir gece’ ertesi gün hastanın notlarında bu yorum yapılmış. Yine hareketli geçen bir sabahın ardından şu yorum var: ‘gün içinde sakinleşti’ (5. Bölüm 5:85).

Burghölzli

Zihinsel hastalar için tedavi ve bakım merkezi olan Zürih'teki Burghölzli, yöneticileri Auguste Forel (1879-1898) ve Eugen Bleuler (1898-1927) tarafından genç psikiyatri bilimi için uluslararası alanda tanınmış bir merkeze dönüştürüldü. Auguste Forel genç yaşında mikroskobik beyin araştırması alanında izini bıraktı; ardından beden/zihin sorunlarıyla ilgilenmeye başladı. Freud'un gençlik yıllarında olduğu gibi, Forel de hipnotizme ilgi duyuyordu, bu yöntemi önce katılımcılarda ve ardından hastalarda denedi.

1898'de kliniğin yönetimini Eugen Bleuler devraldı. Ana ilgi alanı şizofreni, ya da o zamanki ismiyle erken bunamaydı. Bleuler 1890'ların başından beri Freud'un çalışmalarını izliyordu ve Freudcu adı verilen mekanizmaların yardımıyla, 'bütün kaotik karmaşanın mantıklı bir şekilde anlaşılabilirliği' gerçeği onu çok etkilemişti (Bleuler 1910:660).

Önemli ve zamanı için ilerici bir psikiyatri kliniğinin açılmasıyla, Freudcu psikanalistler Uyuyan Güzel gibi uyanmışlardı: uluslararası bir ölçekte klinik ve bilimsel açıdan tanındılar. Viyana ve Zürih arasındaki işbirliği, 1906'dan 1912/1913'e, Freud ve Jung arasındaki trajik ayrılık gerçekleşene kadar, yaklaşık yedi yıl sürdü. Bu maceralı ve karşılıklı ilham veren ilişki, diğer yolların yanı sıra, o yıllar boyunca Freud ve Jung arasında gönderilen 360 mektupta da belgelendi. O yıllarda psikanaliz hareketinin ana mimarlarından ve hızlı gelişiminin merkezlerinden biri Carl Gustav Jung'du.

C.G.Jung

C.G.Jung fakir bir Protestan rahibin ailesinden geliyordu. 26 Temmuz 1875'te, Thurgau kantonundaki Kesswil'de doğmuştu. Babası Rahip Johann Paul Achilles Jung'du; annesi Emilie Preiswerk Basel burjuvazisinden geliyordu. 1879'da aile Basel yakınındaki bir bölgeye taşındı. Basel'da Jung Gynmasium'a kayıt oldu ve tıp eğitimi aldı.

1900 Aralık'ı başında Burghölzli'de ikinci tıp asistanı arandığı duyurulunca, tek başvuran Basel'den C.G.Jung oldu. Yıllık 1000 Frank maaş ve ücretsiz konaklama hakkıyla göreve başladı (baş yöneticinin 1900 yılı için tuttuğu tutanaklara göre; 1988 S 322.2 Zürih Devlet Arşivi [StAZ]). Eugen Bleuler'in yardımcısı olarak Jung, Freud'un teorileriyle tanıştı ve bilimsel konularda bağımsız olarak geliştirmek için kullandı. 1902 yazında 'Sözde okült fenomenin psikolojisi ve patolojisi üzerine' doktora teziyle Zürih Üniversitesi'nde tıp doktorasını tamamladı. Ardından Paris'te altı ay geçirdi. Sanayi alanında çalışan, Schaffhausen'li varlıklı bir ailenin kızı olan Emma Rauschenbach'la 1903 Şubat'ında evlenmesinin ardından yine Zürih'e yerleşti.

Burghölzli'de Freud'un teorileri hakkında hararetli tartışmalar yapılırken, psikanalizin klinik uygulaması 1904'e kadar başlamamıştı – Burghölzli'deki hastane kayıtlarını görmesine izin verilen Bernard Minder'e (Bölüm 6:133) göre. Freud'un, derin psikolojiye dayanan insanın zihinsel hayatına dair yeni açıklayıcı modeli rüyaların analizi, kendi kendini analiz ve histeri hastalarıyla yaptığı klinik çalışmaların üzerinde inşa edilmişti. Özel bir klinikte, haftada beş ya da altı saatlik seansları içeren yoğun bir tedavi metoduyla çalıştı.

Ancak o günlerde Burghölzli akıl hastanesinde çok sayıda ciddi seviyede hasta hiçbir tedavi görmeden kapalı tutuluyordu. Örneğin Spielrein'in hastaneye yatırıldığı yıl olan 1904'te beş doktor 388 hastadan sorumluydu. Dahası, histeri teşhisi Burghölzli'de çok sık konuluyordu ve bu hastalar Fransız Nancy psikoloji okulunun geleneğiyle tedavi ediliyordu – tabii tedavi ediliyorsa – yani hipnoz ve telkinle.

17 Ağustos 1904'te Burghölzli'ye getirilen genç Rus kadın eğitilmiş, yetenekli, varlıklıydı ve Almanca konuşuyordu; ayrıca diğer hastalar kadar kötü durumda değildi. Jung için tam bir talih kuşuydu: sonunda Freudcu metodu deneyebileceği bir hastası olmuştu. Yeni psikanaliz metoduna ilgi duyulan Burghölzli'ye yatırılması hasta için de şans demektir. İnsanların onu ciddiye aldığı ve onu bilimsel etkinliklere ve okumaya teşvik ettiği bir ortama girmişti. Ailesinin aşırı

heyecanlı ve drama yüklü ortamından uzaklaşmak ona iyi geldi. Freudcu metoda göre Jung'la ettiği sohbetler onun için çok anlamlıydı. Böylece hızla sakinleşti ve sadece birkaç hafta sonra bilimsel bir projede terapistine yardım ediyordu.

Bu bilgiler, günümüz analistlerinin – mesela Carotenuto, Bruno Bettelheim ya da Max Dar bizi inandıracağı gibi ciddi bir şekilde hasta olmadığını gösteriyor. Sabina Burghölzli'deki durumu yararına kullandı ve eğilimlerine ve yeteneklerine uygun düşen bir perspektif geliştirebildi. Bu şekilde gelişimsel krizini hızla atlatabildi.

Ancak, o dönemde varlıklı bir Rus kadının Zürih'teki bir akıl hastanesinde değil, özel bir klinikte bulunması beklenirdi. Sabina Spielrein'in Burghölzli'ye gelişi bir dizi tesadüfün sonucudur.

Sabina Spielrein Kimdi?

1980'e kadar, Rus Yahudisi doktor ve psikanalist Sabina Spielrein psikanaliz literatüründe Freud'un eserlerindeki dört dipnotla temsil ediliyordu. Hayatı, önemi ve psikanaliz biliminde oynadığı rol hakkında hiçbir şey bilinmiyordu; ve psikanaliz teorisi, çocuk analizi ve teknik konusundaki otuz aşkın makalesi eski günlüklerde duruyordu.

1977'de – önceleri Cenevre Psikoloji Enstitüsü'ne ev sahipliği yapmış olan Wilson sarayındaki yenileme çalışmaları sırasında – psikanalizin ilk yıllarına ait çok ilginç materyaller içeren bir karton kutu bulundu. Jungcu bir analist olan Aldo Carotenuto bu durumdan haberdar edildi ve önemini hemen kavradı. Aslında, başka belgelerin yanı sıra Sigmund Freud ve C.G.Jung'un Sabina Spielrein'la yaptıkları yazışmaları ve ayrıca Spielrein'in 1909'da 1912'ye kadar tuttuğu günlükleri de içeriyordu. 1980'de Carotenuto bu materyali İtalyanca –Jung'un mektupları dışında – yayımladı. 1986'da, ilk Almanca baskısında – yayıncısı Traute Hensch sayesinde – Jung'un mektupları da ilk kez yayımlanabildi. Carotenuto'nun kitabı araştırmaların artması için bir teşvik oldu. O zamandan beri, Sabina Spielrein hakkında ve onun tara-

findan yazılmış belgeler farklı ülkelerde ve farklı dillerde, sistemli olmayan bir şekilde, parça parça yayımlandı.

Hiçbir belge masum değildir ve her dönemde belgeler yeni bir şekilde okunur. O zamanlar, yirmi yıl önce, Jung ve Spielrein arasındaki bir sevgi ilişkisinin keşfinin heyecan yaratacağı kesindi: başlarda Jung'un ona yazdığı mektupların yayımlanmasının yasak olmasıyla olayın ilginçliği daha da artmıştı. Yine de Sabina Spielrein'in bağımsız bir birey olduğu, çok yetenekli ve yaratıcı olduğu, çok sayıda teorik ve klinik makale yayımladığı ve çok sayıda önemli psikanaliz merkezinde çalıştığı gerçeği göz ardı edildi. Sabina Spielrein gerçekten de ilk öncüler arasındaydı – psikanaliz hareketinin uluslararası çıkışı açısından. Sabina Spielrein varlıklı Yahudi tüccar Naphtul Spielrein ile karısı Eva Marcona Lublinskaya'nın ilk çocuğu olarak 7 Kasım 1885'te Rostov-on-Don'da doğdu. Rostov Karadeniz'de, 1800'lü yıllarda Rus hükümetinin çıkarttığı bir yasayla kuzeyde Riga ve güneyde Odesa arasında yaratılan, Yahudi yerleşim kemeri adı verilen bölgenin doğusundadır. İleride İsrail'i kuracak olan Chaim Weizmann şöyle yazar:

Güney Rusya'daki Rostov on Don Kafkas'lara açılan kapı. Oradaki Yahudi toplumu küçüktü ve yerleşim alanında Yahudilerin hayatını altüst eden aynı aldatmacalara maruz kalmıştı. Ama maddi koşullar genel olarak iyiydi. Bölge daha zengindi, rekabet daha azdı ve bir aile – karıminki gibi – 'lonca tüccarları' adı verilen sınıfa aitse özel ayrıcalıklara sahipti – Yahudilerinki gibi – ve sonuç olarak varlığı da güvencedeydi. (Weizmann 1953:122 vd.)

Naphtul Spielrein ve Eva Lublinskaya'nın evliliği, Yahudi geleneğine uygun olarak anne babaları tarafından ayarlanmıştı. Sabina'nın babası Varşova'lıydı. Rostov'a göç ettiğinde Naphtul Aronovitsch Spielrein olan adını Ruslaştırarak Nikolai Arkadjevitsch Spielrein'la değiştirdi. Hayvan yemi işindeydi ve hatırı sayılır bir servet kazandı. Rostov'da güçlü kişiliği ve orijinal fikirleriyle tanınıyordu.

Sabina'nın annesi Eva, Jekaterinstadt'ın önde gelen rabbilerinin yer aldığı bir aileden geliyordu. Hristiyan Gymna-

sium'una gitmesine izin verildi ve Rusya'da diş hekimliği okuyan ilk kadın oldu. Eva Lublinskaya 1903'e kadar 'ihtiyaçtan çok zevk için' mesleğini icra etti. En büyük kızları Sabina'dan sonra çiftin üç oğlu oldu: Jascha (Jan, Jean), Saja (Isaak, Oscar) ve Milja (Emil); küçük kızları Milotschka (Emilia) 1901 yılında tifüsten öldü.

Spielrein'ların, şehrin en büyük caddelerinden biri olan Pushkinkaya'daki rokoko tarzı sarayında Eva Lublinskaya statüsüne uygun çok sayıda hizmetçiyle evi idare ediyordu. 11 yaşındaki Sabina'nın yazdıklarının gösterdiği gibi, çocukların eğitimine özel bir önem verilmişti: bir dadı vardı; çocukları Gymnasium'a hazırlayan özel bir öğretmen; ve ayrıca bir müzik öğretmeni vardı. Çocuklar çok dilli olarak yetiştirilmişti, Rusça, Almanca, İngilizce, Fransızca konuşuyorlardı. Sabina Spielrein şöyle yazar: '[Babam] benimle ve Jascha'yla Fransızca ve Sanja'yla Almanca konuşuyor; ve biz, yani Jascha ve ben birbirimizle Almanca konuşuyoruz' (Wackenhut & Wilke 1994:128).

1896 sonbaharından itibaren Sabina Spielrein Empress Katherina II kızlar için sekizinci sınıf Gymnasium'a gitti; ayrıca piyano ve şan dersleri de aldı. 'İncil'i orijinalinden okumak için' kendi başına eski İbranice öğrendi. Günlüğünde 'On üç yaşıma kadar aşırı dindardım; algıladığım çok sayıda çelişkiye, babamın küçümsemesine rağmen,' yazdığını okuyoruz (Günlük 1909-1912, Carotenuto 1982:23). Onun yaşındaki çocuklar için alışıldık olduğu üzere, Sabina'nın *en yakın arkadaşları* vardı; 13 yaşında ergenliğe girdi; 15 yaşında tarih öğretmenine âşık oldu: 'Ruhumu açabileceğim bir arkadaş arıyordum' (Carotenuto 1982: s. 25).

On altıncı yaşı civarında bir değişiklik oldu: 'Daha sonra kendimi diğer insanlardan tamamen çektim; altıncı sınıftayken, kız kardeşimin ölümünden sonra hastalığım başladı. Yalnızlığa sığındım [...]' (a.g.e. 24).

1904'te Sabina Spielrein Gymnasium'u en yüksek dereceyle, altın madalyayla bitirdi. Ama şimdi ne olacaktı? Sabina tıp okumak istiyordu; dedesi Rabbi Mark Lublinsky onun doktor olmasını onayladığını söyledi. Ancak bir Yahudi ve bir kadın olarak Rusya'da okuyabileceği bir üniver-

site bulamadı. Ve evlilik, bir Rus *Effi Briest*'a (Theodor Fontane imzalı bir novella) dönüşme ihtimalini göz önünde bulundurmuyordu. Bu yüzden okulu bitirdikten hemen sonra Varşova'daki akrabalarıyla yaşamaya gitti. Sabina artık 18 yaşındaydı. Nereye gideceğini, hayatta ne yapacağını bilmiyordu. Günümüzün gelişimsel perspektifinden bakıldığında ergenlik krizi olarak adlandırılabileceğimiz ciddi bir psikolojik duruma düştü. O zamanlar, 1900'lü yıllarda, bu bakış açısı henüz psikoloji ve psikanaliz tarafından göz önüne alınmıyordu. Genç kadının evdeki durumu dayanılmaz hale geldi ve anne babası kendilerini yurt dışında yardım aramak zorunda hissetti. Eva Lublinskaya bir doktor olan ağabeyi ve Sabina'yla birlikte İsviçre'ye gitti.

1904 yazında Sabina Spielrein Dr. Heller'in Interlaken'daki sinir hastalılarında uzmanlaşmış hastanesi Sanatorium ve Spa'ya yatırıldı. Zorluklar vardı. Dört hafta sonra kendi isteğiyle oradan ayrıldı. Zürih'e, Profesör Constantin von Monakov'a (1853-1930) götürüldü.

Monakov Zürih Üniversitesi'nde beyin anatomisi alanında doçent doktorluk yapan, İsviçre vatandaşlığına geçmiş bir Rus'tu ve aynı zamanda Beyin Anatomisi Enstitüsü'nün ve sinir hastalıkları alanında hastalara ayakta hizmet veren yerel bir kliniğin kurucusu ve yöneticisiydi. Sabina Spielrein'ı tedavi etmeyi reddetti: 'Ama M. onu kabul etmedi.' Sabina Spielrein'in hastane kayıtlarında böyle yazar, 'çünkü Spielrein fazla taşkındı.' Bu fazlasıyla gergin durumda çaresi yoktu ve Sabina Burghölzli'ye geldi. Burada C.G.Jung onun tedavisini üstlendi. O sıralar Jung, Inner Arosa'da hastalık izninde olan L. Von Muralt'a vekalet etmekteydi (bkz. baş yönetici memurunun tutanakları 1904.1556.S 322.2, StAZ).

Resmi Hastane Kayıtları

Sabina Spielrein'in resmi hastane kayıtları günümüzde Zürih Devlet Arşivi'nde bulunuyor. Jung tarafından elde yazılmış on üç sayfa ve Bleuler'in iki girişinden oluşuyor. Bu belge 1990'ların başında İsviçreli psikiyatrist Bernard

Minder tarafından transkribe edildi ve doktora tezinin kapsamında ilişkili yazışmalarla birlikte yayımlandı (1992/1994).

Hastane kayıtlarının kapak sayfası Jung tarafından tamamlandı ve alışıldık bilgileri içerdi: ad, doğum yeri, ikamet yeri, medeni durum. Dini 'İsrail' olarak belirtilmiştir. Hastaneye yatma tarihi 17 Ağustos 1904 ve taburcu olma tarihi 1 Haziran 1905 olarak verilmiş; bu son tarihi yanına 'daha iyi' yorumu eklenmiş. 'Geçici teşhis' altında 'histeri' girilmiş; 'kalıcı teşhis'te de 'histeri' yazılmış. Hasta hastanenin 1. Sınıf kısmına yatırılmıştı - o zamanlar yabancı ziyaretçiler için koşul olduğu üzere. Kapak sayfası ek olarak bir dizi ilginçlik sergiliyor: hastanın ismi yanlış yazılmış; *doğum tarihi* altında sadece doğum yılı belirtilmiş; *fiziksel durum* hakkında hiçbir bilgi yok.

Burada Ne Oldu?

17 Ağustos'ta zor bir durumla karşı karşıyayız: akşam saat geç olmuştur; genç hasta kendinden geçmiştir; ve Jung yaşlı dayıdan bahseder: 'Yaşlı bir Rus Yahudisi olarak sürekli yetersiz ve kaçamak cevaplar verdi ve ayrıca Almanca'ya da tam olarak hâkim değildi.' O halde bilgiyi kim vermişti?

Gerçek şu ki, yukarıda bahsedilen olağan prosedürlerin ihmalı, ya da onlardan uzaklaşılması, daha sonra da düzeltilmedi. Hasta gelişile birlikte kliniği bir nevi enfekte etti ve kaos oluştu; böylece hasta sakin bir gece geçirir.

Tedavisiyle ilgili Jung şöyle yazar: 'Hasta aşırı hassas, özellikle herhangi bir uyarana karşı. Bu yüzden katı yatak istirahati. Kitap, sohbet, ziyaretçi yok. Bir doktor günde bir kez ziyaret edecek. Hemşire sadece saat başı beş dakikalığına odaya girecek (Bölüm 5:232). Yatak istirahati, bütün dikkat dağıtıcılardan korunma, ziyaretçi yasak: Jung'un yeni hastası için aldığı terapötik önlemler bunlardı; o zamanın bilgisine uygundu ve başarılı olduğunu da kanıtladı. Ekim ayının ortasından itibaren Jung, Sabina Spielrein'la yürüyüşe çıkmaya başladı: önce Burghölzli'deki parkta, daha son-

raları Seefeld bölgesinde. Terapötik konsültasyonlar düzenli olarak gerçekleştirildi; bir seferinde Jung ‘üç saatlik bir analiz’i not eder. Ve Sabina Spielrein Burghölzli’de anlamlı etkinliklere, okumaya ve bilimsel çalışmalara teşvik edildi. Ekim sonunda Bleuler hastanın anne babasını bilgilendirir: ‘Büyük ilgi duyduğu bilimsel bir projede doktorlarımızdan birine yardım ediyor. Diğer görevlerle ilgili olarak hâlâ çok az ilgi ve sabır gösteriyor’ (Bölüm 5:233).

Zihin Tiyatroları

‘Bütün dünya bir sahnedir ve bütün erkekler ve kadınlar yalnızca birer oyuncu’; Shakespeare *Size Nasıl Geliyorsa*’da hepimiz adına böyle yazar. Ruhsal trajedi ve komedilerimiz için bir sahne olarak tiyatro metaforuyla, her birimizin kendi dramamızda ve başkalarının dramasında hem yazar hem de oyuncu olduğumuzu açıkça belirtmeliyim. Sigmund Freud bunu şöyle ifade eder:

[...] yani her bir birey, doğuştan gelen yaradılışın ve çocukluk yıllarında maruz kaldığı etkilerin birleşmesi sonucunda erotik yaşamının idaresinde kendine özel bir yöntem benimser... bu, sürekli tekrarlanan - sürekli yenilenen bir klişe olarak tanımlanabilen şeyi üretir. (Freud 1912, ‘Aktarımın Dinamikleri’: 99 vd.)

Psikanalizde hayat dramasının akışında geçmişte kalan ve unutulmuş şeylerin bazen tekrarlamasına *aktarım* adı verilir. Aktarım eksiksiz bir dizi duygusal görünüş içerir: pozitif, şefkatli duyguların yanı sıra negatif, düşmanca tutumlar ve bilinçli ve bilinçdışı unsurları kapsar. Bu klişenin ya da senaryonun yaratıcısı Benin saf, çocuksu bir açısidir. Çocukluk kurallarının geçerli olmadığı ve anlaşılmadığı yetişkin dünyasında bu Ben görünüşü kendi dayanılmaz ruhsal çatışma ve duygusal acı senaryolarını ama aynı zamanda memnuniyetlerini ve komedilerini de yeniden sahneye koyar. Ayrıca daha iyi, yaşamı aydınlatan çözümler arayışının bir ifadesi *de* olabilir.

Sabina Spielrein'in hastane kayıtlarını ilişki dinamiklerinin gelişimi ya da aktarım bakış açısından değerlendirirsek, üç aşamayı ayırt edebiliriz.

Aşama 1: İlk haftada kaotik bir aktarım egemen olur: karşı gelir; tehdit eder; her zaman yaramazlık peşindedir; ve klinikteki herkesi harekete geçirmeyi dener – ve kısmen başarır. Ancak, çok genç birinden bahsettiğimizi unutmamalıyız. Sabina Spielrein hastaneye kabul edildiğinde 18 yaşındaydı ve kişiliği henüz oturmamıştı. Jung'un zamanında psikanaliz çevrelerinde ergenlik henüz farklı bir gelişim aşaması kabul edilmiyordu. Hastane notlarını okuduğumuzda, ergenliğin fırtınalı olaylara katkısı hemen dikkat çekiyor. Eylül sonunda Jung aşağıdaki girişi yazdı:

Heyecanlanma durumları son zamanlarda gittikçe azaldı. Hasta hâlâ boş zamanlarını çocuksu şakalar yaparak geçiriyor (hemşireleri delirtmek için intihar hareketleri, kaçmak, saklanmak, insanları korkutmak, karşı gelme yasakları.) Bu aşırılıklardan sonra, bazen ciddi bir depresif tepki. Hasta durumunu derinlemesine anlıyor ama onu iyileştirmek için en küçük bir eğilimi yok. Yazar'dan onun hakkında en ufak bir şüphe duygusu değil, sadece sabır ve iyileşeceğine dair sağlam bir inanç hissetmesini istiyor; iyileşmesini sağlayacak tek yol bu. (Bölüm 5:90)

Klinikte daha geniş bir bakışla durumlar gittikçe sakinleşmektedir. Genç Rus kadın düzenli bir şekilde yerleşmiştir. Kliniği ilgi alanlarına dair net bir anlayış edinme fırsatına sahip olduğu bir yer olarak kullanır. Ekimde Bleuler, 'Madam Spielrein ilkbaharda burada Zürih'te tıp eğitimine başlamaya karar verdi' 'mutlu haberini' babasına iletebildi (Bölüm 5:100).

Dahası Sabina Spielrein Burghölzli'de kendine özel, gerçekten de benzersiz bir yer edinmişti. Doktora tezi için çağrışım testlerinde Jung'a yardım ediyordu; hastaların muayenesinde mevcut bulunuyordu ve teşhislerde de söz sahibiydi; doktorların masasında oturuyor ve Bleuler'in evindeki bir sosyal etkinliğe katılıyordu. Bütün bunların genç

kadının kendine güveninin artmasında büyük etki yaptığını tahmin edebiliriz.

Aşama 2: Klinikteki kargaşa seviyesi azaldıkça, terapistin önemi artar. Sabina Spielrein kendine güven kazanır ve bir baba aktarımı geliştirir. On üç yaşına kadar babası tarafından sık sık dövülüyor ve imalı yorumlara maruz kalıyordu. Şimdi somut bir şekilde Jung'un ona acı çektirmesini talep eder. Sakince kabul eder: 'Sadece acı hissetmek istiyorum, bana çok kötü bir şey yapmanı, bütün varlığımla karşı çıktığım bir şeyi yapmaya beni zorlamayı istiyorum' (Bölüm 5: 92). Jung bu talebe karşı çıkar.

Zürih Şehri Sakinlerini ve Yabancı Ziyaretçilerini Kontrol Dairesi'ne göre (Zürih Devlet Arşivi V.c.100, Dönem 1901-1933) 1904 Kasım'ı sonunda Jung karısı Emma ile birlikte 198 Zollikerstrasse adresindeki dairesinden 31 Lenggstrasse Burghölzli'deki hastane konutuna taşındı. O sırada karısının hamileliği iyice ilerlemişti ve Aralık sonunda çiftin ilk çocuğu olan Agathe doğdu. Terapistine göre, bu detayların Spielrein'in dikkatinden kaçması olası değildir. Onu çok endişelendirdiği şüphesiz olan bu koşulların tedavisinde konuşulup konuşulmadığını bilmiyoruz.

Aşama 3: Hastane kayıtları, Sabina Spielrein'in olayların canını sıkmasına izin vermediğini ve zorlu cinsellik alanına girmekte olduğunu gösteriyor. Cinsellik hakkında içinden geldiği gibi konuşabilmesi rahatlatıcı etki yaptı; başındaki ve ayağında ağrılar yok oldu. 'Hasta daha fazla inisiyatif alıyor ve düzenli olarak yararlı etkinlikler talep ediyor. Çok daha doğal davranıyor' (Bölüm 5:95).

Cinselliğin gelişile aktarım yine değişip bu sefer yetişkin, erotik/cinsel düzleme taşındı. Ocak ayı sonunda Jung şöyle yazar: 'Dün akşam yaptığım ziyarette hasta, yüzünde duyusal, hülyalı bir ifadeyle kanepede her zamanki şehvetli, dogulu pozuyla uzanmıştı. Sorulara fazla yanıt vermedi ve sadece yüzeysel olarak gülümsedi' (Bölüm 5:96). Genç kadının nasıl denemeler yaptığını, feminen cazibesine kendini kaptırdığını görüyoruz.

Bugünün bakış açısıyla, bu kümeleşme Sabina Spielrein'in sorunları üzerinde çalışmak konusunda iyi bir terapötik

fırsat sunar. Yaklaşık yüz yıl önce, olaylar 29 yaşındaki Jung'a farklı görünüyordu. Hastası için elinden geleni yapıyordu; ona yeni psikanaliz tedavisi yoluyla yardım etmek istiyordu. Ve şimdi kendisini yetenekli, duygusal olarak açık ve baştan çıkartıcı bir kadınla karşı karşıya bulmuştu.

Spielrein C.G.Jung'u yetişkin, erotik bir seviyede etkisine alınca, Jung dengesini kaybetmişe benzer. Burada hastasını tarif etme şekli fazlasıyla çelişkili ve bu sefer terapistte ait olan yeni bir sahne görüşünü başlatıyor: gizemli, duygusal, şehvetli doğunun *fin-de-siecle* [yüzyıl sonu] görünüşüyle dekore edilmiş bir sahne. Bu sahnede baştan çıkartıcı ve tehlikeli bir kadın figürü durmaktadır.

Bir düşünelim: psikanalizin diğer öncüleri gibi, Jung da tedavinin duygusal fırtınalarından ve bilinçdışıyla bağlantıya geçmekten, eğitim ya da kişisel analiz yoluyla korunmamakta. Berlin'de psikanalistler için ilk sistematik eğitim programı ancak 1923'te kurulacaktır. Ondan önce insanlar bir şekilde idare ediyor ve deneyimle ellerinden geldiği kadar öğreniyorlardı. Viyana'daki ilk psikanalistler tabii ki Freud'la konuşabiliyordu. Zürih'te olduğundan kısmen izole haldeki Jung, Spielrein'la yaşadığı alışılmadık durumunda bunu göz önünde bulundurmuş mudur? Geleceğin psikanalistlerinin kişisel bir analize gereksinim duymasının Jung'a kadar uzandığı gerçeği, konunun aklını fazlasıyla meşgul ettiğine kanıt oluşturuyor.

Jung'un aşamasında doğulu bir kadının ortaya çıkışı hasta raporlarının sonunu getirir. Bundan sonra sadece 28 Nisan'da, hastanın gözle görünür ölçüde iyileştiğini ve artık dersleri dikkat ve ilgiyle dinlediğini belirten kısa bir not vardır.

Zürih'te Tıp Eğitimi

Kesin olarak söyleyebileceğimiz sıradaki şey, 17 Nisan 1905 tarihinde Sabina Spielrein'in tıp fakültesine kayıt yaptırmak için Zürih Üniversitesi ofisine kişisel olarak başvurduğudur. Kayıt numarası 15546'ydı ve ofis ve yazı masrafları için on yedi Frank ödemesi gerekmişti. Zürihliler ara-

sında 'Rus kolonisi' olarak bilinen Platten bölgesindeki sayısız pansiyondan birinde bir oda kiraladı.

O dönemlerde Rusların Zürih'te eğitim almasında alışılmadık bir şey yoktu. Çoğu Baltık, Polonya, Ukrayna ve Kafkaslardan geliyordu. Bunun siyasi/tarihsel nedenleri vardı. Rus rejiminin Rus topraklarında yaşayan farklı milliyetlerden insanlara yönelik politikası, Rus dışı din ve milliyetlere karşı ayrımcılık yapılmasını amaçlıyordu; bunun bir sonucu olarak, Yahudi olmak hem dinsel hem de milliyetsel bir bağlılık olarak değerlendiriliyordu.

İsviçre'de kadın çalışmalarının başlangıcı büyük oranda Rus kadınlar tarafından belirlenmişti. 1865'te Nadescha P.Suslova sadece 30 yaşındayken yeni liberal Zürih Üniversitesi'ne orada okuma başvurusunda bulunduğunda, akademik yönetim heyeti kadın çalışmalarıyla deney yapma riskini almaya karar verdi. Mezuniyet düzenlemeleri sonradan öyle bir şekilde yorumlandı ki, 1867 yılında Suslov bir tıp doktoru olarak mezun olabildi: bu olay Rus basınında büyük heyecan uyandırdı. Böylece Zürih, kadınların eğitimi yasallaştıran Avrupa'daki ilk üniversitelerden biri oldu. Suslova Zürih'in kadınların okuması için uygun bir yer olduğunu keşfettikten sonra, çok sayıda Rus kadın onu izledi.

Varlıklı bir Rostovlu loncalı tüccarın kızı olarak Sabina Spielrein öğrenci arkadaşlarının çoğundan daha fazla ayrıcalığa sahipti. Chaim Weizmann'ın bu konuda sözleri şöyle:

Karımı Cenevre'de tanıdım, eli yıl önce. Onunla ilk tanıştığımda, memleketi olan Rostov-on-Don'lu okul arkadaşları olan Rus Yahudisi kızlardan oluşan küçük bir grup da yanındaydı. Kuşağından çoğu kişi gibi o da tıp okumak için Cenevre'ye gelmek zorunda kalmıştı çünkü kendi şehrindeki üniversitelerin kapısı ona kapalıydı. Yine de, Vera Chatzmann'ın dahil olduğu, genç kızlardan oluşan küçük grup görünüş, tavır ve yaşama bakışlarıyla, o zamanlar İsviçre üniversitelerinde okumakta olan Yahudi kadınların büyük çoğunluğundan ayrılıyordu. Yahudi yerleşim alanından gelen köylü arkadaşlarından çok farklı ve çok daha çekiciydiler ve evrimci politikalarla fazla ilgilenmiyorlardı. Siyasi açıdan umursamaz değildiler, ama ortalama Rus öğrencile-

rinin yurt dışında yaptığından daha hevesle okumuş ve halk toplantılarında ve bitmek bilmez tartışmalarda daha az zaman harcamışlardı. (Weizmann 1953:112)

Bu kadın öğrencilerin çoğunun herkesçe bilinen fakirliğinin yanı sıra, Rus kolonisinin münzevi hayat tarzı da 1902-1914 arasında Zürih'e gelen ikinci göçmen Rus kadınları dalgasının belirleyici özelliği idi. Ve İsviçreli öğrencilerle Rus kadın öğrenciler arasındaki ilişki zamanla gerilimini biraz yitirirken, Zürih halkının bu yabancı kadınlara karşı tutunduğu genel tavır ya negatif ya da çelişkili kaldı.

Basın, önyargıların yerleşmesine katkıda bulundu: 'Küçük İsviçremiz aşırı miktarda gizli topluluklar, gizli saklı gruplar ve komitelerle doluyor' 1907'de *Neue Zürcher Zeitung*'da bu haberi okuyoruz (1 Aralık 1907:2). Ve muhafazakâr *Berner Volkszeitung* uyarıyor: 'Bu korku veren sirenler, bir tutku çılgınlığıyla boyunduruğuna alıp ardından zavallı eylemler yapmaya teşvik ederek henüz olgunlaşmamış genç erkeklerimizi baştan çıkartıyor.'

Şefkat Diliyle Tutku Dilini Karıştırmak

Eğitiminin başında Sabina Spielrein hâlâ Burghölzli'de yaşıyordu. O zamanlar işler onun için nasıl gidiyor olabilir? Ailesinden ve evinden uzakta, farklı bir yabancı kültürde yaşamakta; belirsiz bir bağımsızlık için kliniğin oluşturduğu sığınaktan ayrılma olasılığıyla karşı karşıya. Kiralık bir oda bulmak bir Rus kadın için zor bir iş: hükümet memurlarıyla uğraşmak, gerekli belgeleri çıkartmak vs. zorunda. Bütün bunlar konforlu bir evde yetişmiş olan şımarık bir genç kadın için kolay olmasa gerek.

Eğitiminin ilk gününde Sabina Spielrein şöyle not eder: 'Aman Tanrım! Üniversitedeydim. Tarif etmek için sabrımın olmadığı duygulardan oluşan bir dağ. Zooloji profesörü Lange'den çok hoşlandım. İlgiyle yanıp tutuşuyordum, ama tepki sakinleşti ve kendimi yine sefil durumda hissediyorum!'

Schinz'in verdiği botanik; Felix'in verdiği kemik bilimi; Martin'in verdiği sistematik fiziksel antropoloji (insan ırklarının morfolojisi) ve yaşayan insanlarda pratik deneylerin antropometriği derslerine girer. Ayrıca kadın ve erkeklerin grup içindeki davranışı ve genetik ve irksal gelişim üzerinde çalışır; Bleuler'in yönetiminde genel ve uzmanlaşmış psikiyatri konusunda çalışır.

Sabina Spielrein eğitimi başarıyla tamamlayacaktır. Onun için kolay değildir; öğrenmek ve konsantre olmak zorlaşır. Mektupları ve günlükleri okununca ciddi ruh hali değişimleri yaşadığı, şüphe ve umutsuzluk duygularına sahip olduğu izlenimini verir. Ve bir de Jung konusu vardır. Onunla olan ilişkisi değişmiştir; terapötik bir ilişki, idealleştirilmiş öğretmen/öğrenci ilişkisi, bir arkadaşlık, bir sevgi ilişkisi arasında gidip gelen, karmaşık bir hal almıştır.

C.G.Jung için de 1905 önemli bir yıldır. Şubat ayının ortasında Zürih tıp fakültesi doktora tezini kabul eder ve 1905 yaz döneminin başında psikiyatri doçentliği lisansını alır. Lisans ilk verildiğinde altı dönem boyunca geçerlidir. Burghölzli'de Jung'un kariyeri de ilerlemektedir. Nisan ayının başında Borghölzli kantonal akıl hastanesi yöneticisi Zürih sağlık otoritesine şöyle yazar:

Sayın Bayım,

Aynı postada kayıt memuru Dr. L.von Muralt'ın istifa mektubunu da bulacaksınız. Maalesef onu kabul etmekten başka çare kalmadı. Bir tavsiyede bulunabilirsem, emekliliği için ona uygun bir şekilde teşekkür etmenizi isterim; Rheinau ve Burghölzli'ye on yıldan uzun süre vefayla hizmet etti.

Ayrıca, onun pozisyonunu doldurması için, şimdiye kadar vekilliğini yapan Basel'li Dr. C.Jung'un seçilmesini rica ediyorum. Mevcut durumda bir ilan anlamsız olur.

Saygılarımla,

Bleuler.

(3 Nisan 1905, S 322.2 StAZ)

Kıdemli icra memuru, Bleuler'in ricasına uyar ve 18 Nisan'da C.G.Jung'u kayıt memurluğu görevine atar (bkz. kıdemli icra memurunun tutanakları 1905.543.S 322.2, StAZ). Bu pozisyonda Jung özel hastaları tedavi edebilecektir. 31 yaşındadır. Başarılydı ve çok mutlu olabilirdi – Spielrein meselesi olmasaydı.

Jung ve Spielrein arasındaki ilişki devam etti ya da belki de Spielrein'in klinikten taburcu olmasının ardından tekrar başladı. Bu sürede düzenli terapötik seansların gerçekleşip gerçekleşmediğini söylemek zor. Anne Madam Spielrein kızının yazdığı mektuplarla bütün gelişmelerden haberdar edildi; bir noktada işlerin kontrolden çıktığını hissetti ve kızının başka bir terapistte transfer edilmesini talep etti. 25 Eylül 1905'te Jung 'Sabina Spielrein hakkında Viyana'daki Profesör Freud'a rapor, eğer gerekirse anne Madam Spielrein'a teslim edilecek' yazdı. Bu, Jung'un Freud'la ilk iletişime geçme denemesidir. Raporda şunu okuyoruz: 'Metodunuzu kullanarak klinik koşulları oldukça detaylı ve dikkate değer sonuç olarak analiz ettim' (Bölüm 5: 105).

Bu sırada sayfa değişti. Jung devam eder: 'Tedavi süresince hasta bana âşık olma talihsizliğini yaşadı. [...] Şimdi bu sıkıntılı durumda annesi hastayı tedavi için başka bir yere göndermek istiyor' (Bölüm 5:106). Jung'un kullandığı kelimeler burada ne tür ve kimin sıkıntısının söz konusu olduğunu açıklamıyor. Biraz şaşırılmış görünüyor; kendisinden ve terapötik yeterliliğinden şüphe duyuyor olabilir. Bu durumda 50 yaşında, deneyimli bir uzmana başvuruyor. Ama Freud bu mektubu hiçbir zaman almadı, çünkü Spielrein ailesinde kaldı ve Freud'a gönderilmedi.

Altı ay sonra Jung Freud'a Burghölzli'deki diğer doktorlarla birlikte ortaya koyduğu *Kelime Çağrışımı Çalışmaları*'nın (1906) bir kopyasını gönderdi. Bu sefer başarılı oldu Freud'a gönderdiği ikinci mektubunda Jung yaşadığı zorlukları detaylı bir şekilde anlattı: 'Sizi sıkma riskini alarak yaşadığı en yeni deneyimi anlatmalıyım. Halen bir histeri hastasını metodunuzu kullanarak tedavi ediyorum. Zor bir vaka, 20 yaşında bir Rus öğrenci kız, 6 yıldır hasta' (McGuire 1974:7).

Jung hastayı iki yıldan uzun bir süredir tanıdığını, özel hastası olduğunu, şehirde tek başına yaşadığını ve başarılı bir şekilde tıp okuduğunu Freud'a anlatmaz. Burghölzli'deki diğer hastalarla kıyaslandığında o kadar hasta değildir. O halde vakanın zor olmasının nedeni terapistin erotik olarak etkilenmesi olabilir mi? Jung'un sunumu her hâlükârda tek taraflıdır.

Freud ilgi duyar: 'Rus kızın bir öğrenci olduğunu duyduğuma sevindim; eğitimsiz insanlar amaçlarımız için erişilmez durumda'(McGuire 1974:8). Şimdi iki erkek arasında gelişen canlı değiş tokuşta Spielrein mevcuttur – isminden bahsedilmeden ve Freud, Jung'un ona hep aynı hasta hakkında danıştığından şüphelenmeden. Freud'la olan yazışmalar Jung için kişisel bir analiz ve gözetim yerine geçmiş olsa gerek.

Mayıs 1908'de Spielrein Zürih Üniversitesi'nde anatomi ve psikoloji hazırlık sınavını geçer. Haziran sonunda Jung tarafından Zürih Gölü'ndeki bir tekne partisine davet edilir. Aynı gün Jung ona şöyle yazar:

Sevgili dostum,

Bugün sizden ne kadar sevgi dolu bir izlenim aldığımı kısaca anlatmalıyım. Görünüşünüz tamamen değişti ve benim gibi, yaşadığı ve düşündüğü bir olan insanlar olduğunu umabilmenin beni ne kadar mutlu ettiğin söylemek istiyorum; [...] Alışkanlığın banallığında boğulmaya mahkûm etmek zorunda olmadığım, kendini de buna mahkûm etmeyen birini sevebileceğimi ummanın benim için ne anlama geldiğini tahmin edemezsiniz. (Bölüm 3:33)

Yaklaşık iki hafta sonra Sabina Spielrein yetkilileri Zürih'ten ayrılacağı konusunda bilgilendirir. İkamet edenler kontrol formunda, 'Nereye taşınacaksınız?' başlığının altında sadece 'Zürih'ten uzağa' yazar. Jung'un endişeli mektubu ona Rusya'da ulaşır.

Sevgili dostum,

Mektubunuz beni çok mutlu etti ve aklımı rahatlatı. Uzun sessizliğiniz yüzünden oldukça endişeliydim. [...] Yine memleketinizde olmak nasıl bir duygu? [...] Peki eski bakıcınız size ne dedi? Ne kadar güzelleştığınızı görünce mutlu oldu mu? Burada gazetede Rostov'da kolera salgını olduğunu okuyoruz. Kaynamamış suları içmeyin ve asla salata yemeyin; [...] parayı aldım. Teşekkür ederim! Arkadaşınızdan sevgi dolu öpücükler. (Bölüm 3:35)

Sonbaharda Spielrein geri döndü: Zürih'ten ve Jung'dan uzaklaşma deneyimlerinden biriydi. İlerleyen aylarda: hatalar, kafa karışıklığı, hengâme. Spielrein günlüğünde geçmişe bakarak şöyle yazar: 'Sonuçta sevgim bana acıdan başka bir şey getirmedi; sadece onun kollarında yattığım anlarda her şeyi unutabildim [...]' (11 Eylül 1910, Carotenuto 1982:13).

1908 Aralık'ının başlarında Jung şöyle yazar:

Canım, çok pişmanlık duyuyorum; zayıflığımdan pişmanım ve beni tehdit eden kadere lanet ediyorum. [...] Zihnim derinliklerine doğru yırtıldı. [...] Böyle olduğum için beni affedecek misiniz? Böyle olarak sizi gücendirdiğim ve bir doktor olarak size karşı görevlerimi unuttuğum için? [...] Siz hastayken size verebildiğim sevgi, sabır ve özverinin birazını bana geri verin. Şimdi ben hastayım. (Bölüm 3:37)

Roller değişmiştir: artık terapist, yardım isteğiyle hasta/öğrenci/arkadaşına başvurur. Spielrein Jung'a şöyle yazar:

Bana karşı olan bütün güçlü duygularınızı bastırmaya çalışıyorsunuz. Sonuç olarak sadece diploması ve yalanlar üzerinde hayatta kalıyorsunuz. Her şeyi açıklamam mı gerekiyor? Ne anlamı olur ki? [...] Daha önceleri benimle daha soyut konuları tartışabiliyordunuz, laboratuvarı ya da evde farklı şeyler, resimlerle ya da eski belgelerle bağlantılı şeyler gösterdiniz; şimdi cinsel kompleksle hiçbir şekilde bağlantılı olmayan her şeyi 'bir ders vermek' olarak adlandırıyorunuz; bu size rahatsız edici görünüyor çünkü kompleks çok güçlü ve siz onda uzman değilsiniz.

Bilmiyorum: konu kendimiz olduğunda her zaman bu kadar aptal mıyız, yoksa siz sadece kabul etmek mi istemiyorsunuz; ama, analiz yeteneğinizle, bana karşı ne türde ‘hasta hikâyeleri’ hissettiğinizin farkına varmamanız çok şaşırtıcı olurdu. [...] Sizinle bu şekilde konuştuğumda çok rahat hissetmiyorum. Ama yine de: ne yapabilirim? [...] Şimdi Locarno’ya gidiyorum ve yeni izlenimlerin ve sizi görmeyeceğim uzun zamanın, olaylara dair bana daha hassas bir perspektif vermesini umuyorum – şu anda oldukça aptalım [...]. (Wackenhut & Wilke 1994:247 vd.).

Jung’un bir hastasıyla ilişki yaşadığı dedikoduları Zürih ve Viyana’da dolaşmaya başlayınca durum krize dönüşür. Jung, bu söylentiye yayanın Spielrein olduğundan şüphelenir ve ilişkiyi aniden sonlandırır. Görünüşe göre bu sırada Jung klinik yönetimi tarafından görevinden ayrılmaya zorlanmıştı. 7 Mart 1909 tarihli bir mektupta Jung’un, kıdemli icra memurundan 15 Nisan’da kayıt görevlisi pozisyonundan alınmasını talep ettiği görülüyor (bkz. kıdemli icra memurunun tutanakları 1909.467.S 322.2, StAZ). Jung büyük sıkıntıda görünür. Aynı gün Freud’a telgraf çeker ve ayrıntılı bir de mektup yazar. Attığı önemli adımdan, klinikten hemen istifa edişinden bu mektupta bahsedilmez. Jung’un konusu yine Spielrein’dir:

[...] yıllar önce cömert bir çabayla çok yapışkan bir nevrozdan kurtardığım bir kadın hastam güvenimi ve dostluğumu hayal edilebilecek en küçük düşürücü şekilde çiğnedi. Sadece ona bir çocuk verme zevkini reddettiğim için kepaze bir skandal çıkarttı. [...] Ama nasıl olduğunu bilirsiniz – şeytan pislik üretmek için en iyi şeyleri bile kullanabilir. (McGuire 1974:207)

Freud genç arkadaşını ve halefi olarak gösterdiği kişiyi sakinleştirir: ‘İşimizde hissettiğimiz sevgi tarafından iftiraya uğramak ve incitilmek – işimizin riski bu, tabii ki onları kendi haline bırakmayacağız’ Ve sözlerini desteklemek için Mephisto’dan alıntı yapar: ‘Bir şey daha: “Şeytanla anlaşma yapıyorsun ama ateşten mi korkuyorsun?”’ (McGuire 1974:210 vd.). Jung rahatlamıştır ve ‘nazik ve özgürleştirici sözleri için Freud’a teşekkür eder.

Ardından, Mayıs sonunda Jung ailesiyle birlikte Zürih'ten Küsnacht'a taşındığını haber verir. Ayrıca yine Mayıs sonunda Spielrein, Freud'a ilk mektubunu yazar: 'Beni kısaca dinleyebilseydiniz çok mutlu olurdu!' (30 Mayıs 1909, Carotenuto 1982:91). Şimdiye kadar Freud çok huzursuzdur ve telgrafla bir açıklama göndermesini istemek için Jung'a bir telegram ve bir mektup yollar: 'Garip! Ne o? Bir işgüzar, bir boşboğaz ya da bir paranoyak mı?' (McGuire 1974:226).

Aşamalı olarak Jung gerçeği açıklar: 'Spielrein size hakkında yazdığım kişi. [...] Deyim yerindeyse, psikanaliz test vakam, bu yüzden onu özel bir minnettarlık ve sevecenlikle hatırlıyordum. [...] Tabii ki, sistemli bir şekilde beni baştan çıkartmayı planlıyordu, bunu çok yersiz buldum. Şimdi de intikam arıyor' (McGuire 1974:228). Şimdi Freud, Spielrein'in Yahudi olduğunu da öğrenir; ve onunla olan ilişkisini açıklamak için Jung bir filosemitik kompleksi işaret eder.

Bu sırada Freud hayatı boyunca üzerinde çalıştığı psikanalizi çökmekten ancak sadece kişisel bir halefin kurtarabileceğine ikna olmuştu. '[...] Ben Musa'ysam siz de Yuşa'sınız ve sadece uzaktan bir bakış atabileceğim psikiyatrinin vaat edilen topraklarının sahibi siz olacaksınız' (McGuire 1974:196 vd.). Veliht prensi ve varisi olarak Jung'u seçmesi, Freud'un Viyana ve Berlin'deki takipçileri arasında itirazla karşılandı. Freud, Berlin'deki Karl Abraham'a şöyle yazar: 'Lütfen hoşgörülü ol [...] Psikanalizin bir Yahudi milli konusu olma tehlikesinden kurtuluşu ancak onun ortaya çıkmasıyla oldu' (Freud/Abraham Mektupları 3 Mayıs 1908:34).

Ve şimdi çıkarıcı güç politikalarının dışında ve psikanaliz etrafında bir skandal çıkmasını önleme çabasında, Freud ve Jung'un birlikte şah-mat yapmak için bir tasarıma giriştikleri eski bir oyun gözler önüne seriliyor. Önce Spielrein patolojileştirilmiş, yatıştırılmış bir halde kötü yola yönlendirildi. 18 Haziran'da Freud şöyle yazar: '[...] ve [ben] daha onurlu [S.R.] bir prosedür, bir bakıma içruhsal bir şey önerdik' (McGuire 1974:235).

Zürih'te Spilrein ve Jung sonunda konuşabildi; Jung, Spielrein'dan haksız yere şüphelendiğini anladı. Bu konuşmanın ardından Spielrein Freud'a şöyle yazar:

Ah, ama siz de sinsisiniz Profesör Freud; *audiat et altera pars* ('karşı tarafı da dinle'). İlk mantıklı sonuç en ufak bir direniş göstermeden beni görmeyi kabul etmeniz olurdu. Ama insan kendini hoş olmayan anlardan kurtarmak istiyor. Öyle değil mi? Büyük Freud bile her zaman zayıflığını [başka bir deyişle Jung'un zayıflığını-S.R.] görmezden gelemez. Eh, gerekli düzeltmeler onun ve benim tavırlarıma dair açıklamalar size Dr. Jung tarafından sunulacak. (20 Haziran 1909 S.S.'den Freud'a, Carotenuto 1982:104)

Jung bu beyanı izlemekte acele eder: 'Spielrein olayıyla ilgili bildireceğim iyi haberler var. Fazla karamsar bir bakış açım varmış. [...] İlişkiyle ilgili vesveseler yüzünden [S.R.], ki bu koşullarda oldukça anlaşılır bir durum, dedikoduları ona mal ettim [...]' (McGuire 1974:236).

Freud, değer vermeye başladığı Spielrein'dan özür diler. 'Küçük kız'ı – iki erkek arasındaki yazışmalarda sonradan Spielrein'dan böyle bahsedilir – tanıdıktan sonra Jung'a şöyle yazar: 'Oldukça hoş biri olduğunu söylemeliyim, anlamaya başlıyorum' (McGuire 1974:469).

İleri Aşamalar

1910/11 kış döneminde Spielrein tıp eğitimini tamamladı. 'Bir şizofreni vakasının psikolojik içeriği üzerine (erken bunama)' makalesi bir kadın tarafından yazılmış ilk psikolojik yönelimli doktora tezidir. Spielrein'in dilbilimsel hassasiyetini ve bilinçdışı süreçleri kavrama ve deşifre etmedeki yeteneğine tanıklık etti. Freud ve Jung eşit ölçüde etkilenmişti. Metin 1911'de *Psikanaliz ve Psikopatoloji Araştırma Yıllığı*'nda, baş makale olarak yayımlandı.

İlkbaharda Spielrein Zürich'ten ayrıldı. Yaz dönemini Münih'te geçirdi: diğer şeylerin yanı sıra orada müzik eği-

timine de devam etti ve hatta kariyerini müziğe doğru değiştirmeyi bile düşündü. Münih'ten Viyana'ya gitti. 11 Ekim 1911'de Viyana Psikanaliz Derneği'nin (WPV olağanüstü genel toplantısında üyeliğe seçildi: ve Freud'un ifade ettiği gibi, bu üyeliğe kabul edilen ikinci *kadın doktordur*. Bir yıl sonra Spielrein'in günlüğünde şunu okuruz:

Viyana! Neredeyse koca bir yıl geçti, ne kadar zor bir dönemdi! Bir okur olsa şöyle sorardı: 'Nasıl bitti?' Bir son yok, çok şey oldu ve hâlâ sonuç yok. Zürih'ten uzağa ve tatilde Montreux'a (Chailly sur Clarens), oradan sanat tarihi için Münih'e ve tam bir yalnızlık içinde makalem 'Var olma nedeni olarak yıkım'ı bitirdiğim buraya. [...] Şimdi Psikanaliz Derneği'nin bir üyesi oldum, bu doktora tezimi güçlendirecek. Çok saygı duyduğum Prof. Freud benim hakkımda çok iyi düşünüyor [...] ücretsiz tedavi ettiğim iki kadın hastam var. İkisi de iyiye gidiyor; [...] Tatilde iki haftalığına Rostov'daydım. [...] Orada psikanaliz üzerine bir ders verdim. (Günlük 7 Ocak 1912, Carotenuto'da 1982:40vd.)

Nisan 1912'de WPV'nin Çarşamba toplantılarının tutanaklarında Sabina Spielrein'dan bahsedildi. Tartışmalarda aktif bir rol aldı ve çok sayıda ders verdi; ayrıca çeşitli psikanaliz dergilerinde metinlerini de yayımladı. Çocuk analizine ilk katkısı *Zentralblatt für Psychoanalyse*'de görüldü. Freud ona değer vermeye başladı ve hatta ona hasta gönderdi, ama Spielrein Viyana'da geçimini sağlayamadı.

WPV'nin Ekim 1912 tarihli tutanaklarında şunu okuyoruz: 'Dr. S. Spielrein-Scheftel, Charlottenberg, Hardenbergstrasse 15'. Artık Berlin'de oturmaktadır. 1912 yılında Rus Yahudi doktor Pavel Neumovitsch Scheftel'le evlenmişti. Büyük ihtimalle Rostov'da ayarlanmış geleneksel bir evlilikti. 1913 Aralık'ında Sabina bir kız çocuk sahibi oldu: adı Irma Renata'ydı.

1911/1912 kışında Zürih'te psikanaliz etrafında ateşli bir tartışma çıktı. Ocak ayında sadece *Neuer Zürcher Zeitung*'da diğer isimlerin yanı sıra Jung, Forel ve Fritz Marti imzalı yirmi polemik çıkartan makale yayımlandı. Tehlikeli psikanaliz deneyleri, cinsel saplantı, istismar, tarikatçılık, sözde

bilim, iftira ve bayağılık: karşıtlarının psikanalizi suçladığı konulardan bazıları bunlardı. Uluslararası Psikanaliz Derneği'nin Başkanı olarak Jung'un 'saldırgan ve aşırı güven sarsıcı suçlamalar'ı reddetmesi (NZZ 27 Ocak 1912) sonuç vermedi. Freud'a 'Psikanaliz karnaval gazetelerinde bile yer alıyor' diye yazdı. 'Bu kadar kısa yazdığım için affedin ama savaş durumundayım' (McGuire 1974:486). Ama iki adam arasındaki ilişki de felakete doğru yol almaktaydı.

Birkaç ay sonra, Mart ayında, Freud Zürih'e yaptığı son ziyaretten Abraham'a bahsetti. 'Ondan büyük ölçüde uzaklaştım ve artık ona karşı dostane duygularım yok. Kötü teorileri nahoş karakterini telafi etmiyor' (Freud-Abraham 27 Mart 1913:137). Bir yıl sonra Freud şöyle der: 'Sonunda onlardan kurtuluyoruz, yabani, kendini beğenmiş Jung ve havarilerinden!' (Freud-Abraham 26 Temmuz 1914:187) Ve Freud halefinin kim olacağı sorununu, doğru teoriyi gözlemek için bir Gizli Komite kurarak çözdü.

Kendi açısından Jung akademik kariyerinden vazgeçti ve onu temel psikolojik kavramlarını oluşturmaya yönlendirecek Nekyia'sına, ya da gece deniz yolculuğuna – Ellenberger'in verdiği isimle 'yaratıcı hastalık' (s.953) – girdi.

Freud ve Jung arasındaki bu arkaik görünümlü çatışmada Sabina Spielrein benzersiz bir konuma sahiptir. Ne yapacağının söylenmesini kabul etmez; hem Freud *hem de* Jung'la ilişkisini sürdürür; ikisinin arasını düzeltmeye bile çalışır. Kendi hareket alanını korur ve siyah ve beyaz, iyi ve kötü arasında kesin bir ayrımın oluşturulmasına iştirak etmez.

Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasından kısa süre sonra onu yine Zürih'te buluruz, yanında eşi yoktur. 1915 ilkbaharında batı İsviçre'ye gider. Lozan ve Leysin hastanelerinde iş arar ama bulamaz: 'nerede hasta bulacağım? Zürih'e gelmemi tavsiye eder misiniz?' Jung'a böyle sorar (19 Ocak 1918, Carotenuto 1982:82).

Jung'un Spielrein'a mektuplarının tonu değişkendir. Bazen Yahudi karşıtlığı – katolik geçmişi ve Freud'la trajik ayrılışıyla karışık – baskın gelir: 'Yahudi ruhunun bir kısmını henüz yaşamıyorsun, çünkü gözün hâlâ fazlasıyla dışarıda. Bu –"maalesef"– Yahudinin laneti: [...] kendi peygam-

berinin, hatta Mesih'inin bile katili' (Bölüm 3:55). Ardından bir kez daha Spielrein'in içsel hayatı ve kendi deneyimiyle ilgili önemli bir şey söyler:

S.'nin J.'ye duyduğu sevgi J.'nin önceleri sadece belli belirsiz şüphelendiği bir şeyin, yani kişinin kaderini şekillendiren, onu çok önemli şeylere yönlendiren bir gücün farkına varmasını sağladı. İlişkinin 'yüceltilmesi' gerekiyordu, çünkü aksi takdirde sanrılara ve çılgınlığa götürebilirdi [...] Bazen yaşamaya hiç de layık olmamamız gerek. (a.g.e. 57)

1920'de The Hague'de düzenlenen altıncı Uluslararası Psikanaliz Kongresi'nde Sabina Spielrein 'Çocukların konuşmasının kökeni ve gelişimi' temasında konuşur. Çocuğun gelişiminde anne memesinin ve emmenin önemi hakkında heyecan verici bir teori geliştirir. Bu konuşma, Melanie Klein'ın ileride 'iyi' meme ile 'kötü' meme arasında yapacağı ayrımın teorik açıdan öncülüdür. Kongre katılımcılarının çektirmesi zorunlu olan grup fotoğrafında Sabina'yı ikinci sırada, en uçta, şık bir kısa saç kesimiyle görürüz.

The Hague'da Cenevre'ye taşınacağını haber verir. Cenevre'deki Jean-Jacques Rousseau Enstitüsü'nde psikanaliz ve eğitim üzerine dersler verir; klinik çalışmalar yapar; analiz ve gözetim çalışmaları yürütür; diğer işlerin yanı sıra, tanınmış gelişim psikoloğu Jean Piaget'nin analistidir. Dersler verir; meslek dergilerinde çok sayıda makale yayılar; *Journal de Geneve* için derinlikli tiyatro eleştirileri yazar ve kısa bir hikâye yazmayı da dener. Ama mali endişeleri sürmektedir. Ve Cenevre'de meslektaşlarından çok da dostça yaklaşım görmez. Spielrein orada psikanaliz konusunda olanlar konusunda onlarla aynı fikirde değildir.

1923'te Sabina Spielrein bir süredir aklında olan bir eylem planını uygulamaya girer: akraba ve meslektaşlarını ziyaret etmek için birkaç aylığına Rusya'ya gider. Bu yolculuktan sonra İsviçre'ye dönmez. İlk önce Moskova'da yaşar, ardından Ivan Ermakov ve Moshe Wulff ile birlikte Moskova psikanaliz enstitüsünde geleceğin analistleri için bir eğitim programı planlar ve eğitmen analist ve okutman

olarak orada çalışır. Spielrein'in 'Çocuk analizi üzerine seminer'i, otuz katılımcısıyla, en fazla katılım gören ders olur.

Sovyet Halkı Milli Eğitim Komiserliği 'Narkompros' için istihdamla ilişkili yeni keşfedilen belgeler Sabina Spielrein'in 1923 Eylül'ünden itibaren üç görevi olduğunu belirtiyor: devlet psikanaliz enstitüsünde bilim alanında katkıda bulunan olarak, Üçüncü Enternasyonale (bir tür çocuk köyü) pedagojik tıp danışmanı olarak, ve İlk Moskova Üniversitesi'nde çocuk psikoloji departmanı yöneticisi olarak. Ardından, Troçki'nin düşüşüyle yayılan zulüm dönemi psikanalizi de etkiledi. Ve 1924'te Sabina, kocasıyla birlikte yaşadığı memleketi Rostov'a geri döndü ve 1926'da ikinci kızı Eva doğdu.

1933'te Dr. S.N.Spielrein ismi Rus psikanaliz derneğinin üye listesinde görülür. Aynı yıl psikanaliz Rusya'da yasaklandı.

Yine 1933 yılında, 10 Mayıs'ta Joseph Goebbels'in emriyle, ritüel kitap yakma eylemleri Berlin de dahil olmak üzere çok sayıda Alman üniversite şehrinde gerçekleştirildi. Kalabalığın tezahüratı arasında, o gün yakılan yirmi binin üzerindeki kitabın ilki alevlere 11.20'de atıldı. Goebbel'in yakma emri Freud'un eserlerine uygulandı: 'İçgüdüsel hayatın can sıkıcı bir şekilde aşırı değerlendirilmesine karşı ve insan ruhunun asaleti için! Sigmund Freud'un yazılarını alevlere teslim ediyorum' (Bergschicker 1982:100). 'Nasıl bir ilerleme gösteriyoruz!' diye yorum yapar Freud. 'Orta Çağlarda olsak beni yakarlardı, bugünlerde kitaplarımı yakmakla tatmin oluyorlar!' (Jones 1961:218).

1933'te de, Alman psikiyatrist Ernst Kretschmer'in istifasının ardından, C.G.Jung hükümet destekli Genel Psiko-terapi Tıp Derneği'nin başkanlığını üstlenir ve 1940 yazına kadar bu görevde kalır. 1933 Aralık'ında *Zentralblatt für Psychotherapie*'ye yazdığı önsözde programını açıklar: Alman ve Yahudi psikolojisi arasında var olan ve zeki insanlar tarafından uzun süredir bilinen farklar artık gizlenmeyecek ve bunun da bilime ancak faydası dokunur' (Jung 1933, CW Cilt 10, parag.1014). Jung'un o zamanda böyle bir metin yayımlamadaki siyasi saflığına ancak şaşırabiliriz. Yine

de 1934'te itiraz ettiğinde öznel dürüstlüğünden şüphe duyamayız: 'Almanya'yla ilişkim [...] aptalca hayırseverlikle ilgili ve siyasi duyarlılıkla alakası yok' (26 Mart 1934, Jung'dan Dr. B.Cohen'e, Mektuplar, Cilt 1).

Unutmak

Diğer bilim ve mesleklerle kıyaslandığında psikanaliz kadınların katılımına oldukça açıktır. Bu özellikle, analiz edilen kişinin rolünden psikanalistin mesleğine olan yolun fazla uzun ve hatta alışılmadık olmadığı ilk yıllarda özellikle doğrudur. Psikanalizin yazılı tarihinde Sabina Spielrein'i boşuna ararız. Ernest Jones'un standart çalışması *Sigmund Freud*'da (1953) Spielrein görülmez; Peter Gay'in *magnum opus Freud*'unda (1987) Freud'un ölüm içgüdüleriyle ilişkili olarak, bir kere kısaca adı geçer. En azından 'Kadınların Psikanaliz Hareketine ve Psikanaliz Teorisine Katkısı' konusunu ele alan Nancy Chodorow (1987) onu tamamen unuttur.

Sadece Spielrein'in yayınlarının kapsamı düşünüldüğünde bile – otuzdan fazla yayını vardır ve bazı vakalarda çok etkileyicidirler – bu şaşırtıcıdır. Ek olarak, psikanaliz temasında bir doktora tezi yazan ilk kadındır ve dahası, *Jahrbuch*'da yayımlanma ayrıcalığını kazanan ilk tez onunkidir. Spielrein'in çocuk analizi alanındaki öncülük eden başarıları hâlâ fark edilmedi. Psikanalize resmi bakışta, Freud'un kızı Anna, her zaman olduğu gibi, çocuk analizinin kurucusudur; Melanie Klein'dan da bu konuda söz edilebilir. Aslında 1912'de Sabina Spielrein ve bir diğer 'unutulmuş' öncü Hermine Hug-Hellmuth (1871-1924) psikanaliz tarihinde çocuk analizine olan ilk katkıları yayımladılar. On yıl sonra Anna Freud'un ilk makalesi geldi; o zamana kadar Spielrein'in 25 makalesi yayımlanmıştı, bunlardan 10'u çocuk analizi üzerineydi. Kendimize sormamız gerek: psikanalizi kökenlerini hatırlamaktan ve tarihini kaydetmekten alıko-yan hangi güçler işbaşındadır?

Bastırma

Psikanalizdeki bastırma konsepti, önceki bir A olayının sonradan gerçekleşen bir B olayının sonucu olarak yeniden ele alındığı önermesine dayanır. Dolayısıyla A olayı yeni bir anlam kazanır ve artık patojenik bir etki geliştirir. Bu süreç için *Nachträglichkeit* ya da deneyimin yeniden kategorileştirilmesi kavramı türetilmiştir. Bastırma sorunu psikanalizin tarihine de uygulanabilir. Şöyle diyebiliriz: önce Sabina Spielrein unutuldu. Bunu için yeterli neden vardı. Kişiliği, adı, psikanaliz hareketi için travmatik bir olay olan Freud ve Jung'un 1913'te ayrılışını hatırlattı. Dahası Spielrein bağımsız ve psikanaliz hareketinde sadece bir aparatçık¹ olarak konumlandırılmaya izin vermeyecek, kendi iradesine sahip birisiydi. Psikanalizin ataerki yapılarında sürekli hücumu maruz kaldı: bir zamanlar Uluslararası Psikanaliz Derneği'nin başkanı olan Ernest Jones ona katlanamıyordu.

Spielrein'in günlük ve mektuplarının tekrar ortaya çıkması ve bilimsel eserlerinin 1980'lerde yayımlanması psikanaliz için bir hafıza tetikleyici görevini görmedi. İnsanlar hatırlama işinden kaçınmayı tercih etti. Onu yerine Spielrein, geçmişe dönük olarak ciddi psikolojik hastalığı işaret eden bir teşhisle, gerçeklikten kopuk bir psikozlu olarak damgalandı. Böylece Aldo Carotenuto 'içtenlikle psikotip bir bölüm'den, Bruno Bettelheim 'şizofrenik rahatsızlıktan' ve 'ciddi histeri şizoid özelliklerden' bahseder; Max Day ona 'borderline' der. Böylece destek, 1907'de Amsterdam'da düzenlenen Uluslararası Psikiyatri ve Nöroloji Kongresi'nde 'Spielrein Vakası' hakkında çarpıtılmış ve tek yönlü bir şekilde bahseden Jung'un yararınadır. Jung için girişim bir fiyaskoyla sonuçlandı; Spielrein için bugün bile sonuçları var.

Böylece bütün disiplinler arasında, hafızanın iyileştirici gücüne inancın temellerini atan psikanalizin kendi tarihine

¹ Sovyetler Birliği'nde herhangi bir önemi olmayan komünist parti üyelerine verilen ad -çn.

inatla direndiği gerçeğiyle karşı karşıyayız. Ve sahte bir teşhisin –Sabina Spielrein’a geçmişe dönük olarak koyulmuştu – kuşaktan kuşağa miras kalması hiçbir şeyin değişmemesini garantiliyor.

Sonsöz: Neşe ve Keder İçin Çiçekler

Spielrein’in erkek kardeşleri başarılı bilim adamları oldu. Üçü de Stalin’in dehşet dolu yönetimi tarafından tutuklandı ve Gulag’da hayatını kaybetti. Sabina’nın sonu da trajik oldu. 22 Haziran 1941’de, Rusya’nın Alman silahlı güçleri tarafından işgal edildiği gün, Sabina Spielrein’in Moskova’da müzik eğitimi alan kızı Renata Rostov’a döndü. Stratejik açıdan önemli bir köprübaşı olarak şehir II. Dünya Savaşı süresince iki kez Alman silahlı güçleri tarafından işgal edildi. Hitler’in birlikleri 27 Temmuz 1942’de Rostov’u ikinci kez işgal edince, on bin sivil katledildi. Sabina Spielrein komşuları tarafından en son 1942 yazında görülmüştü. İki kızı Eva ve Renata’nın yardımıyla, bir grup Yahudiyle birlikte sokaklardan şehrin dış mahallelerine sürüldü. Orada, Rusya’dan alınan bilgilere göre (Ovcharenko 1995, 1999) Yahudiler ve diğer kurbanlar derin bir hendeğin kıyısında vuruldu.

Teşekkür

Yukarıdaki metinde bazı belgelerden alıntı yapıldı, bu alıntılar C.G.Jung’un Burghölzli Psikiyatri Kliniği’nde çalışması (1900-1902, 1903-1909) ve Zürih Üniversitesi tıp fakültesindeki profesörlük göreviyle (1905-1914) ilgilidir. Söz konusu belgeler Zürih Kantonu Devlet Arşivi’nde (StAZ) S 322.2, U 106f 2.76 ve UU 2.63 numaralarında bulunuyor.

Referanslar

Bergschicker, H. (1982) *Deutsche Chronik 1933–1945. Ein Zeitbild der faschistischen Diktatur*. Berlin: Verlag der Nation.

Bleuler, E. (1910) Die Psychoanalyse Freuds. Verteidigung und kritische Anmerkungen, in: *Jahrbuch für Psychoanalytische und Psychopathologische Forschungen*, Bd. 2, H.2/2, s. 623–730. Leipzig/Wien: Franz Deuticke.

Carotenuto, A. (1982) *A Secret Symmetry. Sabina Spielrein between Jung and Freud*. Foreword by William McGuire. New York: Random House, Pantheon Books.

— (ed.) (1986) *Tagebuch einer heimlichen Symmetrie. Sabina Spielrein zwischen Jung und Freud*. Vorwort von Johannes Cremerius. Freiburg i. Br: Kore.

Chodorow, N. (1987) 'Der Beitrag der Frauen zur psychoanalytischen Bewegung und Theorie', in *Psyche*, 41. Jahrgang, Heft 9, September: 800–31.

Ellenberger, H.F. (1970) *The Discovery of the Unconscious*. London: Allen Lane/ The Penguin Press.

Freud, S. (1912) 'The Dynamics of Transference'. *SE* 22

— (1914) 'On the history of the psychoanalytic movement'. *SE* 14.

Freud Sigmund-Abraham Karl. Letters 1907–1926. Frankfurt/Main: S.Fischer.

Gay, P. (1989) *Freud. Eine Biographie für unsere Zeit*. Frankfurt/Main.

Jones, E. (1961) *The Life and Work of Sigmund Freud*. New York: Basic Books.

Jung, C.G. (1902) 'On the psychology and pathology of so-called occult phenomena'. *CW* 1.

— Briefe 1 1906–1945. Olten/Freiburg i.Br.: Walter.

— (1906) *Experimental Researches*. *CW* 2.

— (1908) *Freud and Psychoanalysis*. *CW* 4.

— (1933) *Editorial CW* 10.

— (2001) 'The Letters of C.G Jung to Sabina Spielrein (1908–1919)'. *Journal of Analytical Psychology*, 46, 1:173–99, ve bu kitap, Bölüm 3.

— (1961) *Memories, Dreams, Reflections*. Kaydeden ve düzenleyen: Aniela Jaffe. Londra: Fontana, 1973.

McGuire, W. (ed.) (1974) *The Freud/Jung Letters*. Londra: Hogarth/Routledge & Kegan Paul.

Minder, B. (2001) 'Sabina Spielrein: Jung's patient at the Burghölzli'. *Journal of Analytical Psychology*, 46:1, ve bu kitap, Bölüm 6.

Neue Zürcher Zeitung, Jg. 128, Nr. 348, 16.12.1907, *Erstes Abendblatt*: 2.

— Jg. 133, Nr. 27 (119), 27.1.1912, *Erstes Morgenblatt*: 1.

Neumann, D. (1987) *Studentinnen aus dem Russischen Reich in der Schweiz (1867– 1914)*. Zurich: Hans Rohr.

Ovcharenko, V. (1995) 'Le destin de Sabina Spielrein'. *L'Evolution Psychiatrique*, 60, 1:115–22.

— (1999) 'Love, Psychoanalysis and destruction'. *Journal of Analytical Psychology*, 44, 3:355–73.

Protokolle der Wiener Psychoanalytischen Vereinigung, Bd. 3 1910–1911 & Bd. 4 1912–1918, ed. von Hermann Nunberg & Ernst Federn. Frankfurt/Main: S.Fischer.

Spielrein, S. (1911) 'Über den psychologischen Inhalt eines Falles von Schizophrenia (Dementia Praecox)', in: *Jahrbuch für psychoanalytische und psychopathologische Forschungen*, ed. Von E.Bleuler & S.Freud, Bd. 3, 1/2, s. 465–503. Leipzig/Wien: Franz Deuticke.

— (1912) 'Destruction as the cause of coming into being'. *Journal of Analytical*

Psychology, 39, 2:155–86.

(1906–1907?) 'Unedited extracts from a diary', Fransızcaya çeviren: Jeanne Moll. *Le Bloc-Notes de la Psychanalyse*, 3:147–171.

— (1986) *Ausgewählte Schriften*, Berlin: Brinkman & Bose.

— (1987) *Samtliche Schriften*, Freiburg i. Br: Kore.

Wackenhut I. & Willke. A. (1994) *Sabina Spielrein. Missbrauchüberlebende und Psychoanalytikerin. Eine Studie ihres Lebens und Werkes unter besonderer Berücksichtigung ihrer Tagebücher und ihres Briefwechsels*. (Sabina Spielrein. Taciz kurbanı ve psikanalist. Günlüklerine ve mektuplarına özel bir yer veren, yaşamına ve işine dair bir çalışma.) Inaugural-Dissertation aus der Abteilung Geschichte der Medizin der Medizinischen Hochschule Hannover.

Weizmann, C. (1953) *Memoiren. Das Werden des Staates Israel*. Zurich: Phaidon.

12. BÖLÜM

BENZER RUHLAR

NICOLLE KRESS-ROSEN

1977 yılında eski Cenevre Psikoloji Enstitüsü'nün bodrumunda bulunan ve iki İtalyan profesör olan Carlo Trombetta ve Aldo Carotenuto'nun gayretleri sayesinde Sabina Spielrein'in kişiliğini unutulmaktan kurtarmamızı sağlayan belgeler en hırslı bulmaca meraklılarını bile tatmin edecek kadar bilgi içeriyor. Bu belgeler toplamı – mektup bölümleri, özel bir günlükten parçalar – eksik olduğundan ve onları tekrar tamamlamak için izlenecek hiçbir yol olmadığından, karşımıza özel bir zorluk çıkartıyor; boşlukları hipotezler ve çeşitli türde yapılarla doldurmak anlamına gelse bile, orada saklı görüntüyü keşfedenlerin yaşadığı keyfi tahmin edebiliyoruz. Sabina'yı keşfedenler aynı zamanda onu icat ettiler ve o zamandan beri bunu yapmaya, Sabina'yı aynı anda keşfetmeye ve icat etmeye devam ediyoruz.

Görev gittikçe daha çok heyecan verici oldu çünkü yenden inşa edilen resim, Freud ve Jung'un etkileyici figürlerini ilişkilerinde ve psikanaliz hareketinin tarihinde özellikle kritik bir andaki haliyle ortaya koydu. Ayrıca, bir sevgi hikâyesine dayanan bir skandal söz konusuydu ve bu da bu belgelerin yayımlanmasının yol açtığı karmaşada özel bir rol oynadı. Bütün karakterlerin yer aldığı bir roman gibiydi: baştan çıkarılan ve terk edilen genç kız, ahlaksız baştan çıkartıcı, hatta haince ipleri çekmeye çalışan sırdaş. Klasik bir üçlüdür; Faust akla gelir, Goethe'ninkinden çok Gounod'un burjuva versiyonu, ama bu kıyaslamadaki tek marifet hem Freud hem de Jung'dan bahsetmesidir. Mephisto'nun hangisi olduğuna gelince, soru cevaplanmadan kalıyor...

Bu belgelerden esinlenen edebiyat ne kadar ilginç olsa da, bu hikâyeyi bugün keşfeden okurların belgelerin kendi-

sine, hem de mümkünse orijinal dilinde erişebilmesi önemli. Sabina'nın yazdıkları, özellikle de ilk mektupları ve günlüğü, belki de Freud 1909 Haziran'ının sonunda genç kadının mektuplarından birini okuduğunda verdiği tepkinin aynısını doğuracak. 'İnanılmaz ölçüde garip bir yanıt aldım kızın yabancı olması mümkün mü? ya da utangaç biri, okuması ve anlaması zor' (McGuire 1974, 30.6.1909:238). Ve Sabina'nın yazdıkları okuması ve anlaması zor görünür, öyle ki yüksek duygu yoğunluğu ve bazı ifadelerindeki mantık eksikliği nedeniyle, Freud'la birlikte biz de merak ederiz: 'Ne o? Bir işgüzar, bir boşboğaz ya da bir parano-yak mı?' (McGuire 1974, 3.6.1909: 226). Orijinal belgeleri okumak, yorumcuların yeniden oluşturmalarından daha iyi bir şekilde, Sabina'nın durumunun tutkulu doğasını ve tutkusunun mantığı ile çok daha rasyonel mantık arasındaki bölünmeyi ortaya koyma avantajına sahip. Bu nedenle bu metinlerden bir keder izlenimi, dünya hayatına uyum sağlama çabalarına rağmen kendisini gerçekten de Jung'dan koparmayı başarıp başaramadığını merak etmeye neden olan bir yalnızlık hissi yayılır.

Bu konuda, Spielrein'in 1909'da yazdıklarını Freud ve Jung'un onun hakkında yazdıklarıyla kıyaslamak yeterlidir. Bir yandan kendisini imkânsız bir sevdaya, paylaşılan tutku ve mutluluğun içinde kaybolma hayaline adanmış bir kadının sıkıntısını, yalnızlığını ve güçsüzlüğünü görüyoruz, bu kadının bütün bunlardan iddia edebileceği tek bir şey vardır: Jung'un onu sevdiğinin doğrulanması. Diğer yandan, iki erkek tamamen ortak ilişkilerine dalmış ve yoğun bir şekilde onunla ilgilenmektedir: birbirini ikna eder, biri bu düzensizlik sorumluluk aktarımındaki sorumluluğu ama suçsuzluğu konusunda, ve diğeri de, uzun bir deneyime dayanan bilgiyle, yol göstericilikteki rutin kazaların, 'küçük laboratuvar patlamalarının' (McGuire 1974, 18.6.1909:235) genç analist için daha sonradan 'aktarım sevgisi' olarak adlandırabileceği şey olabileceği hakkında. Bu sorunu ikisi için ortadan kaldırma ve kendisini tanık olmaya çağıran kadın için duygusal önemini ölçmeden yapma baskısı altında, Freud alışıldık yolla çözüme kavuşturabileceğini düşü-

nür: biraz daha analiz ve her şey yoluna girer. Sabina'ya sadece, sevgisinin ve çok arzuladığı kutsal çocuk Siegfried'in yasını tek başına tutmaya çalışmak kalır. 1911'de günlüğü yalnızlığını belgeler ve ruhsal çabasına ve bu çabaların yetersiz kalışına tanıklık eder.

Kendisini hayalinden uzaklaştırmaya çalışmasına, 1912'de ilan edilen şaşırtıcı evliliğine, 1913'te Renata adını verdiği kızının doğmasına, Zürih'ten ayrılmasına ve işini ve araştırmalarını başka bir yerde kurmaya yönelik sürekli yenilenen girişimlerine rağmen, 1917 yılında Jung'a yazdığı ve kendi fikirlerini Jung'un ve Freud'unkilerle kıyasladığı uzun mektuplarda tutkusunun tekrar ortaya çıktığını görüyoruz. Tabii ki artık Jung'un sevgisini talep etmesi söz konusu değildir, ama Siegfried hâlâ günceldir ve önemi de çok açıktır. Siegfried'i dünyaya alışıldık şekilde getirme olasılığını geri mi çevireceği ve onu yüceltmeye mi çalışacağı sorusu kendi misyonunun farkına varmasını sağladı. Fedakârlık fikri Jungcu analiz düşüncesinde temel bir konu olurken, aynı zamanda tutkunun geliştiği narsisist temeli de ortaya seriyor. Dolayısıyla 1909'un gürültü ve öfkesinin Sabina'nın şu sonuçlara vardığı kaotik sayfalarda yine alevlendiğini görüyoruz: 'Beni tamamen felce uğratan uzun bir şaşkınlıktan sonra, "Yani sonuçta o yaşıyor, onun Siegfried'i!" sözleriyle bir rüyadan uyandım' (Crotenuito 1982:88).

1910-11 yılında, günlüğünün de başka bir yerde gösterdiği gibi, doktorluk tezi üzerinde çalışmaktadır, bu bulmacayı tamamlayan yeni bir parçadır. Gerçek şu ki, bu süre boyunca Sabina, sıradışı bir kaderi gerçekleştirmeye değdiği kanıtlamak zorunda olan, büyük bir rabbi soyundan gelen çok sevdiği büyükbabasının isteklerini yerine getirmek için gayretle sınavlarına hazırlanan hevesli bir öğrencidir. Bu yüzden sevgi hayalleri kariyer ve ün hayalleriyle birleşir ve Jung sürekli dost, usta ve akıl hocası olarak ortaya çıkar. Müdürünün etkisinin Sabina'nın tezinin her sayfasında ortaya çıktığı şüphesizdir. Freud tarafından ondan alıntı yapılırsa da, Sabina'ya ilham verenin Jung olduğu kolayca görülebilir. Psikiyatristlik kariyerinin başında Burghölzli'deki psikoz hastalarını dinlemeye tutkulu bir ilgi

duymaya başlayan Jung gibi, Spielrein da hastasının sayıklamalarına ilgi göstermeyi ve dahası onları anlamaya ve yorumlamaya çalışmayı doğal bulur. Hastasına karşı gösterdiği empati aynı erkeğe, 'Dr. J.' duydukları ortak sevgiye ve kendisinin o adamı yedi yıl önce aynı klinikte hastayken görmüş olduğu gerçeğine dayanıyor olabilir. Bu özdeşim şüphesiz, günlüğünde ve mektuplarında bir alıntı olarak değil, kendi sözlerinde bulduğumuz, bu hastanın uydurma sözcüklerinden birini ödünç almasının kökenidir. Kendisi ve hasta için 'şiiir' gerçekten de Jung'un sevgisi anlamına gelir.

Ama aynı zamanda bu çılgınlığı yorumlamakta kendisine şiddet uygulamadığı da açıktır; bunu 'mevcut dogmalar'la kendini kısıtlamadan (Spielrein 1911:9), içgüdüsel bir şekilde yapar ve psikozlu hastaların sayıklamalarının 'içeriklerin anlamlı bir şekilde işlenmesi olan, bir rüyayla aynı kurallara itaat ettiği' sonucuna varır (Spielrein 1911:65). Ama bu konuda Freud ve Jung'a başvurması hafife alınmamalı. 1911'de aynı metinde ikisine de atıf yapması kesinlikle mümkündür, ama ikisinin artık aynı konumda olmadıkları açıktır. Freud'un, Schreber'in *Akıl Hastalığının Hatıratı*'nın analizini (Freud 1911) yayımladığı yıldır ve tamamen Oedipal teoriye ve babanın yer aldığı merkeze odaklandığı görülür, bu sürede *Wandlungen und Symbole der Libido*'yu yazmakta olan Jung ise babanın baskın konumu yitirdiği ve Oedipus kompleksinin ruhsal yapıda diğer herhangi bir mitten daha büyük rol oynamadığı görüşlerini öne sürecektir. Sabina'nın makalesinde kendimizi Jung'un yanında buluruz: Spielrein'in yorumlamaları tamamen cinsel düzende, kendi karakterine sahiptir, ama Freudcu teorinin cinselliğe kattığı Oedipus kompleksinin yapısını benimsemez.

Böylece, ortak bilinçdışı temasındaki sunumunu oldukça doğal bir şekilde bitirir. Henüz bu ismi almamıştır ama ' zevk duygusu keyfini çıkarttığımız yeni imaj içeriğine ait gibi görünüyor [...] ama, gerçekte zevklerimiz geçmiş deneyimlere aittir' fikrini ifade eder (Spielrein 1911:66) ve bireyin kendi geçmişine değil, ırkın geçmişine ait olduğunu söyler. Bu, çılgınlıkta mevcut olan sembolizm ile batıl

inançlar ve mitolojilerde yerleşik olan sembolizm arasındaki bağlantıyı açıklar. Bunun üzerine Jung, birkaç eleştiriden sonra, 12 Eylül 1910'da ona övgüde bulunur: 'Şarap sembolizmi tamamen tarihsel/mitsel. Bu noktada sizi kutlamalıyım. Laokoon muhteşem. Laokoon anıtını biliyorsunuz, değil mi? Çok sembolik' (Jung 1908-1919).

Bu tezin 'Jungcu' doğasını, o zamanlar Sabina için sadece entelektüel bir usta olan adamın özel etkisine atfetme eğilimi gösterilebilir. Daha incelikli bir şekilde, Spielrein'in kendisinin Jung'a ve kendisine 'benzer ruhlar' adını vermesine yol açan şeyi izleri de görülebilir. Spielrein'in bununla, onları benzer, aynı şeylere karşı hassas yapan, bazen aynı anda aynı şeyleri düşünmelerini sağlayan her şeyi kastettiğini biliyoruz; ona inanacak olursak Jung'u şaşırtmayı hiç bırakmayan bir tür anlık iletişimdi. Ayrıca ikisi de Wagner'ın eserlerinden hoşlandı, aynı operaları dinledi ve Germanik mitolojinin kahramanlık efsanelerine karşı aynı hassasiyeti paylaştı. Bu uyum telepatiye kadar uzandı: 'Hem yakındayken hem de "*uzak mesafeden*" Dr. Jung'un düşüncelerini okuyabiliyordum ve o da aynısını bana yapabiliyordu' (Carotenuto 1982:109). Bütün bunlar ona sadece çıkar özdeşliği konusunda değil, kişiler olarak temel özdeşliklerine dair de kanıt sundu. Aralarında hiçbir sınır, fark yoktu, aynı dili konuşuyorlardı ve bunun tutku dili olduğu sürpriz değildir. 'Kimsenin onu benim anladığım gibi anlayamayacağı konusunda bana sayısız kez güvence verdiğini inkâr edemez', Jung'un mevcut tavırları nasıl olursa olsun onu sevdiğini kanıtlamak için Freud'a yazabilir (Carotenuto 1982:106).

Bu özdeşlik iddialarında her tutkulu sevgide ortak olan birleşme illüzyonunu görmüyor muyuz? Kesinlikle, bir bütün olarak hareket etmek en yaygın sevgi metaforudur, ama bu özel örnekte formül, bütün imaları görmeden, Sabina'nın farkına vardığı bir gerçeğe dayanır. Aldo Carotenuto'nun Jung'un karşıtarkım gafının kökeninin, Burghölzli'de psikozlu olarak etiketlediği bu genç kadın hastaya duyduğu ilgide gördüğünü biliyoruz; ve 'onun için, çekici ve itici, mükemmel ve şeytani, heyecan verici ve bu-

naltıcı tipik bir anima imajı ifade etmiş olsa gerek' (Carotenuto 1982:161) ve bu da '*gizli simetri*', buluşmayı kışkırtan yaygın bir psikotik çekirdektir. O noktadan itibaren en ufak detaydan yeniden inşa ettiği sevgi macerasına aldırmasak bile, algıladığı gerçeğin bir kısmını sürdürebiliriz, ama içindeki farklı nüansların bilincinde olmamız gerekir.

Bilinen gerçeklerden yola çıkarak, en derinliklerdeki endişelerinin birbirine yansımaları anlamında, ortak noktalarının olduğu gerçektir. Hayat dolu Sabina'nın en derinlerde Jung'da bulduğu yanıt, çünkü Freud'da gözlemlediğimiz tersine, tutku Jung'un güçlü bir şekilde sadık kaldığı bir değer taşıyordu. Öncelikle, ruhlar tarafından sık sık ziyaret edilen annesinin ailesinin aracılığıyla çocukluğundan beri iletişimde olduğu okültizmle ilgili her şey vardı. Dahası, ona psikolojinin temel bir parçası olarak görünen parapsikolojik fenomenleri inceleyerek psikolojiye ilgi duymuştu. Jung doktorluk tezini 1902'de, ilgisini asla kaybetmediği bir fenomen olan 'Okült fenomeninin psikoloji ve patolojisi'ne adadı. Sabina da, kültürel olarak farklı olsa da, ailesinde okültle bir bağlantıya sahipti. Çok dindar bir Yahudi ailesinden geliyordu: 'dedem ve anneannemin ikisi de hahamdı, dolayısıyla Tanrı tarafından seçilmişlerdi' diye yazmıştır (Carotenuto 1982:21), ama Yahudilikte mitsel bir gelenek olan Hasidik gelenekte peygamberlik yeteneği bağışlanmış hahamlardı. Ve kendisini bütün dindar uygulamalardan uzaklaştıran babasının alaylarına rağmen, Sabina da 13 yaşına kadar oldukça dindardı. Ardından şöyle der: 'Tanrıyı terk etmek benim için çok zor oldu. Sonucu bir boşluktu' (Carotenuto 1982:23).

Jung'da bu boşluğu dolduracak bir şey bulacaktır. Jung, çocukluk yıllarından itibaren Tanrı, inanç, vahiy ve şeytan hakkında düşünmekten vazgeçmemişti. Ruhsal endişeleri, tahmin edilebilecek olanın tersine, yaşadığı protestan, dindar ortamdan esinlenmemişti. Tam tersine, çok genç yaştan itibaren hepsi de rahip olan babasının ve amcalarının öğretilerine şiddetle karşı çıktı; dine karşı agnostik bir bakışı benimsedi ve bu bakışı sürdürdü; bu da 11 yaşında mistik bir karşılaşmaya benzer bir deneyimin sonucu olarak gelişti.

Bu biyolojik ayrıntının bizim için ilginç olan tarafı, Jung'un geliştirdiği, Freudcu bilinçdışı ile ortak hiçbir noktası olmayan bilinçdışı konseptine ışık tutmasıdır. Freud'dan ayrılışını izleyen dönemde neler olduğuna dair fikri, yaşadığı derin kargaşada kendisini tamamen bilinçdışının manifestolarına bırakmaya bilinçli olarak' karar vermesinden ediniyoruz. Bu, bilinçdışından gelen her şeyi, rüyaları, hayalleri, dürtüleri, 11 yaşındayken kendiliğinden ortaya çıkan ve başta bastırmaya çalıştığı fanteziye karşı benimsediği aynı tutumla, hiç direnmeden kabul etmek anlamına geliyordu. Bilinçdışından çıkan her şey, ona Tanrı tarafından gönderilen düşünce ile aynı konuma sahip olacaktı. Ve bu, aşamalı olarak 'ruhta benim oluşturmadığım, kendi başlarına oluşan ve kendi hayatlarını yaşayan şeyler var' (Jung 1961:207) düşüncesine ulaştı. 'Bilmediğim ve kastetmediğim, bana karşı yönelmiş de olabilen şeyler söyleyen' (Jung 1961:208) bu 'bir şey' bilinçdışıdır, ama Freud'un tanımladığı bilinçdışı değildir. Kişinin Tanrıyla buluşur gibi buluştuğu, bir vahiy, Diğer'in kendisini bir şekilde ortaya koyduğu bir deneyim olan bilinçdışıdır. Hayali karakterler ister bilinçdışından gelsin, isterse, aynı yere verilen bir diğer isim olan 'ölüler diyarı'ndan gelen ölümler olsun, bireyin fantezisinin hayali ürünleri değil, bireyin karşılaştığı gerçek varlıklar olarak algılanır. Ve bu karşılaşma üzerinde düşünmeden, tıpkı Tanrının kendisini gösterdiği şekilde gerçekleşir.

Bu tür bir konseptin Sabina'nın ne kadar ilgisini çektiğini hayal edebiliriz, çünkü o da Jung'la karşılaşmasını aynı kaynaşmalı ve mistik şekilde deneyimlemişti. Jung'un kendisinin tanrısı olduğunu, 1918'e kadar yazılarında olağan bir tema olarak kalacak çocuk Siegfried'in de bir kadın ile bir tanrı arasındaki bu buluşmanın cisimleşmesi olacağını, bu yüzden bu ismi taşıdığını tekrar tekrar söyleyecektir. Güneş kahraman, korku duymadığı tanrıların yanındaki, Nibelungen hazinesini yeniden keşfedip Brunhilde'yi kurtarmak için en kötü çilelerden zaferle çıkan Siegfried karakteri Jung'un mitsel dünyasının parçasıydı. Aynı zamanda Jung'un ileride hepimizin içinde yatan ve analizin amacı onu keşfetmek ve ortaya çıkartmak olan kahraman yaratılış

olarak kavramsallaştıracığı şeyi betimliyordu. Son bir unsur bu belgelerin yorumcusunun gözünden kaçmadı. Nibelungen destanında Siegfried Kral Sigmund'un oğludur. Jung'un Freud'un oğlu ve mirasçısı olduğu dönemde bu detay, bu üç insanı bir araya getiren aktarımsal düğümde kesinlikle önemliydi.

Ama gördüğümüz gibi, Sabina için Siegfried onun misyonu ve hayatının yönelimi için taşıdığı anlam sorunuyla yakından ilişkili kaldı. Bu, Siegfried'in gerçek bir çocuk olmasının imkânsız olduğu kanıtlandığında daha da netleşti ve Sabina ona sembolik bir anlam bulmak zorunda kaldı. Orada da Jung'un imzasını görüyoruz - onu analizi sonlandırmaya yönlendiren şey. Gerçekten de burada temel bir noktaya ulaşıyoruz: Sabina'nın psikanalizin sona ermesinin ardından uzun süre devam ettiği uğraş sorusundaki ısrarında, Jung'un ileride aktarım teorisi olarak geliştireceği ve ilk tanıştıklarında büyük ihtimalle aklında olan şeyin bir yansıması. Bu konudaki pozisyonu daha çok eleştirmek olan Freud'un tersine Jung, tatminkâr bir sonuç bulmak için aktarım sevgisinin bireysel köklerini öznenin tarihinde aramayı yetersiz görecektir. Jung'a göre Freudcu aktarım yorumu, babayla ilgili aktarım anlamında, sadece bir yanlış anlamadır, çünkü bilinçdışı sadece bir insana sıcak bakıyormuş gibi görünürken aslında bir tanrı aramaktadır. Dolayısıyla bu sevdanın gerçek anlamı şöyle tanımlanır:

Bir tanrıya duyulan özlem, en karanlık içgüdüsel doğamızdan boşanan bir *tutku*, belki de bir insanoğluna duyulan sevgiden daha derin ve güçlü, dış etkilerden etkilenmeyen bir tutku olabilir mi? Ya da belki de aktarım adını verdiğimiz, on beşinci yüzyıldan beri bilinç düzleminde kayıp olan gerçek Gottesminne'den bir parça, o uygunsuz sevginin en yüksek ve en gerçek anlamı mıdır? (Jung 1928, parag. 21).

Bu hipotezi kadın hastalarına, agnostik olanlara bile, uyguladığı zaman, o zamana kadar çözülemez görünen durumları çözme etkisi gösterdi. Böylece analizde erişilen son nokta olarak kabul ettiği şeyi formüle edebilir:

Ama ortak bilinçdışının etkisi arttıkça, bilinçli zihin de liderlik gücünü o kadar yitirir. Fark etmeden yönetilen haline gelir, bu sırada bilinçdışı ve kişilikdışı süreç aşamalı olarak kontrolü eline geçirir. Böylece, fark etmeden, bilinçli kişilik görünmez bir oyuncu tarafından satranç tahtasındaki bir figür gibi kenara itilir. Oyunun kaderine karar veren bilinçli zihin ve onun planları değil, bu oyuncudur. (Jung 1928, parag. 251).

O halde Jung için tutku analiz yöntemiyle tam anlamıyla ustalaşması gereken tehlikeli bir dürtü değildir; tam tersine, analizin, gerçek hedefini ortaya çıkartma niyetiyle, eksiksiz ölçekte kendini verdiği ruhun derin bir hareketidir. Böylece analiz sonucuna, hasta bilinçdışındaki ortak parçada aktif olan arketiplerin evrenselliğine onu bağlayan şeyin farkına vardığında ulaşır. 1946'da *Psychology of the Transference*'de aktarımın ve analizin akışının farklı aşamaları ile simyanın mistik bir felsefe olarak işin hedefine, yeni bir doğuma ulaşmak için düzenlenenler arasında bir ilişki kuracak kadar ilerleyecekti. Analiz burada, Jung'un önceki çalışmalarından çok daha net bir şekilde, bireyin varlığının en derin köklerini yeniden keşfetmek zorunda kalacağı bir ruhsal yolculuk olarak düşünülür. Bazen cehenneme inmeye benzeyen ve çoğu açıdan 1913 ile 1916 arasındaki kendi 'bilinçdışıyla yüzleşme' deneyimini anımsatan bu macerada gerçek anlamıyla aktarım, yani sevgi aktarımı, gerekli bir yer kaplar ama sadece bütünlüğe doğru giden yolun bir aşaması olarak. Dolayısıyla Jung için analizin son noktası bireyin kendi kaderinin ya da 'uğraşının' farkına varmasını sağlamaktır ve 'aktarım sevgisi' olarak ortaya çıkan şey gerçekleşmek ve tutkulu bir macerada başarıya ulaşmak zorundadır.

Şimdi Sabina ve Jung arasındaki buluşmanın gerçekten gerçekleştiğini görebiliyoruz: analiz yoluyla, her bireyi her ne olursa olsun uğraşının farkına varmaya yönlendirmesi gereken varlık amacının genel bir kavranışı. Sabina, son gerçekleşmesini 1923'te bir psikanaliz misyoneri olarak, o ayrıldıktan sonra Sovyetler Birliği'ne dönüşen Rusya'ya dönüşünde bulan, bitmek bilmez 'Siegfried' arayışında buna örnek oluşturur. Ama herhangi bir uğraş ve herhangi bir

tutku gibi, sadece fedakârlık sonucu gerçekleştirilebilir. Sabina'nın adının bütün makalelerden çıkartılması ve o ilk analistlerin kariyeri ve itibarının tükendiği aşamadan ortadan yok oluşu hiç şüphesiz, tarihin sonunda trajedi damgasıyla işaretlediği kaderini gerçekleştirmek için ödediği bedeldi.

Sadece adı değil, onunla bağlantılı olan işleri de unutuldu. Bunun ilk nedeni tam da Jung'la olan yakınlığında yatar. Aynı şeyleri düşündülerse, nasıl oldu da ikisi de intihal sorunuyla karşı karşıya kalmaktan kaçınabildi? Konu ilk olarak 1911 Ağustos'unda, Sabina'nın tezinin hemen ardından yazdığı 'Var olma nedeni olarak yıkım'la bağlantılı olarak ortaya çıkar. Müsveddeleri Jung'a yollar ve o da yanıtında, hepsini okumaya henüz vakit bulamamış olsa da, 'benim çeşitli fikirlerimi önceden ifade eden mükemmel görüşlerin bolluğundan şaşırımdım. Ama, başkalarının da benim gibi düşünmesi çok iyi' diye belirtir (Jung 1908-1919, 8.8.11). Makalesinin neden *Jahrbuch* için uygun olmadığını ve ayrı olarak ya da Freud'un *Makaleler*'inin arasında yayımlanmasının daha iyi olacağını açıklar. Makalesini okumayı yine, *Wandlungen*'in ikinci kısmında birkaç kez onun fikirlerinden alıntı yaptığını ve yeni makalesiyle ilgili olarak da aynısını yapmayı umut ettiğini söylediği 13 Kasım'a kadar çeşitli bahaneler göstererek erteleyecektir. 'Böylece uyum içindeyiz' (Jung 1908-1919, 13.11.11).

Sabina'nın 29 Kasım'da Viyana Psikiyatri Derneği'nde makalesini okuduğunda ne kadar soğuk karşılandığını biliyoruz. Viyana ve Zürih arasındaki ilişkilerin *Wandlungen*'in yayımlanmasıyla gittikçe gerildiği dönemde Jung'u hedef almak için kullanılıyordu.

Freud'un ertesi gün yaptığı kısa yorum iklim hakkında yeterince bilgi verir; bu çalışmanın Jung'un kiyle 'benzerliği-ne' işaret eder: 'Fraulein Spielrein dün kendi [ihrer] makalesinden bir bölüm okudu ("ihrer"i neredeyse büyük "I" harfiyle yazacaktım [bu durumda "senin" anlamına gelirdi çn.]) ve ardından aydınlatıcı bir tartışma gerçekleşti. Sizin [Ihrer] (bu sefer kasıtlı) mitolojiyi ele alma yönteminize birkaç itirazım vardı ve küçük kızla olan tartışmada bu iti-

razları dile getirdim' (McGuire 1974, 30.11.1911:469). Jung, Freud kabul ederse makalesinin *Jahrbuch*'ta yayımlanacağı konusunda güvence vererek Sabina'yı teselli eder ve her ne kadar sıradışı olmasa da başarısı için onu sıcak bir şekilde kutlar. Ama yayımlanması ilerleyen birkaç ay boyunca sorun yaratmaya devam edecektir, Freud ve Jung sorumluluğu birbirine atıp durur. Sabina'nın ısrarı bu dirençlere üstün gelecektir, ama fikirlerinin kime ait olduğu sorusu havada kalır. 18 Mart 1912'de Jung ona yazar:

Makalenizi okurken kendi yeni çalışmamla esrarlı paralellikler buldum, başta hiç şüphelenmemiştim, o zamana kadar başlığını yanlış okumuşum: "yıkım" yerine "ayırım", ve bu aklımı karıştırdı. Şimdi, insan mantıklı ve bağımsız bir şekilde düşünmeye devam ederse varacağı sonuçları gösteren dikkate değer paralellikler buluyorum (Jung 1908-1919).

Biz de uzun süredir elinin altında duran bir müsveddeyi yanlış okumasına ve fikirleri arasında keşfettiği paralelliklerin ortak bağımsızlıklarından doğduğu yönündeki mantık yürütmesine şaşırabiliriz. Ama kelimeleri Sabina'yı kızdırır ve Jung kendisini bir başka mektupta açıklamak zorunda kalır:

Yine kendinizi gereksiz yere üzüyorsunuz. 'Esrarengiz' benzerlikler olduğunu söylediğimde yine fazla ciddiye aldınız. Daha çok size iltifat etmeye çalışıyordum. Çalışmanız olağanüstü ölçüde zekice ve çıkış noktalarının size ait olduğunu kabul etmekten memnuniyet duyduğum harika fikirler içeriyor... Çalışmamda kendimi sizden o kadar farklı ifade ediyorum ki, kimse hiçbir şekilde benden fikir ödünç aldığınızı düşünemez... Belki ben de sizden fikir ödünç almışımdır; ruhunuzun bir kısmını farkında olmadan özümsemişim şüphesiz, tıpkı sizin de benimkini özümsemeniz gibi. (Jung 1908-1919, 25.3.12)

Bu takas, Freud ve Jung'un aynı dönemde karşı karşıya kaldığı problemi yansıttığı ölçüde daha çok ilgi çekicidir. 1911 yazından beri Freud dinin kökeni üzerinde – *Totem ve Tabu* – çalışmaya başlamıştır, yani Jung'un bir yıldan uzun

bir süredir çalışmakta olduğunu bildiği, ama kendisini dikkatle uzaklaştırdığı konu. *Wandlungen*'in ilk bölümünü okuduğunda, 1 Eylül'de Jung'a şöyle yazdı: '*Jahrbuch*'taki makalenizi ilk okuduğumda görebildim... vardığım kanıları tanıyor sunuz, beni çok rahatlatan bir şekilde, gizliliğe gerek olmadığını fark ettim. Yani siz de Oedipus kompleksinin dini duyguların kökeninde olduğunu farkındasınız. Bravo!' (McGuire 1974, 1.9.1911:441). 'Kendi' kanılarından bahse derken Jung'a Oedipus kompleksinin ilk olarak Freud tarafından keşfedildiğini, dolayısıyla Jung'un kendisine borçlu olduğunu açıkça kabul etmeye zorlar. Yani Jung'un bütün gücüyle kendi fikirlerini öne çıkartmaya ve Freud'un ilk tanışmalarından itibaren ona empoze ettiği oğul pozisyonundan kendini kurtarmaya çalıştığı bir zamanda bu düşüncenin daha kötü bir zamanlaması olamazdı. Etkisi ilişkilerinde hızlı bir bozulma ve Jung'un kendisini karşı karşıya bulduğu, *Wandlungen*'in ikinci bölümünde Freud'un babası olduğunu iddia ettiği kesin teorik nokta olan Oedipus kompleksini terk ederek farkını daha net bir şekilde gösterme ihtiyacı oldu.

Aralarında böyle büyük bir konu olduğu bir dönemde Sabina'nın söylediklerini dinleyememelerini anlayabiliriz. 1911'de Freud'un var olma nedeni olarak yıkım temasına hiçbir ilgi göstermediği, ancak uzun yıllar sonra kendisinin geliştireceği ölüm içgüdüsüne öncüllük eden belirli özellikler taşıdığı kimsenin gözünden kaçmadı. Ama Jung'un *Wandlungen*'de sık sık Sabina'dan alıntı yapmış olmasına rağmen isminin Jung'un bütün yazılarından silinmiş olması karşısında şaşırabiliriz. O zamandan itibaren iki adam arasında olanlarda Sabina'ya yer yoktur, ama neden Sabina kendi yolunu bulup üstüne adını yazamamıştı? Örneğin, Freud 1914'te ona ultimatom verdiğinde neden hangisinin tarafını tutacağına karar verememişti? Bu onu ikisine de yabancılaştırdı ve hiç şüphesiz bir gruba entegre olmasını önledi. Viyana derneğine üyeliği aslında, bu nefret dönemi boyunca Freud yanlıları için kesinlikle anlaşılabilir bir şekilde Jung'un işine göstermeye devam ettiği ilgiyle sürekli çatışıyordu. Neden 1923'e kadar, kendi fikirlerinin dinlene-

ceği bir yer bulmayı başaramadan, bir şehirden diğerine dolaştı durdu? İkisini de aynı ölçüde yaralayan Freud ve Jung arasındaki ayrılık, ikisini de kendi yönteminde, hırslarının ve düşüncesinin orijinalliğinin kabul edilmesini sağlamak konusunda durdurmadi. Sabina ve Freud gibi bir danışman olmadan Jung'un başarıya ulaşamayacağını bile hayal edebiliriz. Neden Sabina da aynısını yapamadı?

Gerçek şudur ki, Sabina'nın tutkusu onu başka bir yere, parıltısını Jung'la kısa bir anlığına gördüğü ve onu sersemleten bir 'başka yer'e sürükledi. Bütünlüğünü tanrı adını verdiği kişiye duyduğu sevgi yoluyla geri kazanabilecek ideal bir ben olan Siegfried hayali onu yücelme olarak gördüğü, ama uzun süre boyunca kendi yıkımına giden bir yolda tutarsızca yönlendirdi. Jung'un onun 1911 tarihli makalesinin başlığını yanlış okuması hiç şüphesiz tesadüf değildir. Bir tanrı tarafından dünyaya bir kahraman getirmek üzere kadınların arasından seçilmek gerçekten de tutkusuna dayanak oluşturan narsisist bir hayaldi ve onu düşüşe götüren tam da bu 'ayırt edici özellik'i arayışıydı. 'Uğraş'ının farkına varmanın en iyi yolunu arama sayesinde, sıradan hırs, başarı, bir konum, bir isim oluşturan her şeyden vazgeçti, hatta bu dünyadaki şeylerin beklentilerini karşılayabilecek tek kişi olan Tanrı sevgisinin yanında bir hiç olan mistikler modasından sonra, kendisini tamamen imha etme noktasına vardı.

Sabina'nın, Cenevre belgelerinin keşfinden itibaren geliştirilen hikâyesine duyulan ilgi hiç şüphesiz, aksi takdirde alışıldık kriterlere göre sadece bir hayat ve kariyerin başarısızlığı olarak göreceğimiz şeyi onarabilir. Sadece psikanaliz tarihinin başlamasıyla bağlantılı bir figürü unutulmaktan kurtararak, onu romantik ya da trajik bir kahramana çeviren en içten dileklerinden birine yanıt veriyoruz. Ama olaylara onun tutkusu açısından bakarsak, bizim başarısızlık olarak gördüğümüz şey belki de 'uğraş'ının en yüksek seviyede gerçekleşmesidir. Katlandığı karanlık ve acıda, kendi gerçeğine belki de bugün hayatına yansıttığımız ışıktaydıkundan çok daha yakındı. Ve, ortak mantıktan kaçtığı için bir tür delilikle bir tutmaya eğilim gösteren bu bakış açısın-

dan, sadece gizeme saygı duyabiliriz. Bunun sınırları bir kez belirlendiğinde, Jung'un Freud'a yazdığı, ayrılımlarına öncülük eden son mektuptan alıntı yaparsak, 'gerisi sessizlik' (McGuire 1974, 6.1.1913:540).

Referanslar

Carotenuto, A. (1982) *A Secret Symmetry: Sabina Spielrein between Jung and Freud*. New York: Random House.

Freud, S. (1911) 'Psycho-analytic notes on an autobiographical account of a case of paranoia (dementia paranoides)'. *SE* 12.

Jung, C.G. (1908–1919) 'The Letters of C.G.Jung to Sabina Spielrein'. *Journal of Analytical Psychology*, 46, 1, ve bu kitap, Bölüm 3.

— (1928) *The Relations between the Ego and the Unconscious*. *CW* 7.

— (1961) *Memories, Dreams, Reflections*. London: Collins/Fontana 1967.

McGuire, W. (1974) (ed.) *The Freud/Jung Letters*. London: Hogarth/Routledge & Kegan Paul.

Spielrein, S. (1911) 'On the psychological content of a case of schizophrenia (dementia praecox)'. (Çeviren: Kenneth J.McCormick 1992, yayımlanmadı).

13. BÖLÜM

ÜÇ PSİKANALİZ ÇALIŞMASI

SABINA SPIELREIN

1.

Kuprin'in Duel'nde Bilinçdışı Fanteziler

Freud'un teorilerinin modern düşünceye ne kadar yakın olduğu hakkında ilgi çekici bir bilgilendirici metin olarak, *Kuprin'in Duel'*nden aşağıdaki alıntıyı yapmalıyım. Tanınmış Rus yazarın bu hikâyesinin yaklaşık yirmi yıl önce, yani Freud isminin memleketinde duyulmasından çok önce yazıldığı not edilmeli.

Akşamüstü saat beş sularında Nikolayev'lerin yaşadığı eve doğru arabayı kullanırken, Romashchov sabahleyin o günün başarılı geçeceğine dair neşeli kanısının yerini garip ve açıklanamaz bir huzursuzluğa bıraktığını şaşırarak fark etti. Bunun birdenbire, hemen oracıkta değil çok önceden gerçekleştiğini hissetti; şüphesiz farkına varmadan bir korkmaya başlama aşaması geçirmişti. Neyle ilgili olabilirdi ki? Önceden, çocukluğunun ilk yıllarından beri birkaç kere benzer durumlar olmuştu ve rahatlamak için belirsiz korkusunun gerçek nedenini bulması gerektiğini biliyordu. Bir seferinde, bütün günü endişeyle geçirdikten sonra, ancak akşama doğru, gün ortasında istasyona gitmek için rayların üzerinden geçerken bir buharlı motorun düdüğünün kulaklarını sağır ettiğini, bunun onu ürküttüğünü ve farkına varmadan sinirlerinin bozulduğunu hatırlamıştı; ama hemen ardından rahatladığını, hatta neşelendiğini hatırladı.

Analiz kapsamlı değil: neden travmanın (buharlı motorun düdüğü) bilinçdışına itildiğine dair açıklama verilmiyor, zihninde anlamı olsa gerek, aksi takdirde 'siniri bozuk'luğunun kalıcı belirtisini üretmezdi. Zihninde bir anlamı vardıysa, onu unutmasının da bir nedeni olmalı; ama

aynı zamanda bilincine girmemiş olan bazı negatif duygu belirtileri de deneyimler, yani bütün bir çağrışım dizisi engellenmiştir. Romashchov'un negatif duyguları deneyimin tanımına uymaz; korkusunun yersiz olmasından ve hayatını tehdit eden hiçbir şey olmamasından mutlu olmalıdır.

Eksiksiz bir analiz olmamasına rağmen, semptom ortadan kaybolur. Deneyimlerimizden, bunun gibi örneklerin gerçekleştiğini biliyoruz. Birey hiçbir zarar görmeden deneyiminin bir kısmını 'engelleyebilir'. Benzer türde bir başka deneyime bağlanırsa, son deneyim öncekinin içine çekilir. Patolojik etkiler birikir ve semptomların ortaya çıkmasına neden olur.

Yani Romashchov – büyük ihtimalle geçici bir 'benzerlik'e bağlı olarak – ona işkence eden duygulardan etkilenecek, bilinçli ya da bilinçdışı düdükle başka bir deneyim arasında bir bağlantı kurar. Deneyim (düdükle deneyimi), diğer deneyiminkine benzer bir doğaya sahip olduğundan, travmatik bir hale gelir ve o da engellenir. Artık engellenen şey o kadar güçlüdür ki patojenik hale gelir, yani bu durumda görünürde bir neden olmadan onu keyifsiz bir ruh haline sokar. Başlangıçta duyguyu doğurmuş olan nedeni açıklığa kavuşturmanın bir sonucu olarak biraz rahatlama gerçekleşir: engellenmiş olan şey eski katlanılır seviyesine indirgenmiştir. Yine de, huzursuzluğun nedeni belirlenmemiştir ve her bir benzer deneyimi patojenik bir deneyime dönüştürmeye devam etmesi olasıdır. Romashchov bize bunu kanıtını sunar: unutulmuş (engellenmiş) olayların neden olduğu, sık sık gerçekleşen keyifsiz ruh hallerinden bahseder. Ve şimdi, bilinçli hiçbir neden olmadan ruh halinde ani bir değişiklik gerçekleşecektir ve bir kez daha, uzun zamandır hafızasında saklanmış olan çocukluğundaki travmatik bir deneyim hakkında düşünmeye zorlanır.

Teşekkürler

Bu makale ilk olarak Imago, 1913, no.2'de yayımlandı. Ayrıca Archetype, 1995, 1'de Rusça ve Journal of Analytical Psychology Cilt 46, 1, 2001'de İngilizce yayımlandı.

2.

Hayvan Sembolizmi ve Bir Oğlan Çocuğunun Fobisi

Küçük Misha fiziksel açıdan sağlıklı, annesi tarafından memnuniyetle şımartılmış, neşeli bir çocuktur. Annesi ona genellikle 'Moonya' ve hatta daha da sevgi dolu bir şekilde 'Moonitchka' diye hitap ediyordu. Bu, 'Mama' anlamına gelen evcil hayvan ismi 'Mamoonya'nın Rusça kısaltmasıdır. Kişinin ilk sevgi hedefinin adı -'Mama' ya da 'Mamotchka'- Rusçada sadece kadınlar değil erkekler için de sıklıkla kullanılan bir sevgi ifadesidir.¹ Eğitilmiş kadınlar bu sevgi ifadesi formunu sadece çocuklara karşı kullanır ve bunun bir başka psikolojik temeli vardır. Örneğin, bir anne küçük çocuğuna 'Buraya gel Mamotchka, benim için şunu yap,' der. Kendisini çocuğunun bir parçası olarak hisseder ve kendisi ile onun arasında büyük bir ayrım yapmaz. Bu süreç özellikle anne sevgi dolu rüyalar gördüğünde belirgindir: burada çocuk düzenli olarak annenin 'arzu edilen kişiliği'dir, yani kendi fiziksel ve ruhsal acıları, arzuları ve korkularıyla annenin sembolik temsilidir.

Misha'nın annesi de kendisini küçük oğluya özdeşleştirir ve aynı zamanda çocuk, kısmen benzer duygular hissettiğinden, annesine her zaman maskülen sevgi sözleri kullanır. Bundaki ironiyi fark etmemek imkânsızdır: 'Senin de erkeksi olman gerek'. Uzun bir süre Misha asıl olarak annesine ya "gri yaban tavşanı" ya da 'şeytan çocuk' olarak seslendi. İkisi de eski Rus hikâyelerinde geçen karakterlerdir. 'Gri yaban tavşanı' yabancıların adaletsizliği yüzünden acı çeken ve bu yüzden korunmaya ihtiyaç duyan küçük, utanç bir hayvandır. 'Anneler arasında sen gri olansın', Misha annesine sık sık böyle der. Dadılar, bir kural olarak baktıkları çocuklara 'kısa yaban tavşanı',² yani 'genç yaban tavşanı'

¹ Tam tersine, çok yaygın olan Rusça 'Batyushka' (eski ahabap) ifadesi sadece erkeklere uygulanır.

² Analist yaban tavşanının kısa bir kuyruğu olduğunu unutmamalı. Bu yüzden, büyük ihtimale, 'kısa yaban tavşanı'. Bunun genel olarak kabul görmüş bir çağrışım olup olmadığını bilmiyorum.

diye seslenir. Misha'nın da bunun gibi, önceden süt annesi olan bir dadısı vardı. Artık annesine ilk ismiyle sesleniyor. 'Şeytan çocuk', gri yaban tavşanının tersine tamamen bağımsız ve kurnaz, yakalanabilseydi uzun süre önce cezalandırılmış olması gereken bir kişiliğe sahiptir. Misha sonunda annesinin bu iki zıt karakterini onun için bulduğu yeni bir sevgi sözünde birleştirdi: 'yaşlı yaramaz'.

Sanki bu yeni isimle, 'Sen küçük, korkmuş bir yaratıksın, bunu biliyorsun, ama yine de o kadar kurnazsın ki senden korkuyorum; bir erkek olabilirsin, çok akıllısın, o adama bak - yine de aynı zamanda küçük bir gri yaban tavşanısın'.¹ 'Ah, ne kadar kurnaz, bu gri olan!' çocuk bazen annesini hayranlıkla işaret ederek bağırır. En sevdiği işlerden biri annesini kandırmaktır. Annesi onu iş üzerinde yakaladığında gülererek kabul eder, 'Kandırdığım sadece sensin, kurnaz olan sadece sensin, sen gri yaban tavşanı. Seni kandırmaktan çok hoşlanıyorum'. Uzun bir süre boyunca çocuk, sevgiyle davrandığı babası dışında annesinin yanında kimsenin olmasına katlanamadı, diğer insanlara, özellikle de yabancı erkeklere karşı aşırı derecede kıskançtı. Bazı tartışmalarda – örneğin yürüyüşe nereye gidileceği – annesi fikrini değiştirmeyi düşündüğünde onu affetmesi uzun zaman aldı. Annesi fikrini değiştirdiğinde o çok sinirlendi, annesini çimdiklemek ve ısırarak istedi. Sakinleştğinde gözyaşları içinde, neden çok sevdiği annesine acı çektirmeye çalıştığını bilmediğini söyleyerek özür diledi; çok üzgündü çünkü çok kötü davrandığını biliyordu ama kendini durduramamıştı.

Misha çok sinirli bir çocuktur ve bu ne kadar uzarsa sinirliliği o kadar artıyordu. Örneğin, on yaşında maymunlara karşı bir fobi geliştirdi. Korkusu o kadar büyüktü ki, bir odada yalnız kalamıyordu. Annesi onu kapıda beklemediği sürece tuvalete gitmeye bile ikna olmuyordu. Maymunun üzerine atlayacağını sanıyordu. Şans eseri onun önceleri annesine 'seni kötü marmoset'² ismini taktığını hatırladım,

¹ Misha bazen annesine 'kısa' kelimesini içeren başka bir isim takıyor. Bu isim çok hoş değil, ama ne anne ne de çocuk bunu fark ediyor.

² Rusça marmoset bir dişi maymun türüdür.

bunu şimdi tamamen unutmuştu. Bunu ona tekrar hatırlatmak için annesine Misha'nın daha önce bu türde bir maymunu görüp görmediğini sordum. Evet, hayvanat bahçesinde görmüştü. Bir marmosetti. Ona birini hatırlatıp hatırlatmadığını sordum. Evet - annesinin bir seferinde ona çok kızdığını hatırladı; annesinin ona saldırmak istediğini sanmıştı. O zamandan beri ona 'seni kötü marmoset' adını takmıştı.

Rusçada, annesi ona yapmamasını söylemesine rağmen bir kafesteki marmosete sataşan ve öfkelenen hayvan tarafından cezalandırılan bir çocuk hakkında bir hikâyeye vardır. Misha'nın maymunlarla ilgili fobisi de benzer bir şekilde gelişmişti; annesini çok sınırlendirecek bir şey yapmak istemişti. Anne onu tehdit ediyordu ve çocuk da, eğlenceli bir sevgi sözünde, sevdiği anneyi cezalandıran marmosetle özdeşleştirerek bu tehditten kendisi için biraz tatmin çıkarttı. Zamanla hayvan ve anne arasındaki ilişki bilinçdışına itildi. Misha çok eskiden zihninde marmoset ile annesi arasında kurduğu ilişkiyi hatırlamış olmalı. 'Marmoset' dikkatsizce işlenen bir kabahate verilen cezanın sembolüne dönüştü ve sonucunda büyük bir korku duyma durumuna yol açtı. Çocuğu çok az görebildiğimden, işlediği kabahati maalesef bilmiyorum. Çocuğun babası kendi ebeveynlerinin de köpek formunda sembolize edildiğini anlattı. Misha şu rüyayı gördü: köpeklerin kovaladığı bir yavru kedi gördü ve küçük hayvan için çok üzüldü. Baba bu rüyayı gerçekte ilişkilendirmedi zorluk çekmedi: bir önceki gün Misha ebeveynleri tarafından fazlasıyla azarlanmış ve cezalandırılmakla tehdit edilmişti. Şimdi, rüyasında, ebeveynleri onu, zavallı bir yavru kediye kovalayan köpeklere dönüşmüştü. *Düşlerin Yorumu*'nda Freud bir çocuğun bir kurt hakkındaki fobisini inceler.

Bu kısa makalem tabii ki bütün ve eksiksiz bir analiz sunmuyor. Küçük Misha hakkındaki hikâyeye sadece hayvanların çocuklara hem keyif verebileceğini hem de onlarda dehşet uyandırabileceğini gösteriyor: bu, Freud'un hayvanların bir çocuk için kendi ebeveynlerini, özellikle de annesini temsil edebileceği iddiasıyla örtüşüyor. Buna paralel

olarak, doktor bir tanıdığımdan şans eseri duyduğum eğlenceli bir hikayeyi hatırladım. Biri kız, diğer erkek olan iki çocuk mutlu bir şekilde evcilik oynuyordu. Babayı bir tavşan, anneyi de bir keçi temsil ediyordu. Hayvanların isimleri de anne babanın ismiydi – Leo ve Mary. Çocuklar ‘yaramazlığı’ yüzünden ciddi bir şekilde azarlandı. Anne - baba hedefine ulaştı, yani çocuklar artık onlara ‘Leo’ ve ‘Mary’ diye değil, anne ve babanın sık sık birbirlerine söyledikleri ‘Canım’ olarak seslendi. Bir baba ve annenin hayvan hiyerarşisinde bir tavşan ve keçiden daha yüksek bir konuma sahip olduğu henüz genç akıllarına girmediğinden, çocuklar azarlamayı sadece isimlerle ilişkilendirmişti.

Teşekkürler

Bu makale ilk olarak *Internationale Zeitschrift für arztliche Psychoanalyse*, 1914, no. 2’de yayımlandı. Ayrıca *Journal Archetype*, 1995, 1’de Rusça ve *Journal of Analytical Psychology*, sayı 46, 1, 2001’de İngilizce yayımlandı.

3.

Kayınvalide

Kayınvalide sorunu psikolojik sorunların en acı veren ama aynı zamanda en ilginç olanlarından biridir. ‘İlkel insanlar ve nevrotikler arasında ensest korkusu’¹ makalesinde Freud, ilkel insanların kayınvalidelerine karşı bir direnç gösterdiğini ve ona karşı bir dizi önlem aldığını işaret eder. Freud bu direnci kısmen, kayınvalidenin, yaşlı bir kadın olarak, kızının kocasına, genç karısının hızla yaşlanacağını hatırlattığı gerçeğine bağlar. Ancak kayınvalide genellikle düşünüldüğünün aksine, her zaman çirkin bir yaşlı kadın değildir. Özellikle de günümüzde çoğunlukla, çoğu erkeğin arzu edilir bulduğu, olgunlaşmış modern bir kadındır. Bir anne değil, kızının ablası olarak görülür. Bazı kayınvalideler o kadar hayat ve güç doludur ki, evli genç çifti, sanki kendi

¹ *Imago*, 1. yıl baskısı, sayı 1.

çocuklarıymış gibi yönetmek ister; her şeye karışır, kendisine itaat edilmesini bekler ve böylece damatlarına zorluk çıkartır, ama bunlar yaygın olmayan örneklerdir.

Öncelikle, neden kötü kayınvalideler hakkında fazlasıyla konuşulur da kayınpederler hakkında konuşulmaz? Bu soruyu yanıtlamak için öncelikle kadın psikolojisini anlamamız gerek; bir kadının kişisel arzularını gerçek hayatta yerine getirme imkânı önemli ölçüde azdır. Bunu telafi etmek için kendisini diğerleriyle ‘özdeşleştirme’ ve böylece onlar aracılığıyla hayatını deneyimleme becerisini geliştirir. Mesele sadece, sevginin mutluluğunu kendileri için reddetmiş evlenmemiş yaşlı kadınların, başka insanların düğünlerine katıldığını düşünmek yeter. Bu çok yaygın özdeşleşme hediyesi egzersizinde, gelişim ve hayat gücü seviyelerinde avantajı hiçbir şekilde erkeklere bırakmayan kadınların neden eşit önemde iş ya da sanat eserleri yaratmadığının açıklamasını buluyorum. Bir sanat eseri yaratmak için kişi ya kendi ya da başka birinin denetimini bir ölçüye kadar nesnelleştirmek zorundadır, böylece dış dünya gibi, kişisel olmayan bir şekilde özümseenebilir ve ancak o zaman kişi bir sanat eserinin özünü ifade eden bir tür temsilden bahsedebilir. Bu nesnelleştirme sanatçıyı biraz rahatlatır. Kadının bunu yapma yeteneği, bir karşı mekanizma tarafından daha ağır basan bir kural olarak, çok daha azdır; bir kadın başkalarının deneyimleri hakkında kendi arzu ya da korkularına karşılık gelen şekillerde tahminde bulunur, kendisini duygularından sıyrır, zihinsel olarak bu deneyimleri yine kendisi için yaşar ve kendi arzuları doğrultusunda onları dönüştürür.¹ Bir kadının ayırt edici sosyal önemi, bu başka biri aracılığıyla yaşayabilme becerisinde bulunur ve ‘en yüksek’ kalite duygusunun maskülen açısını kadında cisimleştirmeyi istemenin ne kadar mümkün ya da arzulanır olduğunu bilmiyorum. Her halükârda bunun zor başarılabilece-

---

¹ Bilinç dışında bir kadın nesnelleştirmeyi çok daha iyi becerir, dolayısıyla, genel konuşursak, kesinlikle yaratıcı olmayan kadınlar rüyalarında ya da rüya benzeri ruh hallerinde kendilerini şair olarak görebilir.

ğine inanıyorum; kadının anne ve insan ırkının eğitici olarak biyolojik rolleri, empati hissinin büyük ölçüde kullanılmasını gerektiren rollerdir, öyle ki kadın nesnelleştirmesinde kendi duygularının oldukça küçük bir kısmını yeniden düzenleyebilir. Tabii ki yaratıcı kadın sanatçılar vardır, her zaman olmuştur, ama bana her zaman en büyük erkek sanatçıların gerisinde kalacaklar gibi görünüyor. Tabii ki böyle önemli konuları tartışırken insanın her zaman dikkatli ve hata yapmaya hazırlıklı olması gerek.

Öncelikle bir anne kendi çocuklarının hayatında yaşar ve onları, kendi deneyimlerinden yararlanarak, kendi hayatını şekillendirmek istediği yöne doğru yönlendirmek ister.

Kızı, dişi olduğundan, anneye en yakın olandır ve böylece anne ve kızı arasında yakınlık ama aynı zamanda sürekli bir de rekabet vardır. İyi anne her zaman çocuğu tarafından sevilmek ister, hatta onu seven çocuk erkek olduğunda çok daha fazla. Bu şekilde kendi gençliğini yeniden yaşar ve damadına hoş ve çekici görünmekten hoşlanır: ikisi de yeni kıyafetler alırlar, güzelliklerindeki küçük kusurlardan, eskiden hiç önem vermedikleri lekelerden cerrahi müdahaleyle kurtulurlar. Bu işvebazlığı maruz göstermek için anne bunu kızının iyiliği için yaptığına kendini inandırır; annesinin çirkin görüntüsü onu korkutup kaçırmazsa koca karısını daha çok sevecektir ve biz analistler, kız için gerçekten de faydalı olan bu sevginin çok küçük bir parçasının bilinçaltında güzel bir kayınvalide olmakla ilişkili olduğunu ekleyebiliriz. Aynı zamanda, bu gösterişli nedenler tek var olanlar değildir, kayınvalide kendisine karşı dürüst olursa, sanki sevgi hedefi olarak kritik bir değerlendirmeye tabi tutuluyormuş gibi, damadı tarafından çirkin olarak görülmekten utandığını kabul etmelidir.¹ Sevgi dolu anne kızının tazelik ve gençliğinin kışkanılacak bir şey olduğu düşüncesinin bilincine girmesine izin vermez, ama bu özellikleri kızında gördüğünde kendisini de genç ve taze hisseder. Kayınvalide

---

¹ Haham Rabbi Jeshua ben Levi'nin sözüne benzer bir deneyim: 'İlk damat söz konusu olduğunda karınıza göz kulak olun.' Alıntı yapılan yer: 'Sexual problems', Kasım 1913:783.

çoğunlukla çok hassas ve kırılgandır; sadece çocuğunun iyiliğini düşünüyor olsaydı böyle olmazdı. Ancak yeni 'çocuğunun' onu sanki gerçek 'annesi'ymiş gibi sevmesini ve takdir etmesini sağlamaya da çalışır. Çünkü kendisini sürekli kızıyla özdeşleştirir, kendi tatminsizlik duygularını kızına yansıtır; anne kızının yeterince sevmediğini, her şeye hazırlıklı olması ve sadece tavsiyeleriyle değil eylemleriyle de kızını koruması gerektiğini düşünür. Ve bu duygusal düzenleme bir anda annelerin en sevgi dolu ve sevilenini kayınvalidelerin en tehlikelisine dönüştüren her tür olası eylem kombinasyonunu serbest bırakır.

Modern toplum neredeyse sadece kocanın kayınvalidesine ilgi gösterir, ama genç evli kadınlar, özellikle de daha az varlıklı olanlar da kayınvalideleriyle sorun yaşar. Ortalama olarak kadının annesi, evlilik konusunda kocanın annesinden çok daha mutludur. Bunu nedeni sadece kadının sosyal bağımsızlık eksikliğinde değil, birisi bir oğul kaybederken, kızı aracılığıyla yaşayan diğerinin bir oğul kazandığı gerçeğinde de bulunabilir. Bir annenin oğluyla olan ilişkisinin kızıyla olandan farklı olduğunu biliyoruz; daha erotik içeriğe sahiptir ve daha az yakındır. Özellikle de babasız ailelerde oğul anne tarafından evin erkeği, tavsiye ve koruma için başvurulacak kişi olarak görülür. Bilinçaltının fantezi dünyasında oğul, erkek arkadaşdır. Bu yüzden anne oğlunun başka bir kadına olan sevgisiyle kolay özdeşleşemez. Annelik sevgisi oğlunun başka birini sevmeye talihini kıskanmadan onu kabul edebilmesini sağlayana kadar, gelinini bir rakip olarak görmeye devam eder.

Kadın ve erkeğin ebeveynlerinden tamamen özgür olduğu, böylece birbirlerine ait olabildikleri bir evlilik idealidir. Sadece deneyimsiz bir analist bunu arayabilir: bir kadın ve erkeğin sevgisi ebeveynlerine olan sevgilerinden tamamen ayrışsa, o zaman ebeveynlerine duydukları sevgi evliliklerinin uyumunu rahatsız etmez, neredeyse bütün örneklerde bu geçerlidir. Kendi ailelerine çok fazla bağlı olduğundan kimseyi sevmeyen çok sayıda nevrotik erkek ve kadın vardır. Duygularının hedefini, bu hedef ailesiyle

daha yakın bir ilişki geliştirmede süreci sevebilen insanlar vardır; bu gerçekleştiğinde hedef anında çekiciliğini yitirir.

Seven bir kişinin doğal içgüdüğü, sevdiği kişinin akrabalarını sevmektir, böylece kendisine ait olabilirler, ama yüzey bilincini çok az anladığımız bir şekilde etkileyen bir karşı içgüdü de vardır: sevdiğimiz ve yakınlığımızı sürdürdüğümüz kendi ailemize olan eğilimimiz. Bunun yanı sıra kişinin, onun hakkı olan sevgi ve ilgiyi çocuğun zihninde asla gerçek anneyle boy ölçüşemeyecek olan başka bir anne vererek, babasına, ya da eğer oğulsa annesine ihanet ettiği hissi de söz konusudur. Kısmen bilinçli ama temelde bilinçdışında gerçekleşen kıyaslama, kendi kayınvalidesinin konumunu daha da indirgeyecektir. Derinlerde, gerçek anne her zaman genç ve çekici kalır. Böylece kişinin anne düşüncesine uymayan diğer kadınlar kıyaslamada yaşlı ve itici olacaktır. Anneye ait olan mutluluğu adaletsiz bir şekilde kendine ayıran, her iki taraftan kayınvalideye gösterilen tutum budur. Patolojik açıdan hassasiyetler o kadar artabilir ki, gelecekte bir koca olacak olan, annesine çok daha güçlü bir şekilde bağlı oğul, kayınvalidesinin her sözünde kendi ailesine dair küçümseyici bir ifade ya da annesine dair eleştiriri bularak, ona karşı bir düşmanlık, hatta nefret duygusu geliştirir. Bu, ona karşı eşit ölçüde eleştirelse ve suçu kayınvalidesinin tavrına atarak kendisini maruz gösteriyorsa daha da olasıdır.

Bu durumda, sevginin karşılıklı olmayı gerektirmesi ve bunun da oğulun başaramayacağı bir şey olması nedeniyle, karısının ebeveynlerine karşı sevgi dolu bir muamele faydasızdır. Sadece kişinin kendi zihnindeki süreçlere dair iyi analiz edilmiş bilgi yardım edebilir. Bu bize en başta her küçük çocuğun ebeveynlerinde tanrı benzeri bir otorite gördüğünü söylüyor; ardından, ebeveynlerin yaptığı her şeye yoğun bir muhalefet ve eleştirisi ile başlayan, ebeveyn gücünden kopuş aşaması geliyor. Bu iki uç daha sonra dengelenir ve erkek ya da kız çocuk kendi ailesine ihanet ettiğini düşünmeden başka insanları sevmeyi öğrenir, böylece kendi ebeveynine duyduğu sevgi ve minnettarlığı da sürdürebilir. Aşırı bir düşkünlük yüzünden bu gelişim yavaş ya-

vaş başarısızlığa uğradığında, nevrozun ön koşulları gerçekleşir. Bu durumda analiz, sadece kendisini ve kendisinin olanı kabul eden anti sosyal bir varlıktan, diğer insanları da sevip takdir edebilen bir sosyal varlık yaratarak yardımcı olabilir. Bütün bilinçli çabalara rağmen bazı insanların kendilerinin ve kendi ebeveynlerinin dünyadaki en önemli insanlar olduğu düşüncesinden kurtulamadığı doğrudur. Bu duygu onlara huzur verebilir: dışarıdan belli olmadığından içlerindeki bu duygunun üstesinden gelmek o kadar önemli değildir ve denge hissini sürdürmek zorlaşırsa, o zaman karşıt duyguların egemen olmasına izin vermek, yani başkalarına kendi akrabalarından daha kibar davranmak daha iyidir.

Teşekkürler

Bu makale ilk olarak *Imago*, 1913, no. 2'de yayımlandı. Ayrıca *Archetype*, 1995, 1'de Rusça ve *Journal of Analytical Psychology* Cilt 46, 1, 2001'de İngilizce yayımlandı.

14. BÖLÜM

SABINA SPIELREIN, JEAN PIAGET – KENDİ YOLLARINA GİDİYOR

FERNANDO VIDAL

Jean Piaget (1896-1980) ile, 1920'lerin başlarında Cenevre'de onun psikanalistliğini yapan Sabina Spielrein (1885-1942) arasındaki ilişkiye dair fazla belge yoktur. Birbirlerine yakınlık duydukları ve ayrıca ortak bir proje gerçekleştirdiklerine dair bazı belirtiler vardır. Spielrein ve Piaget'nin Zürih psikiyatri ve psikanaliz ekolünde ortak entelektüel kökenleri vardı. Dahası Spielrein, Piaget ile tanışmadan önce çocuk psikolojisi üzerinde çalışmaya başlamıştı. Yine de, sembolizm teorisini konu alacak olan, aralarındaki işbirliği asla gerçekleşmedi. Bu, entelektüel odaklarındaki ayrılıkla açıklanabilir: Spielrein için psikanaliz ve Piaget için epistemoloji. Ama belki de projenin başarısızlığa uğramasının en iyi açıklaması sembolizme dair olan zıt tutumlarıdır. Piaget ergenliğine kadar uzanan entelektüel ve kişisel nedenlerle sembolik düşünceye güvenmiyor ve onu entelektüel gelişimin düşük bir seviyesi olarak kabul ediyordu. Tam tersine, yazdıklarının formunda ve içeriğinde görüldüğü gibi Spielrein, bütün düşüncenin 'özü'nü bulduğu bilinçdışındaki sembolizm köklerine değer verdi ve öne çıkarttı.

Jean Piaget, Sabina Spielrein tarafından analiz edilmişti. İkisi de yazdıklarında diğerinden bahseder ve entelektüel anlayışlarının izleri söz konusudur. Bazı kronolojik paralellikler kurulmuş (Volkmann-Raue 1993) ve Spielrein'in çalışmaları toplanmıştı (Spielrein 1986, 1987). Ama şimdiye kadar ilişkilerinin gerçek doğasının ne olduğunu tahmin etmemizi ya da birkaç anı ve bilimsel yayının ötesine doğru bakış atmamızı sağlayacak bir şey yok. Mümkün olsaydı, bu iki sıradışı insanın psikanalizin merkezi olan ve Freudcu

düşünceyi Fransa'ya tanıtmakta kritik bir rol oynayan şehirdeki buluşmalarını yeniden canlandırmak ilginç olurdu.

11 Ocak 1922 Çarşamba günü Cenevre'deki Pitoeff Tiyatrosu'ndaki Henri-Rene Lenormand imzalı 'Düş Yiyen' (Lenormand 1922) eseri, 1920'lerin başlarında şehrin kültürel hayatında yer kaplayan psikanalizin önemini gösteriyor (Lenormand hakkında bkz. Blanchart 1951; oyun hakkında bkz. Cifali 1982:118-27). Düş yiyen, 'bir şifacı kılığındaki Don Juan' olan psikanalist Luc de Bronte'dir (Lenormand 1943:66). Jeannine'e sevgisi reddedişinin oedipal kaynağını açıkladıktan sonra, onun âşığı olur. Ancak, genç kadın pişmanlık konusunda saplantılıdır. O çektiği ızdırabın kökeni konusunda yavaş yavaş bilinç kazanmaya başlarken, Luc'un eski bir hastası ve metresi bunu ona birdenbire açıklar ve aynı zamanda bir silah verir. Jeannine intihar eder.

Seyirciler 'Düş Yiyen'i bir nevi coşkuyla karşıladı (Piac-haud 1922). Aktörler ve Georges Pitoeff'in siyah kadife fon üzerinde renkli bir dizi kurdeleyi içeren soyut ve imalı *mise-en-scene*'i büyük alkış topladı (Lenormand 1943:67). Oldukça saygıdeğer bir öğretim görevlisi olan psikolog Edouard Claparede oyunu sunması için davet edilmişti. Bu ilerici ve kültürlü aristokrat girişime konuştuğunun farkındaydı: başka hiçbir şehir, demişti, 'Düş Yiyen'e ev sahipliği yapmaya Cenevre'den daha uygun değildir; Paris bile psikanalizi zar zor tanıyorken, Cenevre halkı 'onun hakkında her şeyi biliyordu'. Claparede 'oldukça rezil bir karakter' olan Luc'tan kendini ayırmaya özen gösterdi (Claparede 1922:138). Birkaç gün sonra, *Journal de Geneve*'de Sabina Spielrein karakterin tutumunun Sigmund Freud'un 'hassas metod'una aykırı olduğu ve 'gerçek bir psikanalist' olmadığı sonucuna vardı (Spielrein 1922).

Lenormand oyununun kişisel deneyimlerine dayandığını iddia etti. Konunun ilk eskizlerinin 'psikanalisti hedef alan oklarla dolu' olduğunu (Lenormand 1949:279) ve son versiyonun 'Freudcu teorilere acı eleştiriler' içerdiğini (Kuppers 1938:19'dan alıntı) kabul etti. Çok sayıda eleştirmen oyunlarında Freud'dan doğrudan bir etkilenme görürken (Cazamian 1924:450, n.2; Kuppers 1938, bl.2) ve Düş Yi-

yen 1922 Şubat'ında sergilendiğinde Paris'te psikanaliz açısından çığır açarken, oyun yazarı Freudcu bir oyun yazmayı hedeflediğini her zaman inkâr etti. 'Düş Yiyen'in karakterleri, dedi, Freudculuğun ona 'Freudcu fikirler ve metotlara derinlemesine batmış kişilerin gözlemlenmesi' yoluyla tanıtıldığı bir trajedinin karakterleriydi (Kuppers 1938:18'den alıntı). Tabii ki psikanalize ilgi duyuyordu; Claparede'in davetiyle, Claparede'in psikoloji laboratuvarında gayri resmi olarak tanıştığı Cenevre'deki Psikanaliz Grubu'nun bir toplantısına bile katıldı (Cifali 1982:127). Yine de psikanalizi 'şiişsel bir önsezi' ve 'ruhun sanatsal bir yorumu' olarak gördü (Lenormand 1949:270-1).

Uluslararası bir üne sahip olan ve iki dünya savaşı arasında en çok tanınan Fransız avangart oyun yazarlarından biri olan Lenormand unutulmuştu. 'Düş Yiyen'in sembolizm ve zalimlik karışımı onu fazla didaktik hale getirdi ve bugünün izleyicisinin zevkine uygun olmamasına yol açtı. Ancak oyun halkın ilgisini çekti. Spielrein ve Claparede kahramanına şüpheyle yaklaştı ama ilgileri oyunun başarılı olduğunu doğruladı. Oyunu rahatsız edici, çürümüş ve zararlı bulan Cenevreli eleştirmen Rene-Louis Piachaud'ın işaret ettiği gibi, 'psikanalistler psikanalize duyduğu sevgi için Bay Lenormand'a hayran' (Piachaud 1922a). Bu 'psikanalistler'e, ikisi de Cenevre'de prömiyere katılan Sabina Spielrein ve Edouard Claparede de dahildi.

Claparede, öğretmenlerin eğitimini çocuk gelişiminde deneysel pedagoji ve araştırmalarla birleştirme hedefiyle 1912 yılında Jean-Jacques Rousseau Enstitüsü'nü kurdu; psikanaliz ana ilgi alanlarından biriydi. O zamanlarda ayrıca Cenevre Psikanaliz Grubu'nun da başkanıydı ve Andre Lalande'in ileride çok ünlü olacak *Vocabulaire technique et critique de la philosophie*'si (Teknik ve Eleştirel Felsefe Sözlüğü) için 'Psikanaliz' başlığını yazmıştı. Freud'un yazdığı bir metnin (*Psikanaliz Üzerine*) Fransızcaya ilk çevirisine yazdığı girişle bir öncülük görevi üstlendi; ve psikanalistleri sıklıkla tarikatçılık ve dogmatizme eğilim göstermekle suçlamasına rağmen, teorilerine büyük değer verdi (Claparede 1920).

1920’de ‘utangaç ve azimli bir Rus’ olan Spielrein Jean-Jacques Rousseau Enstitüsü’ne geldi (Bovet 1932:101; bkz. Kerr 1993:492-7, yüzeysel ve yanlış bir tedavi). Claparede’in asistanı olduğunu iddia etti (bkz. Cifali 1982:125, n.) ve 1922-23 kış sömestrinde Enstitü öğrencilerinden 14’üyle gerçekleştirdiği bir deneyi anlattığı bir makalenin tek izi olan bir seminer verdi (Spielrein 1923). 1922 Şubat’ında *Journal de Geneve*’de çıkan bir ilan, ‘Profesör Freud’un eski asistanı’ (bu yanlış bir bilgiydi) Madam Spielrein’in her Salı akşamı ‘eğitimsel ve bilimsel psikanaliz hakkında bilgi almayı arzulayan insanlarla ücretsiz görüşme’ yapmak için müsait olduğunu haber veriyordu (Cifali 1988/2001:253/129’dan alıntı). 1923’te Rusya’ya geri döndü. Enstitü’de kaldığı süre boyunca çok sayıda meslektaşını analiz etti. Ama sadece 1921’den beri Cenevre’de olan Piaget kendi deneyimi hakkında konuştu.

Piaget ‘sekiz ay boyunca her sabah saat sekizde’ ‘didaktik analiz’ yaptığını hatırlar – ‘bir öğrenme deneyimi olarak’ analiz edilmek istemişti ve ‘bir kobay faresi olmaktan memnun’du (Bringuier 1977, s. 182). Bu deneyim neden sona erdi? Piaget iki açıklama sunar: ilki, analizin analisti memnun etmeye yetecek kadar sürdüğüdür (Piaget 1977). Diğeri tam tersini önerir: ‘teoriden etkilenmez’ olduğunu ve asla ikna edilemeyeceğini keşfedince, Spielrein devam etmeye değmeyeceğine karar verdi. Ancak Piaget süreçle ‘yakından ilgiliydi’ ve komplekslerini keşfetmenin ‘harika’ olduğunu düşündü: ‘sona erdiren Spielrein’dı’ (Bringuier 1977:182-3). Bu, ‘analistini reddettiği’ yönündeki taraflı iddiadan oldukça farklıdır (Roudinesco 1982:363).

Piaget’nin yorumunda bir pişmanlık izi algılamak mümkün. 1920’lerin başlarında Piaget çelişkili duygular beslese de psikanalizle fazlasıyla ilgiliydi. 1916’da, İsviçre Hristiyan Öğrenciler Derneği’nin bir toplantısında (Vidal 1987) Theodore Flournoy’un psikanaliz ve din hakkında konuştuğunu, Viyana ve Zürih ekollerini karşılaştırdığını duydu. 1918’de otobiyografik romanı *Recherche* (Araştırma)’da, Flournoy ve Zürihli analistlerin anladığı anlamda psikanalizin ona, kendisini anlayıp değiştirmeyi denemekte kullandığı

bir kendi kendini analiz için gerekli kavramsal araçların bazılarını verdi. Kompleks fikrini kullandı ve ilk mistik ve metafiziksel eğilimlerini otistik (içekapanık) düşünce anları olarak tanımladı (Vidal 1994, böl. 14).

1918'in sonunda doğal bilimler alanındaki çalışmalarını tamamlayınca Piaget doğduğu Neuchâtel'den ayrıldı ve o zamanlar psikanalizin Protestan başkenti olan Zürih'e gitti. Daha sonra, 1919'dan 1921'e kadar Paris'te kalışı sırasında, bir eğitimciler grubuna 'pedagojik psikanaliz akımları' hakkında konuşma yaptı. 'Otizm' (içekapanı) ve 'kompleks' fikirleri gibi, konu o zamanlar İsviçre'ye özeldi. Bu konuşmanın yayımlanmış versiyonu 'Psikanaliz ve çocuk psikolojisiyle ilgisi' (Piaget 1920) Piaget'nin psikoloji alanındaki ilk makalesiydi. Bu makaleye dair bir görüşte Zürihli psikanalist ve Protestan rahibi olan Oskar Pfister, Piaget'nin 'teoriye ve psikanaliz uygulamasına hevesli bir giriş yaptığını' yazdı; 'detaylı kişisel araştırmasının değerini vurgulayarak' devam etti ve 'psikanaliz hareketinin önemli katkılar beklediği genç bilim adamına' övgüler sundu (Pfister 1920).

Piaget 1920'de İsviçre Psikanaliz Derneği'nin üyesi oldu. Katıldığı ilk psikoloji kongresi Uluslararası Psikanaliz Kongresi'ydi (Berlin, 1922). Spielrein'la birlikte katılmıştı. Dahası, Freud'a bir ulak görevi görecek. Freud, 1922 Temmuz'unda Cenevreli psikanalist Raymond de Saussure'a şöyle yazdı: 'umarım dostun J[ean] P[iaget] burada, Berlin'de bize Cenevre kongresiyle ilgili projenin sayısız avantajını açıklar' (Freud 1922). Piaget'nin psikoloji ve dini değerler hakkında konuştuğu İsviçre Hristiyan Öğrenciler Derneği konferansının 1922'deki bir gözlemcisi ona 'psikanalizin ustası' adını vermişti (Abauzit 1922). Spielrein da onu 'psikanalist' olarak tanımladı (Spielrein 1923a:318). Bu tanımlar haklı çıktı. Piaget'nin kısmi bir başarıyla analiz ettiği 'genç otistik kişi'den itibaren (Piaget 1977) 1924'te iki ay boyunca Rousseau Enstitüsü'nün bir öğrencisini bir deney olarak analiz etti; ve basit bir bilimsel merak olarak açıklanamayacak nedenler yüzünden (kız kardeşi Marthe'nin anılarına göre) kendi annesini analiz etmeye niyetlendi (Vidal 1986).

1920'lerin başlarında, Sabina Spielrein Cenevre'deyken, psikanaliz Piaget'nin entelektüel dünyasında merkezi bir unsurdur. Genç psikolog çocukların düşünce süreçlerini inceliyordu. Ona göre çocukluk düşüncesi 'benmerkezcilik'le, yani başkasının bakış açısını algılama ve benimseme acizliği ve bütün gerçekliği kişinin kendi etkinliğinin bir sonucu kabul etme eğilimi ile karakterize ediliyordu. Piaget'ye göre çocuktaki spontane düşünce bağdaştırıcı, animist ve sihirli olduğundan 'ilkel' düşünceyi, özellikle de Eugen Bleuler tarafından tarif edilen 'otistik' düşünceyi andırır (örn. Piaget 1924:17-18). Zürih'teki Burghölzli kliniğini yöneten önde gelen bir psikiyatrist olan Bleuler bu kavrama dayanan çok sayıda makale ve metin geliştirdi. Aralarında 1911 tarihli şizofreni hakkındaki tezi (Bleuler 1911) ve 1916 tarihli *Textbook of Psychiatry* (Bleuler 1916) da vardır. Otizmin şizofreniyle karışması gibi yanlış anlamaları engellemek için 'otistik düşünce' teriminin yerine, Latince düşünmek anlamındaki 'reor'dan oluşturulan yeni '*dereistisches Denken*' teriminin kullanılmasını önerdi (başarısız oldu) (Bleuler 1923:34). Bleuler'in öğrencisi olduğunu beyan eden (Piaget 1951:46) Piaget için düş, demans ve mistik hayal gücü, gerçeklikle bağlantının yitirildiğini ve aynı zamanda geçici ve mantıklı yargı düzeninde bilinçli 'yön' eksikliğini gösteren zekânın 'mantık öncesi düşünme' açılarıdır. Çocukluk düşüncesinin gerçekliğe adapte oluşu başkalarıyla aşamalı bir iletişim ve 'bilinçliliğin kavranması' (Claparede psikolojisinde anahtar kavram) yoluyla olur; dolayısıyla gelişimi aşamalı sosyalleşmesine bağlıdır.

Geniş anlamda, düşüncenin gelişimine dair bu tanımların psikanalizin temel ilkeleriyle tutarlı olduğu düşünülür. Piaget bunu vurgulamıştı. Spielrein, 'otistik düşünce' konulu seminerinde (1921-2 kışı) Piaget'nin, çocukluk düşüncesinin ilkel mekanizmalarına dair sahip olduğumuz bilgiyi Freudcu psikanalize borçlu olduğumuzu söylediğini bildirir (Spielrein 1922a:264). 1923'te, çocuk psikolojisi hakkındaki ilk kitabında Piaget okurun ilgisini 'psikanalizden ödünç aldığı' 'ilkel düşüncenin psikolojisine yeni bir ışık tutmak' üzerine çekti (Piaget 1923:4).

Spielrein ve Piaget'nin ortak anlayış ve entelektüel yoldaşlık alanı bulmaları şaşırtıcı değildir. 1920'lerin ortalarında Piaget saygı duyulan bir figüre dönüşmüştü. Enstitü'de Spielrein onun otizm hakkındaki dersine katıldı. Piaget'nin çalışmasından alıntılar yaptı (Spielrein 1922a; 1922b:262, n.26; 1923b: 318-19); 1931'de yayımlanan, bilinen son makalesinde (Spierein 1931:383, n.13) Piaget'nin ilk dört kitabından ve 1921 tarihli çocukta sözel kıyaslama hakkındaki makalesinden (Piaget 1921) bahseder. Ancak başlangıçta ilişkileri daha çok simetrikidir. Piaget'den on yaş büyük olan Spielrein, Rousseau Enstitüsü'nde gelecekteki meslektaşısı henüz doğal tarih okurken ve felsefe ya da psikolojiyle hiçbir ilişkisi yokken, Zürih ekolü araştırma ve fikirlerini benimsemişti. Bir şizofreni vakası hakkındaki doktora tezinin ardından (1911) yayımladığı çok sayıda makale çocuklar – bazen 1913'te doğan kendi kızı Renata – hakkındadır. Bazıları sadece kısa gözlemlerdir; diğerleri ise daha klinik ya da teorik yönelime sahiptir. Ama hepsi de Spielrein'in kavramsal açıklığını, çocuk psikolojisinin incelenmesinin psikanalizin geleceği için önemli olduğu (Spielrein 1912:144) ve psikanalitik yaklaşımın diğer yöntemlerle birleştirilmesi gerektiği düşüncesini açığa serer (Spielrein 1923:271).

1920'lerden itibaren Piaget'nin kazandığı prestij göz önüne alındığında, ona entelektüel girişim atfetmek cezbedicidir. Mesela Aldo Carotenuto Spielrein'in "Time in the Subliminal Life of the Mind" çalışması hakkında yorum yaparken, büyük ihtimalle Piaget'nin satırlarında zaman, mekân ve nedensellik kavramlarının gelişimini incelediği fikrini öne sürer (Carotenuto 1982:194). Ancak, karşılıklılık ve değiş tokuştan bahsetmek daha doğrudur.

Öncelikle, 1923'te Spielrein zaman, mekân ve nedensellik kavramlarının Kantçı apriori kategoriler değil, bireysel gelişimle ede edilen kavramlar olduğunun uzun zamandır bilindiğini belirtti (Spielrein 1923a:319). Bu fikir Piaget'nin psikoloji ve epistemolojisi için temeldi, ama Spielrein'in yorumu ondan türememişti. İkinci olarak, zaman kavramı hakkındaki gözlemlerinin bazıları iki yaşındaki kızı Renata ile ilişkilidir, dolayısıyla 1915'e kadar uzanır. Üçüncü olarak,

zaman ayrımı yapmayan (dolayısıyla ‘rüya dili’ne benzer olan) dillerin varlığı konusundaki hipotezi, ayrıca Cenevreli profesör Charles Bally’nin yardımıyla dilbilim alanına girişi, Piaget’ninkinden niteliksel açıdan farklı bir dilbilim fenomeni hassasiyeti gösterir. Dördüncü olarak, Spielrein konuşamayan bir hastasının çizdiklerine dair yaptığı çalışmanın sonuçlarını düşüncede bir yönelim eksikliğini betimlediği şeklinde yorumlar. Bu eksiklik ona göre bilinç-öncesi düşünce ve çocuk düşüncesi ile tutarlıdır; zaman kavramı bakış açısından, geçici yönelim temsiline bir bozulmayı sergiler. Spielrein aynı zamanda hastanın ‘düşüncesinde sabit bir yönelimi koruma’ konusunda yaşadığı genel zorluğu betimlemek için de aynı vakayı kullanır (Spielrein 1923b: 318). Psikoloji sözcük dağarcığının bir kısmı Piaget’ninkiyle örtüşür, ama Spielrein zaman sorununa kendi açısından yaklaşır.

Hem Spielrein hem de Piaget’nin çocukluk düşüncesi çalışmasını hedef alması anlamlıdır. İkisi de onu temel olarak ‘sembolik’ kabul eder ve teorilerini bilinç-öncesi düşünceyle (Spielrein) ya da otistik düşünceyle (Piaget) benzerliklerine dayandırır. Yine de, 1920’lerin başlarında hâlâ kendi bakış açısını oluşturmakta olan Piaget için veri ve psikanaliz sözlüğü temel olarak buluşsal bir özelliğe sahipti. Spielrein’in teorik söylemi ise, tam tersine, katı bir şekilde Freudcu değil, özellikle psikanalitik olan kavramsal bir uzama aitti. Örneğin 1929’da gerileme (regresyon) gibi bir fenomenin sadece, gelişimi Piaget tarafından incelenmiş olan, ‘gerçeklik inşası’ bakış açısından açıklanabileceğini basit olarak değerlendirdi. Tersine, içgüdüler ve kişiliğin diğer açıları (aralarında ‘gerçekliğin inşası’da vardır) arasındaki etkileşim onun için belirleyici faktördü. Bu açıların ‘biyo-, fizyo- ve sosyo-jenetik faktörlerin’ doğrudan ya da dolaylı etkisi altında olduğunu açıkladı (Spielrein 1929:340; bkz. Spielrein 1929a: 210).

1917’de Spielrein ‘bilinçaltı’ kavramını benimsedi ve ‘bilinçdışı’ terimini sansürle engellenen bilinçaltı alanını adlandırmak için kullandı. Sembolik diline ‘alt algısal’ (sübliminal) adını verdiği bilinçaltısına odaklandı. Alt algısal dil,

‘yönlendirilmiş düşünme’ tarafından engellenen sorunları, endişeleri ve kompleksleri ifade etme işine yaradı. 15 ve 20 Aralık 1917’de Jung’a yazdığı mektuplarında (Carotenuto 1986:149-61) ‘*Unterdrückung*’u (engelleme) ‘*Verdrängung*’dan (Freud’un bastırma kavramı) ayırdı: birincinin bilinçten bilinçaltına doğru, ikincinin de bilinçaltından bilinçdışına doğru işlediğini açıkladı. Daha sonraları (Spielrein 1923a), bilinç-öncesi ve bilinçaltını ‘alt algısal ruhsal hayat’ ifadesine dahil etti; ve ‘düşünce fonksiyonlarını’ alt algısal görüntü dili, çocukluk dili, dilbilim ve dil bozukluklarının gözlemlenmesi yoluyla inceledi. Spielrein’in de kabul ettiği gibi, bu yaklaşım ilhamını Jung’dan almıştı.

‘Var olma nedeni olarak yıkım’ çalışmasının (1912) konusu hakkında Spielrein Jung’a, ‘bilinçdışı’ ile Freud’un kavramından temelde farklı bir şeyi kastettiğinin farkına varmadan bile önce, ‘bilinçdışı’ kelimesinin yerine ‘bilinçaltı’yı kullanmak istediğini ifade etti. “Öğrenciniz olarak,’ diye devam etti, “bilinçdışı’nı sizin ‘bilinçsiz’ anlayışınızla düşünüyordum ve ancak daha sonra sizin ve Freud’un bu ifadeyle tamamen farklı bir şeyi kastettiğinizi fark ettim’ (15 Aralık 1917 tarihli mektup, Carotenuto 1982:61).

Dahası, Spielrein ‘yönlendirilmiş düşünme’ kavramını Jung’dan ödünç almıştır. 1912 tarihli *Libidonun Dönüşüm ve Simgeleri*’nde (1912, böl. 2) Jung iki tür düşünme arasında ayırım yaptı. ‘Gerçeklik düşünmesi’ ya da ‘yönlendirilmiş düşünme’ mantıklı, sözel, bilinçli ve gerçekliğe uyarlanmıştır; ‘yönelim anlayışı’nı doğuran bir ‘üstün temsil kapasitesi’ ile yönetilir. ‘Yönlendirilmemiş’ düşünme, tam tersine, ne kararlaştırılmıştır ne de bilinçlidir; öznel, sembolik ve hayalidir, kişiden yayılan duygulardan beslenir ve bir görüntü ve his dizisinden oluşur. İster patolojik, özellikle şizofrenik bir form edinsin, isterse kendisini bir rüya, fantezi, mit ya da sanatsal yaratım olarak sergilesin, kökleri kişinin bireysel tarihinde ve ‘insanlığın geçmişinde’ bulunan ‘çocuksu bir ruh haline’ daima ihanet eder. Jung’a göre bu, mit ile bilinçdışı arasındaki bağlantıyı, ayrıca zihnin ‘tarihsel katmanlaşması’nı kanıtlamıştır. Burada Jung Freud’un gerçeklik ve

haz ilkesi fikirlerini, Freudcu terminolojiyi benimsemeden takip ediyor.

Bu sırada, Spielrein gibi, hiçbir anlamda Jungcu olmayan Piaget yönlendirilmiş düşünme kavramını kullanıyor ve Viyana'dan çok Zürih'e yakın olan bir psikanaliz kavramı geliştiriyor. 1920'de psikanaliz ve pedagoji alanında Paris'te yaptığı konuşmada 'Zürih okulu'nu destekledi ve 'psikanaliz teorilerinin orijinal eksikliği'nin 'bilinç ve bilinçdışı arasında aşırı katı bir ayırım' yapmaları olduğunu belirtti (Piaget 1920:52). Daha sonra, Jung'un 'sembollerin genelliğini ve "sembolik düşünme"nin varlığını bir tür ana dil olarak gösterme' çabasının herkes için olağan olduğuna ve doğrudan 'kılık değiştirme ya da engellemeye ihtiyaç duymadan duygusal eğilimleri naklettiğine' işaret etti (Piaget 1945: 170-1). Sözün kısası, Spielrein ve Piaget ortak Zürih bağlantılarında, özellikle de bilinçdışı ve sembolizmle ilgili kavramlarda birbirlerine yaklaştılar.

Spielrein'in makalesi 'Baba ve Anne kelimelerinin çocukluktaki yaratılışı' 1920 Eylül'ünde The Hague'deki Uluslararası Psikanaliz Kongresi'nde sunulan bir raporu başlangıç noktası olarak alır: bu Piaget ile tanışmasından ve Piaget'nin çocukta dil ve mantık üzerine yaptığı araştırmasını yayımlamaya başlamasından öncedir. Ama Spielrein'in metni 1922'ye kadar yayımlanmadı. Bu sırada Spielrein, Piaget'nin, gerçekliğe dair çocuğun farklı tutumlarından bahsettiğini belirttiği otistik düşünce üzerine verdiği derslerine katıldı. Spielrein, Piaget'nin çocuk düşüncesinin mutlakten göreceye doğru evrimine dair açıklamasının psikanaliz deneyimine karşılık geldiğini ifade etti (Spielrein 1922b:253; ayrıca bkz. Bölüm 15:299). Dolayısıyla Piaget'nin çalışması Spielrein'in hipotez ve gözlemlerleriyle desteklendi.

Öncelikle, Spielrein için soru çocuğun kendi dilini kendisi mi yarattığı yoksa onu yetişkinlerden mi aldığı değil, 'iletişim kurma ihtiyacı bahsedilmiş bir sosyal varlık' olup olmadığıdır (Bölüm 15:291). Bu, Piaget'nin *Çocukta Dil ve Düşünme*'de yüzleştiği aynı 'işlevsel sorun'dur: 'Çocuğun, konuştuğunda tatmin etmeye çalıştığı ihtiyaçları nelerdir?'

(Piaget 1923:9&7). Her iki durumda da, 'ihtiyaç' ve 'işlev' kelimelerinin kullanılması Claparede'in sözlerini yansıtıyor (örn. Claparede 1920a, bölüm 3).

İkinci olarak, diğer çok sayıda gözlem gibi Spielrein'in 'baba' ve 'anne' kelimelerinin yaratılışı konusundaki gözlemleri de Piaget'ye göre yetişkinlerin kavramsal anlam verdiği ifadeler küçük çocuk için duygusal ve neredeyse sihirli bir anlam taşır ve bunun da incelenmesi gerekir. Piaget de 'bir çocuğun düşüncelerini aktarmak için dili kullandığı yönündeki yaygın düşünceden kendisini uzaklaştırarak' bunu yapmaya çalışır (Piaget 1923:10-11). Spielrein da aynı fikirdedir: 'Burada "dil"i alışıldık iletişim yöntemi anlamında kullanıyorum. Dilin kökeninde bu olmadığını göreceğiz' (Bölüm 15:304).

Son olarak, Spielrein'a göre dil gelişimi Freud'un gerçeklik ilkesine karşılık gelir. 'Otistik' aşamada bir kelime bir eylemi ifade etmez: eylemin kendisidir. 'Sihirli' aşamada, kelime eylemin yerini alır ve gerçekliği anımsatmak için kullanılır. 'Sosyal' aşamada kelimeler iletişim kurmak için kullanılır. Piaget çocukluk düşünmesi ve gerçeklik ilkesinin dönüşümleri arasında benzer bağlantılar kurdu. 1920'lerde düşüncenin gelişiminin bir sosyalleşme süreci olduğunu vurguladı; farklı aşamalar kavramı Spielrein'inkiyle uyumluydu ve ikisi de psikoloji, etnoloji ve felsefede güncel olan görüşleri kapsadılar.

Kısacası, Spielrein ve Piaget işlevsel yaklaşım, çocuk dilinin yorumlanması ve gelişim aşamalarında hemfikirdir. Psikolojilerinin bu üç temel noktası, Zürih psikiyatri ve psikanaliz ekolüne dayanan ortak entelektüel köklerine ve çocukluğa ve temel düşünce konseptlerinin gelişimine dair paylaştıkları ilgiye eklenmelidir.

Spielrein ve Piaget arasındaki, burada bahsedeceğim ve şüphesiz birlikte daha da geliştirdikleri son ortak zemin, sembolik düşünce teorisidir.

1922 Eylül'ünde Berlin'de yaptığı konuşmada Piaget, Spielrein'la paylaştığı fikirlerden bahsetti ve meslektaşının 'çok anlamlı' sembolizm teorisinin (daha önce hiç yayımlanmamıştı) kısa süre içinde yayımlanacağını duyurdu. Şöyle

belirtti: ‘Bu hipotezleri birlikte geliştirmeyi umuyoruz’ (Piaget 1923a:286). Ve çocuğun gözüyle dünya algısı konusundaki kitabında (Piaget 1926:128 & 318) Spielrein’in bebeklerin oluşumuna dair çocukların inanışları hakkındaki gözlemlerinden alıntı yaptı (Spielrein 1912:40).

1923’te Spielrein çocuğun bilinç-öncesi düşüncesi üzerinde çalışırken Cenevre’de kendisi de çocukluk düşüncesi ni inceleyen ‘çok önemli bir araştırmacı’yla tanışmasını anlattı. ‘O zamandan beri’ diye ekledi ‘ayrı ayrı da olsa [*wenn auch jeder für sich*] temel olarak aynı alanda çalışıyoruz’ (Spielrein 1923a:318). Neden ‘ayrı ayrı’? İşbirliklerine ne oldu? Neden Spielrein teorisini yayımlamadı? Bunu belirli bir kesinlikle yanıtlamamızı ya da olası bir hipotez girişiminde bulunmamızı bile sağlayacak hiçbir şey yok. Ancak bir dizi metinsel simetri belirlemek mümkün.

1917-18’de Jung’a yazdığı mektuplarda Spielrein sembollerin ‘tersine çevrilebilir’; bilinçaltı bilinci sembolize eder ve tam tersi de geçerlidir. Mesela, bilinçdışı ‘paralel görüntüsü’ karanlık bir denize batmak olan zor bir sorunu bilinçli bir şekilde çözmeye çalışırken, bilinçaltı görüntüyü sembolik olarak düşünme eğilimi gösteririz. Ancak, bilinçaltını “gerçeklik” olarak kabul edersek, o zaman bütün bilinçli düşüncemiz, sadece bu gerçekliği sembolik bir şekilde betimlemeye yönelik başarılı bir denemeden oluşur’ (Carotenuto 1982:67). Bilinçdışı bakış açısından, bilinçaltı görüntüsü bastırılmış bir arzuyu sembolize eder: bastırılmamış bilinçaltı bakış açısından, aynı sembol hem kişinin bilinçli bir şekilde düşündüğü hem de doğasında var olan bilinçaltı düşünceleri temsil eder. Bedensel hisler bakış açısından, sembol ve bilinçli çalışma sırasında deneyimlenen zorlu organik bir durumu ifade eder. O zaman bilinçli düşünceler sadece ‘orijinal sembolün sembolik yan ürünleri’ olurdu (a.g.e: 67). Burada Spielrein hiyerarşik bir sembolleştirme süreci ve sembollerin birleşik bir kökenini öne sürer: organik, bilinçdışı, bilinçaltı.

Sembollerin birleşik kökeni düşüncesi, Spielrein’in sembolik gelişim konulu sonraki çalışmasında yer alır. ‘Motor-sözel görüntüler [diye yazar]... düşüncemizin kökeni ve

temeli olan bir grup kinestetik görüntüdür'. Bilinçli düşünce asıl olarak sözel olurken, daima ona eşlik eden bilinçaltı düşüncesi (Spielrein'a göre) asıl olarak kinestetik-görsel olarak kaldığı ilkel karakterini korur. Spielrein'in açıkladığı gibi, 'bilinçaltı düşüncesi bilinçli düşüncenin kelimelerle ifade ettiği şeyi görüntülerle ifade eder... Kinestetik-görsel görüntüler bilinçli düşüncemizi besler' (Spielrein 1923b:320 & 321). Örnek olarak, hipnagojik durumlar ve renkli duyma fenomeninden bahseder. Şimdi, çocuğun 'baba' ve 'anne' kelimelerinin doğuşu hakkındaki çalışması, teorisinin çok daha geniş anlamlara sahip olduğunu gösterir. Spielrein'a göre 'anne' kelimesini oluşturan hecelerin oluşumu (ana konusu) başlangıçta tatmin edici bir eylem olan meme emme ile bağlantılıdır. Süt emmeyi yeniden oluşturarak, kelime olayı uzatmayı sağlar ve arzusun alternatif bir tatminini oluşturur; ama sonradan bir iletişim yolu haline gelir (Bölüm 15: bu kitap).

Bu, Spielrein ve Piaget'nin birlikte çalışmayı umdukları teoridir. İkisi de sembolün duygusal işlevleriyle, ama eşit ölçüde, belki daha da fazla, bilişsel ve semiyotik işlevlerin edinilmesiyle ilgiliydi. Melanie Klein, tam tersine, Spielrein'in 'baba' ve 'anne' kelimelerinin kökeninde süt emmenin rolüne dair gözlemlerini, dilin gelişiminde arzu yatırımının önemine bir kanıt olarak yorumladı. Klein konuşmada, incelenen Spielrein tarafından incelenen vakada yüceltilmiş sapkın takıntıların, özellikle de oral olanların mevcut olduğunu açıkladı (Klein 1926). Hem Piaget hem de Spielrein'ı Oedipus kompleksine odaklanan bir yaklaşımdan (mesela Klein'ınki) ayıran farklara rağmen, 1923 yılında *Archives de Psychologie* dergisinde arka arkaya yayımladıkları makalelerinin bir karşılaştırması sadece dikkate değer bir teorik fikir birliğini değil, amaç ve tutuma dair ciddi ayrılıkları da ortaya serer.

'Çocuk düşüncesi, yani konuşamayan ve bilinçaltı düşüncesi arasındaki bazı benzerlikler'de Spielrein 'yönlendirilmiş' düşünce ve 'yönlendirilmemiş' ya da spontane düşünce arasında ayrım yapmaya başlar – böylece adını anmadan Jung'u izler (Spielrein 1922b:305). Ona göre, psika-

nalistin sorumluluğu ikinci tür düşünmenin yasalarıyla ilgilenmek, onları serbest çağrışım, rüyalar, zihin hastalıkları ve çocuk psikolojisinde incelemektir (Spielrein 1923b:306).

Spielrein ilk başta iki buçuk yaşındaki bir çocuğun düşünmesini tartıştı. O yaşta çocuk rüya gördüğümüz ve gerçekliği bu doğrultuda çarpıttığımız şekilde davranır (Spielrein 1923b:307). Bu fenomeni incelemek için Piaget'nin test etmenin zorluklarından kaçınırken gözlemlemenin ötesine geçtiği 'klinik metodu' (Piaget 1926, Giriş) Jung ve meslektaşlarının çağrışım çalışmalarıyla (1906'da *Diagnostische Assoziationsstudien* olarak birlikte yayımlandı) başarıyla birleştirdi. Çocuğun spontane dilini kaydetti ve toplam 73 tane birbirini izleyen cümlede, cümlelerin ilişkili olduğu dört 'fikir grubu' keşfetti. İlişkilerin iki mekanizmaya dayandığı sonucuna vardı. Birincisi 'sürdürme'dir. Örneğin, bir çocuk arzuladığı bir nesneden vazgeçmek zorunda kaldığında, 'onu çevreleyen fikirler grubu'nu terk edecek kadar ileri gitmez ve bu grup 'yeni nesneyi özümserken içinde yaşamaya devam eder' (Spielrein 1923b:306). İkinci mekanizma 'yakınsama'dır: iki fikir grubu tek bir cümleye sıkıştırılabilir, ama önce ya da sonra gelen cümlelerde ayrışırlar. Çocuğun düşüncesi 'yönlendirilmiş' değildir çünkü yeni bir fikre rastladığında eski fikir yaşamaya devam eder ve kendisini yeni fikre eklemleyerek 'yakınsama' fenomenini oluşturur.

Sonradan Spielrein çocukluk düşüncesi mekanizması ile Claparede aracılığıyla tanıştığı afazik birinin düşüncesi arasındaki benzerlikleri inceledi. Hasta ismi söylenen nesneyi işaret edebiliyor, ama gösterilen nesneyi adlandıramıyordu. Ürettiği ismi bir önceki kelime belirliyordu: bir masayı isimlendirmesinin istenmesinden hemen önce '*chambre*' dediyse (Fr. 'masa'), '*timbre*' kelimesini söylüyordu. Küçük çocuğun kelime çağrışımlarında olduğu gibi, burada da sürdürme ve yakınsama söz konusu. Aynı mekanizmalar bir hastadan bir kare çizmesi istendiğinde neden iki dikdörtgen karışımı ürettiğini, ya da bir çocuktan bir paralelkenar çizmesi istendiğinde sivri bir köşesi olan bir dikdörtgen çizdiğini açıklıyor (bu son gözlem Piaget tarafından yapılmıştı). Bütün

örneklerde (çocuk çizimleri ve kelime çağrışımları, bir afazi hastasının sözel ve grafik hataları) Spielrein gözlemlenen fenomeni öznenin ‘düşüncesinde sabit bir yönü koruma’ yetersizliği olarak yorumladı (Spielrein 1923b:318).

Spielrein’a göre ister sözel, isterse grafik, müzikal ya da bir jest formunda dil her zaman bir düşünce ifadesidir; ‘ifade edildiği dil türünden düşüncenin mekanizmalarını anlarız’ (Spielrein 1923b: 315). Dolayısıyla zekâ ve dil bağlantılıdır. Çocuk otistik aşamadan çıkmaya başlayınca dili kazanır ve bu, düşüncenin ‘mantıklı, gerçekliğin taleplerine uygun hale geldiği’ sözlü ve ‘sosyalleşmiş’ kelime sayesinde olur (Spielrein 1923b:319). Afazi gibi patolojik fenomen haz ilkesinin egemenliğindeki düşünce türüne geri dönüş oluşturur; hastalıklı durumlarda yönlendirilmiş düşünme ‘bir ölçüde çocuğun ilkel düşünmesi’ne geri döner; mekanizmalarının bakış açısından, daha çok bilinçaltı, ‘organik’, ‘sanrı yaratıcı’ ve ‘kinestetik-görsel düşünme’ gibidir (Spielrein 1923b:320).

1922’de Psikanaliz Kongresi’nde sunduğu ‘Sembolik düşünce ve çocuk düşüncesi’ makalesinde Piaget, tıpkı Spielrein gibi, bu benzerlikleri detaylandırmaya niyetlendi. Psikanalizin farklı fenomenlerin (rüya, hayal, bunama) tek bir düşünme türünden kaynaklandığını söyledi: sembolik ya da otistik. Ancak, 1920’deki Paris konuşmasında olduğu gibi, Piaget otistik ve mantıklı düşünmenin sürekliliğini vurguladı. Ona göre Freudcu yaklaşım birinin karşısına diğerini koyar, ama aslında otistik düşünme ‘bir başlangıç, mantıklı düşünmenin ilkel formlarından biridir’ (Piaget 1923a:275).

Sembolik düşünmeyi ‘bilinçdışında uykuda olan bir mevcudiyet’ değil de bir işlev olarak ele alan Piaget, çocuğun ‘mantıksız’ bir varlık olmadığını savundu (Piaget 1923a:301 & 274). Çocukların düşünmesi ‘mantıksız’ olmaktan çok ‘mantık öncesidir’ ve sembolizm ve mantık, ‘anlatılamaz fantezileriyle eksiksiz otizm ve yetişkin zekâsının sosyal doğası’ arasında ‘bir aradır’ (Piaget 1923a:275 & 284). Piaget bu ara forma ‘benmerkezcilik’ adını verdi ve sembolik düşünceyle benzerliklerini inceledi.

Spielrein gibi Piaget de bir çocuğun düşünmesindeki doğrudanlık eksikliği ve görece bilinçdışılığı vurguladı. Yine Spielrein gibi o da rüya ve sembolik düşüncenin 'otizmini' ve çocuğun 'benmerkezciliğini' kendi ve kendi olmayan arasında, öznel temsiller dünyası ile dışsal temsiller dünyası arasındaki ayrım eksikliği ile açıkladı. Örneğin rüyalarda öznellik sınırları bulanıktır; aynı şekilde, çocuk kendi düşünce ve rüyalarının öznel bir fenomen olduğunun farkında değildir. Bu, Piaget'nin 'organik semboller objektifleşmiş kinestetik izlenimlerden oluşur, objektifleşmelerinin nedeni tam da kendi anlayışının mevcut olmamasıdır [*sentiment du moi*]' diye açıkladığı Spielrein'in sembolizm teorisiyle uyumludur (Piaget 1923^a:286, n.).

Piaget için sembolik ve benmerkezcî düşünce arasındaki benzerlikler oyun oynama ve haz ilkesinin üstünlüğü benzerliklerinden ortaya çıkar (Piaget 1923a:303). Aynı zamanda Piaget 'sorunlara dair bir anlayışı olan ve araştırmada ihtiyatlı davranan sayısız psikanaliste' sadakatini vurguladı (a.g.e. 301-2) ve sembolik ve çocukluk düşünmesinin 'zayıf gerilim', 'dikkat alanının darlığı' ve 'bilinçliliğin gevşemesi [*relachement*]' – bütün kavramlar Pierre Janet'nin psikolojisindendir - açısından yorumlanabileceğini açıkladı.

Spielrein'in işaret ettiği gibi, o ve Piaget 'temel olarak aynı alanda' çalışıyorduysalar, bunu farklı nedenlerle yaptılar. Piaget, çocukta bu düşünme türünün izlerini bulmak için düzenlenmemiş araştırma yoluyla sembolik düşünceyle ilgilenmeye başladığını belirtti; çocukların dili, yargısı ve akıl yürütmesi üzerinde çalışırken rüyalarda ve çocuğun düşüncesinde geçerli olan mekanizmalar arasındaki benzerlikler dikkatini çekti (a.g.e. 276-7). Bu epistemolojik çerçevede sembolik ve özellikle de benmerkezcî düşünme, ilkel formları geride bırakmaya ve yerini sosyalleşmiş, mantıklı ve objektif düşünmeye bırakmaya mahkûmdur. Otistik ya da sembolik düşünme, çocuk benmerkezciliğinin bir modeli olarak genç Piaget'yi büyülemişti; ama büyük ihtimalle bu büyülenmenin nedeni aynı zamanda etkisizleştirilmesi gereken bir tehlike olarak görünmesiydi. Sembolik düşünce konulu makalesinde 'ergenliğin mistik ve metafiziksel fikir-

lerinin çoğunu' otistik olarak tanımladı ve 'özellikle mistik düşüncede' kendi algısının ve kendinin dünyaya yansıtılmasının eksik olduğunu kabul etti (Piaget 1923^a: 283 & 286). Fikir yeni değildi – Bleuler (1923, bölüm 1) daha önce otistik düşünceye inanç, mitoloji, şiir ve felsefeyi dahil etmişti. Ama bunun Piaget için kişisel bir anlamı vardı. Daha önce de bahsedildiği gibi, 1918 tarihli *Recherche* kitabının otobiyografik bölümünde, metafizik ve mistisizm aracılığıyla otistik düşünceyi deneyimlediğini anlattı (Vidal 1994, bölüm 14).

Spielrein için, tam tersine, bilinçaltı düşünce, sembolizmin kaynağı, 'asıl düşünme şeklimiz' olarak kalmayı sürdürdü. Bu şekliyle 'yaratıcı düşünme' özelliğini yitirir; sadece bilinçli düşünmeyle işbirliği halinde yaratıcı çalışmayla sonuçlanabilir (Spielrein 1923b:322). Piaget kendisini hiçbir zaman tam anlamıyla psikanaliz alanına vermediğinden ve epistemolojik bir hedef izlediğinden, iki araştırmacı arasındaki fark açıkça entelektüel bir doğaya sahiptir. Ama aynı zamanda etkilidir de: Piaget'nin nesnellığe ve bilinçdışılığa olan güvensizliği, Spielrein'in kavramsal zekâ ve orijinallığı güçlü bir şiirsel hassaslık ve acı çekmenin köklerini anlama isteğiyle birleştiren bir söylevde yan yana var olmalarına izin verme isteğine zıt düşer.

Jean Piaget kendisini objektif düşünce olarak gördüğümüz şeyle ve ona göre karışıklık yaratmadan gerçekliği asimile etme kapasitesinin artışıyla karakterize edilen gelişimini anlamakla kısıtlamaya çalıştı. Onun görüşüne göre kişiliğini parçalara ayırma riski olmadan yaklaşmadığından, mistisizm ona yasak hale geldi. Epistemoloji ve psikolojisi gibi, dini de kişilerüstü mantık yasalarının içkinliğinin varsayılmasında yatıyordu (Vidal 1998). "Otistik düşünce" (burada şiiri, mistisizmi ve metafiziği içerir) bilgiye meşru yollar açamazdı. Diğer yandan Sabina Spielrein, kendi kişisel yazılarında ve yayınlarında önseziye anlam ve değer vermekten ya da 'beslenmesi' için alt algısal bir yaşamdan yararlandığı bir düşüncenin dolambaçlarını takip etmekten korkmuyordu. Dolayısıyla, Paul Federn'in 'Var olma nedeni olarak yıkım' hakkındaki yorumlarında yaptığı gibi, bir

tür mistik olmakla suçlanması şaşırtıcı değildir (Federn 1913:92-3). Gerçekten de, zekice metinlerinde söylemi arzuyla karıştırarak, Spielrein Nadja'yı – belli sihirli uygulamaların geçici olarak çekmemize imkân verdiği, ama bastırılmayan, havadaki ruhlardan biri?– ortaya çıkarabildi (Breton 1028:130).

Teşekkür

Bu makale, *L'Evolution Psychiatrique*, 60, 1, 1995, 1–17'de yayımlanan 'Sabina Spielrein, Jean Piaget: chacun pour soi'nin gözden geçirilmiş bir versiyonudur.

Referanslar

Abauzit, F. (1922) 'Du premier Sainte-Croix au dernier Sainte-Croix. Impressions d'un témoin'. *La semaine littéraire* (Cenevre), 4 Kasım, 548–50.

Blanchart, P. (1951) 'Notes et documents sur H.-R.Lenormand (3 mai 1882–16 février 1951)'. *Revue d'histoire du theatre*, 3, 167–76.

Bleuler, E. (1911) *Dementia Praecox; or, The Group of Schizophrenias*, çev. J.Zinkin. New York, International Universities Press, 1950.

— (1916) *Textbook of Psychiatry*, trans. A.A.Brill. New York: Macmillan, 1924.

— (1923) *Lehrbuch der Psychiatrie*. Berlin: Julius Springer, 4th ed.

Bovet, P. (1932) *Vingt ans de vie. L'Institut J.-J.Rousseau de 1912 à 1932*, Neuchâtel: Delachaux & Niestle.

Breton, A. (1928) *Nadja*. Paris: Gallimard, 1987.

Bringuier, J.-C. (1977) *Conversations libres avec Jean Piaget* (Jean Piaget ile Sohbetler). Paris: Laffont.

Carotenuto, A. (1982). *A Secret Symmetry: Sabina Spielrein between Jung and Freud*, çev. A.Pomerans, J.Shepley, K.Winston. New York: Pantheon Books.

— (1986) *Tagebuch einer heimlichen Symmetrie. Sabina Spielrein zwischen Jung und Freud*. Freiburg i.Br: Kore.

Cazamian, L. (1924) 'La psychanalyse et la critique littéraire'. *Revue de littérature comparée*, 4, 448–75.

Cifali, M. (1982) 'Entre Geneve et Paris: Vienne'. *Le Bloc-notes de la psychanalyse*, 2, 91–127.

— (1988/2001) 'Une femme dans la psychanalyse. Sabina Spielrein, un autre portrait'. *Le Bloc-notes de la psychanalyse*, 8, 1988, 253–65; *Journal of Analytical Psychology*, 2001, 46, 1, 129–138.

- Claparede, E. (1920) 'Freud et la psychanalyse'. *Revue de Geneve*, Aralık, 846-64.
- (1920a) *Psychologie de l'enfant et pedagogie experimentale*. Cenevre: Kundig, 1920, 8. baskı.
- (1922) 'Le mangeur de reves', Lenormand's makalesinin sunulduğu konuşmanın el yazısı notları (21). *Le Bloc-notes de la psychanalyse*, 2, 1982, 133-8.
- Federn, P. (1913) 'Sabina Spielrein, Die Destruktion als Ursache des Werdens'. *Internationale Zeitschrift für artzliche Psychoanalyse*, 1, 89-93.
- Freud, S. (1922) Letter of S.Freud to Raymond de Saussure, 3 July 1922, çev. J.Moll. *Le Bloc-notes de la psychanalyse*, 6, 1986, 191-2.
- Jung, C.G. (1912) *Wandlungen und Symbole der Libido. Beiträge zur Entwicklungsgeschichte des Denkens* ('Metamorphosis and symbols of libido', CW 17). Leipzig: F.Deuticke.
- Kerr, J. (1993) *A Most Dangerous Method. The Story of Jung, Freud, and Sabina Spielrein*. New York: Knopf.
- Klein, M. (1926) 'Infant analysis'. *International Journal of Psychoanalysis*, 7, 31-63.
- Kuppers, J. (1938) *Henri Rene Lenormand und seine Dramen*. Wurzburg: Richard Mayr.
- Lenormand, H.-R. (1922) 'Le Mangeur de reves', *Theatre complet*, cilt 2, Paris: G.Cres, 1922/Albin Michel, 1942.
- (1943) *Les Pitoeff. Souvenirs*. Paris: Odette Lieutier.
- (1949) *Les confessions d'un auteur dramatique*. Paris: Albin Michel, cilt 1.
- Pfister, O. (1920) 'J. Piaget: La psychanalyse et la pedagogie' [1920], çev. J.Moll. *Le Bloc-notes de la psychanalyse*, 1, 1981, 89-92 [Almanca orijinali *Imago*, 6, 294-5].
- P[iachaud], R.-L. (1922) "Le mangeur de reves" au Theatre Pitoeff. *Journal de Geneve*, 12 Ocak, 6.
- (1922a) "Le mangeur de reves" au Theatre Pitoeff. *Journal de Geneve*, 18 Ocak, 5.
- Piaget, J. (1920) 'La psychanalyse dans ses rapports avec la psychologie de l'enfant'. *Bulletin de la Societe Alfred Binet*, 18-34 & 41-58.
- (1921) 'Une forme verbale de la comparaison chez l'enfant. Un cas de transition entre le jugement predicatif et le jugement de relation'. *Archives de psychologie*, 18, 141-72.
- (1923) *Le langage et la pensee chez l'enfant* (Çocukta Dil ve Düşünce). Neuchâtel: Delachaux & Niestle.
- (1923a) 'La pensee symbolique et la pensee de l'enfant'. *Archives de psychologie*, 18, 275-304.
- (1924) *Le jugement et le raisonnement chez l'enfant* (Çocukta Karar Verme ve Akıl Yürütme). Neuchâtel: Delachaux & Niestle.
- (1926) *La representation du monde chez l'enfant* (Çocuğun Gözüyle Dünya). Paris: Presses Universitaires de France, 1972.

- (1945) 'Hommage a C.G.Jung'. *Revue suisse de psychologie*, 4, 169–71.
- (1951) 'Pensee egocentrique et pensee sociocentrique'. *Cahiers internationaux de sociologie*, 10, 34–49.
- (1977) 'Reponse de Jean Piaget au Dr. Olivier Flournoy'. *Journal de Geneve* (Samedi litteraire), 5 Şubat, p. v.
- Roudinesco, E. (1982) *La bataille de cent ans. Histoire de la psychanalyse en France*, cilt 1. Paris: Ramsay.
- Spielrein, S. (1911) 'Über den psychologischen Inhalt eines Falles von Schizophrenia (Dementia Praecox)'. *Jahrbuch für psychoanalytische und psychopathologische Forschungen*, hrsg. von E.Bleuler und S.Freud, Bd.3, 1/2, s.465–503. Leipzig/ Wien: Franz Deuticke.
- (1912) 'Beiträge zur Kenntnis der Kindlichen Seele', Spielrein 1987.
- (1920) 'Renatchens Menschenentstehungstheorie', Spielrein 1987.
- (1922) 'Qui est l'auteur du crime?' *Journal de Geneve*, 15 Ocak, s. 2. Ayrıca Spielrein 1987 ve *Le Bloc-notes de la psychanalyse*, 2, 1982, 141–6.
- (1922a) 'Schweiz', Spielrein 1987.
- (1922b) 'Die Entstehung der Kindlichen Worte Papa und Mama', Spielrein 1987.
- (1923) 'Die drei Fragen', Spielrein 1987.
- (1923a) 'Die Zeit im unterschwelligem Seelenleben', Spielrein 1987.
- (1923b) 'Quelques analogies entre la pensee de l'enfant, celle de l'aphasique et la pensee subconsciente'. *Archives de psychologie*, 18, 305–22. Ayrıca Spielrein 1987.
- (1929) 'Zum Vortrag von Dr. Skal'kovskij', Spielrein 1987.
- (1929a) 'Referat zur Psychoanalyse', Spielrein 1929, *Ausgewählte Schriften* in aynı Rusça orijinalinden. Berlin: Brinkmann & Bose, 1986.
- (1931) 'Kinderzeichnungen bei offenen und geschlossenen Augen', Spielrein 1987.
- (1986) *Comprensione della schizofrenia e altri scritti*. Naples: Liguori.
- (1987) *Samtliche Schriften*. Freiburg i.Br: Kore.
- Vidal, F. (1986) 'Piaget et la psychanalyse: premieres rencontres'. *Le Bloc-notes de la psychanalyse*, 6, 171–89.
- (1987) 'Jean Piaget and the Liberal Protestant Tradition', M.G.Ash & W.R. Woodward, ed., *Psychology in Twentieth-Century Thought and Society*. New York: Cambridge University Press.
- (1994) *Piaget Before Piaget*, Cambridge, MA: Harvard University Press.

—— (1998) ‘Immanence, affectivite et democratie dans “Le jugement moral chez l’enfant”’. *Bulletin de psychologie*, 51, 585–97.

Volkman-Raue, S. (1993) ‘Psychologie-historischer Kommentar zu Jean Piaget, Sigmund Freud und Sabina Spielrein’, S.Volkman-Raue, ed., *Jean Piaget. Drei fruhe Schriften zur Psychoanalyse*. Freiburg i.Br: Kore.

15. BÖLÜM

KISIM I

SPIELREIN'IN 'ÇOCUKTA BABA VE ANNE KELİMELERİNİN KÖKENİ' MAKALESİ ÜZERİNE YORUMLAR BARBARA WHARTON

1922'de yayımlanan bu makale zamanının çok ötesinde fikirler ve tutum ve öngörü türleri ifade ettiğinden dikkat çekicidir. Spielrein sadece, 'iyi' ve 'kötü' meme temasını işleyen "Sütten Kesme" makalesi 1936'da yayımlanan Melanie Klein'in çalışmasına öncülük ederek ruhsal gelişiminde çocuğun memeyle olan ilişkisinin önemini algılamakla kalmaz, aynı zamanda Winnicott, Fordham ve daha birçoklarının çalışmalarının habercisi gibi görünen bir kesinlik ve hassaslıkla bir bebek ve küçük çocuk olarak kendi kızında yaptığı gözlemleri de (diğer yazarlardan çok sayıda benzer gözlemlerle karşılaştırarak) kaydeder. Burada Spielrein'in odak noktası kasıtlı olarak dilin, özellikle de 'anne' ve 'baba' kelimelerinin ortaya çıkışıyla sınırlanmıştır. Ancak 'kendisini içgüdüsel olarak çocuğun üretmeye hazır olduğu türde dillere uyarlayan' anneler hakkında yazdığında, Winnicott'un spatula oyununu ya da kişilik ve başkalarıyla ilişki kurma becerisinin gelişimi için 'çocuğun spontane jesti' algısının derin anlamını tanımlamasını daha geniş bir bağlamda düşünmemek imkânsız (bkz. Ego Distortion in Terms of True and False Self, 1960).

Spielrein yetişkinlerin bebeklerle, 'kendi zihinlerinin derinlikleri'nden ve kendi çocukluk deneyimlerinden bebeğin zihnini 'hissederek' onunla sözel olarak 'oynadığını' belirtir. Çocuğun dilini kendisi mi ürettiği, yoksa onu miras mı aldığı sorusunu yöneltir; başka bir deyişle, çocuk onu '[dili] hem aramaya hem de icat etmeye' yöneltecek 'iletişim kur-

maya ihtiyaç duyan, doğal eğilimli bir sosyal varlık' mıdır? Winnicott'un geçişken objeler kavramı ve 'Bunu sen mi tasarladın yoksa sana dışarıdan mı sunuldu?' sorusunun esrarlı habercisi buradadır ('Transitional Objects and Transitional Phenomena', 1951). Spielrein, tıpkı Fairbairn'in daha sonra olacağı gibi, çocuğun temel sosyalliğinden, iletişim ve ilişki kurma ihtiyacından emindir. Dilin gelişiminin geçişken bir alanda, oyun alanında yattığını görür: bebek memeyle oynar, onu bırakır ve tekrar yakalar, artık mevcut olmadığı zamanın duyu-motor deneyimi yoluyla duygusal yüklü bir fantezi yaratır ve bu deneyimler aracılığıyla mevcut olma, mevcut olmama ve kendi varlığı hakkında anlık keşifler yapar.

Spielrein burada yüzyıllardır ve günümüzde de psikanaliz düşünürlerini meşgul eden, kendilik doğası ve gelişimi, bireysellik, ayrılık ve kaybın işlevi ve anlamıyla ilişkili konuları ele alıyor. Spielrein da, Fordham'ın daha sonra çocuğun kendi farklı ve aktif kişiliği olduğu konusunda ısrar ettiği ve Benin ve ilk kendilikten itibaren kişiliğin gelişimini tarif etmek için ayrışma ve yeniden bütünleşme teorisini oluşturduğunda odaklandığı alanda çalışır.¹ Spielrein çocuğun gittikçe kendisinin daha fazla farkında oluşunun ve annenin vücuduyla ilişkili olarak deneyimlediği dışsal direnç dünyasının izini sürer. Fordham'ın teorisinde ayrışma süreci teorisi de çocuğun dış dünyayla etkileşiminde belli bir ideal direnişle karşılaşmasına bağlıdır.

Spielrein'in makalesi çok yaratıcı ve derinlemesine hassas ve önsezili bir zihin izlenimi sunar. Çalışmalarının ve erken gelişim süreçleri alanındaki düşüncelerinin daha fazla detaylandırılmış ve zamanında daha geniş ölçüde tanınıp takdir edilmemiş olması büyük bir kayıptır. Gerçekten de üzücü bir şekilde ihmal edilmiştir.

---

¹ Bkz. Fordham, *The Life of Childhood*, 1944, daha sonra *Children as Individuals*, 1969 olarak ve ayrıca *Explorations into the Self*, 1985 ismiyle de yayımlandı.

Referanslar

Fordham, M. (1944) *The Life of Childhood. A Contribution to Analytical Psychology*. Londra: Kegan Paul, Trench, Trubner.

——(1969) *Children as Individuals*. Londra: Hodder and Stoughton.

——(1985) *Explorations into the Self*. Londra: Academic Press/Society of Analytical Psychology.

Klein, M. (1936) 'Weaning'. In *Love, Guilt and Reparation and Other Works 1921– 1945*. Londra: The Hogarth Press & The Institute of Psycho-Analysis, 1975.

Winnicott, D.W. (1941) 'The observation of infants in a set situation'. In *Through Paediatrics to Psycho-Analysis*. Londra: The Hogarth Press & The Institute of Psycho-Analysis, 1987.

——(1951) 'Transitional objects and transitional phenomena'. In *Playing and Reality*. Londra: Tavistock Publications.

——(1960) 'Ego distortion in terms of true and false self'. In *The Maturation Processes and the Facilitating Environment*. Londra: The Hogarth Press & The Institute of Psycho-Analysis, 1965.

15. BÖLÜM
KISIM II
DİL GELİŞİMİNİN FARKLI
AŞAMALARINA DAİR GÖZLEMLER
SABINA SPIELREIN

1.
Farklı Dil Formları

Biz yetişkinler dilleri konuştuğumuzda sözel içeriği düşünür ve, yazılı metinlerde bile, ünlem, soru işaretleri ve diğerleri gibi ritmik/melodik dil alanındaki katkıların oynadığı rolü görmezden geliriz. Bu melodik ifade şekilleri konuşma dilinde daha da önem kazanır; burada üçüncü bir faktör eklenir, taklit ve jest, görsel dil adını verebileceğimiz ve farklı bir resim dil olarak rüyalarda önemli bir rol oynayan ifade şekilleri. Dolayısıyla sözel dili, melodi dili, görsel (resim) dil, dokunma dili gibi diğer dil türlerinden ayırt etmek zorundayız. Bilinçli bir iletişim yöntemi olarak sese dayalı diller (melodi ve her şeyin ötesinde sözcükler) egemen bir rol oynar ve böylece diğerlerinin ötesine geçerek ‘sosyal diller’ olarak adlandırılmayı hak eder. Lazarus haklı olarak insanların ilk olarak dil aracılığıyla sosyal varlıklara dönüştüğünü söyler, bununla kastettiği sözel dildir: ‘artık dünya Ben-değil ve Ben’den, yani benim olan Ben’den değil, Ben-değil ve bir diğerini anlamak ve konuşmak, ortak, paylaşılan bilinçlerine bir tanık bulabilmek anlamında çok sayıda Ben’den oluşur’ ve dahası: ‘dilin sadece toplumda var olduğunu hatırlarsak, bir insanoğlu kendisinin Kendi olduğunu ve Ben’in sadece diğer Kendi’ler ve diğer Ben’lerle birlikte var olabileceğini fark edebilir.’

Kişinin diğer dillerle kıyaslandığında sözel dilin yüksek sosyal önemini değerlendirebilmesi için, sadece sağır dilsiz-

lerin genellikle utangaç, ürkek, kindar doğasını körlerin karakteriyle kıyaslaması yeterlidir.

Sosyal amaçlara en uygun olanı olduğundan, sözel dil kısa sürede diğerlerini geri plana itti ve böylece diğer diller yardımcı diller, bilinçdışı diller konumuna indirgendi ya da alternatif olarak sanatsal dillere dönüştü. Ancak genetik açıdan sözel dil ne insan ne de hayvan dünyasında ilk dil olmaktan çok uzaktır. Melodi dili, ritim ve tonun en ilkel formundaki müzik sözel dilden çok önce gelir: sözel dilin ilk işaretleri ortaya çıkmadan çok önce ağlamak, bebek ile ona bakan kişi arasındaki güvenilir bir iletişim yöntemidir. İlgili anne ve bakıcılar, küçük sorumluluğunun altı ıslak, aç, ağrı çekiyor ya da sadece bakıcının yanında olmasını istiyor olmasına göre oldukça farklı, özel şekillerde ağladığını çok iyi bilir. Bebek önce farklı ritimler, ses yüksekliği, ton ve ağlamasının yoğunluğu ile, başka bir deyişle ilkel, melodik bir dille – kasıtlı ya da kasıtsız olarak – kendini ifade eder. İlk başta anladığı da tondur, çok sonra kelimeleri anlamaya başlar. Hayvanlarda da genellikle dilimizin melodik unsuru hissedilir.

Bu düşüncelerden sonra müziğin çok yaygın popülerliği anlaşılabilir ve bu popülerlik sadece, anlaşılması çok kolay olmayan, bir sanat eseri olarak müziği değil dil olarak müziği de kapsar. Plastik sanat ürünleri aslında sihirli amaçlar gören temsillerdi.¹ Dile gelince, sadece kendisi için var olan otistik dil ya da ‘sihirli’² bir dil dışında, plastik ifadeler çok daha beceriksizce ve çok daha az güvenilirdir. Plastik sanat ürünlerinden sessizlik içinde tek başlarına zevk alınabilir. Ancak müzik, en ilkel şarkı formunda, kendini eğlendirme olarak başlamışsa bile kısa süre içinde *par excellence* bir iletişim yöntemi, bir dikkat çekme çabası, bir dua, Tanrıya ya da insanlara yönelen ve dahil olmalarını talep eden bir şikâyet haline geldi. Sözel dilin gelişimiyle iki ilişkili akustik

¹ Bkz. Freud: *Totem ve Tabu*.

² Dilin başlangıçta sadece kendisi için var olduğu ve ancak daha sonradan başka insanlar için amaçlanan bir sosyal dile doğru geliştiğini söyleme noktasındayız.

dil bilinçli olarak ve dua, halk şarkıları ve daha sonra da sanat eserleri (koro müziği, opera vs.) formunda ortaya çıkar. Ama kelime ve melodinin halk müziğinde birleşmesi ayrıca her biri kendi karakterine sahip ve kısmen diğerini dışta bırakan iki bağımsız dilin var olduğunu gösterir: çoğu durumda ya melodi ya da metin ortadan kalkar. Genel olarak melodi, daha kesin olarak sözel dil, ortama uyum sağlar. Bütün dualarda melodi metne uyar ve en eski dualarda neredeyse saf ritme indirgenir. Halk şarkılarında çoğunlukla basit ve işlenmemiş metin güçlü aksanla birlikte ve melodiden çok farklı olarak dikkat çeker. Tıpkı müzikal anlamda ilkel kalan ve tek bir şarkıyı bile detone olmadan söyleyemeyen büyük şairler olduğu gibi, melodiye uyacak tek bir dize bile yazamayan müzik bestecileri de vardır. Büyük ihtimalle bu ırk temelli farklara kanıttır.

Kızımda ilk müzikal iletişimini ne zaman ve hangi formda ürettiğine büyük ilgi gösterdim. Buna rağmen ilk başta fark etmeyi başaramadım. Ancak kısa süre sonra, temelde benzer olan diğerleri izledi: hepsi de konuşmanın melodisini oluşturma denemeleriydi. Müzik hissi anlamında henüz gerçek bir melodi değildi, daha çok ‘uyaksız dizeler’ adı verilen şeyle kıyaslanabilecek, heceler ritmik bir şekilde uzatılması, çocukların ‘ışitmeden’ söylediği bir melodiydi. Benzer bir şarkının sözleri şöyledir:

Von der Kiiissen Nadel picket
Von der Naaadel picke di.¹
Yaaastıktaki iğne batıyor.
Kendini iğneye batırıyoruuuuuuun.

Küçük kızım ile sık sık her tür halk şarkısını ‘aklımıza geldikleri şekilde’ söyleyerek eğleniyoruz. Bunu yaparken sıradaki şarkıyı sözel içeriğinin benzerliğine göre önceki şarkıyla ilişkilendirdiğimi, iki buçuk ile üç yaş arasındaki çocuğusa melodik şeklin benzerliğine uygun olarak ilişkilendirdiğini fark ettim. Her durumda metinlerin içeriğini ve bü-

¹ *Die Nadel vom Kissen picket (sticht). An der Nadel ‘pickest’ du dich.*

yük çoğunluğunda kelimeleri ezbere bildiğinden, bu durum çocuğun cehaletinden kaynaklanamaz. Biraz daha büyüdüğünde kızım sözel içeriğin benzerliğine göre ilişkilendirmeye başladı. Normal yetişkinlerde, büyük bir çoğunlukla, sözel içeriğe göre ilişkilendirmek ağır basar.

2.

Baba ve Anne

Metnin devamında sadece sözel dil ve özellikle de, yaygın inanışa göre çocuğun ilk kelimeleri olan 'Baba' ve 'Anne' kelimeleri ile ilgileneceğiz.

Sözel dili kim icat etti? Yetişkin mi yoksa çocuk mu? Çocuk dilde spontane yaratıcılık yeteneğine sahip midir, yoksa ihtiyaçlarına uyarlanmış dili sadece yetişkinlerden mi edinir? Bu çok tartışılan konu hâlâ yanıtsız. Burada psikanalitik deneyim yardımcı olabilir.

Dil temel olarak bilinçdışından (daha doğru bir ifadeyle bilinçaltından) ortaya çıkar ve bilinçdışı, Freud ve öğrencilerinin gösterdiği gibi, her zaman çocukluk deneyimlerine ve düşünce süreçlerine götürür.

Atanın çocuğun içinde ve çocuğun da atada yattığını her zaman aklımızda tutmalıyız. Yetişkin gerçekten de dili icat ettiyse, onu ruhunun çocukluk aşamasının en erken dönemlerinde yarattı. Çocuk dilini kendisi mi yaratır yoksa onu yetişkinlerden mi alır? Benim görüşüme göre bu soru farklı bir şekilde yönetilmeli: çocuk doğal eğilimi sonucu iletişim kurmaya ihtiyaç duyan sosyal bir varlık mıdır? İletişim kurma ihtiyacı kalıtımla alındıysa ve konuşan insanlara aitse, o halde hem aramaya hem de icat etmeye yönlendiren dil ihtiyacı miras alınmıştır.¹ Tabii ki yetişkinler mücadelelerinde genç zihnin yardımına koştu; kendi konuşmaları ve çocuğun karşısında yaptığı taklitlerle, kalıtsal olarak hazırlıklı olduğu konuşma mekanizmalarının gelişmesini cesaretlendirir; anne ve bakıcılar kendilerini içgüdüsel olarak,

---

¹ Burada 'dil'i kelimenin normal anlamında, yani bir iletişim yolu olarak kullanıyorum. Birazdan göreceğimiz gibi, dil kökeninde bu değildir.

çocuğun üretmeye hazır olduğu dil türlerine adapte eder: kendi zihinlerinin derinliklerinde, gelişimlerinin ilk dönemlerindeki materyali bulur ve bu çocukla bilinçdışı bir şekilde konuşmasını sağlar. Bir örnek, çocuk ve ona bakanın dilin oluşumunda nasıl işbirliği yaptığını açıklayabilir: Stern sekiz aylıkken kızının spontane olarak ‘p’ sesini ürettiğini söyledi. Yetişkinler onu teşvik etti ve çocuğa ‘papa’ [Türkçe: baba] kelimesini söyledi. Çocuk ilk başta söylediği şeyi, sadece ‘p’ sesini tekrar etti; beş ya da on dakika sonra spontane olarak ‘Pa-pa-pa’ dedi ama tabii ki söylediğinin anlamını bilmiyordu. Çocuk ‘Papa’ kelimesini söylemeyi çok çabuk öğrendi çünkü spontane ‘p’ sesini şekillendirmişti; ama henüz ‘Pa-pa’ değil ‘Papapa’ kelimesini tekrarladı çünkü onu iki heceyle sınırlamak henüz gelişim aşamasına uygun değildir; böylece şimdilik gerçek sözel anlamı olmadan, sadece bir dizi ‘manasız’ hece olarak ‘Papa’ kelimesini kullandı.

Genel görüşe göre çocuğun ilk kelimelerinin her zaman aynı kelimeler, yani ‘Baba’ ve ‘Anne’ olması dikkat çekici. Dudaktan çıkan ‘p’ sesinin yerini, farklı dillerde genetik olarak alakalı dudak-diş sesleri alır. Yani Rusçada ‘papa’, Fransızca ve Almancada ‘Papa’, İngilizcede ‘Papa’, diğer Slav dillerinde ‘tate’, ‘tiatia’, Yunancada ‘baba’ vs. kullanılır.¹

Mama sözcüğü hemen hemen bütün dillerde aynıdır. Rusça ‘Mama’, Fransızca ‘Maman’, Almanca ‘Mama’; Ukraynaca ‘maty’ ama aynı zamanda ‘mamo’, Yunanca ‘Mama’ vs. Dudaktan çıkan ‘m’ sesi, seslerin düzeni ters olan, yani ‘Mama’ yerine ‘amam’ denilmesi gereken diller dışında değişmiyor.²

Baba ve Anne gerçekten de bütün çocukların ilk kelimeleri mi? Bu soruyu yanıtlamak çok zor çünkü gözlemlenen materyalin seyrek aralıklı olmasının yanı sıra, kelime ile anlamsız sesler arasında ayırım yapma zorluğu da söz konusudur. Bu ayırım yapma zorluğu bebek ağlamasında çok

¹ Mesela ‘*batjka*’ gibi daha karmaşık görünen bütün kelimelerde, bunun çocuğun kullandığı ilk form olmadığını her zaman hatırlamamız gerek.

² Fonetik açıyı başka bir yerde ele alacağım.

açıktır. Ağlama orijinalinde bir refleks oluşumu olabilir ama öyle kalmaz. Ama yine de bebeğin ilk kez ne zaman ağlamayı bir refleks oluşumu olmadan, bilinçli ya da bilinçdışı olarak özel bir niyetle kullandığını kesin olarak bilemeyiz. Baba ve anneler kaçınılmaz bir şekilde bu âna dair farklı fikirler geliştirme eğilimindedir; bir anne genel olarak refleks oluşumu fikrinden hoşnut kalmaz. Ağlamada olduğu gibi, ilk kelimelerde de gönüllü bir etken vardır; anlamsız sözlere, anladığımız ya da anlamamız gereken bir anlam içerdikleri anda ‘kelime’ adını veririz, çünkü özel bir niyetle üretilmiştir.

Bir anne bana bebeği hakkında yazdı: Lili’nin anlamını kesinlikle bildiği ilk kelime “a-a”¹, ama bunu söylemiyor; söylediği diğer kelimeleri ise anlamıyor, yani bizim anladığımız şekilde anlamıyor. Anne, Lili’nin spontane olarak kaydettiği ilk kelimeyi aynı anda hem kaydedip hem de anlamadı.

Stern, kendi kızının ilk kelimesinin *Dida* (saat) olduğunu belirtiyor. Bu kelime onun karşısında yetişkinler tarafından sürekli tekrar edilmesinden, aynı zamanda çocuğun ilgisinin kasıtlı olarak saatin kendisine çekilmesinden doğdu. Başka bir yazar, çocuğun su sesini duymasının ardından spontane olarak ortaya çıkan *Lululu*’yu bildirir. Çocuğa ulaşan çok sayıda izlenim arasında neden özellikle bu izlenimlerin öncelik edindiğini ve ilk kelimenin oluşumunu sağladığını bilmiyoruz: gözlemlenebilecek materyal fazlasıyla yetersiz. Baba ve Anne, form ya da anlam açısından öyle görünmese bile bu çocukların da söylediği ama gözden kaçan ilk kelime olabilir mi? Bu kelimelere bu önceliği veren yaygın halk inanışının temeli ne? Çocuğun kelimeleri yanlış olarak, bozuk bir formda tekrarlamasının nedeni ne? Dikkatimizi önce bu soruya yönelteceğiz. Bu konuda çok sayıda teori mevcut, ben kısaca birkaç tanesini seçeceğim: Sözde ‘*Loi du moindre effort*’²’ün kökeni Ament’e göre Maupertuis’e kadar uzanır. Buffon bu kuralı telaffuza uygular ve A sesli harfi

¹ Bir beden fonksiyonunu belirtmek için.

² ‘Asgari çaba yasası’.

ve P, B, M sessiz harflerinin telaffuz etmesi en kolay olanlar olduklarını söyler. Yani çocuğun ilk kelimeleri bu seslerden oluşur (Baba, Mama, Papa). Schultze çocuğun en az fiziksel çabayla bağlantılı seslerden daha zor olanlara ilerlediğini söyler; çocuğun konuşmasında sıradaki ses-değişimi, ses bozulması ya da ses-dönüşümünü formüle eder: 'Çocuk henüz telaffuz edemediği sesin (sesli ya da sessiz) yerine zor olanla en yakından ilişkili ve en az fiziksel çabayla söylenebilecek sesi yerleştirir ve bunu da başaramazsa söylemeden bırakır.'

Gutzmann, Franke ve Toischer de farklı fiziksel çaba seviyelerinden bahseder ve en düşük seviyelerin tercih edildiğini öne sürer. Kussmaul gibi Gutzmann da dil gelişiminin dönemleri arasında ayrım yapar ve ikinci dönemde çocuğun anadilini anımsatan sesler ürettiğini söyler. 'Bu ilk sözlerin ilk ve ikinci telaffuz siteminde yer alması doğal: dudaklar ve dilin ucu emme ile telaffuza hazırlanan bölgeler. Bu nedenle baba ve anne için verilen isimler neredeyse bütün dillerde benzer ve çoğunlukla da aynıdır' der.

Yani Gutzmann'a göre ilk kelimelerimiz Papa, Mama, Baba vs. için yolu döşeyen şey emme eylemidir. Gutzmann'ın yanılışı en az fiziksel çabaya göre ardışıklık ilkesinin geçerli olduğunu farzetmesinde yatar. Bu ilkeye sağlam temelli itirazlar yükseldi. Diğer isimlerin yanı sıra Preyer, Sully ve Rzesnitzek de bunu düzenli bir desen olarak görmez. Rzesnitzek konuşma araçlarının oyuncu bir şekilde dahil olmasından bahseder. Son olarak Ament anlamsız monologlarda en zor sesler olan K, G, R vs.'nin çocuğun ilk dil kelimesini söylemesinden uzun süre önce kullanıldığını kanıt sunar.

Mesela Irene D 288 günlükken *rrr* (yuvarlanmış), *errau* (genizden), *abrr* ve benzeri sesleri çıkarttı; Gertrud Z 190 günlükken *abrrr*, *abruh* seslerini çıkarttı; Elisabeth M 390 günlükken *rollenwollegogu* sesini çıkarttı vs. Yani Ament en az fiziksel çabaya uygun ardışıklık teorisinin yerine, fiziksel tercihe uygun ardışıklık teorisini koyar. Çocuk artık en zor sesleri çıkartabiliyor olsa bile, onların yerine dudak ya da dişle çıkarılan sesleri koymayı tercih eder; bu sesleri tercih

etmesinin nedeni, emerken bu sesleri özellikle geliştirmiş olmasıdır. Dolayısıyla Ament'in teorisi temelinde bir psikolojik teoridir de. Kuşkusuz Ament'in anlayışıyla fiziksel tercih, çocuğun ilk kelimelerindeki ses seçimlerinde büyük bir rol oynar. Maalesef Ronjat'ın ilginç çalışmasını burada daha detaylı bir şekilde anlatmam mümkün değil.¹ Ronjat çocuğun dilin yaygın kelimelerini yeniden düzenlemekte temel aldığı yasaları formüle eder, mesela Asimilasyon adlı bölümünde:

15 aylıkken Fransızcada ve Almancada, aşağıdaki formüllerin yerleştirilmesine izin veren bir dizi kelimeyi tanımlamayı başarmışım:

Vurgulu bir hecede² kapantılı ya da genizden gelen bir patlama³ vurgulu bir hecede patlayıcı bir sessiz harfi ya da vurgusuz bir hecede herhangi bir sessiz harfi asimile eder. Vurgu-sonrası bir hecede Louis, bir vurgu-sonrasını (s) uzatan bir tür sesli titreşim olan yuvarlanmayan 'r' dışında hiçbir patlayıcı ses üretmiyor; bu çok silik bir sestir, doğası itibariyle mecburen sessiz harftir, olduğu gibi kalır.

Vurgu öncesi bir hecede, m rml'nin⁴ tonik hecede patlayıcı b olarak aynı kategoriye ait olduğu Armband'dan (kolluk)⁵ başka bir patlayıcı sessiz harf örneğim yok.

Belirtilen sesbirim, tümevarımsal sesbirimden telaffuz kısmını alır, ama kendi telaffuz formunu sürdürür.

Böylece dıştan çıkan kapantılı bir sesin⁶ başlattığı dudaktan çıkan bir genizden ses⁷ dıştan çıkan bir genizden sese dönüşür,¹

¹ 'The development of language observed in a bilingual child': Jules Ronjat, Paris 1913.

² 'Patlayıcı' hecenin başındaki sesin baskın olduğu, iç patlamalı ise hecenin sesli harfini izleyen ses ya da seslerin baskın olduğu anlamına gelir.

³ Vurgunun olduğu.

⁴ Yani, 'm'nin 'rm'nin yerini aldığı yerde.

⁵ Yani: 'Armband' yerine Louis *ambam* der. Ronjat'ı izleyerek kullandığım ifadelerle dair daha fazla açıklama için okurun orijinale bakmasını öneririm.

⁶ =m

⁷ =d

mx_d=n, ötümsüz bir dudaktan çıkan kapantılı sesin (=p) başlatıldığı sesli bir dişten çıkan kapantılı sesin (=d) sesli bir dudaktan çıkan kapantılı sese (=b) dönüştüğü Fransızca dame >(dam>Sn) örneği, dx_p=b, Almanca Puder >(puds>pubs) örneği gibi.

Bu örnekler çocukların kelimeleri yeniden düzenleme şeklinde ortaya çıkan katı bir düzenli deseni ve bunun fizyolojik tercihle açıklanabileceğini gösterir. Çocuk 'dam' yerine 'dan' dediğinde, aynı telaffuz sisteminde yatan arkadan gelen sessiz harften bir dişten çıkan sesli harf oluşturarak, iş kendisini kolaylaştırır. Dudaktan ve dişten çıkan seslerin çocuğun ilk kelimelerinde tercih edilmesinin nedeninin, bu belirli seslerin çocuğun gelişiminde emme eyleminde üretilmesi olduğu oldukça açıktır. Ancak bütün dürüstlikle, bu teoriler temel noktaları açıklanmadan bırakır: nasıl olur da bütün ırklardan çocuklarda baba ve anne (papa ve mama) için aynı karşılaştırılabilir terimler bulunuyor? Nasıl oluyor da bunlar çocukların ilk kelimeleri oluyor, ya da daha doğrusu ilk kelimeleri olduğu düşünülüyor? Nasıl oluyor da bir çocuk tarafından üretilen bir ses sözel bir anlam içerebiliyor? İlk iki soru yanıtlanmadı; kelimelerin kökeni konusunda çok sayıda teori biliyoruz, bence içlerinde refleks teorisi ve yansımali teori en fazla ilgiyi hak ediyor. Bu teorilerin ikisi de insanoğlunun doğal bir şekilde öğrendikleri ve özel bir anlam verdikleri (sözel anlam) sesleri kullandığı konusunda hemfikir.

Önceki bütün teorilere göre dilde şundan başka bir aşama yoktur: ister bir refleks olarak isterse anlamsızca tekrarlanmadan, doğal bir şekilde çıkan bir ses, bir anlam iletme niyetiyle kullanıldığı anda bir kelimeye dönüşür.

Şimdi psikolojik tercih hakkındaki fikirlerimi bu teorilerin yanına yerleştirmek istiyorum. Dilin gelişiminde üç aşamayı ayırt ettiğimi baştan belirteceğim: birincisi, dilin kendi başına var olduğu otistik aşama; ikincisi, bir kelimenin gerçekliği anımsatan ilave bir anlam içerdiği sihirli aş-

¹ =n

ma; üçüncüsü, diğer insanları hedef alan mevcut sosyal dil aşaması.

Bu üç aşama Freud'un gerçeklik ilkesinin gelişiminde çok iyi bilinen ardışıklığa karşılık gelir; Freud'da otistik ve sihirli aşamalar, dileğin gerçeklikten daha güçlü, fantezinin gerçekten daha önemli olduğu ve düşüncenin her şeye kadir oluşunun üstün geldiği tek bir aşamada birleşir. 'Animism, Magic and the Omnipotence of Thought' (Animizm, Sihir ve Düşüncenin Her Şeye Kadir Oluşu) üzerine düşüncelerinde Freud'u bir adım izleyelim:¹

İnsanoğlunun ilk dünya sistemini bilgiye duyduğu saf kurgusal açlık yoluyla yarattığı farz edilmemeli... Dolayısıyla animistik sistemle başka bir şeyin, isim vermek gerekirse kişinin kendisini insan, hayvan ve eşyaların, ayrıca ruhlarının da efendisi yapmak için yön oluşturma, yan yana gittiğini öğrenince şaşırmamalıyız. S.Reinach 'büyü ve sihir' isimleriyle bilinen bu yönelimleri animizm stratejisi olarak adlandırmak ister. Mauss ve Hubert'a gelince, onları bir teknikle kıyaslamayı tercih ederim (*Totem ve Tabu*. 110-111)

Sihir ilkesi 'uygulanan eylem ve beklenen olay arasındaki benzerliklerde yatar. Frazer bu tür sihre "taklitçi ya da homeopatik" adını verir. Yağmur yağmasını istiyorsam, yağmura benzeyen ya da yağmuru hatırlatan bir şey üretmem gerekir'.² (a.g.e. 114).

'Kişiyi sihir uygulamaya yönelten nedenler kolayca tanımlanabilir; insanların istekleri. Sadece ilkel insanın isteklerinin gücüne büyük güven duyduğunu farzetmemiz gerek' (a.g. 117-118). Çocuk için de, tıpkı sihirli eylemlerinde ilkel insan için olduğu gibi, istemek deneyimle aynı şeydir.

---

¹ Freud: *Totem ve Tabu* 1913.

² Bir yara açan silahın yarayı iyileştirebileceği yanılgısı. Bu sözde 'bulaşıcı sihir' ile uzamda bağlantı, yakınlık ya da en azından hayal edilen yakınlıkta bağlantı sorunu yoktur. Ama benzerlik ve yakınlık çağrışım süreçlerinin iki temel ilkesi olduğundan, düşünce çağrışımının üstünlüğü sihirli formüllerin bütün saçmalığının bir açıklaması olarak ortaya çıkar.

Motor aktiviteyi bile gerçekleştiremeden kendisini benzer ruhsal koşullar altında bulan çocuk örneğinde, başta halüsinasyon yoluyla isteklerini gerçekten tatmin ettiği, bunun da duyumsal organlarının merkezkaç heyecanları yoluyla tatmin edici durumu oluşturduğu varsayımını başka bir yerde savunmuştuk' (a.g.e. 118). (Bkz. Freud: Formulierungen über die zwei Prinzipien des psychischen Geschehens'. *Jahrbuch*, Cilt 3, 1912:2).¹

Sihire inanan kişi 'böyle nesnelerin onları temsil eden fikirlerin gölgesinde kaldığı; sonrakinde gerçekleşen şeyin öncekinde de olması gerektiği ve fikirler arasında mevcut olan ilişkilerin şeyler konusunda da kabul edildiği' düşüncesindeki bir çocuk gibidir (*Totem ve Tabu* 119).² Bu tür sihirli inanca akıl hastalıklarında, sözde 'şizofreni'de sık sık rastlıyoruz (Bleuler). Örneğin hastalarımın biri insanların kendisi hakkında sahip olduğu çeşitli kötü düşüncelere üzülüyordu. Bu yüzden üzülmesine gerek olmadığını, sadece düşünce olduklarını söylediğimde şu yanıtı verdi: 'Bir fikir, varlığını kanıtlamak için bir gerçeğe dönüşebilir.'³ Bir şeyin olması için onu düşünmek yeterlidir; ancak bu düşünce her zaman bir istek ya da bir korkunun ifadesidir.

Bebek ilk anlamsız seslerini çıkarttığında, bunu nefes alma, kas gerilimiyle ilgili çeşitli psikolojik nedenlerle yapar ve böylece mırıldanmak bebeğe zevk verir. Örneğin Stern'de şöyle okuruz:

---

¹ Metin şöyle devam ediyor: *Yetişkin ilkel insan başka bir yol bilir. Bir motor dürtü, irade, isteğine tutunur ve daha sonradan istek gerçekleştirme hizmetinde yeryüzünün yüzünü değiştirecek olan bu irade şimdi motor halüsinasyon yoluyla kişinin deneyimleyebileceği tatmini temsil etmek için kullanılıyor. Tatmin olan istegin bu temsili, saf duyumsal tatmin tekniğinin yerini alan çocuk oyunuyla kıyaslanabilir.*

² Spitteler: *Meine frühesten Kindheitserlebnisse*. (En erken çocukluk deneyimlerim).

³ Spielrein: *Über den psychologischen Inhalt eines Falles von Schizophrenie*. (Bir şizofreni vakasının psikolojik içeriği üzerine). *Jahrbuch für psychoanalytische und psychopathologische Forschungen* BD.III 1911. *Psikanalitik ve Psikopatolojik Araştırma Yıllığı*, Cilt. 3, 1911.

Yedinci haftadan itibaren bebek bazen tatmin edici bir beslenmeden sonra, örneğin 'kra-kra' gibi bir memnuniyet sesi çıkarır; iki aydan sonra keyif sesi daha çok 'erre-erre' gibidir. On bir haftalık bebekte mırıldanmanın daha uzun sürdüğü ve her zaman derin bir memnuniyet işareti olduğu fark edilir.

Stern'e göre gelişim 'duygusal/isteğe dayanan konumdan objektif/entelektüel konuma doğru' ilerler.

Şimdi ilk 'baba' ve 'anne' kelimelerine bakalım. Bebeğin bu kelimeleri nasıl telaffuz ettiğine dikkat etmek çok önemlidir. İlk başta 'mama' ve 'papa' değil 'mo-mo-mo', 'po-po-po' der; sesli harf kabaca o olarak duyulur ve ilk başta birkaç hece sınırlanmamıştır. 'Mo-mo-mo' derken ve ardından kendi hareketlerini taklit etmeye çalışırken bebeğin ağzını dikkatle incelersek, bu hareketlerin emme hareketine ne kadar çok benzediğini görürüz. Emme eylemi 'mo-mo-mo' seslerinde mevcuttur. Bebek beslendikten sonra karyolasına geri koyulduğunda, emme için gereken sinir dürtüleri henüz durmamıştır; bu yüzden hareketler devam eder ve sonucunda 'mo-mo-mo' kelimesi üretilir. 'Mo-mo-mo'yu üreten hareketler kısmen psikolojik nedenlerle bebek için fazlasıyla keyif verici olsa gerektir, çünkü emme eylemini model almıştır ve dolayısıyla kolayca üretilir, ama psikolojik nedenleri daha da fazladır: emme eyleminin hareketlerini yeniden üreterek, bebek biraz önce gerçekleştirdiği eylemde keyif aldığı duyguları bir şekilde yeniden yaşar. James'in şu ifadesindeki kadar ileri gitmek istemiyorum: 'Üzgün olduğumuz için ağlamayız; ağladığımız için üzgünüz.' Ama en küçük yaşlarda belirli hareketlerle onlara eşlik eden duyguların arasındaki bağlantının çoktan yerleştiği doğru olsa gerek. Dolayısıyla, bebeğin, emme hareketleriyle bağlantılı sesler olan ilk 'mö-mö-mö'lerini mırıldandığında, aynı zamanda keyif verici emme hislerini deneyimlediğini farz etmek cüretkâr bir düşünce değildir.

Bebeğin zihninde net görüntüler olduğunu hayal etmemize gerek yok: annenin ya da emmenin kendisinin görüntüleri olması gerekmez, sıcaklık, yumuşaklık (annenin vücuduyla temasta), sıvı, tokluk vs. hisleri de olabilir. Bebek

doğal olarak her zaman bu duyguları tekrarlamak ister; yani ağzını içgüdüsel olarak bahsettiğimiz sesleri üreten bir pozisyona getirecektir. “Mö-mö” sesleri arasındaki bağlantı ve buna karşılık gelen duygular gittikçe yaklaşır, sürekli bir hal alır; bebek hem arzulanan hem de tanıdık olan belirli bir grup hissi kendi içinde uyandırmak için bu sesleri üretmek isteyecektir. Belirli sesler artık oldukça spesifik ruhsal içerikler, duygular ve hatta belki de fikirlerle bağlantılı olduğundan, bu içerikleri işaret eden ya da onları temsil eden kelimelerden bahsedebiliriz.

Bu ilk kelimeler hâlâ otistiktir, yani kendi başlarına var olurlar. İlk otistik aşama, sihrin etkisi altında kalınabilecek bir dış dünyanın varlığını varsaydığı ölçüde ‘sihirli’ aşamadan ayırt edilir, yani bu ilk otistik aşamada henüz çocuktan ayrı bir dış dünyayı varsaymamıza gerek yoktur. ‘Mö-mö’ kelimesinin ortaya çıkışı çoktan otistik aşamadadır, ancak sihrin, yani kelimelerin ve özellikle de bir ismin her şeye kadir olduğu inancına ışık tutar.

Herkesin bildiği gibi, sihirde isim kişi anlamına gelir. Ve bu bakımdan görüntü isme eştir: örneğin biri bir düşmanın ölümünü çağırarak isterse düşmanla aynı boyutta bir mum alır ve sonuna kadar yakar; aynı sonuç düşmanın adından kötü niyetle bahsederek de elde edilebilir.¹

Kutsal bir hayvana ya da bir krala yaklaşamayacağımız ve tıpkı o kişi tarafından kullanılmış olan nesnelerden, özellikle de yiyecekten de uzak durmamız gerektiği çünkü aksi takdirde hemen orada öleceğimiz gibi, adından da bahsetmemeliyiz.

---

¹ Aşağıdaki bölümü Dr. Papadaki’nin (Cenevre’deki bir psikiyatri kliniğinin müdürü) benimle paylaşma nezaketini gösterdiği bir vaka çalışmasından aldım. Anksiyete yoluyla belirli manilerin ortaya çıkışı: örneğin nakış üzerinde çalışırken ölüm fikri aklından geçerse içi o anda ismi aklından geçmiş olabilecek kişiye kötü şans getireceği korkusu ile dolar ve daha az nahoş olan bir fikirle yeniden işleyebilmek için birkaç ilmeği sökerdi. Bunun saçma olduğuna karar verip devam ederse aniden sıcak basar, korkunç bir halsizlikle titremeye başlardı ve bu onu çok mutsuz ederdi.

Aynısı ruhlar, ölü adları için de geçerlidir. Freud bu isim ve kişi, kelime ve eylem eşdeğerliğinin, yukarıda fikrin, düşünce- nin gerçeklikten daha önemli hale geldiğini açıkladığımız şekilde, çocuk için öyle olduğunu açıklar; her istek ilk başta halüsinasyon yoluyla tatmin edilir ve çocuk sadece geçmişe bakarak çoğu şeyi kendisi için imkânsız kılan ve öncelikle ustalaşmanın gerektiği bir gerçeklik olduğunu öğrenmek zorundadır.

Çocuğun ilk kelimelerinin ortaya çıkışı, kökeninin kasıtlı bir şekilde uyarılmış halüsinasyon doğuran istek gerçekleştirilmesinde yattığını farz etmemiz gerekmediğini gösterir. Bebek ‘mö-mö’ diye ağladığında ilk başta bunu bu kelime keyifli hislerle bağlantılı emme eylemini hatırlattığı için yapmaz: ilk başta kelime bir eylem anlamına gelmez,¹ eylemin kendisidir. Sihre olan inancın ulaştığı nokta da bu gerçektir: kelime bir eylemin yerini alabilir çünkü ilk kelime orijinalinde bir eylemdir. Ayrı bir nesne anlamında ‘mö-mö’kelimesi sadece, emme eyleminde kümelenen eksik tanımlanmış bir duygular yığınının geçmişe bakılarak ayırt edilebilir.

Bir kelimeyi söylemek ya da düşünmek, eylemin kendisiyle aynı duyguları doğurur, tıpkı emmede ağzın hareketleri gibi, çünkü bu hareketlerin doğrudan bir sonucu olduğundan bu kelime o duyguları olduğu gibi kopya eder. Zamanla ve bir nesne fikrinin ruhsal olarak daha fazla gelişmesiyle, anne yetersiz tanımlanmış duygu yığınının ayrışır, eylem=kelime ve şimdi ayrılan ‘Ma-ma’ (daha sonra Mama [Anne]ya dönüşecektir) arasındaki ilk bağlantı sürer. İsim söylenerek, sonradan bir kişi tarafından temsil edilecek olan bir dizi duyguyu uyandırmak mümkün olurdu. Eğer isim değiştirilir ya da bir şekilde zarar görürse, onunla bağlantılı ruhsal içerik de (bu durumda=kişi) zarar görmüştür. Dolayısıyla, sihirde bir kişinin ismi o kişinin kendisini temsil eder ve kişinin ismine olan her şey kendisine de olur.

Kelimenin (isim) eylemden ayrılması ikincil bir süreçtir; başlangıçta hepsi birdir. Sihirde bir ismin karşılık geldiği bir

¹ Eylem değil duygular grubu anlamına gelir.

kişi, bir etkinlik ve bir eyleme karşılık gelen kelime yeniden birleşir.

Gelişimin ilk aşamasında, çocuk henüz kendisi dışında ve fethedilecek bir dünya tanımazken, kelime kendini eğlendirme için vardır. Temsille sonlanan belirli bir duygu kümesini uyarır.¹ Bebek geriye dönük olarak, ilk kelimeleri konuşmakla hissettiği ‘görünür memnuniyet’ ile emmedeki gerçek memnuniyet arasında temel bir fark olduğunu farkına varmak zorundadır. Bu anlamda ilk deneyimini, her zaman ‘görünür’ biçimde giderilmeye uygun olmayan açlık duygusuna borçlu olmalı. Burada, çocuğun istek ve direnç (engel) arasındaki karşıtlığın farkına varmasını sağlayacak faktörlerden biri yatar; sonradan dış dünyaya dönüşecek olan bir şeyle ilgili olarak ben’e merkezlenmenin başlangıcının çekirdeği burada yatar. İkinci faktör emme eyleminin kendisinde yatar. Compayre şöyle der: ‘Bebeğin ilk karışık dışsallık kavramını edinmesi belki de annesinin memesini ağzına bastırmasındadır.’ Bir hareketi deneyimlememizi sağlayan şey, annenin vücudunun parçasındaki direnç, her hareketimizin karşılaştığı dirençtir. Direnç sunan bu dışsal dünyaya aynı zamanda en keyif verici hisler bahşedilmiştir. Şimdi yetişkinler yine içgüdüsel olarak küçük çocuğun yardımına gelir. Kendi çocukluklarının silik detaylarından onlara ulaşan deneyimlere uygun olarak, besleyen anneyi ‘mö-mö’ sesleriyle ilişkilendirirler; bu sesler sevgiyle tekrar edilir ve aynı zamanda arzulanan besleyiciliğiyle annenin göğsü bebeğin istekli ağzına uzanır. Bu şekilde var olan gerçekliği ‘görünür’ bir eylem yoluyla, mesela ‘po-po’ ve ‘mö-mö’ kelimeleriyle ‘canlandırabildiğimiz’ düşüncesi bebeğin zihninde oluşur.² Artık dışsal ve her zaman mevcut değil olarak tanınan duygu kümesine karşılık gelen ‘mö-mö’ duyguları kümesini üretmek için ‘mö-mö’ kelimesini söylemek yeterlidir. Yani kelime gelişiminin ikinci aşaması olan ‘sihirli aşama’dayız.

¹ Onları temsil eder.

² Bkz. Sperber: *Der sexuellen Ursprung der Sprache* (Dilin cinsel kökeni).

Ancak çocuğun ilk kelimelerinin bizimkilerden oldukça farklı bir genel anlamı vardır. Örneğin Paolo Lombroso istediği bütün olası şeylere ‘Pello’ (şapka) diye bağırarak küçük bir kızıdan bahseder. Benim küçük Renate’m de görece ileri olan bir buçuk yaşında buna hoş bir örnek sundu. O zaman şöyle yazmıştım: ‘Pencereleri, kapıları ve bütün olası nesneleri açıp kapatmaktan büyük keyif alıyor. O bunu yapınca ben “aç-kapat” diyordum. Şimdi sık sık uygun olmadığı zamanlarda, bir şey istediğinde “aç” diye bağırıyor. Kesin emin değilim, ama sanırım bu onun için bir eşyanın, bir nesnenin ismi anlamına geliyor.’ Bu yedi yıl önce yazılmıştı; şimdi olsa, ‘aç’ın bir şeyi çağırmak değil, eskiden kapıları açıp kapatırken yaşadığı keyif hissini çağırması ya da arzulanması olduğu şeklinde bir düzeltme yapardım. San-ki şunu söylemek gibi bir şey: ‘bu hoş şey şimdi olsun.’ Bir buçuk yaşında çocuk özne ve nesne arasındaki ilişkiyi kabullenmiştir ama – kendimizi kandırmayalım! – bunu biz yetişkinlerin düşündüğü netlikte uzun süre yapamaz! Dört buçuk yaşındayken bile Renate bana şöyle soruyordu: ‘Gözlerimi kapattığımda göremiyorum; neden ben gözlerimi kapattığımda göremeyen kişi Louise (hizmetçi) olmuyor?’ Eğer çocuk kendi Benini dış dünyadan ayıran sınırı yeterince tanıyor olsaydı, kendisini dışarıdan, dış dünyanın bakış açısından (yani Louise’in bakış açısından) görebiliyor olsaydı bu soruyu sormazdı.

‘Açık’ kelimesi tabii ki ‘mö-mö’ kelimesi gibi bir eylemin doğrudan türevi değildir, ama arzulanan nesnenin ‘var olmasını isteyen’ orijinal deneyim kelime=eylem hemen yok edilemez. Bu daha uzun sürer. Bir çocuk için her düşünce, her istek ve her korku başta dışsal bir gerçektir. Piaget konferanslarından birinde çocuğun gerçekliğe olan farklı tutumlarından bahseder;¹ ona göre çocuk mutlaktan göreceye doğru gelişim gösterir, bu gerçekten de psikanaliz deneyimine benzer. Şüphe çok daha sonra gelişir: çocuk bir soru sorduğunda bunu gerçekleri açıklığa kavuşturmak için de-

¹ ‘Otistik düşünce’. Kış dönemi 1921/1922. Cenevre psikoloji laboratuvarı.

ğil, istediği yanıtı almak için yapar. Burada kızım yine iyi bir örnek sunuyor. Başta geçmiş zamanı değil, sadece şimdiyi biliyor. Şöyle dersem: ‘Renate iyi bir kızdı, yemeğini güzelce yerdi,’ aç olmasa da hemen yiyecek bir şeyler istiyor. Söylenen şey hemen gerçekleşmek zorunda. Çocuğun ilk cümleleri duygusal-olumlayıcı (ya da ünlem niteliğinde); bu, Stern’in kendi kızında yaptığı gözlemlerle uyumlu. Bir buçuk yaşındaki çocuk hakkında yazar:

Duygusal cümle oluşumları hâlâ baskın; eski zamanların kısa ünlem niteliğinde cümleleri belirgin biçimde iradeli (istek ifadeleri) hale geldi ve çok çeşitli formlarda ortaya çıkıyor. Aynı zamanda sorular da ortaya çıkıyor; artık sadece “ne soruları”ndan değil, “nerede soruları”ndan ve “emin olma” sorularından oluşuyorlar. Bazen bu sorulara kendisi yanıt veriyor.

‘Bu ne?’ sorusuyla çocuk, kendisi için bir eşyanın kendisi yerine geçen ismi bilmek ister. Buna zıt olarak, ‘nerede’ sorusu büyük bir ilerleme anlamına gelir; burada aktif aşama başlar: nesne her zaman mevcut değildir; onu kendinizin yapmanız, onu nasıl bulacağınızı bilmeniz gerekir. Burada da arama ilk başta sadece ‘görünür’ bir aramadır çünkü düşünce gerçeklikten üstündür. İki yaş üç buçuk aylıkken Renate istediği yanıtları alacaksa soru soruyordu. Onunla sık sık ‘saklanma’ oyunları oynardık, bu oyunlarda ‘nerede?’ ve ‘orada!’ olurdu. Şimdi her şeyle ‘Nerede?-orada!’. Örneğin: ‘Yavru kedi nerede?-Yavru kedi orada!’ ‘Orada’ yanıtını, gerçeğe uygun olup olmamasını umursamadan veriyor. Bir çocuk için dünya olduğu gibi değil, olması gerektiği gibidir (Spitteler: ‘En erken çocukluk deneyimlerim’.) Gerçekten de soru cümlesi yapısını benden öğrendi, ama bu sorular onun için olumlayıcı bir karaktere sahip, ben de şöyle not ettim: ‘Çoğunlukla soru cümleleri kullanıyor ve uygun bir soru cümlesi olmadığı durumlarda, örneğin bir bisküvi istediğinde, şöyle diyor: “Bir bisküvi ister misin?” ya da “Yiyecek bir şey ister misin?” vs.’

Birkaç gün sonra şöyle yazdım: ‘Hadi, çal: bütün gürültüyü duyuyor musun? Anne seni alacak mı? (“Anne seni

alacak” = “beni al, Anne” yerine.) Kitabın kapalı olmasını mı istiyorsun? - kitap kapalı (burada soru ile hemen gerçekleştirilen arzulanan eylem “kitap kapalı” arasında ayırım vardır). Ya da masaya koyayım mı? (nesneyi masaya koyar). Ya da bundan var mı? (ekmek) Yoksa yok mu? Yok mu? (= Ekmek istiyorum; hayır, istemiyorum.)’ Renate iki yaş sekiz aylıkken: ‘Ya da şimdi iki arabayı da sürebiliriz. Eğer iki arabayı da yanımıza alırsak.’ ‘Eğer’le başlayan bu yeni cümle formu bile henüz şartlı değildir: ‘eğer’i destekleyen ikinci bir cümle gelmez. Çocuk şunu demek ister: ‘Şimdi iki arabayı da sürmek istiyorum’ ya da sadece ‘Şimdi iki araba da gidiyor’ (oynadığı arabalar); burada ‘eğer’in ‘yani’ ya da benzer bir anlam içeriyor olması mümkündür, ama koşul anlamı içermez. Soru ve son olarak, çocuğun benden duyarak öğrendiği şart cümleleri, onun için ruhsal gelişimine uygun bir anlam içerir. Anatole France’da çok güzel bir bölüm vardır:

Artık biraz yazabilirdim, hiçbir şeyin beni bir kitap yazmaktan alıkoyamayacağını sanıyordum. Sevgili annemin gözetiminde teoloji ve ahlak üzerine kısa bir inceleme yazmayı üstlendim. Şöyle başladım: “Tanrı nedir” ve hemen ardından bunun doğru olup olmadığını sormak için anneme götürdüm. Annem doğru olduğunu, ama cümlenin sonunda bir soru işareti olması gerektiği yanıtını verdi. Soru işaretinin ne olduğunu sordum.

Bir işaret, dedi annem, bir soru olduğu, bir şey sorduğun anlamına gelir. Her sorunun sonuna koyarsın. Soru işareti koymak gerek çünkü soru soruyorsun: “Tanrı nedir”

Cevabım harikaydı: Sormuyorum. Biliyorum. Ah hayır, soruyorsun çocuğum. Sormadığımı çünkü bildiğimi yirmi kez tekrarladım ve bana bir cehalet işareti gibi görünen soru işaretini koymayı kesinlikle reddettim. Annem, bu kadar inatçı olduğum için beni ciddi bir şekilde azarladı ve aptallık yaptığımı söyledi. Gururum incinmişti ve biraz terbiyesizce bir yanıt verdim, sonunda da cezalandırıldım. O zamandan beri çok değiştim; bütün alışıldık yerlere soru işareti koymayı artık reddetmiyorum.

Hatta yazdığım, söylediğim ve düşündüğüm her şeyin arkasında çok büyük bir soru işareti koymak bile istiyorum. Zavallı annem, yaşasaydı belki de şimdi çok fazla koyduğumu söylerdi.

Sadece gerçeklik fantezinin yanı sıra kabul edildiğinde, kişi kendisinin yanı sıra diğer insanları da algıladığında ve sözler zorlayıcı değil, isteğe bağlı bir anlam içerdiğinde, biz yetişkinleri genel olarak dil şeklinde anladığımız şey ortaya çıkar. Bu üçüncü aşama, diğer insanlara yönelik olan sosyal dil aşamasıdır.

Şimdiye kadar söylediklerimi kısaca özetlemek istiyorum:

Çok büyük çoğunlukla dudaktan ve dıştan çıkan seslerden oluşan çocuğun ilk sözleri kökenini emme eylemine borçludur. Bebeğin annesinin bedeninden ayrılmasıyla devam eden emme işlemi kolayca ‘mö-mö’ seslerini doğurur. Kökeninde kelime bir eylemdir. Çocuğu bu eylemi, yani ‘mö-mö’ kelimesini sayısız kez tekrarlamasının bir sonucu olarak, bu kelime (onu üreten ağız hareketi) ile çocuğun her emişinde deneyimlediği belirli ve sürekli bir duygu topluluğu arasında yakın bir ilişki kurulmuş olmalıdır. Belirli bir grup sesi çıkartarak çocuk sonunda bu belirli duygu topluluğunu istediği kadar sık geri çağırabilir.

Duygular daha sonraki algıların ve sonunda da fikirlerin unsurlarıdır (belki de bu aşamada çoktan algı ve fikirlerimiz vardır). Sesten, artık sürekli hal alan belirli bir entelektüel ve duygusal unsurlara¹ bağlanması bu ses grubunun bir ‘kelime’ye dönüştüğünü söylememize imkân sağlıyor. Bu doğal olarak bir terminoloji konusudur.² İster bir ‘kelime’ olarak adlandırmak isteyelim isterse başka bir terimi tercih edelim, her halükârda orijinalde emme eyleminden doğan bu ilk kelimelerin sadece keyif amacı için yeniden üretildikleri ve süreçte, emme duygularını çağrıştıran hareketlerin devreye girdiği bu kelimeleri söylemenin doğrudan keyif doğurduğu aşamaya geçilir. Dış dünyanın ayırt edildiği, dilin kendisi için var olduğu bu aşama otistik aşamadır.

¹ Yani: kendi eşlikçi tepkileriyle birlikte duygular. Temel unsurun soyutluğu yoluyla duygudan ortaya çıkan fikir. Burada ‘fikir’e kesin bir tanım vermek istemiyorum sembol oluşumu hakkındaki çalışmamda bu sürecin nasıl olduğundan bahsedeceğim.

² Bu çalışmada ‘kelime’ teriminde ısrar etmiyorum. Mesela burada ‘embriyo kelimeler’den bile bahsedebiliriz. Terminoloji sorunları gerçekleri hiçbir şekilde değiştirmiyor.

Çocuk bir kez emme yoluyla duyulan gerçek tatmin ve ilk kelimeleri söyleme yoluyla duyulan ‘görünür’ tatmin arasındaki ayrımı keşfedince ve öğrenilecek bir dış dünya fikrini belirsiz de olsa edinince, ikinci ‘sihirli’ aşamaya, arzulanan şeyin bir eylem=kelimede tekrar üretilerek canlandırılabilceği aşamaya ulaşılmıştır.

Bu ikinci aşamada gerçekliğin karşısı olan isteğin, öznelin, ruhun aşırı değerlenmesiyle ve ‘düşüncenin her şeye kadirliği’ inancıyla karşı karşıyayız. Çocuk dış dünyayı diğer insanların bakış açısından görebilmek için kendisi ile dış dünya arasına yeterince net bir çizgi çekmeyi ancak yavaş yavaş öğrenir. Hepimiz olmasa da çoğumuz bunu hiçbir zaman tamamen öğrenemeyiz. Arzularımızı sınırlamayı ve kelimelere isteğe bağlı anlamlar ilişkilendirmeyi öğreniriz. Kendi yetersizliğimiz ve dış dünyaya bağımlı oluşumuzun farkına varınca, diğerlerinin desteğini elde tutma, iletişim kurma, anlaşıldığımızı hissetme ve son olarak da anlama ihtiyacı daha da güçlü bir şekilde ortaya çıkar. Böylece dil üçüncü ‘sosyal’ aşamaya girer.

Şimdiye kadar sadece ‘mö-mö’ kelimesinin ortaya çıkışıyla ilgilendik. ‘Mö-mö’ kelimesinin çocuğa en yakın olan kişi, anne, anlamına gelmek üzere bir değişim geçirmesi gibi, ‘pö-pö’ kelimesi de benzer bir süreç geçirir. ‘Pö-pö’ kelimesi, çoğu açıdan emme eyleminden türediğini gösterir. Örneğin Rus bebek dilinde ekmek ‘Papa’ demektir. İsa peygamberin bedeninin ekmek formunda yendiği Hristiyan inancı, sadece mantıklı bir Papa=ekmek bağlantısıyla karşı karşıya olmadığımızı gösterir, çünkü baba ekmek veren kişidir, ama çok daha eski, daha yakın bir bağlantıyla. Espirili ifade ‘Man ist, was man isst’ (‘Ne yersen osun’) ilkel insanlar tarafından ciddiye alınmıştır; yedikleri kutsal hayvanın özelliklerini aldıklarını farz ediyorlardı. En yakın topluluk, yemek yeme eylemi yoluyla sembolize edilir. Yaşamımızda bir zamanlar gerçekten de bir insanoğlundan beslendiğimizi, bir insanoğlunun bize hayat verdiğini ve onunla çok eski zamanlardan oluştuğumuzu düşünürsek bu inanç bize doğal görünür. Bu nedenle özdeşleşme yemek yeme eylemi yoluyla sembolize edilir.

Rusça ‘niania’ kelimesi genel olarak iyi bilinir. Don bölgesindeki bebek dilinde sık sık ‘niamniam’ ifadesinin yemek yemek için kullanıldığını duydum. Kelimenin yansımalı olarak geliştiği çok açık; yemek yeme eyleminden türeyen ‘niania’ kelimesi ardından, yiyecek veren bakıcı kişiye uygulanmıştır.¹

Bebegin hangi koşullarda ‘mö-mö’ ve hangilerinde ‘pö-pö’ sesini çıkarttığını görmek ilginçtir. Oldukça belirleyici bir fark var gibi görünür. Günlüğüme şöyle yazdım: ‘Yarın Renate on aylık olacak; hâlâ kendine yeterli değil: dişleri yok, tek başına oturamıyor, gün boyunca sık sık söylediği halde “Baba” ve “Anne” kelimelerinin ne anlama geldiğini anlamıyor. Bunu daha önce yazıp yazmadığımı bilmiyorum: Renate mutlu olduğunda “Baba”, mutsuz olduğunda ya da bir şey istediğindeyse “Anne” diyor.’² Kızı hakkında yazan Stern de Baba’nın bir memnuniyet, Anne’nin de mutsuzluk işareti olduğunu yazıyor ve sanırım Sully de öyle. O zamandan beri birkaç anne bana benzer bilgiler verdi. Kongre makalemi dinleyen Dr. Hug-Hellmuth bu konuda sözlerini ağzından aldığımı söyledi. Şimdilik karşıt bir kanıt önerilmediğinden, sanırım bunun yaygın bir gerçek olduğundan bahsedebiliriz. Bu ilginç durum nasıl açıklanabilir? Gözlemlerimi yazdığım da Stern ve diğerlerinin benzer bulgulara sahip olduğunu bilmiyordum, yani bu düşüncenin bana başkaları tarafından önerilmiş olması olasılığı saf dışı bırakıldı: bebeğin henüz Baba ve Anne kelimelerini anlamadığına dair kapsamlı kanıt vardır. Yani bir üzüntü işareti olarak ‘anne’, çocuğu ilk başta anneden koruma istemeye yönelten bir düşünceden çıkmış olamaz. En temelinde bence şöyle: söz konusu farklı sesler aynı ağız pozisyonlarından doğmaz; farklı emme aşamalarından ortaya çıkar. ‘Mö-mö’ kelimesi en gerçek anlamında emmeyi yeniden oluşturur. ‘Pö-pö’, ‘bö-bö’ vs. daha çok tatmin olmuş be-

¹ Don bölgesinde ayrıca ‘ham-ham’ (soluklu bir ‘h’ ile) kelimesinin çocuklar tarafından yiyecek için kullanıldığını da duydum.

² Telaffuz her zaman ‘pö-pö’, ‘mö-mö’dür. Bir yaşındayken bile çocuk Papa yerine ‘pö-pö’ der.

beğin memeyle oynadığı, ardından onu bıraktığı, sonra yine kapıldığı zamana karşılık gelir. Eğer bebek çok aç değilse ve dolayısıyla ruh hali iyiyse, ‘pö-pö’, ‘bö-bö’ ve benzeri sesler üreten hareketleri tekrarlamaktan keyif alır. Ama açlık hissi daha kaçınılmaz hale geldiğinde, emme hareketleri daha enerjikleşir ve ağız, meme ucunu sıkıca kavramak için, özel emme şeklini alır. Bu şekil ‘mö’ sesini üretir. Eğer açlık iyice artarsa, o zaman bütün ‘akıllıca’ sesler durur ve yerini refleks bir işleme, ağlamaya bırakır. Bazı memeliler arasında dudaktan çıkan seslerden doğan sesler, bütün hayatları boyunca tek dilleri olarak kalır. Diğerlerinde bu geçerli değildir. Bu neden böyledir?

Bu durumlarda sesin oluşumunda belirleyici olan nedir? Bu karışık soruya dalmak istemiyorum. Dilin çeşitli formlarının doğmuş olabileceği bütün olası kaynakları dikkate almak çalışma konum değildi. Ayrıca sadece çocuğun konuşmasını doğuran şeyin sadece emme olduğunu da iddia etmiyorum. Gördüğümüz şey, örneklerin çok büyük çoğunluğunda çocuğun ilk kelimelerinin dudak ve diştan çıkan seslerden oluştuğudur. Bu yüzden emmeyle yakından bir ilişki olduğunu düşündürürler.

Çalışmamın konusu, Baba ve Anne kelimelerinin ortaya çıkışının ve gelişiminin izini sürmektir. Bu inceleme, çok çeşitli psikolojik konulara, özellikle de dilin gelişiminde farklı aşamalar (otitik, sihirli ve sosyal) sorununa ışık tutuyor.

‘Mama’ [Anne] kelimesi (bebek telaffuzunda ‘mö-mö-mö’) emme eylemini yeniden oluşturur. Papa [Baba] (=‘pö-pö’) kelimesi, tatmin olmuş bebeğin memeyle oynadığı aşamadan doğar. Her iki kelimenin kökeni de emmedir. Emme eylemi çocuğun yaşamındaki en önemli deneyimlerden diğeri her şeyden daha önemlidir: açlığının dinmesi mutluluğunu böyle tanır, ama bu mutluluğun bir sonu olduğunu ve yine kazanılması gerektiğini de öğrenir. Bebek ilk kez kendi dışında bir dünya olduğunu deneyimler; annenin vücuduyla teması, bebeğin ağzının hareketlerine direnç

göstererek bu konuda rol oynar.¹ Ve son olarak bebek, sadece açlığı giderildiği için değil, aynı zamanda sıcak, yumuşak ve bütün tehlikelerden korunaklı olduğu için de arzulanan olan bu dış dünyada bir sığınak olduğunu öğrenir. Hayatımızda bir kere bile olsa ‘Bu an sonsuza kadar sürse, çok güzel’ diye hissettiysek, kesinlikle bu o zaman olmuştur. Burada çocuk ilk kez, kelimenin en geniş anlamıyla, yani en yüksek mutluluk olarak beslenmekten bağımsız olarak başka bir kişiyle teması deneyimlemek olan sevmeyi öğrenir.

Bütün bu nedenlerle emme hareketinden türeyen kelimelere oldukça özel bir anlam verilmesi anlaşılırdır. Baba ve Anne çocuğun ilk kelimeleri değilse bile, ki olmamaları çok olasıdır, popüler kültürde her halükârda öyle kabul edilecektirler.

---

¹ Tabii ki emme eyleminin tek başına çocuğun dış dünyaya dair edindiği bilgiye kaynak oluşturduğunu iddia etmiyorum. Sadece çocuğun Baba ve Anne kelimelerinden bahsettiğimi birkez daha vurgulamak istiyorum. Yetişkinlerin baba ve anne için kullandığı terim çeşitli kaynaklardan ve çeşitli düşünce alanlarından türetilebilir; artık emmeyle ilişkisini temsil eden unsurları içeremezler.

SABINA SPIELREIN

Psikanalizin Unutulmuş Öncüsü

Sabina, 19 yaşında tedavi görmesi için Burghölzli Kliniği'ne getirildi. Carl Gustav Jung'un hastasıydı. Aralarındaki ilişki zamanla öylesine tutkulu bir hal aldı ki çifte dair aşk hikayeleri dilden dile dolaşmaya başladı. İkilinin Freud'la olan yazışmaları ise ilişkinin boyutunu bambaşka bir noktaya taşıyordu.

Fakat Sabina'yı önemli kılan şey bu ilişki değil.

Kendisi psikanaliz alanında doktora tezi yazan ilk kadındır. Jung'un, eserlerinde tıkanıdığı bir yer olduğunda meselenin çözümü için ona referans verdiğini görürsünüz. Sistematik yazarların psikanaliz terminolojisine kattığı bazı kavramları ve anlayışları Spielrein'in yazılarında nüve halinde sezersiniz. Yazışmalar ve daha önce yayımlanmamış günlükler ile makalelerden oluşan bu kitap, Sabina Spielrein'in psikanaliz tarihindeki yerine ve çıkır açan öncü düşüncelerine ışık tutmaktadır.

ISBN : 978-605-5302-80-1

30 ₺

 pinhanyayincilik.com

 [/pinhanyayincilik](https://www.facebook.com/pinhanyayincilik)

 [/pinhankitap](https://twitter.com/pinhankitap)